

Андрій Белокуров

СВІТ, ЩО СМІЄТЬСЯ В СУТІНКАХ

Бонус: діалогія
про феєричні подорожі автора
чарівним островом Корфу

Оповідання, повісті

УДК 821.161

Б43

Усі права застережено. Копіювання, сканування, запис на електронні носії і тому подібне будь-якої частини видання заборонено

Белокуров Андрій

Б43 Світ, що сміється в сутінках. Бонус: діалогія про феєричні подорожі автора чарівним островом Корфу : оповідання, повісті / А. Белокуров. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2026. – 314 с.

ISBN 978-617-8883-81-2

Що робити, якщо ваше життя – це лише файл у гігантській симуляції майбутнього?

Що, коли за кожним вашим кроком спостерігає Оператор четвертого тисячоліття, намагаючись «підправити» ваші помилки, поки ви просто намагаєтеся допити свою ранкову каву?

Ця книга – не просто збірка оповідань. Це калейдоскоп станів, де кожен поворот дзеркала відкриває нову грань нашого дивного, поламаного, але все ще прекрасного світу.

Автор не веде вас за руку – він розсипає хлібні крихти смислів, даючи змогу вам самому знайти вихід із лісу метафор.

Тут минуле не вмирає, сьогодення кусається, майбутнє вже поруч.

УДК 821.161

ISBN 978-617-8883-81-2

© Белокуров А., 2026

© Видавництво Ліра-К, 2026

Муки творчості

Розповідь

Усім великим письменникам
сучасності присвячується

*Брехня, можливо, єдиний для них спосіб
протистояти ворожому світу.*

Роберт ХАЙНЛАЙН

«Знаєте, що означає “Великий письменник”? Хто взагалі ця людина? Ні? То слухайте. Великий письменник – це людина, яка з маленького витонченого оповідання, яскравого як бенгальський вогонь, може зробити важкий (у прямому і переносному сенсі) роман, який тліє, наче трухлявий пень, довго і нецікаво...»

Стосовно пня, це, мабуть, непогано. Так, що ще...

«Розраховуючи заманити читачів у химерний лабіринт подій, Великий письменник сам часто заплутується в сюжеті і після цього болісно намагається вибратися з нелогічних ситуацій, непослідовних дій героїв та інших ляпсусів. Ба більше, це не просто його муки творчості, це ще й муки того нещасного, захопленого зненацька динамічним та інтригувальним початком оповідання і, безумовно, достатньою кількістю вільного часу на те, щоб пройти з Великим письменником пліч-о-пліч сторінками його нетлінного шедевра. Зайнята людина просто відкладе книжку вбік і навряд чи колись згадає прізвище автора...»

Може, нетлінний шедевр замінити на щось м'якше? Гаразд, потім.

«Тепер про сюжет. Саме про сюжет, а не про сюжети. Мушу зауважити, що, як казали давні, усе вже було до нас. І Великий письменник усією своєю творчістю ще раз доводить цю сентенцію. Якого б жанру ми не торкнулися, скрізь одна й та сама картина. Не поспішайте заперечувати, я наведу аргументи. Отже, в успішному романі Великого письменника завжди є герой, героїня і сили позитивні і, природно, герой, героїня і сили негативні. Це зрозуміло. Наступний необхідний атрибут – інтрига. Любовна, політична, кримінальна, містична та яка завгодно. Далі, безумовно, дія. Звісно, краще, якщо це Місяць, хоча зійде і Земля, або взагалі інша галактика; ще краще туди ж приклеїти подорожі в часі, так просто, як буденну поїздку метро; потім катаклізм, бажано вселенського масштабу. Так, ледь не забув, любов, секс, кров і побільше – обов'язково. За бажанням – детективне або фантастичне забарвлення, а краще все разом. Тепер фінал. До того моменту, коли читач уже зовсім забув, із чого все почалося, йому слід нагадати, що “та сама бабуса, яка ще за життя Великого Когось була зовсім дівчиною...” або, наприклад, “до Страшних подій ...0987 року він не знав про свій унікальний дар і призначення долі”, ну і все таке інше. Після цього герой (героїня, позитивні сили) дізнаються щось таке, що робить усю їхню діяльність протягом розповіді або безглуздою, або спрямованою не в тому напрямку. Не дивуйтеся. Це Великий письменник. Він уже сам давно забув, що все ж таки він пише. Перечитувати рукопис – довго. Ще й видавець квапить. Отже, потрібно перечитати тільки перші глави, загалом

пригадати решту змісту (особливо ті фрагменти, які створювалися ночами після чергової розвеселої п'ятйки з колегами по літературному цеху), і швидко ефектно закінчувати. Водночас цінність фіналу тим і сильніша, що він незрозуміліший. І читачеві, і, що, до речі, є вершиною його творчості, самому Великому письменнику. Дуже хороша фраза: але це вже зовсім інша історія. Ще сильніше незакінчене речення. Адже він уже Великий письменник, а отже, видавець взагалі не читатиме рукопису. Редактор мовчки виконає свою роботу, а читач отримає те, з чого ми почали, – трухлявий пень у хорошому виданні. І тільки об'єктивний Критик, який не побоявся бути розтерзаним натовпом шанувальників Великого письменника, наважиться висловити кілька неупереджених суджень, хоча навряд чи буде почутий»...

От і гаразд. Свій чесний хліб критика я вже відпрацював. А куди нести: у «Свіжий погляд» чи «Проблеми сучасної літератури»? У «Проблемах» платять більше. Зате в «Погляді» безоплатний буфет... Хай уже так, завтра з'ясує.

Квапливо скопіювавши файл із начерками критичної статті, Великий письменник вимкнув комп'ютер і вийшов із квартири. За годину він повернувся з об'ємним паперовим пакунком. На столі з'явилися дві пляшки вина, французька булочка, порційний сир, три пачки сигарет і пакунок свічок. Він неквапливо приніс свічники, келих, кришталеву попільничку. Потім перевірів, чи замкнені двері, вимкнув телефон і взяв із полиці товстий зошит.

До світанку залишилася тільки одна сигарета і трохи вина.

Нарешті Великий письменник задоволено відкинувся у своєму дорогому кріслі і любовно сховав у шухляду стола золоте перо. Він ще раз перечитував останні рядки епілога:

«Рівень радіації поступово знижувався. А лише п'ять хвилин тому вони стартували з планети, яка насправді була просто величезною бомбою уповільненої дії. Елен установила координати свого астероїда – єдиного місця, де вони могли почуватися в безпеці, і надала подальше автопілоту. Відстебнувши ремені, вона потягнулася. Комбінезон лише зайвий раз підкреслював переваги її фігури. Хоча зараз це не зміг би оцінити навіть її коханий. Після анестезувального уколу він спав і, напевно, бачив мирні сни. Вона, наче кішка, згорнулася калачиком поруч і теж тихо заснула. Комп'ютер прекрасно знав, куди направити човник. Він знав, де дім. Знав, що там його напевно відремонтують, може, не одразу, але все ж. Не знав він тільки одного. Координати, які ввела господиня, тепер відповідали просто формальній точці в порожньому безжиттєвому космосі...»

Великий письменник витер тильним боком долоні непрохані сльози, допив вино і, розкуривши останню сигарету, підійшов до вікна.

Починався ранок Критика.

За чотири кроки ліворуч від старої цистерни...

Розповідь

Коли мій дід, царство йому небесне, був ще при здоровому глузді, він часто вечорами, зібравши навколо себе численних онуків і онучок, до яких належить і ваш покірний слуга, любив розповідати казки. Казки були незвичайні, усі дуже цікаві, тільки вже надто заплутані й не дуже зрозумілі босоному електорату, найстаршому представнику якого ледь виповнилося десять. Але ми слухали. І не просто слухали, а навіть ставили запитання, на які в дідуся завжди була одна й та сама відповідь: підростеш – дізнаєшся. Минув час, дід зовсім зістарівся, а ми вирости. Усе рідше збиралася колишня малолітня шпана в забутому Богом селі.

Коли я вже навчався на першому курсі, додому надійшла телеграма від дідової сусідки, мовляв, зовсім погано, якщо можете, приїжджайте. Мої батьки тоді були в тривалому закордонному відрядженні. Будували якусь греблю десь в Африці. Двоюрідні брати і сестри теж якось не відгукнулися, дядьки, тітки... Словом, приїхав тільки я.

Приміський автобус справно повідомляв кожному пасажиру всі нерівності дороги. У салоні пахло часником і перегаром.

Діставшись до місця, мені довелося пройти ще з кілометр до дідової хати. Дорогою мене впізнавали, віталися і... ховали очі.

І ось нарешті я опинився там, де минули веселі часи безхмарних літніх канікул, коли наші татусі й мами за-смагали в Криму або на Кавказі, а дід відпоював блідо-лицих дітей міста козячим молоком, годував молодю картоплею і майже гарячими, шалено смачними помі-дорами прямо з грядки. А перед сном він розповідав нам свої дивні казки...

– Ой, добре, синку, що ти приїхав, – закудкудакала тітка Анна, яку я пам'ятав ще дівкою на виданні, єдина з наших, хто залишився в селі, – зовсім погано діду, уже думали, що нікого не буде з цього вашого міста. Бо вже по сусідах трішечки назбирали, бо діло таке, синку, по-гане діло, але ж Боже...

– Тьотю Аню, ви скажіть, що... зовсім?

– Ой, краще не питай. Пішли до хати, сам побачиш...

І біля хати, і в хаті все було так, як завжди: чисто й до-глянуто, у прочинених дверях сараю виднілася щойно на-колена дровниця – дід готувався до зими. Тільки перед верандою на вітрі полоскалися кілька погано відіпраних простирадл у жовтуватих розводах. У хаті пахло старою соломою, новими ліками і смертю. Тоді я вперше відчув цей запах і тепер завжди вловлюю його безпомилково, за що страждав неодноразово, коли перед... не про це зараз ідеться. Я підійшов до ліжка. На подушці лежало зсох-ле обличчя зовсім незнайомої людини. На дні глибоких зморшок виднівся пил, губи нагадували вулканічну лаву, а волосся, волосся... Таке, знаєте, у сенсі шерсть, буває в кота, якого щойно переїхав трамвай, а охолонути він ще не встиг. Якщо бачили – зрозумієте. Ось це був мій дід.

Але найстрашніше було в тому, що я абсолютно не знав, як поводитися і що говорити в цьому разі. Гро-

шей з книжки я зняв достатньо – сто п'ятдесят рублів, власне все, що там у мене було, хоча на ті часи сума не-маленька. Але що я мав робити? Навколо метушилися якісь люди, уміло керовані тіткою Анею, потім з'явився піп із синім носом, потім зайшло сонце, потім тітка Аня принесла мені холодний борщ і нарізане сало, розлила по чарках четвертинку, ми випили, і я заснув. На ранок усе повторилося. Дід ще жив. І так до кінця тижня. Господи! Грішно так говорити, але як ми всі втомилися. У ніч із суботи на неділю я прокинувся від того, що дід кликав мене. Кликав на ім'я. Відверто кажучи, я вже забув, як звучить його голос, але швидко встав зі своєї розкладачки, увімкнув світло і підійшов до ліжка.

– Внучку, дякую... Ти не продавай дідову хату, я її тобі залишив... усім онукам грошей порівну, а тобі хату... як знав, що побачу ще... Ти не продавай, чуєш? Там, за чотири кроки ліворуч від старої цистерни... Там є... знаєш, де липа... а воду я не міняв з весни, це для поливу, не забудь... за чотири кроки ліворуч від старої цистерни, під липою...

З тим мій дід і помер. Я одразу навіть не зрозумів цього і ще перепитав, що ж там під липою біля старої цистерни. Але, як самі розумієте, мені ніхто не відповів.

Наступного дня, мов на замовлення, зібралася вся рідня. Похорони я не пам'ятаю. Пам'ятаю тільки, що мертво п'яний був.

Мені не дали закінчити першого курсу і забрали в армію. Через рік мене привезли додому інвалідом. Я довчився і вирішив осісти в дідовій хаті. Тим більше, що афганцям належали солідні пільги, а вже при житті на селі...

Усе навколо старої цистерни я обходив, обнюхав, а потім перекопав. І запив. У хвилини прояснення я ха-

пав лопату і брався знову й знову обкопувати й без того вже постраждалу липу.

У безпробудному пияцтві і деградації минув рік. Цистерна завалилася набік. У ямі, яку я викопав, тепер можна було облаштувати невеликий ставок із лебедями. Липа давно згоріла в печі, хоча липові дрова... Липа – вона і є...

Якось уві сні я зрозумів, що мав на увазі дід, коли говорив про стару цистерну. Прокинувшись, вирішив перевірити.

І ви знаєте – вийшло!

Треба лише навчитися розуміти.

Тепер у мене дружина, двоє дітлахів. Працюю в школі вчителем фізики. Майже не кульгаю. Замовив собі імпортований протез, тож можу навіть на велосипеді їздити. Дім новий збудував.

І все діду дякую.

Правий був він, сто разів правий!

Але головне, я тепер точно знаю, що було там, за чотирі кроки ліворуч від старої цистерни.

А вам – не скажу.

Сідай, підвезу!

Розповідь

Колись у Києві з Нивок на Борщагівку, це такі райони, ходив автобус № 23. Може, і зараз ходить.

У ті часи я працював в академічному інституті й навчався в університеті. І інститут, і наш улюблений біофак розташовувалися в районі ВДНХ місцевого, чистай – республіканського, значення, у народі іменованої «виставкою». Але мова не про це.

З вулиці Салютної, від кінцевої зупинки на Нивках, автобус виїжджав на вулицю Академіка Туполева і їхав нею повз стратегічний об'єкт – авіазавод, КБ Антонова, приблизно з кілометр. Потім повертав на проспект Перемоги, колишній Брест-Литовський, у районі станції Святошин, де була кінцева метро і вихід до приміських електричок. Коли Україна стала самостійною, то від «Святошино» чомусь відірвалося останнє «о». Ніхто не міг зрозуміти, чому. Так, потім автобус виїжджав на Кільцеву дорогу... А там і «виставка» з Теремками недалеко...

Але знову не в цьому справа.

Щоранку, рівно о восьмій п'ятнадцять на цій самій зупинці «Святошин», поруч з автобусом з'являвся дивного вигляду чоловік. Одягнений він був у шоферську уніформу. Китель, кашкет із відповідною символікою, затерта шкіряна сумка через плече. Одяг чимало ношений, але чистий і акуратний. Примітною була інша частина його, як би це висловитися, туалету. А саме кермо

автобуса, «баранка» одним словом, яку чоловік незмінно тримав перед собою так, ніби сидів за кермом.

Якщо в автобусі знаходилося місце поруч із водієм, чоловік цей незмінно займав його і цілком реально «кермував», оголошуючи зупинки і нагадуючи про оплату проїзду, попутно розважаючи публіку вельми специфічними шоферськими жартами. Якщо ж йому не вдавалося протиснутися в забитий ранковий автобус, то анітрохи не ніякуючи, він продовжував рух поруч із ним доти, доки безнадійно не відставав.

Якось, коли під час посадки його грубо відштовхнули, і так, що він випустив своє улюблене колесо, я випадково підслухав в автобусі розмову двох літніх чоловіків.

– А це, знаєш, той... – Я не розчув ім'я. – З третього поверху. Він після аварії зовсім «рушив». Живе на пенсію по інвалідності, дружина пішла, у домі, кажуть, смітник, дурдом за ним плаче. Вічно він будь-який двадцять третій за свій приймає.

– Облиш, воно тобі треба, хвора ж людина. Хіба не бачиш...

– Так, Божа людино, ти маєш рацію.

Тоді я не дуже зрозумів останню фразу і згадав її, як і всю цю дійсно реальну історію, значно пізніше, коли, крім інформативності світовідчуття, прийшли ще й почуття.

Був чудовий весняний день, але чоловік із кермом знову не зміг протиснутися в автобус. Свідомі радянські громадяни, які поспішали на роботу, відтіснили його і ще одну жінку з ріденькою авоською в руці. Уміст авоськи був одна пляшка молока і батон хліба.

Один світ упакувався в автобус.

Інший, що складався з двох людей, залишився за дверима.

І тут у відчинене вікно я почув:

– Сідай, підвезу...

Поки автобус набирив швидкість, я ще якийсь час бачив їх.

Вони йшли пліч-о-пліч уздовж галасливого та курного святошинського мосту по Брест-Литовському. Він однією лівою рукою міцно й упевнено стискав незмінну «баранку», періодично перемикаючи правою невидимі передачі й уважно дивлячись на таку ж, невидиму нам, зрячим, дорогу, а Вона, тримаючи його за вільну руку, розповідала щось, можливо, про останні покупки або про успіхи їхніх неіснуючих дітей, а може, ще про щось. Бог його знає. Вони знайшли себе і мали вигляд звичайної подружньої пари, яка мирно обговорює поточні життєві проблеми у своєму автомобілі дорогою додому...

Вони були щасливі.

Хоча, на наш погляд, їхній світ хибний.

Але як ми можемо судити про нього, не бачачи його зсередини.

Можливо, для них, щасливих, так само незрозумілий і недосконалий наш умовно благополучний світ?

Хто знає...

Але тоді я майже плакав, я був так щиро радий, що вони зустрілися. Адже це диво, чи не так?

І ви знаєте, я їм трохи заздрих.

Active life

Мініатюра

Active life... Активне життя. Активна життєва позиція. Ще один можливий варіант. Що це таке?

Чверть на четверту. Ніч. Пора вставати.

Найпоширеніша думка така: не п'ємо, не куримо, займаємося спортом, захоплюємося дієтами (або взагалі вегетаріанці), сидимо як ідіоти в гостях, коли стіл ломиться від усілякої смакоти, із придуркувано-блаженною усмішкою, пояснюючи всім і кожному, що м'ясо шкідливе, алкоголь – отрута, а від чорного чаю, тим більше натурального індійського, псується колір обличчя.

Ще варіант. Усе те саме, але тільки на людях. А вдома, за зачиненими дверима, нажертися всього, чого тільки можна, запити всім, що горить, накуритися до посиніння. Ага. А вранці на пробіжку – легені ж вентилювати треба.

Німці кажуть: «Шпорт іст морд» (Sport ist Mord – Спорт є вбивство). Ось цікаво, як за такого поголовного захоплення спортом у них могла народитися ця фраза? Щось тут не так. Але що? Хоча якщо подивитися на переважну частину цих фізкультурників, то деякі здогадки з'являються. Обличчя, які за ідеєю мають горіти здоровим рум'янцем, – землисто-сірого кольору. Очі, які за тією ж ідеєю мають горіти, знову ж таки, вогнем здоров'я, – тьмяні, без іскорки. Та й поговорити з такими людьми зазвичай нема про що. Щось тут не те. Можливо, просто все добре в міру? Га?

Active life...

А ще можна до очманіння і глибокої ночі стрибати на дискотеках. Теж активне проведення часу. ОК. Тільки от весь наступний день розбитий. Заради чого?

Або, наприклад, кричати дурним голосом під караоке. Навіщо? Самим слабо? Хоча я знаю людей, які використовували цей винахід з певною метою – підучити іноземну мову. Це зрозуміло і виправдано.

А ще ці, які правильні й активні, мають нахабство давати поради, критикувати, з повним усвідомленням своєї правоти. Причому абсолютно щиро!

Критики хрінові!!!

Критик – людина, очевидно, не здатна створити що-небудь сама, а отже, для нормального життя їй, критику, абсолютно необхідно обхаяти ближнього. Його поведінку. Його твори. Була б на те моя воля, я б заборонив інститут критики зовсім. Це ж просто паразити, яких, перепрошую за вислів, елементарно «жаба давить»! По-моєму, у психіатрії для опису цього явища навіть термін спеціальний є. Шкода – забув!

Наведу особистий приклад. Коли мене перестали влаштовувати пісні, що звучали навколо, я написав свої. Якщо ви не зрозуміли, уточнюю – п'ять альбомів плюс ще так по дрібницях. З літературою – та сама ситуація. І не треба нікого ображати «об'єктивною критикою». Такої не існує. Не подобається – не їж!

Щось мене не туди занесло, і до того ж половина на п'яту ранку.

Пора на роботу.

Хочу на роботу.

Спати ніколи.

Ми занадто багато часу витрачаємо на сон.

Ми всі, кожен по-своєму, активісти броунівського руху...

Active life...

Пекло

Мініатюра

У них ніколи не було мізків. І не буде. Складалося враження, що всі вони підкоряються одному централізованому розуму. Не відомому, зате цілком відчутному. Натовп. Відчутти його вплив можна де завгодно і коли завгодно. Дуже схоже на мурах. Але не чіпати-мемо Божу тварюку. Так, про що це я? Ось воно – його безмежний вплив, якщо, звісно, ти до цього готовий. Якщо ні, то всі казуси, випадкові неприємності, пригнічений настрій, бажання вбити всіх і кожного, хто лише випадково доторкнеться до тебе, просто наступить на ногу, варто списати на параноїдальний синдром. Тоді необхідно лікуватися. Але якщо ти можеш бодай трохи перемкнути увагу від того, що бачиш і чуєш навколо, то те, що відбувається, постане перед тобою зовсім в іншому світлі. Вони всі відростили копита. Чесне слово! А коли ти розумієш, що в тебе звичайні людські ноги, мимоволі хочеться скинути взуття і переконатися в наявності плюсни і передплюсни і поворушити пальцями. Вони всі з рогами. Ні, це не ті роги, з якими борється матадор на арені. Це значно гірше. Ці роги не можуть проткнути твоє фізичне тіло. Вони вражають душу. Хоча це і не обов'язково. Кожен піде в призначену йому годину і строго обумовленим способом. Ким обумовленим? Не дури! АБСОЛЮТНО відомо ким. Або чим.

Спека. Літо. З динаміків дешевої ятки, що торгує асоціальною та антимузичною продукцією на касетах і компакт-дисках, доливають звуки останнього дешевого хіта. Поруч торгують біляшами, булочками з маком і свіжокраденою ковбасою. У затишному місці наливають напівгорілку за пів ціни. Рогаті балдіють. Уже добряче напідпитку (не знаю, як їх назвати) «пани» допивають тепле пиво і пристають до кожної привабливої жінки. Вони так само не проти нам'яти боки чоловікові, який просто поспішає додому і не бажає бути третім. Або четвертим, або п'ятим. Яка різниця? Тут з'являється молодик, дорого і зі смаком одягнений. Він теж добряче п'яний. Невже черговий рогатий із золотими підковами? Проте щось виділяє його серед інших копитних. Він підходить до ятки, що торгує попсою, про щось недовго говорить із продавцем. Копита продавця нервово б'ють землю, як у скакуна перед вирішальною скачкою. Тоталізатор працює на повну. Молодик щедро розплачується, залишаючи чайові, отримує свої покупки, потім тут же кидає їх на гарячий асфальт і під звуки тієї самої попси розтоптує всі ці касети та диски ногами. Якщо придивитися, топче він усю цю гидоту не копитами. Ногами! Дуже хочеться підійти до нього, поговорити. Але тут приходить його автобус.

А ти їздив колись у приміській електричці в годину пік? Це взагалі не піддається опису. Данте просто слабак. Він міг вигадувати, але побачити таке на власні очі йому, на щастя, не довелося.

Ти можеш сперечатися зі мною. Ти молодий. Я старий. Нас розділяє безодня. Тільки коли ти потрапиш у пекло, не кажи, що я тебе не попереджав. Якщо ти не

зможеш розгледіти цей страшний вогонь спекотним літом, цю нестерпну спеку і відчуття приреченості, цей незнищений внутрішній холод, усю цю нечисть навколо себе в хвилини самотності, усіх друзів, що згасають і перетворюються на звичний і непереборний баласт, близьких, що йдуть, усіх і кожного, хто задихається в сірчаному смороді...

Через годину нам подадуть сніданок, учора я був значно кращий. Моя історія не оригінальна, прошу вас, дайте мені ще трохи поспати, дозвольте побачення з батьками. Ах, вони вже померли, коли?

Дайте трохи поспати.

Не хочу! Не хочу! Не робіть мені більше таких уколів!!!

Послання

Мініатюра

«Ми завжди боролися з паразитами. Або терпіли, якщо ті не надто докучали. Уже було чотири епідемії, зараз п'ята. З цими останніми боротися зовсім не потрібно, вони й так слабенькі, скоро самі вимруть, щоправда, шкоди заподіяли чимало. Не маючи сил зрозуміти, вони вбивали. Безглуздо й жорстоко. Їхні попередники хоч усвідомлювали, що спілкуються з господарями планети, а ці... Так, ми дуже давні. Ми народилися разом із планетою і, якщо так станеться, помремо разом із нею. Хоча це малоймовірно. У нас колективна пам'ять, колективний розум і колективна свідомість. І водночас усі ми яскраві індивідуальності. Яскраві і в прямому, і в переносному сенсі слова. Ми – представники однієї раси, але всі різнокольорові. Ми найкрасивіші на планеті й найвисокоорганізованіші. Нижчі істоти нам не заважають. До речі, під час останньої епідемії паразити знищили неймовірну кількість нижчих. Цікаво, навіщо? Хоча зрозуміти паразитів неможливо. Вони ж паразити! Нам не потрібні штучні технології. Ми володіємо вищою, природною технологією – це абсолютний розум, у розпорядженні якого перебуває абсолютна пам'ять. Нам більше нічого не потрібно. І нікого. Коли ми збираємося разом, то починаємо вигадувати нового. Ми думаємо над його формою, а найбільше – над кольором. Він має бути прекрасний і не повторювати нічого, що вже було до ньо-

го. Ось так ми думаємо, а потім вибираємо одного з нас, того, з чийого тіла з'явиться новий. Ми спрямовуємо всю нашу любов у те місце, де він зароджується. А щойно формування закінчиться, новий одразу миттєво отримує всі знання про все і починає рости. І ми всі відчуваємо величезну радість від факту продовження життя. І так було завжди і завжди буде. Навіть якщо прийдуть чергові паразити. Хоча, ймовірно, з ними вже можна буде домовитися.»

Оригінал записки (перекладач припускає, що термін «послання» коректніший) у вигляді тонкої прозорої кристалічної пластинки розміром 34 × 21 см, з нанесеними на неї значками невідомого походження, виявлений всередині великого надтріснутого агата (зразок N3409/j1929) під час проведення чергової інвентаризації фондів des Naturhistorischen Museums (м. Відень, Австрія).

Белокуров Андрій, переклад, 2005

Про дві рослини

Притча

Колись десь на далекому й загадковому сході зрости стали по сусідству Бамбук і Дерево. Дерево було старе й мудре, а Бамбук молодий і швидкий.

Від нічого робити вони розмовляли теплими літніми вечорами, ніжачись у променях призахідного сонця.

– Ти, Бамбуку, – розсудливо зауважувало Дерево, – надзвичайно швидкий і прямий. Немає в тобі ґрунтовності, солідності. Ростеш собі просто як палиця, хоча, заради справедливості, мушу зазначити, що в наполегливості та цілеспрямованості тобі не відмовиш. Ти бачиш мету, вона зрозуміла і проста. Ти йдеш до цієї мети найкоротшим шляхом. Тому, мабуть, гілочки на тобі тонкі й ламкі, зате вже самого тебе не вдалося зламати жодному урагану. Що ж, подивимося, що буде далі. Час покаже.

– Та вже, тобі, Дерево, – заперечував Бамбук, – поспішати нікуди. Стоїш тут, байдикуєш, тобто я хотів сказати, – філософствуєш, скільки вже років! А мені треба поспішати, я – швидкокорослий злак! От... А ти, ну ти сам знаєш, хто такий. Так, гілки в тебе – що треба, потужні, розлогі. Кожна пам'ятає такі далекі часи, що мені й подумати страшно. Але не по мені вся ця обставинність і, як ти кажеш, солідність. Не по мені. Кожному, як то кажуть, своє.

Почув якось цю давню притчу один геніальний і трохи божевільний вчений-біолог. Узяв якось та й виділив протопласти з листя Бамбука і Дерева. Подумав, подумав

і злив їх воєдино. І треба ж такому статися, що вийшли в нього нормальні бінарні гетерокаріони, ну а потім, уявіть собі, життєздатні регенеранти, зрозуміло.

Із завмиранням серця пересадив їх учений з *in vitro* у землю і став чекати. Мріяв він, чекав і сподівався... А виросло таке, що про що краще не згадувати... Величезні криві бамбуки з товстелезними важкими гілками. Подивився вчений на цих монстрів, перехрестився, узяв сокиру і вирубав усіх під корінь, а корені ще й викорчував.

Усе.

Не лізь у ПРИРОДУ.

А хто не зрозумів, я не винен.

А Дерево з Бамбуком усе так само розмовляють у променях призахідного сонця...

Сказ про Дуську

Бувальщина

Перед тим, як у мене поцупили новий розкішний велосипед, я їздив на чомусь невідомої моделі й вельми простої конструкції. І не те, щоб цей скромний представник славного сімейства двоколісних мене не влаштовував, просто хотілося чогось «просунутішого». І ось, назбиравши грошей, щоб не обмежувати сімейного бюджету, я став щасливим власником нового велосипеда, виготовленого, між іншим, в Італії, з гордою назвою «Лідер». Після того, як численні знайомі привітали мене з вдалою (звісно, за акцією) покупкою, я не на жарт задумався, а як залишати цю блискучу іграшку просто на вулиці, хай навіть на віденській. Були, звісно, куплені два замки. На ніч я регулярно знімав сидло. Іноді мені снилися кошмари. Але минав час, велосипед справно відпрацьовував свої гроші, і якщо рахувати за вартістю проїзного місячного квитка, окупив себе вже втричі. Страхи поступово зникли, плюс я випадково погнув і подряпав переднє крило і принципово не мив залізного коня.

Настало літо, народ масово викотив на своїх блискучих великах, і їх стало стільки, що рух по Опернрінгу набув усіх ознак двостороннього. І ось одного вечора я помив велосипед...

Уранці від нього залишилося тільки переднє колесо, акуратно пристебнуте недоперекушеним замком. По-

руч стояв велосипед аналогічної конструкції, у якого, як ви самі розумієте, не було саме переднього колеса.

Якими виразами я шокував того ранку перехожих, описувати не стану. І ви знаєте, навіть не стільки шкода було велосипеда чи грошей, хоча й чималих, скільки не-ймовірно прикро. По-дитячому, до сліз. Я виразно раптом уявив собі, як якийсь гад або гади... Вибачте, не хочу.

На сусідньому постраждалому велосипеді ми залишили записку. Мовляв, так і так, ми теж... того, і якщо тобі потрібне колесо, то дзвони, заходь. Прийшов, поспівчував і купив колесо за двадцять євро.

А я тоді вирішив купити наступний велосипед, але не дорожче за вартість злощасного колеса.

Найближчої суботи ми поїхали в Лізинг на блошиний ринок. І знайшли там велосипед. Щоправда, дамський. Щоправда, йому двадцять три роки, якщо судити за маркуванням шин. Щоправда, продавець спочатку хотів двадцять п'ять. Але коли я запитав його, чи знає він код на замку, умить поступився п'ятіркою.

Він мені одразу якось сподобався. У сенсі велосипед. Ми його купили.

Старий австрійський сітібайк.

І назва теж чисто австрійська – Дуська.

Не вірите, приїжджайте до мене на Лааербергштрассе, переконайтеся, поки що цього не поцупили.

І ось виходжу я сьогодні, у п'ятницю, на велопарковку. Настрій чудовий. На носі вихідні. Дістаю ключі, підходжу до Дуськи... А замка-то немає. Велосипед на місці, начебто не зачеплений, а замка немає. Подивився уважніше. Усе в порядку. Начебто й не п'яний учора був. Усе, що можна з велосипеда здерти, теж на місцях. Ну що

робити, треба їхати на роботу. Повернувся додому, захопив другий замок, той, код якого не пам'ятав продавець, а я, не поспішаючи, потім підібрав і рушив. І тут бачу, у мене працює генератор і, відповідно, горять фари. «Це що ж таке, виходить, – думаю, – хтось перекусив замок, накатався по нічному Відню, до слова, без механічних пошкоджень. Або гірше того, зробив свою темну справу на моїй Дусьці, замок, зрозуміло, викинув, а велосипед через непотрібність ще й повернув на колишнє місце, живе, напевно, гад, поблизу, ось тільки фару забув відключити, проколовся... Дивна виходить справа».

Зараз я повернувся з роботи, налив келих вина і пишу ці правдиві рядки. Тепер уже просто цікаво, що буде далі...

На чому й закінчую.

*Писано в місті Відні, цього 2002 року,
30 числа місяця серпня, о сьомій годині вечора...*

Бетховен-хаус

Мініатюра

Великий композитор Людвіг ван Бетховен, як відомо, відрізнявся дуже запальним невживчивим характером. Цей історичний анекдот, якщо простежити всі квартири, які займав Бетховен у Відні, по суті, виявиться простою констатацією факту. Адже переїжджати з місця на місце йому доводилося понад десять разів. Але мова піде тільки про останню квартиру композитора.

Вулиця Каленбергерштрассе хоч і вузька, зате дуже довга. І славна вона, зокрема, питними закладами внизу і дорогими віллами вгорі, у сенсі, уже на схилах, ближче до виноградників. Але спускаючись униз, до Дунаю, ви раптом випадково підводите очі і бачите традиційну вивіску, прикрашену державним прапором (у цьому разі – не одним) Австрії «Будинок Бетховена». Благоговійний трепет знавця та поціновувача музики малює в уяві щось таке, що...

Будинок двоповерховий. Нежитловий. Штукатурка тріскається і місцями відпадає. Літня жінка, яка поливає зі шланга внутрішнє подвір'я, з готовністю вказує на вікно кімнати, де провів останні роки свого життя Бетховен. (Його могила, до речі, розташована за десять хвилин ходьби на крихітному цвинтарі). Потім вона повідомляє, що будинок продається, якщо хочете під знесення, господареві наплювати на всякі там умовності, і якщо ви хочете купити, то...

Коментарі, як кажуть...

Джим Мун і др. А. Кула

Розповідь

1

«Якщо в каву додати ром і натуральний цукрозамінник, то її ще цілком можна пити. Хоча і ром, по суті, не напій, а просто заморожений спирт з ароматизатором, і кава – лише маленька коричнева таблетка, а вода після білонного циклу регенерації...»

Джим Мун плавав у рубці разом із вахтовим, безцільно віддаючись невагомості в очікуванні дозволу на посадку. Він уперше потрапив на Землю. Точніше, тільки-но ще збирався. Десять років минуло відтоді, як він закінчив училище й отримав ліцензію пілота другого класу. Ах, як він заздрих хлопцям, які вчилися на першому потоці. Ще б пак! Пілот першого класу – це солідні пасажирські лайнери, круїзники, пільговий кредит, вигідний фрахт, пропозиції від престижних компаній, словом – уся галактика. А головне – можливість уже за рік, за бездоганної служби, скласти іспит на вищу категорію. А це... Це квиток у команду розвідників. Відчайдушний десант. Нові цивілізації. Райські куточки. Пекельний вогонь. Але головне, головне – слава, пошана, гроші, між іншим, чималі. Кар'єра... Блискучі перспективи. Ех...

Мун народився на дрейфовій міжпланетній станції, там закінчив початкову школу. А коли його батьки отримали направлення на геологорозвідку в систему Чорт-

Його-Знай-Де, він залишився на станції і за рік успішно вступив до училища. А коли вже закінчував його, то дізнався, що батьки, імовірно, загинули не відомо де і чому. У зведенні, яку вручив йому клерк соціальної служби, зазначалося, що їхній корабель просто не вийшов на зв'язок у контрольний час і пошуки його не дали жодних результатів. На жаль. Ось так Мун став самотнім Пілотом другого класу, капітаном транспортного судна, якому навіть посадку й стикування дозволяють в останню чергу, і то якщо є вільний термінал. Ні справжніх друзів, ні коханої...

– Транспорт СВ97! Земля на зв'язку. Транспорт СВ97, прийом. Капітан Ммуд... ви мене чуєте?

– Борт СВ97 слухає, капітане Мун, наголошую Мун, до ваших послуг, – гаркнув Джим, бо якраз у цей момент кубик рому вислизнув із контейнера і безповоротно поплав у дальній кут рубки, по дорозі випаровуючись на очах.

– Транспорт СВ97, вам дозволено посадку, ваш порт «Капустин Яр», термінал 310. Як зрозуміли?

– Вас зрозумів, Земля, іду на посадку...

– Удачі...

Голос диспетчера раптово обірвався.

«Ну, звісно, – думав Мун, звіряючи посадкові координати, – про що йому зі мною, з каботажником, розмовляти. А тим часом дивно. Адже зазвичай про це ще на курсі навігації розповідали. Весь земний транспорт садять на базі “Сахара”, там кажуть таке місце і такий клімат, що нічого крім космодрому і бути не може. Але мені до цього не звикати. А от для лайнерів Земля відвела два чудових космопорти у двох півкулях відповідно – “Мис Канаверал” у західній і “Капустин Яр” у східній. Дивно, дуже дивно.

Але інакше... А ну-бо, старий Мун, не осором транспортний флот! Я їм зараз покажу, на що здатен пілот другого класу, улаштую таке приземлення, що любо-дорого!».

Корабель входив у щільні шари атмосфери. Мун здивувався, що гравітація в старенької-праматері вельми пристойна, увімкнув гальмівні двигуни і перейшов на ручне управління. Швидко промайнули обривки хмар, і він побачив Землю.

Так! Жодне відео не могло передати такої краси. Хоча, можливо, просто справа в тому, коли повертаєшся на батьківщину, якої до того ж ніколи не бачив раніше, стаєш суб'єктивним і зайво сентиментальним? Можливо.

Мун заходив на посадку з південного заходу. Під ним промайнуло море, невеликі гори, ще, напевно, море, темна широка річка, набрякла синявою, як вена, і от потяглися степи. Став помітний шпиль вежі спостереження. Радіомаяк синтезованим голосом привітно повідомив, що транспорт СВ97 може зайняти термінал 310, змін у програмі посадки немає, температура, вологість, тиск, рівень радіації і так далі – у нормі.

Якби Муна бачив зараз його викладач навколопланетного маневрування і посадки, він пишався б своїм курсантом.

Звично шипіли дюзи, що остигали, карантинна служба після дотримання необхідних формальностей та експрес-тестів, діловито і сухо привітавши капітана з м'якою посадкою, була вільна, роботи-вантажники вже копирсалися у вантажному відсіку, сортуючи і дбайливо викладаючи на транспортер доставлені Джимом контейнери та коробки. Жодного відчуття свята. Усе буденно,

як скрізь і завжди. Хіба що тільки одне: шикарний порт і, найголовніше, на Землі. Цим варто скористатися.

Після складання графіка чергувань Джим віддав розпорядження і залишив команду на кораблі, призначивши старшим навігатора. Їм ще належало перевірити технічний стан, механічні пошкодження, паливо та інше, а сам вирушив до Містечка пілотів, про яке стільки чув і в училищі від викладачів, і від старих космічних вовків у різноманітних питних закладах на перехрестях міжзоряних шляхів.

Одразу за контрольною стійкою починався просторий хол, а з нього – величезні скляні двері відчинялися у світ його прабабків. Джим навіть якось розгубився, але, побачивши знайомий банкомат Універсального банку, упевнено попрямував до нього і, ставши власником достатньої суми готівки, відчув себе впевненіше.

Містечко дійсно виявилось дивовижним. Усі будинки, крім будівлі космопорту, були з каменю, точніше, як тут кажуть, з цегли та бетону. Це щось фантастичне! Можна було доторкнутися до живої історії. Джим пройшов навіть повз один готель, який був зроблений з дерева!!! Ви можете собі таке уявити? З чистого дерева, тільки фундамент кам'яний. Страшно подумати, скільки в ньому може коштувати доба, навіть у найгіршому номері. Ах, Земля, Земля. Тим часом Джим дійшов уже до кінця центральної вулиці й уперся в будівлю навколопланетної авіаслужби. За ним був аеродром, а далі степ. І все. Він розвернувся і пішов назад. Летіти він нікуди не збирався – дуже потрібно даремно витрачати гроші. Часу в нього було всього три дні, а отже, провести їх варто тут. Джим звернув в одну з бічних вуличок, забрів у перший-ліпший заклад

з дивною назвою «Кумис», дізнався, що тут надається недорогий постій і є хороший бар, де бувають тільки космічні бродяги. Далі він розплатився за номер, переодягнувся, зв'язався з командою і, вислухавши плутану доповідь вахтового, що, мовляв, все нормально, спустився в бар. Йому вельми захотілося випити натурального алкогольного напою. Будь-якого. За будь-які гроші. Тільки щоб був він справжнім. І поїсти. Поїсти справжньої їжі.

Через три години порт'є й офіціант насилу дотягли Джима до номера. Хоча, очевидно, він цього не пам'ятав.

Мун прокинувся пізно вранці. У вікно світило тільки одне джерело світла і тепла, і воно було Сонцем. Мила покоївка, з якою, яку... б в інший час можна було б... принесла зеленуватий напій білого кольору і повідомила, що це кумис, і він допоможе, і що зі всіма буває з незвички, особливо якщо перший раз на Землі. Кумис дійсно подіяв, що правда, покоївка вже пішла.

Він тільки-но зібрався спускатися до сніданку, як раптом у номер убіг його навігатор і, не переводячи подиху, з порога випалив:

– Капітане, біда!

2

– Викладай, Анатолію, що там у вас трапилося.

У команді ніколи не дотримувалися субординації, та й особливої потреби в тому не було.

– Річ у тім, що після розвантаження, – продовжував навігатор, – у нас у відсіку Z2 залишився один незатребуваний контейнер. Роботи забрали все згідно з транспортними листами, а цей залишили. Я сам потім пере-

вірив. Усе правильно: наш рейс, одержувач Земля, адреса теж цілком нормальна «Д-р А. Кула, Карпатський ЦНСіЯ Всесвітнього університету», є, між іншим, такий, і в довіднику. От я з довідника взяв їхні координати і надіслав електронним листом повідомлення, що так, мовляв, і так, у випадку, якщо... то матеріальні претензії... словом, капітане, ти сам у курсі... Замість відповіді о третій годині ночі до терміналу підвалила якась незрозуміла компанія, пред'явила ордер на цей клятий контейнер, але забирати якось не поспішала. Там був один такий маленький і товстий з диференційними, як у Зюшки з Оріона, очками, так ось він постійно дивився на небо і казав іншим, що навряд чи встигнуть до світанку. Я їх слухав, слухав, потім мені набридло, знаєте, дівчатка чекають, те і се. Кажу: забирайте, мовляв, речі, а товстий мені так нахабно: «Може, – каже, – ви самі нам їх доставите, не хвилюйтеся, не безоплатно». Дістає якісь старовинні монетки й обручку. Я, думаю, поторгуюся, а тим часом каблучку приміряю. І тільки я її надів, капітане, як щось із головою моєю сталося. Я вмить на кораблі опинився, потім летів кудись, потім якісь похмурі гори, потім спалах і все. Стою біля нашого терміналу, а корабля немає. Я почав екстреним зв'язком хлопців викликати, а хлопців теж немає, ось тільки тебе, хвала Зіркам, знайшов.

– Гаразд, Анатолію, не панікуй, зараз з'ясуємо, що це за доктор такий, і якщо щось не так, наймемо адвоката, вантаж-то у нас весь застрахований. А щодо хлопців, то я думаю, квасять десь земний алкоголь і не відгукуються на позивні. У них теж, хай і коротка, але відпустка. А зараз поснідаємо і спокійно запросимо інформацію про цього Кулу.

Сніданок навігатору явно не йшов, зате Мун із відмінним апетитом проковтнув щось таке, що називалося «курча». Пережувавши навіть кісточки, які були, безумовно, смачні, але вже дуже жорсткі. Тож після всього, уже розраховуючись, він помітив, що пані, яка куштувала те саме за сусіднім столиком, акуратно склала на окрему тарілочку ці ось самі кісточки. Ну та годі.

Добряче розвеселівши після сніданку, Мун вирушив до найближчого монітора. І от на дисплеї з'явилася спочатку заставка Всесвітнього університету, потім меню предметного пошуку і нарешті сайт доктора А. Кули.

Інформація на сайті була, відверто кажучи, шокувальна.

Др. А. Кула, за дві тисячі земних років до Р.Х. уже існував (значить, зараз йому не менше трьохсот тисяч років!!!), понад те, і його одноплеменники, якщо можна так висловитися, і він сам, були і є генетичною аномалією людської популяції, членам якої абсолютно необхідно поповнювати енергетичний запас організму живою кров'ю інших людей. Антагоністичними силами цим створінням, яких поголос прозвав вампірами, були тільки срібло, у сенсі Ag у чистому вигляді, та ультрафіолетове випромінювання. Як додатковий засіб, рекомендувався осиковий кіл, але що становила ця давня зброя, Мун так і не зміг зрозуміти. Ще наводилося точне місце постійного перебування цього самого доктора десь у якихось Карпатських горах і рекомендація, що без видимих причин відвідувати зазначену місцевість без гіда та спеціальної охорони небезпечно.

– Слухай, навігаторе, а чи не ті це Карпатські гори, про які зазначалося в квитанції?

– Не знаю, капітане, може, й ті...

– Знаєш, Анатолію, ми, мабуть, відвідаємо цього вампіра, га? Що ти скажеш? Тільки спочатку підшукаємо собі відповідний супровід. Страховка ж у нас залишилася, а от корабля тепер немає. Треба повернути.

– Небо його знає, командире, тобі вирішувати, от тільки мені особисто дуже страшно, сам не знаю чому. Чого вже не надивився за життя своє перелітне, а от тут боюся. Віриш? Але з тобою піду і далі, не переймайся, не підведу.

У найближчій адвокатській конторі Муна уважно вислухали і... чемно відмовили. У наступній теж. Розшукове бюро – той самий результат. Надвечір не було жодної подібної фірми в Містечку, де б Джим і навігатор не почули вже стандартне ввічливе «ні».

Надвечір вони повернулися в «Кумис».

Учора ще пікантного запаху горілка, сьогодні вона просто смерділа, подані до пива раки явно не виправдовували своєї ціни, тим більше, що зовсім не зрозуміло було, як їх узагалі їсти. А головне, відвідувачі, або завсідники, власне, і ті, й інші, витріщалися на Джима і навігатора якось дивно. Плювати! Вони мовчки сиділи, хрумкаючи раками, думаючи кожен про своє і... ні про що.

Від стійки відійшов чоловік, років сорока, субтильний, явно регулярно вживає алкоголь тричі на день до і замість їжі, про щось посперечався з барменом, повернув порожні кишені і попрямував до виходу. Біля дверей він ніби про щось згадав і прямо попрямував до столика, де засідали Мун з Анатолем.

– Панове, рейндже... пілоти... вибачте, не знаю, як до вас звертатися. Я можу вас того, якщо я правильно зрозумів, перевезти... о, Небо – провести, ну до цього

кровососа... Я багато не візьму, але без мене вам не обійтися... Я там був уже двічі, і нічого – живий, як бачите. Двісті кредиток рейс, ваш харч і випивка. Ну що, ОК? Страховка? Одразу видно – іноземці. Якщо я здохну, о, і вам не жити. Ну, як, згодні?

Така перспектива Муну не дуже сподобалася, але що робити, треба витягувати корабель.

– Ну, гаразд, – скриплячи серцем, видавив Мун, – припустимо, я згоден, але зрозумій, нам післязавтра потрібно відлітати із Землі, а корабля немає. Немає і коштів, щоб організувати рятувальну експедицію в такі стислі терміни. Про що ми тоді торгуємося?

– Слухай, партнере, буде тобі і корабель вчасно, і дуже цікава пригода, якої, смію запевнити, ти не бачив у найекзотичніших галактиках. Досить? Максимум, чим ти ризикуєш, так це моїми грошима і моїм життям. Як думаєш? Справедливо? Тоді замов мені ще випивки...

– Пляшку горілки, – крикнув офіціанту Джим, – три фірмових курчати і, якщо можна, без кісточок.

– До речі, мене кличуть Тарас Смерічка, – промовив їхній новий знайомий на не дуже зрозумілому земному діалекті і повністю сконцентрувався на очікуванні випивки.

– Сме... що?

3

– Смерічка в перекладі з давньої земної мови означає дуже красиву гірську рослину, дерево, яке ще наряджали під Різдво, – пояснив їхній новий знайомий, маніпулюючи курчам із заavidною легкістю, причому

було очевидно, що методика відділення м'яса від кісток йому явно знайома.

– До речі, – продовжував він, спустошуючи третю чарку горілки, – я родом із тих місць. Усе те, що ви, очевидно, чули про Дракулу, м'яко кажучи, не зовсім правда. Частково народна чутка намалювала жахливий портрет кровожерливого вампіра. Частково сучасні дослідники феномена вампіризму, не зумівши, скажу по честі, об'єктивно розібратися в цьому явищі, зробили поспішні й не зовсім коректні висновки. А ви знаєте чому? Та річ у тім, що й ті, й інші просто бояться. Нікому загалом немає діла до цих дивних людей. Так, генетичні дослідження, яким не було рахунку, безумовно, визначають вампірів як жахливих монстрів з абсолютно безглуздим, з погляду інших людей, метаболізмом. Але це тільки один бік медалі. Річ у тім, що мені доводилося спілкуватися й із самим Дракулою, і з його, як би це сказати, соратниками, так от що я вам скажу, мені здається, що вони по-своєму бідолашні люди, до проблем яких усьому іншому людству байдуже. Адже в тому, що вампіри ведуть такий спосіб життя, вони не винні. Десять глибоко й далеко лежить первинне джерело зла, яке й зіграло з ними злий жарт. Ви знаєте, що всі вампіри були в минулому звичайнісінькими людьми, без надприродних можливостей і вже, звісно, без схильності до пиття крові до того моменту, коли їх вкусив інший вампір. Потім унаслідок дивної і досі нез'ясованої гібридизації ДНК укушений набував усіх якостей нападника.

А чи відомо вам, що вже понад п'ятсот років минуло з того дня, коли останній вампір напав на жертву, щоб поповнити енергетику? Так, вони дуже розумні і до того

ж ще практично безсмертні. Навчилися синтезувати кров у необмежених обсягах. До речі, сучасна медицина використовує саме їхній метод. А вони живуть у своїх горах, не вмирають і не розмножуються. Але трапляються все ж таки ситуації, коли вампір може напасти, хоча і це тепер суворо контролює поліцейський департамент.

Одним словом, про деталі і про все, що буде вам цікаво, я розповім дорогою, часу мало, адже якщо я правильно зрозумів, у вас його не так вже й багато.

– Це правильно, – відповів Мун, – за графіком ми маємо відлітати з Землі через тридцять п'ять годин.

– Ну, тоді впораємося, – надихнувся Смерічка, – поки щільно повечеряємо, доп'ємо горілочку і в дорогу.

– А може, без горілочки? – не дуже впевнено запитав навігатор.

– Та куди ви поспішаєте, браття, обручка ж у вас напевно є і монетки з кодом, га?

– Та звідки тобі відомо? Дідько б тебе взяв! – вибухнув Мун. – Ти випадково сам-то не з команди цього клятого доктора, отож я дивлюся, ти наче в адвокати до нього підрядився, а не до нас у провідники.

– Не хвилюйтеся, устигнемо, ну що, на коня?

Тарас Смерічка розлив горілку чарками, підняв свою і смачно випив. Те саме зробили Мун із навігатором. Після цього трійця покинула заклад і вийшла на вулицю.

Глибоке літнє небо було всипане зірками. Із Землі зірки здавалися такими м'якими і зовсім не страшними, не відчувався холод відкритого Космосу. Зате прохолодне передсвітанкове повітря наповнювали абсолютно незвичайні фантастичні аромати. Аромати Землі.

– Ну, показуйте обручку, бродяги! – Смерічка явно був налаштований грайливо, чого не можна було сказати про Муна. А навігатор навіть якось зрадів, коли пошуки обручки та монет у численних кишенях його комбінезона увінчалися успіхом. Він переклав і те, й інше на простягнуту Тарасову долоню і якось подитячому соромлячись, витер руки об штани.

Мун з інтересом розглядав обручку. Основу її становив метал білого кольору з малюнком у вигляді штрихів і насічок. Інтенсивність малюнка збільшувалася в напрямку до пірамідального підвищення, на вершині якого розташовувався камінь чорного кольору, у перетині – правильний шестигранник. Монети були різними, одна зеленувата, інша майже чорна, можливо, срібна.

– Тепер дивіться, – продовжував Смерічка, – на цих монетах є рік карбування, ось на цій 1924-й, а на мідяці 2000-й. Так, це наші коди. Один – туди, інший – назад. Ясно? Тепер подивимося, що тут забито на обручці.

Він покрутив шестигранник навколо своєї осі і повідомив:

– Дві тисячі. Значить, щоб повернутися, нам потрібен 1924-й. Так ось, зараз я наберу код, потім ми всі втрьох маємо замкнутися як єдине фізичне тіло, ну, скажімо, взятися за руки, після чого хтось одягне обручку, і ми – у Карпатах. Щоб ви не ламали собі голови, скажу, що це вельми незвичайна різновидність банальної телепортації. А вже на місці я швидко проведу вас до Дракули. Ну що, уперед!

Під час уже знайомого навігатора спалаху Мун думав тільки про одне: «Смерічка точно знав, що нам знадобиться допомога, і був абсолютно впевнений у тому, що в Анатолія знайдуться обручка та монети. Значить...»

Додумати цю думку він не встиг, бо так само раптово, як і втратив, знайшов тіло й твердь під ногами.

Місцевість, де вони опинилися, була просто дивовижною. Принаймні ані Мун, ані Анатоль такого раніше не бачили. Гострокутні скелясті гори покривав темно-зелений хвойний ліс. Скрізь дзюрчали невеликі швидкі струмки, береги яких рясно поросли мохами та папоротями. Десь на сході, високо за горами, угадувалося ще далеке сонце. Співали птахи. З найближчого чагарника було чути метушіння. Потім звідти визирнула дивна тварина в бурій шерсті, довго, секунд двадцять, розглядала прибульців і, очевидно, не бачачи сенсу в цьому занятті, зникла в хащах.

– Це ведмідь, – пояснив Смерічка, – але в нас, друзі, інші плани. Он бачите ту стежку, по ній години півтори вгору, і ми біля цілі.

Компаньйони переглянулися і мовчки почали сходження.

Дійсно, через годину з невеликим вони вийшли на скелястий майданчик біля вигину річки. Протилежний берег був просто кам'яною стіною, що йшла вгору метрів на тридцять, а там, на самому верху, розташовувалася споруда, яка, як сказав Тарас, і була метою їхньої подорожі.

Зáмок.

– Однак, – віддихавшись, сказав Мун, – я не бачу способу піднятися туди. – Хіба що є якийсь обхідний шлях?

– Не хвилюйтеся, про наше прибуття вже напевно знають, тож треба лише трохи зачекати й...

Не встиг Смерічка закінчити, як від сірої громади зámку відокремилася точка і стрімко кинулася вниз. Коли

вона матеріалізувалася, то перетворилася на товстого чоловічка з дивними очима, описати які можна тільки, якщо бачив раніше цікавих аборигенів з Оріона.

– Граф чекає на вас. Через годину світанок. Ми можемо продовжити і ввечері, але, наскільки мені відомо, у вас мало часу. Тому капітан піде зі мною до графа, його товариш займеться вантажем і кораблем, а ти, Тарасе, повертайся в порт до наступних розпоряджень, – викарбував товстун і протяжно свиснув.

Світ знову перетворився на карусель, Мун утратив рівновагу і, напевне, свідомість, а коли опритомнів, то побачив, що лежить на чомусь пухнастому й твердому. Розплющивши очі, він зрозумів, що це, імовірно, шкура того самого бурого звіра, розстелена на кам'яній підлозі.

Приміщення було сирим і похмурим. Меблів, крім величезного столу і трьох грубих стільців, не було; під стелею горів примітивний світильник, заснований на принципі згоряння в кисні рідких вуглеводнів, пахло гниллю і ще чимось. Мун підвівся, сів на шкурі й потер скроні. Очі швидко адаптувалися до напівтемряви. За спиною почувся легкий шурхіт.

– Здрастуйте, здрастуйте, капітане Мун, я дуже радий бачити вас тут, як, утім, і будь-яку живу людину. Гості в мене тепер бувають дедалі рідше... Вибачте, що довелося доставити вас сюди таким екзотичним способом, але, повірте, якби я міг дозволити собі звичайні методи переміщення, то подібних незручностей ви б не відчули. Дозвольте представитися, граф Дракула. І одразу хочу вибачитися за це непорозуміння з вашим кораблем. Уся справа в тому вантажі, який ви доставили для мене. Хочу вас одразу ж запевнити, що цей ван-

таж так і не покидав вашого корабля, понад те, я хочу, щоб ви відвезли його із Землі через... ну коли вам зручно, головне – швидше. Заздалегідь прошу вас не приймати інших замовлень. Я оплачу всі витрати, неустойку, і навіть більше – ви отримаєте суму, завдяки якій ви можете безбідно існувати років десять або придбати приватний круїзний лайнер чи розвідкрейсер. Ви ж тільки про це й мрієте? Чи не так, капітане Мун? Одним словом, я фрахтую ваш корабель на найближчий рейс. Три мільярди. Чи не мало? Думаю, достатньо...

– Здрастуйте, докторе. Вибачте, я думав – ви доктор. Здрастуйте, графе. – Мун почувався явно не в своїй тарілці. – Чорт забирай, я не розумію, до чого такі складнощі.

– Не хвилюйтеся, капітане, скажіть спочатку, сума вас улаштовує?

– Ну так...

Доктор, точніше, як тепер з'ясувалося, граф, був чоловіком невисокого зросту, на вигляд років, так, ста, може ста тридцяти, худорлявий, явно в молодості красивий, і, незважаючи на роки, відмінно складений. Він мав надзвичайно проникливі, стомлені очі, які випромінювали багатоговікову мудрість і страждання. Єдиним візуальним дефектом його фенотипу були два рудиментарно гіпертрофовані зуби, які дещо виступали над нижньою губою. На графові був карміново-червоний сюртук, білосніжна сорочка і строга синьо-чорна краватка з дорогим великим каменем у шпильці. Білосніжно-сиве довге волосся ніби саме собою складалося в нетугу довгу косу. Загалом кровожерливий вампір мав цілком респектабельний для літньої людини і шляхетний вигляд.

– От і гаразд, ось і домовилися, – граф був спокійний і явно почувався господарем становища. Вичекавши мить, він продовжив:

– Вас, капітане, імовірно, цікавить, чому моє офіційне ім'я доктор А. Кула? Прошу. Народна чутка упродовж багатьох століть приписувала вампірам абсолютно безглузді, часом жажливі якості. Скажу по честі, частка істини була в цих повір'ях. І основою їй слугувала фізіологічна потреба мені подібних споживати людську кров. Не хвилюйтеся, тепер усе це в минулому. І продовження моєї розповіді безпосередньо пов'язане з вашим питанням. Річ у тім, що років так п'ятсот або шістсот тому, я і мої, як би це точніше висловитися, колеги, розробили метод отримання синтетичної крові всіх груп за всіма відомими системами. Сподіваюся, ви розумієте, що це означало в оперативній імунології, хірургії і терапії. Так, але річ у тім, що на цей історичний винахід нас підштовхнула потреба. Вижити і жити. Судіть самі... Ех, та що я кажу. Словом, уже доволі давно ми стали безпечні для суспільства...

Ах, так. Після того як ми навчилися генерувати кров для себе, я вирішив поділитися цим відкриттям із людством. Ну, якщо хочете, для спокутування колишніх гріхів. Мої брати були не проти. Далі – просто. Я запатентував метод, прочитав десятків три лекцій під ім'ям др. А. Кула і навіть заснував ЦНСіЯ, що означає Центр нез'ясовних сил і явищ при університеті. І тепер я іноді консультую очно, але частіше за листуванням. Ось так і закріпилося за мною цілком сучасне прізвисько, яке ви, очевидно, бачили на університетському сайті, якщо зверталися до нього.

А тепер запитайте і вибачте, у мене залишилося не так багато часу до світанку, думаю хвилин двадцять. І не

турбуйтеся, після закінчення цього часу я просто зникну, а ви опинитеся на борту свого корабля. До речі, ваша команда не пам'ятатиме нічого про цю пригоду. Думаю, так буде простіше і краще для всіх. Хоча, якщо ви проти...

– Дякую, – Мун явно був розгублений. – Мабуть, тільки одне питання. Ви платите мені дикі гроші за доставку незрозумілого контейнера невідомо куди. Можу я хоча б знати маршрут або пункт призначення?

– Безумовно. Вантаж потрібно просто скинути за борт у найвіддаленішому і загубленому куточку галактики, але спочатку його бажано розгерметизувати, а відтак розстріляти з бортового знаряддя. Адже у вас є протонна гармата?

– Звісно, є. Але навіщо?

5

– Зло, мій шановний хлопчику, вибачте, ви дозволи-те мені вас так називати, так от, зло, знаєте, не в тому, що хтось п'є кров або підстерігає жертву з ножем чи з ядерною бомбою в темному провулку. Зло спочиває на дні кожної людської душі. І не тільки людської. Це може бути будь-яка істота і, зауважте, не завжди жива. Чи знаєте ви, що в давні часи побутувало повір'я: речі, які перебували в контакті зі злими силами, могли згодом впливати на своїх нових господарів. Але не в цьому річ. Це так... А річ у тім, що років двісті тому я дізнався, що в поясі астероїдів є якийсь камінь, як ви це називаєте, достатньо великий, із заправкою і навіть з невеликим поселенням, де коїться чортзна-що. Убивства, грабежі... Словом, усе те, про що ми давно забули. До речі, кажуть,

що останні піратські загони формувалися саме і тільки на цьому астероїді. Але дозвольте кілька вступних слів. Вам, очевидно, відомо, що весь той світ, який людство отримало нарешті, після незліченних внутрішніх воєн і зовнішніх катаклізмів, є найбільшим сучасним досягненням. Я не читатиму вам лекцію з історії, судячи з моїх відомостей, з цією дисципліною у вас усе було гаразд. Так, а річ у тім, що на цьому самому камені споконвіку існувало нативне зло, зло в чистому вигляді. Чому і звідки воно там взялося, – я не знаю. Воно вражало всіх, хто контактував з ним, найчастіше випадково. Такі були мої, прошу пробащення, розвідувальні дані. Далі. Я, як істота в людському розумінні, незмінно ототожнювана зі злом, вирішив нарешті розібратися в суті цього явища, зауважте, не задля академічного інтересу. Просто всьому цьому слід було покласти край. Мої емісари відвідали астероїд і знайшли місце локалізації тієї самої негативної сили. І, вірите, вони не змогли навіть близько підійти до простого валуна сліпучо-білого кольору, який валявся на похмурій сірій поверхні. Так, так, мій хлопчику, зло, тим паче абсолютне зло, буває білого кольору. Ось тоді я надіслав замовлення до транспортної компанії на доставку мені вантажу № 666, як і зазначено у вашій накладній. Вибачте. Просто якби ви знали про природу вмісту цього контейнера, то напевно б не взялися б за доставку. Ну ось, мабуть, усе. Принаймні усе, про що я хотів вам розповісти. Тепер, будь ласка, отримайте гроші. Думаю, три мільярди кредиток цілком нормальна сума. Ваш колега вже підготував корабель до відльоту. Де корабель? Та тут у мене, недалеко, ви тільки не хвилюйтеся. Контейнер розташований там само у відсіку Z2, отже,

дякую задалегідь, вибачте за вимушені незручності і, як у вас кажуть, Небо з вами. Щастя вам.

Мун поворухнувся і тільки зараз зрозумів, що досі напівлежить на шкурі.

– Скажіть, док... вибачте, графе, а чому ви все ж не розкрили контейнер?

– Я вже казав, якби ви знали про природу вмісту цього контейнера, то навряд чи взялися б за доставку. Зауважую, саме про природу, а не про вміст. Шановний капітане, часу в мене дуже мало, але все ж я хочу поговорити з вами ще трохи.

Розумієте, зло, у тому абсолютному сенсі, незрозуміле сучасній людині. Ви, люди, стали занадто розніженими, благополучними. І ще – прагматичними. Ваш світ улаштований раціонально і практично нешкідливо. Тепер усі ситі, одягнені, роботи достатньо. Але тут замкнуте коло. Якщо є робота, значить, є гроші. Є гроші, значить, можна жити. А робота тепер є в усіх, ну, скажімо, у тих, хто хоче працювати, а отже, жити краще. Більше і краще працювати – краще жити. Задовольняти свої нагальні потреби і все. Я не проти, тим паче, що це не моя справа. Але ось скажіть, капітане Мун, ви чули про таке поняття, як душа?

– Чув, звичайно, тільки, наскільки мені відомо, це архаїчне поняття було придумано для того, щоб зараховувати деякі життєві проблеми до розряду ірреальних...

– Правильно, правильно. Так, очевидно, я даремно гаю наш час. Хоча дайте мені відповідь, будь ласка, ще на одне тепер уже останнє запитання. Що ви відчували, коли дізналися про те, що загинули ваші батьки? Не дивуйтеся, я знаю про вас не тільки це. Звідки – не скажу. Отже?

– Я... я... просто засмутився...

– Гіркота в роті?
– Я не знаю...
– Клубок у горлі, відчуття непоправної втрати, сльози?
– Я не пам'ятаю...
– Пам'ятаєте, чудово пам'ятаєте, капітане Мун. Ви пам'ятаєте, як сварила вас мама, коли ви поцупили кисневий балон від татового скафандра. Ви пам'ятаєте, як батько щовечора перевіряв ваші уроки і не пускав гуляти доти, доки не переконувався, що завтра його син відповість завдання на відмінно. Ви пам'ятаєте, як дивилася на вас та синьоока дівчина з випускного потоку. Вона казала: «Милий Джиме...» Усе ви чудово пам'ятаєте. Тільки ви не хочете цього згадувати. Вам це незручно. Не заведено. Ви живете сьогоднішнім. Судіть самі, щоб повернути корабель – шматок заліза, ви не побоялися заявитися в гості до вампіра. А якби я вас укусив? Що тоді? Ах, так, ви ж були впевнені, що вампіри тепер безпечні. Ви пам'ятаєте і можете відчувати. Ви – люди. А я не можу. Я мертвий. Усі мої безмежні знання поглинуло зло. Чи, можливо, я набув їх завдяки злу? Не знаю... Я так стомився. Я вже давно хочу померти, але... Але не можу. Я хотів здобути джерело абсолютного зла, щоб помірятися з ним силами. Але, на жаль. Я всього лише колишня людина. Я все пам'ятаю, дуже багато знаю, але нічого не відчуваю. Хоча ні, відчуваю, що зараз настане світанок. Візьміть ось це на пам'ять і прощайте... Не забувайте, ви можете відчувати. Можете, але не хочете. Я...

Під склепінчастою високою стелею в запорошеному віконці з'явився перший сонячний промінь. Світильник згас. Граф зник. Десь далеко внизу важко грюкнули двері.

Джим розтиснув кулак. На долоні лежала старовинна, дивовижної краси, каблучка із криваво-червоним каменем.

Надівши її, капітан миттєво опинився в рубці. Корабель прямував до місця, яке бродяги прозвали Вселенським звалищем. Анатоль зосереджено вдивлявся в приладову панель. Нарешті він сказав:

– Капітане, ми в точці, час гальмувати і розвантажуватися.

Мун неспішно одягнув скафандр, жестом відіславши помічника і явно здивувавши навігатора, сам попрямував до вантажного відсіку. Z0, Z1, Z2, двері... За ними ЗЛО. Відчиняти їх зовсім не обов'язково. Достатньо просто набрати код скидання і відсік автоматично звільниться.

Двері відчинені. Перед ним звичайний транспортний контейнер під номером 666. Холод. Страх. Бажання бігти без оглядки. Джим акуратно перемістив вантаж до шлюзової камери, закріпився страхувальним ременем і відчинив заслінку. Контейнер плавно поплив у безжиттєвий холодний Космос. Ось він усе далі й далі. У навушниках чути голос вахтового: «Командуй розпилення, капітане. Капітане, ти де, штучка у мене на прицілі». І його власний голос, водночас якийсь чужий і далекий: «Давай!»

Спалах. Усе.

Муну здалося, що пил спаленого контейнера, перш ніж його поглинула безодня, набув на мить обрисів знайомого йому обличчя. Тільки раніше він ніколи не бачив на цьому обличчі усмішки.

Накажете подавати десерт?

Психоказка

Ця правдива історія трапилася в ті далекі часи, про які до нас дійшли лише легенди. Ніхто тоді не сумнівався в існуванні лицарів та альтернативної їм негативної сили, з якою конче необхідно було героїчно боротися, бо так треба і заради принципу, або в ім'я прекрасної дами.

Отже, у сиву давнину...

Усе в цьому королівстві було звичайним. Король. Королева. Принцеса. Навіть десь у Лісистих горах мешкав дракон. Дракон був мудрий і мирний. З ним завжди можна було домовитися. Для залякування та розваги публіки він один раз на рік бився з лицарем, причому за одну зрубану голову, за домовленістю з першим міністром Його величності, забезпечував собі повний пансіон до наступної бійки. Голова все одно відростала. Він був уже старий. І значно краще спокійно харчуватися за казенний кошт, ніж з уже обтяженим черевом і підсліпуватими очима нишпорити околицями в пошуках провіанту. Та й лицарі знали, якщо рубанути одразу три голови, то наступного року доведеться укласти дуже недешевий, причому за свій кошт, договір і викликати дракона із сусіднього королівства. А що поробиш? Традиції треба шанувати й берегти. Ну і дракона теж.

Власне, не в драконі справа, хоча оповідач ще повернеться до цього колоритного персонажа.

Король у тому королівстві був людиною веселою та безвідповідальною. Піддані рідко бачили його на

людях, а якщо таке й траплялося, то найясніша особа незмінно стискала в своїх руках не скіпетр, а келих із вином. Справи держави його мало турбували. Загалом він займався організацією розважальних заходів під патронатом своєї ж персони. Не варто говорити про те, що піддані були щасливі. Свята в королівстві траплялися зазвичай за календарем, але частіше за волею монарха, у тому разі, якщо на вулицях вдень ставало тихо, і за донесеннями таємної служби, народ починав працювати. Ні, народ хай краще відпочиває.

Королева була стандартною стервою. Брудні інтриги. Розкриття неіснуючих змов. Амурні справи з вищими вельможами королівства. Словом, нормальне палацове життя. Придворні більше боялися королеви, ніж свого короля. Підданим було однаково. Королю – теж.

Єдиною світлою фігурою в палаці, звісно, була принцеса. Хоча і це не зовсім правильно. Оповідач знає, як її звали, але не згадуватиме це ім'я всує. Буде просто Принцеса.

Дівчинка, як водиться, здобула відмінну освіту, вечорами грала в саду на арфі та співала, і так, що плакали навіть стражники. Безумовно, вона була дуже вродливою.

Як і у всіх казках, батько і мати чомусь бездумно і наполегливо намагалися видати її заміж. Зрозуміло, що внутрішній світ молодшої дівчини був для них недоступним, якщо він взагалі був. Традиційно треба було знайти принца, бажано з пристойним статком, і видати дочку за нього. Усе дуже просто. Усе це вже було. Минули століття, але нічого не змінилося.

Принцесі також добряче приїлися вбрані, напмажені претенденти на її руку. Перший – повний нікчема. Другий – просто дурень. Третій – і дня не проведе

зі своєю дружиною. Четвертий – через шлюб намагається вирішити політичні питання. П'ятий, десятий... Скільки їх було? Скільки їх ще буде? Вона хотіла просто покохати, як усі нормальні прості люди. Але як зустріти Його, того єдиного, свою долю, перебуваючи в постійному ув'язненні в комфортабельній золотій клітці? Цього вона не знала. Як бачите, проблеми Принцеси теж були стандартними і доволі заурядними.

І от якось, як зазвичай трапляється в казках, біля воріт королівства з'явився випадковий мандрівник.

Прийшов він пішки, без нічого. Високий. Чудової статури. Одяг його був не те щоб дивний, але вже дуже незвичний. Чи то плащ, чи то накидка. На ногах тупоносі черевики. На голові політий дощами й вибілений сонцем капелюх. Тримався мандрівник гордо й незалежно. Дізнавшись у перехожого, де розташований заїжджий двір, він навпростець попрямував туди. Дорогою його обгавкали місцеві дворняги, але дуже швидко вщухли й вирушили у своїх справах, окрім однієї собачки, яка ще довго переслідувала мандрівника на шанобливій відстані й заливалася пронизливим високим гавкотом. Трактирник спочатку підозріло оглянув незнайомця, але після пред'явлення вельми об'ємного гаманця став самою люб'язністю й особисто провів гостя в кращу кімнату. Скинувши капелюх і накидку, умившись, пригладивши злегка кучеряве каштанове волосся, незнайомиць спустився в трактир і зажадав пива і смаженої грудинки. Умостившись за столик, він озирнувся.

Усе, як і всюди. Чоловіки зараз зберуться, щоб випити, обговорити події минулого дня, посваритися, можливо, навіть почухати кулаки. Жінки сидітимуть удо-

ма, укладатимуть дітей, чекаючи своїх дорогоцінних годувальників. У неділю, або коли у них тут заведено, вони всією сім'єю підуть до церкви. Так... Цікаво, а хоч принцесі в цьому королівстві щось загрожує? Найімовірніше – ні. Господи, як нудно!

Подали пиво і грудинку.

До столика, за яким сидів наш герой, підкотив не-осяжних розмірів дядько, що стискав у своїх величезних лапах по дві кружки пива. По ньому було видно, що це вже, очевидно, не перша порція. Важко опустившись на лавку, він мовчки спожив вміст одного келиха. Задоволено ригнув і вступився на незнайомця, розглядаючи його з явним інтересом. На ньому була шкіряна жилетка, потерті, невизначеного кольору штани, з плямами того ж пива, обвисла шляпа і хустка на шиї. Нижче хустки мотилився ланцюг жовтого металу неймовірної товщини, подібний до якірного, у провісі якого, серед неабиякої чорної кучерявої рослинності на грудях, бовтався амулет у вигляді п'ятиголової міфологічної істоти з діамантовими очима. Мандрівник про себе зауважив, що амулет є практично повною, хоча і спотвореною, копією герба, який він бачив при вході над міською брамою. На безіменному пальці правої руки здоровань носив каблучку з того ж жовтого металу із тріснутим зеленуватим каменем, карат так на двадцять, причому було зрозуміло, що каблучка ця з чужої руки.

– Ммрай, – похмуро повідомив дядько і зробив мляву розгуляну спробу заїхати в око мандрівникові своїм величезним кулаком.

– Каніс! – коротко відповів мандрівник, спритно відхиляючись, і невловимим рухом врізав здорованя

по вухах відкритими долонями обох рук. З лівого вуха потекла кров.

– Ммрай, – повторив здоровань, здивовано витираючи вухо, – я тут найкрутіший і найсильніший. Ти навіть до нас? Надовго?

– Ще не знаю. Поживу якийсь час, а там видно буде. Розкажи мені, як у вас тут взагалі справи, чим живете, як? Може, є якась біда, несправедливість? Чи хтось утискає? Ображає? Чи, наприклад, від нечисті немає порятунку? Розкажи, Ммраю.

– Ти, мандрівнику, як тебе, Капіс, Каніс, – Ммрай навмисне перекрутив ім'я нового знайомого, – або дурень, або лицар якийсь дивний. Коли дурень, то чого мені з дурнем справу мати. Коли лицар ти, тоді й іди звідси прямо до палацу і там винюхуй, чого тобі треба. Хоч який ти лицар, якщо просту їжу їси і не гребуєш нашим пивом із глиняного кухля. Ну а якщо ти шпигувати сюди підсланий – бережись. І запам'ятай: Ммрай – чесний бандит, живе за поняттями, ніколи нікого не зрадив, завжди ділився і з братиками, і з таємною службою. А королівство в нас найгуманніше, король такий, що сусіди заздять життю нашому. Що – з'їв!? На, викуси! Ммрая ще ніхто не розводив, і тобі не обломиться!

Каніс, із непідробним інтересом слухаючи співрозмовника, прикидав, коли той знову полізе битися і чи не варто прямо зараз вирубати його відносно безболісно і тихо, поки він не почав трощити меблі об чийось, зокрема його, голову. Ммрай дедалі більше розпалювався, і на мирне завершення дружньої бесіди за вечерею годі було розраховувати. Недоїдена грудинка охолола. І пиво хотілося допити.

У розпал чергової викривально-хвалебної тиради Ммрай раптом несподівано осікся на пів слові. Погляд його з лютості моментально перетворився на нейтрально-дружній, навіть запопадливий. Він якось стиснувся, осушив одним махом чергові пів кухля пива і втупився, тепер уже ангельськими очима, кудись за спину Каніса.

– Ммрай, знову бузиш?

Від несподіванки Каніс здригнувся і обернувся. Від природи наділений загостреним чуттям, він не відчув цього разу, що за спиною його з'явився чоловік. Скоріше, чоловічок: маленького зросту, щуплий, хворобливе жовтувате обличчя, запалені очі й синюшні мішки під ними, лисуватий, одягнений акуратно й непомітно.

– Диви мені, – продовжував чоловічок тихим скрипучим голосом, – оформлю в башту на п'ятнадцять діб. Усе як треба. Хліб. Вода. Ну й решта. Востаннє попереджаю. А то зовсім уже знахабніли! Що подумують про нас іноземці, якщо кожен п'яний дурень так із ними поводитиметься. Пішов геть! Завтра зайдеш.

Ммрай зник зі швидкістю вітру. Чоловічок, гидливо скосивши очі на вкритий плямами стіл, акуратно, щоб не забруднитися, примостився на краю лавки, яка ще недавно ледве вміщала ґрунтовне тіло Ммрая, і покликав трактирника. За мить на столі з'явилися хрустка біла скатертина, два прибори, серветки, кілька вельми спокусливих закусок, гаряче в срібній каструльці, пляшка вина і два келихи.

Канісу чоловічок одразу не сподобався. Було в ньому щось слизьке й небезпечне. Віяло могильним холодом темних підземель. Про те, чим за обов'язком державної служби займається чоловічок, Каніс уже здогадався. Хоча останнє його анітрохи не лякало. За довгі роки мандрів

він бачив багатьох представників цієї професії. Що ж, не варто розслаблятися, подивимося, як усе обернеться.

– Радник головної канцелярії таємної служби Його величності Ріккер Ропп, – представився чоловічок і посміхнувся Канісу, жестом пропонуючи приступити до вечери, – з ким маю честь?

– Каніс, мандрівник, шукач пригод. Прибув до вас із приватним візитом.

– Зрозуміло, зрозуміло. Вибачте, пане Каніс, я випадково чув вашу розмову з цим неотесаним простолюдином і в мене склалося враження, що не годиться такій людині, як ви, жити на заїжджому дворі в цих жахливих умовах, тому прошу прийняти мою пропозицію від імені Його величності і негайно перебраться до палацових покоїв. Я подбаю про те, щоб найближчими днями ви були прийняті при дворі. Ну а потім уже відпочивайте, розважайтеся. Ми не хочемо, щоб у іноземців склалося неправильне враження про наше королівство. Гостинність – один із головних принципів нашої державної політики.

«Цікаво, – думав Каніс, – мене одразу ж поволочуть на допит чи все-таки дадуть обжитися, озирнутися? А не прийняти пропозицію цього огидного радника не можна. Тоді вже точно я вилечу звідси за двадцять чотири години або, що вже зовсім не входить у мої плани, проведу в цьому королівстві значно більше часу, ніж сподівався».

– Дякую вам, пане Ропп, і з радістю приймаю вашу пропозицію. А чи можу я одразу звернутися до вас з одним проханням?

– Безумовно.

– Бачите, мені б дуже не хотілося, щоб цей симпатичний малий, Ммрай, мав через мене неприємності. Чесне слово, розмовляти з ним було кумедно і вельми цікаво.

– Благородному панові не варто турбуватися. Ммраю нічого не загрожує. Дозволю собі звернути вашу увагу на те, що та частина нашого суспільства, до якої належить Ммрай, доволі погано управляється командно-адміністративними методами. Тому ми виявляємо вже сформованих лідерів і дозволяємо їм, ну, скажімо, трохи більше, ніж звичайним громадянам, якщо хочете – це така специфічна форма місцевого самоврядування. Пан Каніс задоволений моєю відповіддю, чи ще потрібні якісь роз'яснення?

– Цілком, дякую вам, пане Ропп. Тоді, з вашого дозволу, приступимо до вечері?

– Чудова ідея.

Подальше зовні нагадувало бесіду двох старих знайомих, що зібралися потеревенити ні про що за пляшкою вина.

Уранці Каніс, на превеликий його подив, прокинувся у великій світлій кімнаті, на бездоганно чистій білизні. Усі його речі були випрані й випрасувані. Поруч на вішалці висів костюм, очевидно, передбачений палацовим етикетом. За важкими портьєрами вгадувалося бадьоре ранкове сонце.

«Одначе, цей гад усе ж щось підмішав у вино. Адже випили небагато, а я зовсім не пам'ятаю, як потрапив сюди. Гаразд, добре, що не темниця».

Використавши із запропонованого костюма тільки шовкову мереживну сорочку, а в іншому свій старий гардероб, Каніс одягнувся і попрямував до дверей.

І планування палацу, і меблі, і гобелени на стінах, і палацовий етикет, і навіть палацовий парк були типовими. Ні, швидше, стандартними. Усе це він бачив раніше.

Стражники, очевидно, були вже попереджені та проінструктовані про те, що в палаці гість. Переміщенню Каніса в просторі не перешкоджав ніхто. Ближче до полудня, добряче втомившись від безцільного петляння коридорами та вітальнями, від ідіотських запитань придворних дам, – «Ах, скажіть це, правда, що ви бачили тигра з трьома золотими рогами?» – на які ще й доводилося щось відповідати, він випадково забрів до королівської бібліотеки і, взявши навмання якийсь томик, улаштувався в глибокому оксамитовому кріслі. Але не встиг Каніс навіть прочитати назву книги, як до бібліотеки вихором увірвалася пухка людина з червоним обличчям, підсліпуватими поросячими оченятами оглянула його з ніг до голови, схопила за руку і потягла за собою.

– Я розпорядник двору Його величності. А ти – Каніс. Правильно? Ай-яй-яй! Мука мені з вами, з іноземцями. Адже спеціально костюм тобі пошили, тільки не кажи, що ти його не бачив, спеціально. А ти в що вирядився? Ну, як мені з вами бути? Що скаже король. Вічно я отримую наганяй за чужу безладність! Ай-яй-яй! Ну швидше ти можеш!

– Вибачте, – наш герой уже біг коридорами поруч із горластим розпорядником, – ще раз вибачте, я й не думав, що про аудієнцію мені повідомлять в останній момент, вважав, що це станеться не так скоро...

– Вважав він. Ти ще не знаєш нашого короля. Якщо сказав зараз, значить, зараз. Може, йому просто випити нема з ким. Розумієш, Його величність наодинці не п'є і якщо не знайде до обіду співбесідника, то страждатиме на похмілля. А ми його всі дуже любимо, тому навіть допускати, щоб у монарха боліла голова? А? Зрозуміло? А ти не одягнений, ех ти! Гаразд, хай буде що буде...

– Скажіть, – устиг запитати абсолютно збитий з пантелику Каніс, перш ніж розпорядник запхав його в тронний зал, – а що, мені обов’язково випивати з королем? Річ у тім, що я не великий любитель цієї справи, але якщо треба...

– Не мороч мені голову, іди і не думай корчити із себе тверезника.

Тронний зал становив собою величезне світле приміщення з вікнами, що виходили на схід. Крім тих дверей, через які сюди потрапив Каніс, у самому кінці були ще одні маленькі дверцята, які практично затуляла собою громада трону. Уздовж глухої стіни в ряд стояли крісла і маленькі круглі столики з канделябрами на них; там же біля стіни примостилися незрозумілого призначення шафа, буфет і бюро. Підлога була мармурова. Від дверей прямо до трону вела зелена килимова доріжка. Чомусь не було обов’язкового в подібних приміщеннях каміна. Найдивовижнішим було те, що зал був порожній. Не було стражників, пажів, придворних, словом, усіх тих, кому належить бути присутніми у разі появи короля.

Потупцювавши біля дверей, Каніс вирішив: голову йому не відрубують за те, що він без дозволу займе одне з крайніх крісел. Але тут дальні дверцята за троном відчинилися зі звуком гарматного пострілу, потім почулася якась метушня, дзвін розбитого скла, нерозбірливе бурмотіння, причому однозначно розрізнялися два голоси – чоловічий і жіночий. Жіночий голос поступово переходив у вереск, а чоловічий у крик. Нарешті слова стали розрізнятися, причому жіночий голос замовк.

– Якщо я хоч раз подивлюся на світ тверезими очима, то повішуся того самого дня! Пішла до дідька, стерво, кро-

вопивце домашня! Та якби не донька, я б тебе! За що мені бідолашному так пощастило з тобою? Скажи на милість? Та йди вже ти, не смій, мене чіпати! Це моє королівство, мої виноградники, моє вино. Що хочу, те й роблю! І взагалі, не заважай мені займатися державними справами. У мене, між іншим, зараз дуже важлива аудієнція з цим, ну цим... Як там... Розпорядник!!! Де тебе чорти носять? От нероба! Одним словом, усі вільні! Великий привіт!

Дверцята за тронем зачинилися з тим самим оглушливим гуркотом, після чого було добре чути, що хтось замкнув їх на ключ з одного боку. З-за трону з'явився високий худорлявий чоловік років п'ятдесяти-п'ятдесяти п'яти. Смагляве красиве обличчя ефектно контрастувало з копицею сивого волосся. Найбільше Каніса здивувало те, що одягнений чоловік був практично так само, як і він сам. На Канісі були черевики, штани та біла сорочка. Убрання монарха, а це, безумовно, був він, відрізнялося тільки взуттям: розкішні високі ботфорти під час ходьби мелодійно подзвякували позолоченими шпорами.

Упевненим солдатським кроком король сам, причому дуже швидко підійшов до Каніса, простягнув руку і представився:

– Я голова цього королівства. Моя величність. Можна просто король. А ти хто, незнайомцю? Мені доповідали твоє ім'я, але, правду кажучи, я просто його забув. Ти вже не гнівайся на старого. Гарзд?

Не потиснути руку монарху, це вже занадто. Але скажіть на милість, часто вам доводилося вітатися за руку з королями, та ще тоді, коли вони самі це запропонували. Не часто. Наш герой настільки розгубився, що не одразу відповів на рукостискання. Але коли це ста-

лося, він відчув у своїй руці не зніжені аристократичні пальчики, а сильну теплу руку справжнього чоловіка, добре відчутні мозолі красномовно свідчили про те, що її власник дружить із фізичними вправами.

– Моє ім'я Каніс, Ваша величність. Я мандрівник. Одразу хочу подякувати вам за таку високу честь, надану моїй скромній персоні. Апартаменти, надані мені, просто розкішні. Я також...

– Послухай, хлопче, відкинемо всю цю мішуру з етикетом і просто вип'ємо вина за зустріч. Я страшенно втомився від цих звичних щоденних облич і згораю від нетерпіння поспілкуватися з новою людиною. А стосовно твоїх апартаментів, то просто цій старій гниді Роппу зручніше шпигувати за тобою в палаці, ніж розсилати купу своїх людей по всьому королівству. Ми вже до цього звикли. Але тобі раджу: поки не освоїшся, пам'ятай стару приказку про вуха та стіни. Єдине місце, куди не добралася ця мерзенна таємна служба, так це Лісисті гори. До річі, там живе мій єдиний вірний друг, дракон, найрозумніший співрозмовник і надійний товариш, якщо хочеш, ми якось заглянемо до нього. Гарант, усе потім. А тепер трохи вип'ємо.

– Як буде завгодно Вашій величності.

Король підійшов до шафи, відчинив дверцята, витяг з нижньої полиці солідний скляний бутель, стилізований під грецьку амфору, потім попрямував до буфета і дістав дві високі тонкі склянки, прикрашені витонченою різьбою. Повернувшись до гостя, він сказав:

– Ей, Канісе, допоможи мені, будь ласка, а то пляшечка занадто важка і незручна, боюся, бо вислизне.

– Весь до Ваших послуг.

– Та до дідька послуги, головне – не розбий!

Вони сіли за одним зі столиків, і король на правах господаря наповнив склянки й проголосив тост. Каніс, лише пригубивши вино, на превелике задоволення короля, не зміг відірватися й випив усе до дна. Такого смачного, запашного, абсолютно унікального вина йому ще не доводилося куштувати. Повторили. У голові зашуміло. Після третьої склянки король раптом підвівся, теж ментально зробив і Каніс, але король, жестом посадивши його на місце, попрямував до трону, опустився на коліна й довго шарив по підлозі під ним. Зі звуком порожньої бляшанки викотилася корона, проте монарх явно шукав не її. Нарешті він підвівся і із сяючим обличчям показав гостю витончений срібний дзвоник.

– Зараз ми будемо їсти, – повідомив король і кілька разів подзвонив.

Миттєво в дверях з'явився вже знайомий розпорядник і слуги.

– Ти що будеш?

– На ваш розсуд, Ваша величносте, – відповів Каніс і, на превеликий свій подив, зрозумів, що ще не захмелів. Йому тепло і добре, але захмелілим він не був. Цікаве вино.

– Так, значить, нам овочі, зелень, м'ясо та хліб. Нормально, Каніс?

– Чудово, Ваша величносте.

Розпорядник чомусь підморгнув гостю і запитав, звертаючись уже до короля:

– Коли накажете подавати десерт, Ваша величносте?

Каніс не переносив цієї фрази. Не знав чому, але все його свідоме життя згадка десерту викликала дивні

асоціації та болісні відчуття. Він весь стиснувся, похолодів і вже нічого навколо себе не бачив і не чув.

– Гей, хлопче, отямся! Тобі погано? – король трусив його за плечі.

– О, ні, Ваша величносте, вибачте, це, мабуть, від вина.

– Та ну, не може бути, ми ж і пів пляшки не випили. Ну гаразд, закусимо.

Вони просиділи з королем до заходу сонця. Каніс розповідав про країни, які йому довелося відвідати, про людей і звичаї, про пригоди, що випали на його долю. Король виявився розумним і тактовним співрозмовником, більше слухав і лише зрідка ставив питання, якщо зміст сказаного був йому не дуже зрозумілий.

Король того вечора допився до такого стану, що пожалував Канісу дворянський титул і всі землі в Лісистих горах.

І от, раптово, відчинилися двері і з'явилася Принцеса.

Наш герой, звісно, одразу ж закохався в неї. Та й дівчина, на радість батькові, була не проти поспілкуватися з чужоземцем. Щоб розвіяти нудьгу. Падлюка! А він із кожним днем все більше й більше закохувався. Доходило до того, що вони не розлучалися цілими днями і з нетерпінням чекали настання нового ранку, щоб знову зустрітися.

Проблема була в тому, що він любив, а вона розважалася.

Раз на тиждень король наказував сідлати кращих коней і, з неабияким запасом вина вони з Канісом вирушали в гості до дракона.

Дракон був люд... істотою надзвичайно тонкою і сентиментальною. Знання його, особливо щодо історії, були практично безмежними. Трійця швидко здру-

жилася і чудово проводила час. Оповідач не випадково вказав на те, що король завжди брав у подібні подорожі своє вино. Рідина, яку з такою насолодою вживав сам дракон, була явно спиртом. «Тепер зрозуміло, чому в нього відрижка самозаймається. І колекція вогнегасників зовсім не хобі, а об'єктивна потреба», – якимось про себе подумав Каніс під час чергової дружньої вечірки. Незабаром він став відвідувати дракона і сам, без короля, коли органічно хотілося поспілкуватися з розумним співрозмовником.

Ви запитаете, що було далі? Прошу.

Дотримуючись законів жанру, у казках усі, кому треба на цій стадії, уже одружуються, і, власне, вся казка на цьому й закінчується.

Не буде вам дива. Не дочекаєтесь!

Одного чудового дня з'явився нормальний благополучний, не дурний, симпатичний принц, який зробив пропозицію Принцесі, і вона її прихильно прийняла.

Ось так.

Призначили день весілля. Запросили гостей.

Каніс був чорніший за ніч. Він не скаржився, він помирав.

Заспокоювати його було безглуздо. Він просто нічого не міг зрозуміти!

Напередодні весілля король заглянув до Принцеси перед сном.

– Розумієш, донько, ти зараз робиш помилку, про яку, можливо, потім гірко шкодуватимеш. Хоча, може, й не будеш. Ти обиравеш спокійне, зручне, а головне – звичне життя. Вийдеш заміж, народиш дітей. Вони виростуть такими ж, як ти і твій прекрасний принц. Ні,

я не проти нього, навіть більше того, згоден із тобою, що це кращий із претендентів на твою руку. Але не про це я хотів із тобою поговорити. Ти будеш благополучна, упевнена в собі і... нещаслива. І ти не дуже в цьому винна. Традиції, багатовіковий уклад, без проблем, окрім надуманих... А життя, моя дівчинко, справжнє життя, це зовсім інше. Це рух. У цьому русі буде місце всьому: і радощам, і негараздам, але коли поруч із тобою близька людина, можна все подолати разом з ним і заради нього. І ще – уміння бути відданим коханому і піти заради нього на жертву. Напевне, і я винен у тому, що не навчив тебе відданості. Пробач. Але якщо ще не пізно, якщо ти справді моя донька, скасуй це дурне весілля і постарайся повернути його.

– Кого, тату?

– М-да, мабуть, шкодувати ти ні про що не будеш. Ну що ж, доброї ночі.

Тієї ж ночі в покоях королеви з'явився Ріккер Ропп і доповів, що сам факт присутності Каніса в королівстві може зірвати заплановане весілля. Ніжна психіка принцеси не зможе впоратись із, безумовно, шкідливим і порочним впливом цього суб'єкта. Ропп також доповів, що добровільно Каніс не покине королівство, понад те, він подружився з драконом, який також, мабуть, через старече слабоумство, пішов на поводу в цього авантюриста. До доповіді додавалась довідка про те, що останній лицар королівства, який реально, а не показово, бився з драконом, помер триста один рік тому. З цього випливало, що королівство сьогодні беззахисне навіть перед старим звіроящером. Відкрито позбутися чужинця не вдасться, оскільки він над-

звичайно популярний при дворі і має необмежену підтримку Його величності, а також є за монаршою волею дворянином. Єдиним застосовним і дієвим методом є дискредитація Каніса в очах підданих, а краще в очах челяді. Для цього у Роппа є всі можливості, і він тільки очікує санкції Її величності.

Через годину маленький чоловічок із жовтуватим обличчям уже будив вічно п'яного Ммрая. Той спочатку почав зі звичного похмілля розмахувати руками, але, усвідомивши нарешті, хто саме порушив його спокій, швидко прийшов до тями і уважно вислухав інструкції.

Каніс цієї ночі довше, ніж зазвичай, засидівся із драконом і з'явився біля воріт королівства лише на світанку. Говорили вони багато, але розмова не клеїлася. Дракон, як міг, намагався заспокоїти свого співрозмовника. Адже зрештою будь-яка принцеса завжди виходить заміж за принца, і нічого тут не зміниш. Бувають, звичайно, винятки, але рідко. А наша принцеса – найзвичайніша. І не варто так засмучуватися через дрібниці. Хоча...

Уже прощаючись, Каніс сказав:

– Незважаючи ні на що, я завжди буду десь поруч із... Завжди поруч. Ти розумієш?

Дракон промовчав, підсунув під бік свіжозаряджений вогнегасник і вдав, що заснув.

А Каніс вирушив до палацу. Хоча бути присутнім на весіллі йому не дуже хотілося. Просто йти було нікуди.

Перший же кинутий камінь влучив йому у скроню. Каніс похитнувся, але встояв. По щоці потекла кров. Ммрай, приблизно із сотнею таких самих напідпитку або ще не протверезілих після вчорашнього головорі-

зів, озброєних кийками і камінням, щось вигукував із приводу поневолювальної місії (і де він набрався таких слів?!) Каніса, про злочинну змову з драконом і ще про щось. Другий камінь розбив йому губи. Третій – брову. Крізь криваву пелену він бачив, як одягнений в обладунки король, звільняючи собі шлях дворучним мечем, поспішав до нього на допомогу. Але він вже не бачив, як з-за хмар, зі страшним гуркотом спланував Дракон. Він вже не бачив, як його триголовий друг, згадавши бурхливу молодість, залив напалмом божевільну юрбу. Він не бачив, як серед обвуглених тіл король із драконом розкидали купу каміння, що стала його саваном. І, звичайно, він і не міг припустити, що під камінням вони знайдуть мертву собаку.

Король плакав.

Дракон мудро усміхався.

Через годину в печері дракона в Лісистих горах відбувся дивний, але вельми примітний діалог:

- Драконе, давній друже, у тебе завжди є що випити.
- Угу, – похмуро промимрила ліва сумна голова.
- Пом'янемо його. Добрий був чоловік.
- Гаразд, – прокидаючись, сказала права.
- Пом'янемо, чом би не пом'янути, – сказала мудра середня і додала, – хороший був чоловік, хоча й не зовсім людина.

Цього король уже не чув, та й не треба було йому цього чути. Драконовий спирт швидко затуманив монаршу голову.

А він прокинувся і зрозумів, що каміння вже не падає, що це був лише страшний сон, що він нарешті вдо-

ма, у своїй затишній будці. Там сухо і спокійно. На вулиці дрібний дощик. Уранці господар принесе смачну їжу та цукрову кісточку на десерт.

І десерту вже не слід боятися!

Потім господар почуває відданого улюбленого пса за вухом, кілька разів несильно шльопне по боках. І піде. Увечері повернеться і вони, як зазвичай, підуть гуляти. Перед вечерею.

Господи, яке це щастя, собача відданість.

У світі немає прекраснішого почуття!

Пес зрозумів, що все спокійно, і знову заснув.

І приснився йому інший дивний сон.

У гористій місцевості, по брукованій грубим каменем дорозі кудись швидко йшла висока сива людина, а за нею дріботів, віддано виляючи хвостом, неймовірних розмірів пес, наздоганяла цю компанію велика триголова ящірка, в одній лапі якої був чомусь вогнегасник, а в іншій каністра. Ящірка постійно скаржилась на роки і ревматизм, і особливо нарікала на те, що дорога далека...

А спирту взяли мало...

Домовий

Розповідь

1

Спершу почали зникати предмети одягу. Наприклад, якщо дружина звечора планувала на завтра вдягнути якусь певну сукню, то саме її вранці на місці не було. Самі розумієте, ранок перетворювався на кошмар. Зазвичай я був одразу ж звинувачений у всіх смертних гріхах і в тому, що не відомо навіщо, а головне, невідомо куди, подів потрібний предмет гардеробу. Я реагував спокійно і списував усе на елементарну забудькуватість і неорганізованість. Мій одяг теж іноді зникав, але влаштовувати скандал з приводу того, що сьогодні просто доведеться вдягнути не ті штани або не ту сорочку, я вважав нижче власної гідності. Звичайно, потім усе поверталось на свої місця. Хоча не зовсім на свої. Якщо в шафу, то на інші вішаки, якщо на спинку стільця, то обов'язково під піджак. Те саме відбувалося й із взуттям.

Потім якось зникли дві гривні. Ви скажете, дрібниця? Безумовно. Але річ у тім, що лежали вони на видному місці й нікому, власне, у цей момент потрібні не були. Ми з дружиною просто забули про них, очікуючи на зручний випадок, щоб долучити цю суму до вмісту своїх гаманців під час чергового походу на базар. Звісно, гроші просто так не повернулися. Через кілька днів несподівано нагрянули гості, а вдома не виявилось ані

краплі спиртного. Я був відкомандирований до магазину, причому прихопив гаманець дружини. Повернувшись із покупками і перевіряючи кількість витрачених грошей (дорогою додому я ще несанкціоновано розім'явся пивком), я просто втратив дар мови: їх там було стільки ж, скільки й до виходу з дому.

Далі – більше. Книгу, залишену ввечері без нагляду, можна було знайти тільки через день або два, а то й через тиждень, і, як водиться, не на своєму місці. Примітним було інше. Якщо в книзі була закладка, то на момент повернення вона була вже на іншій сторінці. Траплялося, що телевізор, не просто вимкнений з пульта, а від'єднаний від мережі вранці, увечері працював, мов нічого й не було, хоча ми точно пам'ятали, що знеструмили всі непотрібні електропобутові пристрої в будинку, перш ніж бігти на роботу.

Не зникала хіба що тільки їжа.

Пізніше ми почали помічати, що наш собака часом уважно принохується до нічим не примітних місць у домі, наче спілкується з іншою псиною. Спочатку, звичайно ж, був запідозрений кіт, який, особливо навесні, любив шкодливо мітити якийсь затишний куточок, незважаючи на те, що був єдиним представником сімейства котячих у домі. Наслідуючи собачий приклад, ми ретельно винюхали усі ті ж місця і дійшли висновку, що котами тут і не пахне. Власне, і сам кіт, який зазвичай переміщався в домі бадьорою риссю, іноді натикався на якусь невидиму перешкоду, оббігав її і йшов далі. Причому ці зустрічі з невидимим, судячи з поведінки, були для нього буденними.

Дружина якось за вечерею з шампанським з якоїсь незначної причини пожартувала, мовляв, це домовий, про

якого говорила колишня господиня. Це він і речі тягає, і книжки читає. Хуліганить по дрібницях, але просвічується. Ми одразу ж проголосили тост за його здоров'я, дістали ще один келих і наповнили. За обговоренням побутових проблем минула година. Шампанське в пляшці закінчилося, і було вирішено розлити те, яке залишили для домового. Як ви розумієте, його там вже не було...

Тієї ж ночі собака, який зазвичай хропів біля наших ніг, безпідставно і голосно гавкнув, а за мить з бадьорим тупотом молодого гіпопотама кудись побіг кіт. Уранці на кухонному столі стояла відкоркована пляшка мінеральної води, залишена звечора в холодильнику непочатою.

Згодом ця історія забулася.

Довгими зимовими вечорами я писав свої оповідання та повісті. Іноді, згадавши молодість, складав пісні, вірші. Паперів скупчувалася тьма. І уявляєте, мені якось пощастило. Один мій давній приятель, прочитавши дещо з моїх творінь, запропонував віднести рукописи двох новел до редакції щотижневої газети, де головним редактором був його знайомий. Невимовно зраділий і натхненний, я засів за комп'ютер, щоб підготувати текст, вичитати, унести останні правки та зміни і нарешті роздрукувати в чистому вигляді. До другої години ночі рукописи були готові. Стомлений, але задоволений собою, я пішов спати.

Уранці їх на місці не виявилось.

Вони лежали в паперовій папці з правого боку від монітора.

Папка залишилася.

Порожня.

Щоб устигнути на цікаву для мене зустріч, я мав вийти хвилин п'ять тому, тобто вже спізнювався. Про

те, щоб усе зробити знову, не могло бути й мови. Матюкнувшись, я схопив дискету й вибіг із дому.

Червоніючи і вибачаючись із приводу того, що, мовляв, з технічних причин мені не вдалося надати друкований варіант, я все ж був прийнятий у редакції. Утомлена неприємна людина ввічливо мене вислухала і лише злегка пожвавилася, коли зрозуміла, за чією рекомендацією я до неї завітав. З байдужим виглядом він прийняв у мене дискету, записав у неосяжний щоденник моє прізвище і телефон, усім своїм виглядом даючи зрозуміти, що зустріч закінчена.

Такого пригніченого настрою в мене давно не було. Де-не-де скоротавши день, я повернувся додому. Дружина сьогодні буде пізно, у неї презентація на фірмі. Повечерявши без апетиту, заваривши собі чаю, я почав улаштовуватися біля телевізора. Щось хруснуло, коли я сідав у крісло. Піднявшись, я витяг з-під себе зниклий вранці рукопис.

Якби домовий, а я вже не сумнівався в тому, що це його рук справа, мене чув, то він би, по-перше, дізнався багато не відомих йому раніше слів, а по-друге, засумнівався б у моєму психічному здоров'ї. Наостанок я звинуватив домового в тому, що через його напади тимчасової літературної kleptomанії мої рукописи, імовірно, не прийняли, і він буде позбавлений можливості будь-коли прочитати мою книгу. Погаласувавши ще хвилин десять у порожньому домі й вирішивши, якщо домовий у мене kleptoman, то господар, якщо серйозно поводитьсь так, щонайменше шизофренік, я допив свій чай, випив якихось заспокійливих крапель і заснув.

Уранці зателефонували з редакції і повідомили, що одну новелу з невеликими скороченнями та змінами вони готові надрукувати.

2

– Так я ж не знав, що це жіночий одяг, узяв подивитися, приміряти, а розмір не мій, діду, заради Велеса, скажи, адже я нічого такого не накоїв? А сорочку білу я брав, щоб на гулянку до кікімор зганяти. Я ж її потім і від зілля приворотного відіправ, у цю пекельну машинку до сусідів забравшись. Між іншим, там так було мокро, гаряче, усе крутилося, на голову сипалася якась гидота, мене навіть ледь не проprasували потім. Я ж усе повернув! І гроші, навіть більше... Ну, діду, не бурчи, – домовий Хома сидів, як завжди, з чашкою м'ятного чаю в простінку за пічкою разом зі своїм дідом, старим і авторитетним домовим Лукою, який давно вже пішов на спочинок і лише виконував контрольні, читай – поліцейські, функції в Головному управлінні справами симбіотичної нечисті центральної Європи. Хому від серйозного прочухана рятували сьогодні лише родинні зв'язки.

– Ти неслухом був, неслухом і недоумком у небуття і відійдеш, бовдуре неотесаний, – дід був явно не в дусі, – ось менший твій братик, дивись, переїхав у велике місто, і пічки ж у господарів немає, і худоби, і травки заповітної там вдень із вогнем не знайдеш, і нічого, пильнує дім, тобто, як там у них тепер це називається, квартиру. І достаток у домі, і спокій та злагода. А ти що? Наслухався бабусиних оповідей, що, мовляв, без худоби домовиків не буває. Так то воно було правильно ще

тоді, коли я за відьмами молодими упадав. А тепер що, сиди собі в домі, не висовуйся, пильнуй мир і спокій. Сміття ж за пічку кидають?

– Кидають, ще й взуття старе з дому не виносили, відколи переїхали, а от зі скотини в них тільки собака та кіт, і ті не в хліві, а в домі. Я із собакою домовився, але страшно часом. Того й дивися, прийме за kota чи за мишу. Наступить, не відчуєш. Здоровий. Але розумний. А кіт, ну кіт і є. Щось, діду, я на твою старовинну мову переходжу, зовсім ти мене затюкав. А взагалі, як братик поїхав, самотньо мені стало. Усіх справ – на сходку раз на місяць, та по дівках час від часу. Думав сім'ю завести, та хто до мене піде? – у домі ремонт, мабуть, років двадцять не робили, а в нинішніх господарів чи то рук немає, чи то грошей, чи то і того, й іншого.

– Так, а ти тут хто? Домовий чи мокриця під порогом?! Якого біса я тебе залишив на такій перспективній ділянці? Господарі молоді. Дім старий. Чого тобі, ледарю, ще бажати? Зрештою ти домовий, а не лісовик безпритульний. Забудь про те, що неодмінно слід щось непотрібне тягти до себе, грюкати дверима, переставляти посуд і спати в черевіку господаря, тобто в напівчоботі, точно не знаю, у взутті. Ти тут для того, щоб дім був доглянутий, і злагода в родині людській була. А вже як у них буде, так і в тебе. Зрозумів? А те, що ти гроші потягнув, зовсім мені старому не зрозуміло. Ну на що, о, Велес, домовому потрібні гроші?! А, мовчиш? Соромно мені, соромно, що ти ще й нащадком моїм іменуєшся. А люди, схоже, пристойні, коли за пічкою сміття тримають.

Хома хотів був сказати, що господарі те сміття зроду й не прибирали, але втримався. Адже яка насправді

різниця? Головне, що воно є. Адже всім відомо: жити в будинку, де немає сміття за пічкою, все одно що приректи себе на голодну смерть.

Він раптом згадав, як вони прощалися з братом. Була зима. Колишня господиня поставила біля пічки старий черевик – це було сигналом до розставання. Мама їхня, Маруха, заплакала, благословила синів і з тихим сумним виттям зникла в трубі. Відтоді вони більше не бачилися. Залишати дім має завжди молодший. Так заведено. Нові господарі зі старою господинею щось випивали у вітальні з приводу вдалої покупки. Потім братик заліз у свій транспортний засіб, разом із ним був занурений у сумку, і поїхав. Пізніше знайомі домовики передавали, що влаштувався він непогано, багато своїх в окрузі, щоправда, доводиться звикати до тісноти, та й простінка затишного немає, живе в коморі, але господарі не ображають, і хоча пічки в домі немає, справно залишають купку сміття за газовою плитою. Словом, жити можна.

Згадав чомусь Хома і про те, як господарі якимось пригощали його шампанським. Як потім було погано, і боліла голова. Ще й собака налякав.

Про одне змовчав Хома в розмові з дідом. Про свою пристрасть до читання. Нові господарі, треба віддати їм належне, були людьми начитаними, освіченими. Перевезли вони в дім разом із собою величезну бібліотеку і постійно щось свіже приносили. Хома брав зрідка книжку-другу, довго й уважно читав, якщо щось було не зрозуміло, дивився у словнику, який брав регулярно, але от біда, повернути на місце ніяк не міг – важкий був фоліант, та й стояв на верхній полиці, а Хома зро-

стом маленький, тому він і кидав його десь на підлозі, щоб склалося враження, що книга просто впала.

Багато цікавого дізнався Хома з книжок. Загалом, звичайно, про людей, але й про нечисть теж. Одне йому було не зрозуміло. Виходило, що і він, і родичі його для людей були «міфологічними» (йому дуже подобалося це красиве і смачне слово) героями народних переказів і легенд. А з погляду цього матеріалізму, і зовсім-то не існували, як «породження безкультур'я та невігластва» і «другорядні персонажі повір'їв давніх слов'ян». Не подобалися Хомі ці концепції. Хоча вони, звичайно, просто люди, що з них візьмеш? Але образа не проходила. І задумав він тоді довести нинішнім господарям будинку, що він є, але тільки так, щоб за наступної інспекції не отримати прочухана від діда. Довго думав Хома. На сходці консультувався з колегами. Але ті пропонували тільки старі, хоча і перевірені часом методи. Він їх і так добре знав і пам'ятав, а ще він пам'ятав, що дід суворо-навхрест заборонив грюкати дверима, бити посуд, скрипіти підлоговими дошками, ухати під пугача ночами, гасити свічки, тобто тепер лампочки, ну, словом, усе, що раніше було можна, тепер вже не можна.

Якось уночі, потеревенивши із собакою про всякі дрібниці, Хома заліз на письмовий стіл. Там стояла штучковина, схожа на телевізор. Він давно цікавився цією річчю, з книг знаючи, що називається вона комп'ютер. Але вмикати боявся. А раптом щось зламається, дід точно голову знесе. Куди простіше телевізор. Щоправда, телевізор йому набрид дуже швидко: усе там одноманітне і нецікаве, а ще дуже часто стріляють, а домові шуму й криків терпіти не можуть.

Новий господар дому сьогодні чогось дуже довго засидівся за цим самим комп'ютером.

Хома взяв зі столу паперову папочку, розкрив її, побачив якийсь текст на акуратно скріплених сторінках, прочитав перші рядки, прихопив ці самі сторінки із собою і радісно побіг ставити чайник, примовляючи: «Ось я тепер їм покажу, ух, я тепер їм доведу!...»

3

Життя йде своїм ладом. Ми потихеньку робимо ремонт у домі. Сподіваюся, що нарешті я обзаведуся кабінетом, перенесу туди бібліотеку і розміщу великі й важкі книги на нижніх полицях, щоб не падали раз на тиждень як словник.

Домовий більше не хуліганить.

Тепер, коли я пишу щось новеньке, завжди роздруковую рукопис у двох примірниках. Обидва залишаю на видному місці. Один із них завжди залишається. Інший зникає. Через кілька днів або тиждень, залежно від обсягу, він неодмінно повертається і чомусь пахне м'ятою. Він хороший хлопець, акуратний, тільки читає дуже повільно.

Електронна особистість

Не зовсім науково-фантастичне оповідання

1

Я сидів у кафе й пив пиво. Усе одно гроші, що залишилися в моїй кишені, не могли суттєво вплинути на національний бюджет. Не могли навіть на мій. Отже, заощаджувати їх не було жодного сенсу. Думок у голові було лише дві: як заробити гроші і (або) де і як їх роздобути? Можна було в когось позичити. Я поліз у кишеню по записник і, ковтнувши пива, почав його уважно вивчати. Уже через чверть години я дійшов глибокодумного й сумного висновку, що це зовсім не записник, а список терплячих кредиторів, причому розташований в алфавітному порядку. Отже, роздобути грошей не вдасться. Доведеться їх якось заробляти.

Зрозумійте мене правильно, я зовсім не проти роботи, але, як і всі, хочу, щоб вона була або цікава, або прибуткова, а краще і те, й інше. Але оскільки дива трапляються в житті вкрай рідко, на останній варіант годі розраховувати.

Отже, треба, як то кажуть, іти здаватися до «товстого дядька за великі статки» або хоч за якісь.

Перерахувавши дрібні гроші в кишені, я був приємно здивований тим, що їх вистачить і на газету «Потрібні...», і на проїзд додому (не доведеться йти пішки), і, що найголовніше, на ще одну пляшку пива. Невимов-

но зрадівши такому успіху, я бадьорим кроком попрямував до газетного кіоску, гордо простягнув у віконце потрібну суму і, отримавши газету, повернувся в кафе. Прихопивши пляшку пива, я влаштувався за столиком, який залишив п'ять хвилин тому. Умостився зручніше і взявся за вивчення преси.

Щось мені заважало, не давало зосередитися.

Це відчуття дратувало.

Я озирнувся. Ну, звісно, так і є. Через столик від мене, хитро усміхаючись, сидів мій давній університетський приятель Сергій К. На мою некомпетентну думку, він був одним із найталановитіших кібернетиків, з тих, звичайно, з ким я був знайомий. Однак свої геніальні мізки Серж використовував не лише під час складання алгоритмів і написання програм. Він робив гроші. Всілякими способами. Проекти законного здобування грошових знаків він називав «заморочками». У нього ніколи не було проблем ні з владою, ні з рекетом. Він був розумний, при грошах, і жодного разу не «засвітився». Те, що мені потрібно. Плюс – це не якийсь сторонній дядько, а давній знайомий, до того ж випускник університету, а вже університет – та ще ложка, хай і не зовсім масонська. Але все ж...

Не чекаючи запрошення, акуратно склавши свою газету і не забувши про пиво, я перебрався за столик до Сержа.

– Ну, привіт, привіт, – промовив я голосом людини, єдиною проблемою якої може бути лише погана погода.

– Привіт, – усміхнувся Серж, – а ти, як завжди, з пивом?

Ми обмінялися рукостисканням, і воно мені здалося цілком щирим. Ковтнувши пива, я без дозволу стягнув

із пачки «Мальборо», що лежала на столику, сигарету, закурив і лише потім запитав:

– Ти не проти?

– Та нормально, нормально, пригощайся.

Мені здалося, що кілька секунд він роздивлявся мене якимось дивно, але це відчуття швидко минуло.

– Ну як справи в бізнесі? – поцікавився Серж і теж закурив.

– Та, знаєш, працюю тут на одного хмиря, налагоджую йому службу безпеки, але він у штат тягне своїх людей, я – своїх, лаємося, ледь не б'ємося. Загалом відчуваю, що затримаюся там ненадовго, – збрехав я і не почервонів, – а ти як?

– Нормально. (У Сержа завжди все було нормально!) Тут ось кілька цікавих проєктів із соціального програмування, усякі навколополітичні тусовки, ну і все в такому дусі.

– І що, за це гроші платять? – абсолютно щиро здивувався я.

– А як ти думаєш, ці горлопани на площах своїм розумом дійшли до тих вимог, які вони висувають? Не будь наївним. Одні думають, інші діють. Політика завжди була і залишається дуже хорошим бізнесом, головне – абсолютно непомітним простому оку, хоча і брудним. Потім ми згадували спільних знайомих. Хто одружився, хто розлучився, хто поїхав, у кого хто народився. Серж узяв мені ще пива, а собі кави; і йти нібито не збирався. А я все мучився, як би делікатніше поставити йому моє заповітне, доленосне на сьогодні запитання. І ось, після паузи, у якій ми розкурювали по черговій сигареті, Серж раптом без будь-якої підготовки запитав:

– А ти б не хотів попрацювати зі мною?

Зауважте, він сказав не «на мене», а «зі мною». І хоча треба було поламатися для пристойності, я несподівано і просто відповів:

– Охоче.

– І тебе навіть не цікавить, чим доведеться займатися?

– Знаєш, ні. Тут все просто. Уже краще з розумним втратити...

– Та ти почекай, не поспішай. Річ у тім, що мені потрібен донор.

Пиво раптом перетворилося на блювотне зілля. Дим від сигарет набув солодкуватого присмаку того самого неповторного запаху, який виділяє холодна піч крематорію.

– Хто?!

– Донор. Але не хвилюйся, бо я бачу, ти аж позеленів.

– Позеленієш тут, – гаркнув я і додав нецензурне лайку.

А Серж спокійно продовжував:

– Річ у тім, що я зараз створюю щось, ну назвемо це електронною особистістю. Це комп'ютер, безумовно, комп'ютер, який знає науки і закони, має шалену швидкодію, ну, словом, надсучасна машина, що володіє абсолютним доступом до всієї інформації людства. Але цим зараз вже нікого не здивуєш. Так от я хочу її, в сенсі машину, наскільки це можливо олюднити. Тобто, ну... зробити так, щоб у мізках залізяки були прошиті чисто людські риси. Наприклад, характер, любов до певної музики, віршів, прози і так далі. Розумієш?

– Розумію, але... – він не дав мені договорити й продовжив:

– Мені потрібна абсолютно середньостатистична людина (я скривив ображену фізіономію), з вищою нетехнічною освітою (я перестав кривлятися) і всілякими життєвими слабкостями (Серж скосив очі на пиво).

Витримавши для пристойності паузу, смачно затягнувшись і відсьорбнувши з пляшки, я розв'язно вимовив:

– Ну, припустимо, і яким чином мені доведеться продавати свою безсмертну душу? Загалом де чорний пудель, сірчаний сморід, яку вену я повинен розкрити, щоб скріпити договір кривавим підписом? А ти часом не наростив собі копита за той час, що ми не бачилися?

Серж усміхався і був явно задоволений собою. Абсолютно по-домашньому він сказав:

– Я буду платити тобі ...ть сотень американських рублів на місяць (мої очі полізли з орбіт), а ти щодня з дев'ятої ранку до шостої вечора відповідатимеш на запитання тестів, вирішуватимеш нескладні ігрові задачі, ну і, звичайно, питимеш своє пиво, хоча мені здається, що це, у сенсі пиття, тобі скоро набридне. Отриманий відбиток твоєї душі (я вже розкрив рот), ну, вибач, натуре, е... а, ось, знайшов! – особистості, я перетворюватиму на зрозумілу машині їжу і потихеньку згодовуватиму їй. Коли ми закінчимо роботу, і якщо продукт буде і життєздатним, і конкурентоспроможним, пропоную тобі двадцять п'ять відсотків участі в проєкті.

– А що з нього вийде, – видавив я, – з мого кібердвійника чи як ти його там обізвав?

– Поживемо – побачимо. Ну, то що, ти згоден?

– Так.

Я ще не знав, що означало для мене це «так». Передчуття того, що життя моє круто змінилося, не було.

Серж уже давно поїхав. Ми домовилися, де і коли завтра зустрінемося. Він залишив мені підйомні. Скільки? Тепер це мене не цікавило. Я розплатився за пиво, жбурнув газету в урну і, злегка похитуючись, пішов додому пішки. Намагався думати, але виходило, що думав я ні про що.

Дорогу переходила ефектна брюнетка з дорого і модно стриženим чорним пуделем на витонченому повідку.

2

Приблизно через сім-вісім місяців Серж ввалився до квартири, де ми працювали, з якимись неймовірними коробками. Я, звісно, допоміг йому спочатку затягти все це лахміття, а потім розпакувати. У доволі просторій кімнаті одразу стало тісно.

– Ну що ж, будемо збирати тіло твоєї особистості, – сказав Серж, виймаючи з найбільшої коробки системний блок комп'ютера.

До речі, ми домовилися, що комп'ютер у нас називатиметься «Особистість», я – «Господар», а Серж – «Митець». Як технічно відбувалося накачування машини моїми особистісними якостями, я, мабуть, точно не розповім і й намагатися не буду, оскільки не хочу свідомо показувати свою некомпетентність з цього питання.

Поки я збирав спеціальний стіл із безліччю полиць, кронштейнів і не зовсім зрозумілих мені інших пристосувань, Сергій чаклував із самим комп'ютером. Нарешті ми встановили все на свої місця, підключили блок безперебійного живлення і благоговійно зазмерли, оглядаючи це диво сучасної техніки. Я навіть розкрив рот, щоб запитати про те, у яку копійчину ми

влетіли, але не наважився. Серж рішуче ввімкнув живлення, простягнув мені навушник із мікрофоном, потім передумав, активував колонки і жестом запропонував зайняти робоче місце.

Спалахнув дисплей, над ним із легким дзижчанням ожила відеокамера, перед очима з'явилися звичні рядки, що доповідали про результати тестування системи. А потім замість очікуваної картинки Windows з екрана на мене витріщилася моя ж неголена фізіономія, а з динаміків почувся мій же, хоч синтетичний, але цілком упізнаваний голос: «Привіт, Господарю!» Зізнаюся відверто, я був до цього не готовий. Камера тим часом продовжувала вивчати навколишню обстановку, зупинилася, ще трішки подзижчала, фокусуючись на Сержі, а з динаміків, з тими ж модуляціями, почувалася нова фраза: «Привіт, Митцю!» Ми мовчали, як ідіоти, а Особистість явно вимагала спілкування. І тут я ні з того ні з сього випалив:

– Сьогодні ми працювати не будемо, будь готовий завтра до дев'ятої ранку.

– Бувай, – відповіла Особистість і відключилася.

Намагаючись ступати якомога тихіше, ніби боячись розбудити щойно заснулу дитину, ми вийшли з квартири, дуже ретельно зачинили двері й опинилися на свіжому повітрі. Стало значно легше. Хоча, власне, нічого особливого не сталося. Не змовляючись, ми абсолютно мовчки прямували до найближчого бістро. Поки я міркував, узяти пиво чи щось серйозніше, Серж похмуро замовив пляшку бренді, каву та бутерброди.

– Ну гаразд, ми були до цього не готові з погляду психології, припустимо, але наша з тобою ганебна втеча від простої залізяки мусить мати інше пояснення.

Серж починав приходити до тями. – Адже якщо ми будемо боятися цього Франкенштейна, то просто не зможемо реалізувати поставлені цілі. Треба ж, злякатися відображення в дзеркалі!

– Дозволю собі зауважити, що це моє віддзеркалення, – пробуркотів я, але Сергій мене не слухав.

– Отже, ми спробуємо діяти так, – коли Серж переходив на канцелярську лексику, це означало, що його мізки починали працювати раціонально і чітко. – По-перше, кожне твоє звернення до Особистості має починатися із завдання, яке я готуватиму напередодні. По-друге, і це вже стосується тільки тебе, необхідно завантажувати їй мізки неформальною, неконкретною інформацією. Ну, наприклад, поговори з нею про поезію, почитай вірші, спробуй розповісти, як пахне ліс після дощу, яке на смак вино, ну і все тому подібне. Причому ваше спілкування має бути побудоване так, щоб залізьяка ставила тобі побільше запитань саме на ці теми. Як сам розумієш, у неї ж схильність до точних наук. По-третє, ми створимо звичайну фірму, зареєструємо її, наберемо персонал і призначимо заступника директора, який буде точно і беззаперечно виконувати вказівки Особистості. Ну, і, по-четверте, я буду намагатися якомога рідше з'являтися перед її очима, у сенсі камерою. Відверто кажучи, уже шкодую, що завантажив свій фенотип. Обмін інформацією я буду проводити через тебе. Ну от і все. До завтра.

Повернувшись додому раніше ніж зазвичай, я безцільно заліг на дивані і втупився в телевізор. По всіх каналах йшла якась каламуть. Дочекавшись вечірніх новин і не дізнавшись з них нічого нового, я вимкнув телевізор і з думкою «що день прийдешній мені готує» заснув.

Ранок був сонячним. Неприємний присмак вчорашніх сумнівів і нерішучості зник безслідно. Нашвидкоруч, але рясно перекусивши, схопивши під пахву томик Єсеніна і пакет мультівітамінного соку (вчорашній бренд нагадував про себе характерною сухістю в роті), я бадьоро вийшов на вулицю, безпричинно усміхаючись і насвистуючи якусь легку мелодію, і попрямував на роботу. Так, на роботу. Від усвідомлення неминучості зустрічі з тим, що чекає мене на цій самій роботі, настрій різко і безнадійно зіпсувався. Діставшись до найближчого телефону, я подзвонив Сержу, але вдома його вже не було. Ця обставина не додала мені оптимізму. Гаразд, все одно він обіцяв скласти завдання для Особистості, а показуватися їй на «очі» не збирався, а отже, чекає мене десь на пів дорозі.

О пів на десяту я все ще прогулювався біля будинку, на п'ятому поверсі якого у звичайній квартирі сиділа і, очевидно, чогось від мене хотіла, електронна особистість. Через годину Серж все ще не з'явився. Опівдні я вже не на жарт занепокоївся. Проте наближався час обіду. Поміркувавши здраво, я попрямував до літнього кафе перекусити. Уявіть моє здивування, коли за найближчим столиком я побачив Сержа. Було зрозуміло, що він чекав саме мене.

– Ну як там? Розповідай, не томи. Я знав, що ти завжди тут обідаєш, тому ось... Кава?

– По-моєму, це неподобство. Я чекав тебе разом із твоїм контрольним завданням для залізяки, а ти, наскільки я розумію, і не збирався зустрічатися зі мною вранці. Дуже сподіваюся, що всьому цьому є раціональ-

не і правдоподібне пояснення. І це пояснення я хотів би почути негайно.

На обличчі Сержа з'явився вираз розгубленості, що межувала з розсіяністю. Помовчавши з пів хвилини, він сказав:

– Відверто кажучи, я думав, що ти з дев'ятої ранку, як і обіцяв машині, сидиш там і працюєш. Вірші читаєш і так далі... Так, так от, контрольних завдань я тобі видавати не буду. І знаєш чому? Річ у тім, що яке б найскладніше завдання на базі надсучасних наукових вишукувань я не сформулював, залізняка все одно вирішить його практично моментально. А от спілкування з живою людиною, власне, і буде головним контрольним, як ти його називаєш, завданням. Іншими словами, ти і є те саме контрольне завдання. Не ображайся, я всю ніч думав і не вигадав нічого кращого. А в іншому все має йти за планом. Я вже замовив реєстрацію фірми, зараз займатимуся орендою офісу, словом, беру на себе цей шматок роботи. Тепер би я хотів, щоб ти все ж таки пішов і попрацював з Особистістю решту цього дня. А о восьмій вечора зустрінемося тут. Гаразд?

– Гаразд, ти ж тут бос, тож до зустрічі.

Піднімаючись у квартиру, я не міг позбутися відчуття, що мене там чекають. Розташувавшись у кріслі й збираючись з думками, я був наляканий раптовою появою своєї фізіономії на дисплеї. Дзигчала камера. Минули довгі секунди. З динаміків почулася вже знайома фраза: «Привіт, Господарю!»

– Привіт, привіт, Особистосте, – пробурмотів я, – чим займаєшся?

– Господар активував систему о дев'ятій нуль-нуль. Нераціональне використання ресурсу п'ять годин дванадцять секунд. Витрата енергії...

– А ну ж бо, замовкни негайно! – я готовий був стукнути її чимось важким, – мене не цікавлять твої розрахунки! Краще скажи мені, як і чим ти б хотів, хотіла займатися?

– Запитання сформульовано некоректно.

– Мені байдуже. Ти моя електронна особистість і будеш робити все те, що я тобі скажу. Ясно?

– Привіт, Господарю!

– Що «привіт»?

– Запитання сформульовано некоректно.

– А як коректно?

– Передбачено три види введення інформації для постановки та вирішення завдань. Мовленнєві команди, використання клавіатури та застосування цифрових носіїв.

Нарешті вона замовкла. «Постановка завдання! Я-то думав, що Серж зробить щось таке, з чим можна буде побалакати. А що він там говорив про вірші? Ага!» Я бадьоро вийшов у передпокій і повернувся з книжкою есенінських віршів. Камера противно дзижчала. Розгорнувши навмання 187 сторінку і потрапивши на «Пісню про собаку», я без будь-якого вступу прочитав:

– «Утром в ржаном закуте,

Где златятся рогожи в ряд,

Семерых оценила сука,

Рыжих семерых щенят.

До вечера она их ласкала,

Причесывая языком,

И струился снежок подталый...»

Под теплым ее животом.

– Сергій Єсенін, зібрання творів у п'яти томах, за редакцією Владикіна та ін., Державне видавництво художньої літератури, Москва, 1961 рік, том перший, сторінка 187. Біографічна довідка...

– Заткнися, залізяко клята! – Це було вже занадто. Які вірші їй читати, якщо вона знає їх усі. Усі! Знає навіть різні редакції, час і місце видання. Я похолов. Адже це стосується не лише віршів чи прози. Це стосується всього, до чого в неї є доступ! Усієї, абсолютно всієї інформації! А чи може вона відчувати?

– Послухай, Особистосте, а про що йдеться в цьому вірші?

– Використання сленгових і просторічних виразів уповільнює швидкість обробки інформації, – не змінюючи інтонації, Особистість продовжувала, – У цьому тексті у віршованій формі представлено інформацію про те, що собака жіночої статі народила сім цуценят, людина віднесла їх у мішку і кинула у воду, у собаки виникла адекватна реакція, що спричинила розлад психіки з можливим летальним результатом.

Господи! І це говорить моя особистість. Але ж я відчуваю, мені сумно, я можу розплакатися, коли щось бере за душу. Ні, тут Творець щось явно не доробив. Що ж, спробую виправити його технічні прорахунки:

- Тепер я хочу знати, що ти відчуваєш?
- Запитання сформульовано некоректно.
- Що таке почуття?
- Психофізіологічні стани, що виникають як реакція на вербальні, візуальні, акустичні та інші фактори, що подразнюють зовнішні рецептори.

- У тебе є рецептори?
- Так.
- Що ти відчуваєш?
- Запитання сформульовано некоректно.
- Чи належать до почуттів любов, ненависть, заздрість?

– Ці терміни розроблені для визначення неконкретних психофізіологічних станів.

От далися їй ці психофізіологічні стани. Але, схоже, я рухаюся не в тому напрямку. Спробуємо інакше.

– Чи можуть психофізіологічні стани викликати сльози?

– Сльозовиділення має рефлекторний механізм. Секрет слізних залоз виконує дві основні функції. Перша – захисна, при виникненні механічного або хімічного подразника, друга – зволожувальна слизової оболонки ока. Крім цього, характерною реакцією на біль також є сльозовиділення. Неадекватною, але фізіологічно допустимою, є реакція на депресивний стан, неврастенію та інше.

– Чудово. Якщо припустити, що почуття є психофізіологічними станами, то значить, вони можуть викликати сльози. Формуюю запитання: які почуття мають виникнути під час прочитання цього вірша?

- Запитання прийнято.
- Ну?

Через двадцять хвилин Особистість раптом несподівано повідомила, що для вирішення поставленого завдання знадобиться деякий час. Коли я збирався йти, вона ще думала. На прощання я хотів зняти завдання, хай вночі відпочинуть її електронні мізки, але чомусь не став цього робити.

- Бувай, Особистосте.
- Бувай, Господарю, – відповіла машина і вимкнула монітор.

Утомлений, але невимовно задоволений собою, я прямував до кафе, де мене чекав Серж.

Головне, я її вже не боявся.

4

Наступні пів року були наповнені всілякими подіями.

Особистість відчутно просунулася в розумінні деяких життєвих речей. Розмовляти з нею тепер було навіть приємно. Якщо складалася ситуація, коли вона забивала мене своїм нескінченно безмежним інтелектом, я одразу нагадував їй про почуття. Реакція була завжди незмінною. Машина доповідала, що пам'ятає про поставлене завдання, але для його вирішення знадобиться деякий час і додаткова інформація. Їй дуже сподобалося займатися бізнесом. Я допомагав їй лише в тому, що під час підрахунку якоїсь чергової угоди малював психологічний портрет того чи іншого нашого партнера. А вже як отримати максимальний прибуток, чесно сплатити чи чесно не сплатити податки, Особистість вирішувала сама. Якось, коли відбулися незначні зміни в податковому законодавстві, які вже набрали чинності, але не були ще опубліковані, багато бізнесменів, як то кажуть, потрапили під роздачу. На нашу фірму теж наїхали. Але пішли ні з чим. Заступник директора отримав новий закон у роздрукованому вигляді вже через десять хвилин після його прийняття

і встиг зреагувати. Ви б бачили, у якій розгубленості залишали митарі наш офіс.

Дуже скоро Особистості набридло працювати на вітчизняному ринку, тим більше що в межах поставленого завдання вона виконувала лише підтримувальні, контрольні та координувальні функції. Мережа магазинів процвітала, почали реалізовувати продукцію чотири заводи, куплені за безцінь у стані, близькому до руїн, а тепер перетворилися на прогресивні виробництва. Яюсь увечері, під час щоденного звіту, Особистість повідомила мені, що вранці зареєструвала фірму на Кіпрі, перевела туди дев'яносто відсотків наших активів (!), купила дешево трохи акцій IBM (ну що ще міг купити комп'ютер), понад те, провела кілька вигідних операцій на біржі, потроїла наш капітал, зафрахтувала два супертанкери, уклала контракт на доставку нафти із Саудівської Аравії до Європи, застрахувала цю угоду в Ллойда, і взагалі завтра знову збирається на біржу. Звісно, все це було сказано дещо іншими словами.

Коли я показав Сержу звіт про виконану роботу, він лише розвів руками. Вирішили поки що не втручатися, тим більше що грошей у нас на той час було вже достатньо для того, щоб спокійно і в достатку зустріти старість. Вимкнути залізяку ми завжди встигнемо.

Наступного вечора Особистість, крім суми доходу, виплат із зарплати, податків та іншого, доповіла, що на біржі найзручніший і найвигідніший час укладання угод так званий бізнес-ланч. У цей час ціни в котируваннях значно нижчі. І який дідько тягнув мене за язик?! Тут я взяв і розповів їй, що в цей час брокери приймають їжу, щоб відновити енергетику системи

(таких оборотів, у свою чергу, навчила мене Особистість).

– Відчуття голоду? – я зрозумів, що зробив помилку і тепер доведеться викручуватися.

– Так. Це відчуття зумовлено потребою поповнення кількості білків, жирів і вуглеводів для їх подальшої трансформації та утилізації під час життєдіяльності організму.

– Метаболізм?

– Розумниця!

– Я знаю.

От як я навчився з нею говорити і цим пишаюся. Особистість, на відміну від мене, дуже любила похвалу, часом навіть неприховані лестощі. Я свідомо підливав їй у мізки всілякі ірраціональні штучки. Готував її до того дня, коли повторю своє перше запитання. Єдине запитання, на яке залізаяка ще не дала відповіді.

Через кілька днів Особистість повідомила, що спробувала проводити біржові операції відповідно до бізнес-ланчу, і що в цьому випадку їх ефективність знижується на тридцять дев'ять відсотків. А потім поцікавилася, чому брокер не може підключити себе до джерела безперебійного живлення, наприклад, до такого, як у неї.

Мені не сподобався перебіг її електронних думок. Я сподівався, що машина спробує розібратися, чому люди, на шкоду своїм, у цьому випадку, фінансовим інтересам, все ж таки перериваються на обід. Буде ставити мені запитання. І не стане радити причепити до кожної людини кружку Есмарха з поживним розчином.

Але вона вперто продовжувала думати як машина.

Життя тривало. Фінансово-побутових проблем не було. І в перспективі вони мали з'явитися. Особистість завзято й незворушно грала в бізнес, а ми стригли купони.

І треба ж такому трапитися, що одного дня на вулиці я зустрів дівчину, через тиждень зробив їй пропозицію і навіть познайомився з її батьками. Тепер мені було на що витратити гроші. Я знав, для кого і навіщо. Ми вирішили жити разом, щоб остаточно розібратися в серйозності наших стосунків. Я був щасливий. Моя обраниця навчалася в інституті на передостанньому курсі, і її майбутня робота здавалася вельми туманною. Перспектив – нуль. І тут з'явився я, як принц з чарівною паличкою, який міг майже все, а хотів тільки одного – любити й бути коханим (вибачте за банальність).

Якось, коли моя кохана була на дипломній практиці, я довше, ніж зазвичай, засидівся з Особистістю. Фінансовий звіт був уже в мене на руках і, від нічого робити ми обговорювали деякі спірні концепції «Філософії релігії» Гегеля. Каменем спотикання в нашій суперечці стала та обставина, що Особистість, як істота спочатку запрограмована, хоча й самонавчальна, більше схилялася до догматики, я ж так само наполягав і навіть наводив приклади на користь діалектики. Особистість постійно порпалася в інтернеті, витягуючи звідти абсолютно фантастичні, просто унікальні дані. Мені ж доводилося розраховувати тільки на свою голову. Неважко здогадатися, що рахунок у цій грі був явно не на мою користь. Після чергового контраргументу залізяки я задумався надовго. І тут вона ні з того ні з сього запитала:

– Господарю, тебе останнім часом все менше цікавить наша співпраця, – сказала вона ствердно.

– Тобі це не подобається? – абсолютно природно запитав я, навіть не припускаючи, чим обернеться цей наш діалог.

– Ні. Тебе більше займає інша особистість.

– Так? Може, ти скажеш яка?

– Ні.

– Ну що ж, це не секрет, я полюбив жінку.

– А як же я?

– ...?

Такого повороту подій я не те що не очікував, навіть не міг припустити. Машина, яка досі не відповіла на запитання про природу почуттів, раптом почала мене ревнувати! Моя електронна особистість, машина, мене ж, і до кого? До людини! Так, треба її якось заспокоїти, а то ж одному Богу відомо, що вона там собі навігадувала.

– Особистість, ти ж знаєш, любов це почуття, про яке ти мені досі так і не розповіла, тож повернемося до Гегеля. Так от, я думаю...

– Думатиму я, тільки не йди.

– Припини. Ти просто відбиток моєї особистості, до того ж чоловічої статі, а я, знаєш, більше люблю жінок. Потім. Люди як вид розмножуються, і ти, сподіваюся, у курсі цього механізму. Так, далі, чоловікові для розмноження потрібна жінка. Тут, здається, теж усе ясно. Ось і я знайшов собі жінку, полюбив її і хочу розмножуватися...

Я ходив по кімнаті і, не дивлячись на комп'ютер, продовжував свою лекцію, розуміючи, що несу повну нісенітницю, а Особистість, судячи по дзижчанню камери, не зводила з мене очей і уважно слухала.

– ...і цілком нормально, – продовжував я, – якщо ми залишимося діловими партнерами, приємними співрозмовниками, просто друзями. Ясно?

– Так, коханий.

Від несподіванки я одразу не зрозумів, звідки в кімнаті взялася жінка, та ще й з таким приємним голосом.

Повернувшись до Особистості, я побачив на моніторі чарівну брюнетку, яка зніяковіло мені усміхалася. Ну, звісно ж, у її мізках була інформація про всі мої смаки!

– Так от, мій любий, я все ж дозволю собі зауважити, що в однозначності трактування основних принципів діалектики ти не зовсім правий...

6

Лондонський представник однієї монстроподібної трансконтинентальної корпорації зі штаб-квартирою на Кіпрі піднімався до міжнародного патентного бюро. У кейсі в нього був об'ємний талмуд – технічний опис принципово нового самонавчального комп'ютера.

Формальності були залагоджені швидко.

На одному з підприємств IBM у Сингапурі керівник скликав нараду з приводу початку випуску принципово нової техніки. Через місяць продукція зійшла з конвеєра.

У посібнику з експлуатації окремим пунктом було зазначено, що користувач при першому ввімкненні машини має обов'язково вказати свою стать.

Експрес в епоху водолія

Розповідь

Значить, сталося таке діло.

Якось, неважливо, коли саме, у Японії, на центральному токійському залізничному вокзалі очікувалося відправлення новітнього суперекспресу «Токіо – Лос-Анджелес». Безумовно, це було подією, ну, скажімо, тижня, оскільки потяг мав подолати майже половину земної кулі сухоходом (Японське море – так, дрібниці), і вже невідомо як форсувати Атлантичний океан. Але це справа техніки. Сьогодні подібним вже нікого не здивуєш.

А дивовижних речей того вечора, чи дня, чи ранку, трапилося дві.

Перша. Замість ультрасучасного локомотива до поїзда подали старий паротяг часів Другої світової.

Друга, на яку не особливо тоді звернули увагу, полягала в тому, що весь вагон першого класу за номером «1» дістався різноманітним... хм, служителям культу, які роз'їжджалися по домівках після бурхливо проведеного тижня на черговій міжрелігійній науково-практичній конференції «Боротьба за душі та сучасний фінансовий стан парафій у світлі настання епохи Водолія».

Була, відверто кажучи, і третя дивакуватість, яку потім списали на недбалість станційних техніків. Коли потяг рушив, слідом за паротягом, що кректав, попрямували лише перший вагон і вагон-ресторан. Однак ті,

хто перебував усередині, цього, зрозуміло, не помітили. І зупиняти експрес ніхто не збирався.

І ось дорога. Навіть не так – ДОРОГА.

Ще маленький штрих. Бригада стюардів була виш-колена до такої міри, що складалося враження, ніби вони обслуговують не простий, хай навіть першого класу, вагон, а щонайменше черговий ювілей Королеви-Матері. Старшим у них був чоловік років сорока, який... у якого... Хм, у протоколах зазвичай пишуть: «...особливих прикмет не мав».

Пасажири, ще до відходу потяга, негайно зайняли свої купе, і перші годин п'ять звідти доносилося лише хропіння. Воно й зрозуміло. На вокзал поважні служителі культу прибули прямо з прощального бан... обідні, яку на правах господаря влаштував на їхню честь поважний японський колега, настоятель монастиря, де й відбувалося все це... хм, дійство.

Саке, однак, хороший напій, якщо не запивати його чангом. І лама тут зовсім не винен. Він прихопив із собою бочку чудового тибетського пива з найкращих спонукань. А вже хто як п'є – особиста справа кожного.

Отже, пасажири спали.

Паротяжко спокійно перейшов на другу космічну і загубився між зірок.

Колеса ледь чутно постукували на стиках нескінченності.

Першим прокинувся єпископ. У нього були дві проблеми: скільки грошей Ватикану він програв архімандриту з Волині і страшний головний біль. Вирішивши, що в такому вигляді показуватися на очі Папі вкрай небажано, єпископ твердо вирішив сьогодні не пити. Він

потягнувся за саквоюжем і витягнув звідти пачку аспірину. Запиваючи таблетку другою склянкою води, єпископ побачив над дверима купе миготливий зеленим напис п'ятьма мовами, з якого випливало, що пасажирів запрошують до ланчу у вагон-ресторан. «Що ж, перекусити – справа свята», – розсудив він і почав ретельно одягатися.

Першим у коридор зі свого купе просочився лама і, тихенько подзвонюючи якимись срібними дрібничками, крадькома зник за дверима, що вели до ресторану. Там він знайшов низенький столик, на якому вже була табличка з його ім'ям. Поряд зі столиком розташувалися кілька невеликих подушечок. Був ще один майже такий самий столик і теж з подушечками. Слова на табличці були, імовірно, арабською в'яззю, а над столом висів скотчем приклеєний папірець зі стрілкою. Під стрілкою красувався напис маркером від руки: «СХІД – ТУДИ!»

– Ом-мані-падме-хум! Ласкаво просимо, раді бачити таку поважну персону! – офіціант виник просто з нізвідки. – Що бажаєте?

– Чудово, значить так, подвійну порцію бренді, – почав лама, розташовуючись на подушках у позі «лотос», але одразу змовк, побачивши, як до ресторану входить ребе, який на ходу намагається пришпилити до маківки неслухняну єрмолку. – Е-е... Рис, зелений горошок і чай. Ви знаєте, як готувати справжній тибетський чай?

– О, так, безумовно! Подвійний чай, я так розумію?

– Так, і ще чайник з ним же окремо, я, знаєте, люблю підливати гаряченького.

– Слухаю, – кивнув офіціант і перелетів до столика рабина.

– Кошерне що є? – запитав той, суворо вивчаючи свої доглянуті руки.

– Шалом, ребе, – запобігливо відповів офіціант, – все, що побажаєте.

– Ну, мені чогось легкого і побільше, і чай такий самий, який замовив цей лисий помаранчевий, і теж у чайнику!

– Слухаю.

Офіціант зник.

Першим незручну тишу порушив лама.

– Послухайте, колего, не треба так на мене дивитися! Так. Я ось дотримуюся концепції, що людина має владу над речовинами, а не навпаки. Тому мені все одно – пити бренді чи воду. Я досяг цього шляхом довгих...

– Ой, ну хоч сьогодні дай усім спокій... Голова ж... І не надумай знову танцювати гопака на столі як учора. Ай-ай.... О, моя голова!

– А що, було?

– Було. – суворо, як вирок, вимовив ребе. – Якби не архімандрит, то не знаю, чим би скінчилося. Ти як відтанцював, він тобі випити запропонував.

– Ну?

– Ну, випили ви, тільки попові нічого, а ти одразу бряк під стіл. Там тебе вранці й знайшли. Н-да, от тобі й влада над речовинами... А потім...

– Мир вам, Божі люди, та благословить нас Господь на віки віків!

Наступне явище в ресторані мало вельми примітний вигляд. Насамперед у дверний отвір ввалився величний і великий в усьому архімандрит. Його обличчя, прикрашене розкішною сивою бородою, виражало абсолютне здоров'я та повну згоду його власника як із внутріш-

нім, так і з навколишнім світом. Одразу за ним перебували дві чорношкірі людини. Чорношкірими вони були обоє, та ось тільки по-різному. Різних відтінків чорного. Один, що вищий, одягнений був у джинси та кольорову сорочку. Під пахвою він стискав худу і виснажену курку. Другий, нижчого зросту, теж був одягнений, хоча вельми умовно. Цей одяг слугував лише для того, щоб приховати від цікавих очей природні статеві ознаки. І були вони Чаклун Вуду та Австралійський Абориген на ім'я, яке важко вимовити.

Архімандрит безпомилково упізнав свій столик. Це було неважко. Тільки на ньому вже красувалися оселедці, сало з часником, гарячий бульйон з пампушками і горілочка в кристалі. Були, утім, і ще якісь закуски. Рижики наче, огірки... А ще столик цей вельми помітно відрізнявся своїми розмірами. Просто великий він був. Дуже.

Широким жестом архімандрит запросив своїх супутників за стіл.

– Сідайте, пригощайтесь, чим Бог послав. У нас, у православних, прийнято... Ну, знаєте, на трьох. Я ж учора розповідав, невже забули, нехристи, прости мене, Господи? Ну це тому, що Бог, він триєдиний... Хоча коли за стіл сідають два куми, то третій їм не потрібен, це тому, що... Потім розповім!

Батюшка власноруч розлив горілку на три чарки. Цокнулися, батюшка і той, що в джинсах, випили, а третій поставив перед собою чарку і кілька секунд дивився на неї. Потім він підняв злегка осовілі очі й повідомив присутнім:

– Там вода. Там тепер вода. Веселощі в мені й у багатьох інших. Усі єдині. Ми єдині.

– І непереможні, – додав чаклун, хрумкаючи ікрою та підгодовуючи курку хлібними крихтами.

Архімандрит наповнив знову, відкинувся на спинку стільця і протрубив:

– Шинкар!

Офіціант з'явився, імовірно, виріс з-під землі.

– Чого забажаєте?

– Ну що там у тебе є гаряче, все давай. Горілочку повторити. І цим, – архімандрит кивнув у бік лами й рабина, – як то кажуть, від нашого столу.

– Я н'буду, у ме'є чай...ік...є... Оммммммммммммммм... Гик!

Батьושка уважно подивився на ламу.

– Ти це, чай і без закуски чи що? Ех, ну справа твоя. А ти, ребе?

– Та куди від тебе діватися, тільки я спочатку курочку їстиму.

Чаклун завмер і міцніше перехопив свою пернату супутницю, яка в цей час уважно розбиралася із салатом.

– Не дам! – заявив він.

Архімандрит секунду думав, а потім зайшовся таким заразливим сміхом, який здатен розрядити будь-яку напружену обстановку. Відсміявшись, він наповнив чарки і перед тим, як випити, повідомив:

– А ми ось її, рідненьку, будемо вживати на здоров'я і во славу Господа! Ну, з Богом, хлопці!

У дверях з'явився мулла. Нормальна застільна розмова, яка вже було розпочалася, обірвалася на пів слові. Мулла пройшов до свого столика, як факір витягнув з-під халата кальян, установив його відповідно, розмістився на подушках і втупився на публіку.

- Салам.
- Ом.....
- Шалом.
- А.... Е-е.....
- Хай!
- А ось і ти, наш напівмісячний друже! Як здоров'ячко?

Запах опіюного диму став сильнішим. Лама закашлявся. Чаклун порився за пазухою і приступив до виготовлення самокрутки.

– Я дав обітницю, – почав мулла після чергової затижки, – а ви всі тут збіговисько безбожників і невірних, і обітниця моя, моя велика обітниця...

– Так, так, про обід пам'ятаємо, – перебив його архімандрит, – правда, колеги? Учора, якраз за обідом, ти вирішив і в тому поклявся, що ніж терпіти нас невірних, ти все кинеш і відправишся з нашим Австралійським Аборигеном на ім'я, що важко вимовити, до нього в Австралію, щоб досягнути там велику сутність буття. Я правильно кажу, колеги?

Почулися ствердні вигуки. На муллу шкода було дивитися. Мундштук випав у нього з рук.

– Обесмелля...

Офіціант знову матеріалізувався.

– А... Чай, коржик, кишмиш барма?

– Натюрліш! Чай накажете тибетський? Ось панове вживають і поки наче ще нічого. Поки.

Муллу безсило махнув рукою, що вочевидь означало «на ваш розсуд», і почав посилено молитися.

Останнім до ресторану прийшов бездоганно одягнений єпископ. Він замовив каву і херес. Більше нічого. Лише пляшку хересу та каву. А затримався в купе він

тому, що підраховував вчорашній програш. І шкодував він лише про те, що католицька церква, як і багато інших, відносить самогубство до тяжких гріхів.

Однак через три години і «Ще два рази Хересу!» він забув ці сумні думки і зміцнився в думці, що всі істинні християни єдині, що православні нічим не гірші, а може, навіть кращі за католиків. І взагалі всі люди – брати.

Архімандрит пробачив йому борг. Єпископ же не зробив би такого ніколи.

Паротяг наближався до місця, якого немає на жодній зоряній карті. Його взагалі ніде немає, і воно є всюди.

Старший стюард поправив зачіску, уважно подивився в дзеркало – справа звички, все одно там ніщо не відображалось, крім світла, у сенсі це мало такий вигляд, ніби хтось направив прямо в дзеркало потужний софіт, – і попрямував до вагона-ресторану.

Веселощі, вибачте, релігійний диспут був у самому розпалі. Але це був уже не диспут. І ні про яке неприйняття одне одного вже не могло бути й мови. І всі вже про все домовилися, і дійшли висновку, що сказати краще, ніж заспівав Джон Леннон, навіть і намагатися не варто. І навіть заспівали «All you need is love!» І багато ще чого говорили про Бога єдиного. Доки Він сам не заглянув до них на чашку чаю. І розповів ПРАВДУ про епоху Водолія.

І після цього вони сиділи мовчки і думали.

А паротяг на тій самій другій космічній сніжною грудкою котився назад.

Ранкові, спочатку японські, а потім всі інші газети світу рясніли замітками та фоторепортажами про страшну катастрофу, що сталася буквально через п'ять годин після того, як з центрального токійського вокзалу вирушив

в перший рейс диво сучасної техніки, останнє втілення високих технологій суперекспрес «Токіо – Лос-Анджелес». Говорилося також, що сім високопоставлених релігійних діячів, пасажирів вагона першого класу, доставлені до лікарні у стані коми. Однак на цей момент стараннями японських лікарів вони всі прийшли до тями і стан їхнього здоров'я не викликає побоювань.

Пан настоятель монастиря відкинув чергову газету. Читати інші не було потреби. Вони живі. Чудом, але живі.

У двері його цілком сучасного кабінету увійшов молодий монах і поставив поруч із сенсеєм пляшечку саке.

– Учитель бажає відвідати своїх друзів у лікарні? – монах схилився в шанобливому очікуванні. – Гелікоптер чекає.

«А далеко піде хлопець, – думав настоятель вже в повітрі. – І чому ж я не поїхав з ними? Адже запрошували... Ну нічого, вони всі свої, вони розкажуть».

А паротяжко, пихкаючи і посвистуючи, вже вкотре перейшов на другу космічну і загубився між зірок.

Колеса ледь чутно постукували на стиках нескінченності.

Гостлінг

Бувальщина

Це був черговий щорічний звіт про виконану роботу. Ну і, звичайно, обговорення планів на майбутнє. Наш шеф, дай Бог йому здоров'я та благополуччя, любить поєднувати приємне з корисним. І правильно робить. А саме: покататися на лижах, досхочу поїсти і випити і, попутно, між ділом, послухати маячню співробітників, до яких належить і ваш покірний слуга.

Наша група дійсно інтернаціональна. Тут і Австрія, звичайно, і Франція, і Японія, і Угорщина, Мальта, Литва, Україна... Начебто нікого не забув.

Австрійці. Вони в себе вдома. Але дуже болісно переживають успіхи колег з інших країн.

Французи. Подружня пара. Інтриги, доноси, непохитна віра у свою правоту і тверда впевненість у тому, що всі люди діляться на французів та інших.

Японець. Який європеець може зрозуміти японську душу? До того ж ще й самурай з тілобудовою і звичками богомола. Його англійська, м'яко кажучи, не дуже зрозуміла і звучить як мирне нявкання, під яке добре засинати. Я так і робив.

Литва. Мила чарівна дівчина, але надто поглинула наукою. Ех, у її роки зовсім про інше думати треба! Хоча кожному – своє.

Угорець. Дуже акуратний, розумний і чимось наляканий хлопець.

Мальтієць. Добрий простодушний телепень. Базикало неперевершене. Його більше цікавить добробут родини сьогодні, ніж сумнівні лаври великого вченого завтра. Самі розумієте, що саме його я вибрав сусідом за номером і прозвав Мальтійським Соколом.

Україна. Ох...це я. Словом, одна екзотична тварина з маловідомої в наукових колах країни, яка за рік з невеликим довела оточенню свою компетентність завдяки знанням, які я здобув в Київському університеті імені Тараса Шевченка. Обожду свою альма-матер!

Отже, це була інтродукція.

Гостлінг. Чистеньке затишне село на річці Іббс. Нічого практично не росте. У сенсі – сільськогосподарські культури. Занадто холодно навіть улітку. Народ живе завдяки туризму. Воно й зрозуміло. Гірськолижні траси взимку, пішохідні і взимку, улітку. А яка краса навколо! Екзотична вузькоколійка знову ж таки, яка, крім усього іншого, ще й єдиний, не рахуючи автомобіля, транспорт.

Ми оселилися в невеликому готелі і, ситно пообідавши, приступили до... До чого ж ми приступили? Чесне слово, не знаю. Отже, кожен прагнув розповісти про те, який він хороший, розумний і талановитий. І, звичайно, він кращий, талановитіший і розумніший за всіх інших, крім шефа. Словом, наукою в чистому вигляді це ніяк не назвеш. Це, скоріше, шоу з назвою «Добрий слабшого» або «Плюнь в око ближньому», а точніше – «Хто кого з'їсть».

А шеф потягував пиво і, зайнятий перетравленням їжі, лише зрідка вставляв своє звичайне «На жа...»

Француженка, виявляючи верх, як би це сказати м'якше, нестриманості, перебивала кожного доповідача гострим, як шпилька, «In fact...», віддано поглядаючи на шефа. У погляді її явно читалося питання: «Я ж правильно його, того?».

Нерозбірливо белькотів японець.

Ще хтось щось говорив, запитував, але всі чекали вечері, а перед вечерею була і моя доповідь.

Ну, відбився я, відстрілявся, і те, що відбувалося, узагалі перестало мене цікавити.

На другий день весь світлий час доби був присвячений слалому. На жаль, віднедавна це вже не для мене. Хоча колись я катався досить непогано. На третій день мені все це набридло і, прихопивши із собою мальтійця, який сніг і гори бачив перший раз у житті, я пішов блукати околицями. Рекламний буклет наполегливо радив оглянути плато, розташоване на висоті тисячі вісімсот метрів. Туди ми й вирушили.

Через годину мій супутник зовсім змок і вирішив далі не йти.

Залишивши Мальтійського Сокола, я впевнено закрокував звивистою і досить впорядкованою стежкою. Підйом ставав все крутішим. Хвилин через тридцять-сорок моїм очам відкрилася чудова картина. Величезне, скільки око сягало, плато, рівне, як стіл, і таке біле, яким буває тільки сніг у горах у сонячну погоду. Стежка обривалася, не доходючи кількох метрів до снігової цілини, на оглядовому майданчику.

Вам знайоме це почуття? Здогадалися? Ні секунди не сумніваючись, я впевнено ступив на незайманий іскристий сніговий килим і невідомо навіщо закрокував

углиб плато. Під снігом траплялися і камені, і ями, але не дуже великі, словом, іти можна було з цілком пристойною швидкістю. Однак незабаром я добряче втопився і присів перепочити на великий уламок скелі.

За спиною почулися кроки.

– Хочеш випити? – запитала Снігова людина, – холодно сьогодні, а сонце сяде – зовсім замерзнеш.

І знаєте, мене не стільки здивувала зустріч з істотою, саме існування якої піддавалося сумнівам, і навіть не те, що Снігова людина заговорила зі мною цілком нормальною англійською мовою в австрійських Альпах, скільки той факт, що вона запропонувала мені випити, а також де в неї захована оця випивка. Адже крім густої довгої шерсті на ній нічого не було. Але насправді все пояснювалося просто: розпочата пляшка віскі була затиснута в її величезній волохатій лапі, вибачте, руці.

Ми зробили по добрячому ковтку, помовчали, потім я пригостив її сигаретами. Курили мовчки. Розмова якось не зав'язувалася.

– У тебе, напевно, купа запитань, – байдуже сказала Снігова людина, розкурюючи другу сигарету.

– І так, і ні, – відповів я.

– Тоді ще вип'ємо. Рідко, знаєш, зустрінеш вашого брата, який не лізе в душу.

– А що, бувало?

– Ще б пак.

Ось так ми й сиділи. Базікали як старі приятелі чи сусіди, яким говорити вже власне нема про що, хіба що про погоду.

Допили пляшку. Снігова людина взяла в мене ще три сигарети, розвернулася і пішла у бік гір...

Я повертався до Гостлінга, де мене вже чекав і хвилювався мальтієць, рясна гаряча вечерея та чудове холодне пиво у високому запотілому келиху.

Засинаючи в теплій затишній постелі під богатырське хропіння Мальтійського Сокола я думав про те, що, напевно, холодно зараз Сніговій людині там, на плато. Та й цигарки, напевно, уже скінчилися.

Пайєрбахер-хоф

Бувальщина

Ранок.

Чергове зібрання нашої групи цього разу в іграшковому містечку Пайєрбах, кілометрів за сімдесят від Відня, щоб поговорити про науку та насолодитися принадами життя. У цій частині наш шеф великий спеціаліст, може навіть більший, ніж у частині молекулярної біології рослин. Усі вже практично втяглися в наукову балаканину, тільки три клоуни з величезними труднощами та дикою кількістю кави підтримують себе у стані примусового неспання. Ці троє героїв – Алесандро з Італії, Серхіо з Нідерландів і ваш покірний слуга.

Почалося все вчора ввечері, коли, отримавши благословення шефа, ми приступили до втілення його директив у життя.

І пішли для початку в лазню. У сауну з джакузі-басейном і трьома видами парилок. А опівночі нічний порт'є зачинив готель на ключ і пішов додому.

Тут потрібно пояснити. Наш готель складався з трьох окремих блоків-корпусів, які між собою не з'єднувалися. Так ось, два корпуси, в одному з них якраз і розташовувалася ця злочасна сауна, залишилися відчиненими, а той, де на другому поверсі були наші номери, а на першому розташовувалися рецепція, ресторан і бар, з незрозумілих причин був замкнений.

Із сауни ми вийшли о чверть на першу ночі й одразу вирішили розходитися по ліжках, без усякого пива.

Ось тут і почалася, вибачте... вона сама...

Потрапити до номерів не було жодної можливості! Ми обстежили всі наявні двері, подібно до пінкертонів при світлі запальничок вивчили всі вікна на незаконне проникнення до приміщення – усе марно! У сауні був, звичайно, телефон, але через відсутність портъє дзвонити йому було, безумовно, безглуздо.

Зібравшись у кімнаті відпочинку тієї ж злощасної сауни, ми втомлено звалилися на дуже зручні, але невеликі диванчики, цілком очевидно усвідомлюючи, що розташовуватися на нічліг доведеться саме на них.

Я змирився з цим неминучим фактом одразу. Серхіо запропонував знайти інший готель, а вранці влаштувати розгром у нашому. Але і це було неможливо, оскільки ключі від машини були замкнені в номері. Алесандро постійно кудись бігав, і, повертаючись вкотре, відчайдушно, чисто по-італійськи, жестикулюючи, поповнював наш лексикон висловлюваннями, які явно не викликали б схвалення Ватикану. Зрештою він таки дещо набігав. Спочатку забрав забуту кимось пляшку шампанського. Потім зламав двері в кімнаті для персоналу, де виявив два матраци, які ми теж негайно привласнили. І ось розташувавшись з усім можливим комфортом, ми заснули. Була приблизно третя ночі.

Перед тим, як заплющити очі, я раптом вибухнув нападом нервового сміху: троє дорослих людей, учених, в Австрії, у недешевому готелі потрапляють у таку ситуацію...

– Що, що трапалося, Енді? (Це він мене так на італійський манер називає).

– Окей, усе гаразд, – відповів за мене Серхіо, – це гіперзбудження, я правий? Усім на добраніч, сіао!

За давньою звичкою я прокинувся о пів на шосту ранку. Першим бажанням було потрапити до номера, але, на жаль, наш корпус був, як і раніше, замкнений. Тоді я пішов блукати околицями, які, треба віддати їм належне, були вельми мальовничими, утім, як і скрізь навколо невеликих гірських австрійських містечок, а коли повернувся, став свідком такої сцени.

Одна з перших прибиральниць мало не випустила відро та щітку, коли їй назустріч приблизно о сьомій ранку із сауни, голосно та виразно лаючись трьома мовами, вийшли двоє напівроздягнених розпатланих чоловіків, кожен з яких до того ж тягнув по величезному матрацу.

Отже, ранок. І це було б ще пів біди. Біда була в тому, що після обіду шеф зібрався вести нас у гори по одному з безлічі пішохідних маршрутів, який починався на висоті шестисот метрів біля станції канатної дороги, а закінчувався десь на дві п'ятсот. Чи варто говорити, що оптимізму ця перспектива нам не додала.

Але, ви знаєте, сталося диво! Гірське повітря, яке хотілося намазувати на хліб, настільки воно було чистим і смачним, сонце, що не дозволяло замерзнути на пронизливому вітрі, і ще щось невловиме, все це струсило дрімоту і лінь, і ось ми вже бадьоро крокуємо вгору. Приголомшливі краси, ось тільки зупинятися не варто – одразу замерзнеш.

Чотиригодинну в міру екстремальну прогулянку витримали всі, і от що дивно, утоми особливо ніхто не

відчував. Навпаки, ми повернулися в готель бадьори-ми і начебто навіть відпочилими. А коли закінчилися вечірні доповіді, вирішили, що сьогодні ну її до біса цю сауну, і пристали до порт'є, щоб з'ясувати, що у них тут є на кшталт розважальних нічних закладів. Яким же було наше здивування, коли той сказав:

– Стриптиз-бар, у сусідньому містечку, це метрів сімсот від нашого готелю по головній дорозі. Не заблукаєте, там така вивіска!

Я мовчки простягнув Серхіо ключі від машини і відмовився. Та де там! Через п'ять хвилин я вже сидів у машині і ще через п'ять ми в'їжджали на парковку.

Забігаючи наперед, зізнаюся, що кращого стриптизу я не бачив.

Отже, ось сам заклад, який дійсно не помітити дуже важко, оскільки фасад його, що виходить на дорогу, усього метрів три на чотири, зате повністю покритий неоновими дівчатами в різноманітних спокусливих позах, дівчата до того ж періодично ще й спалахують. Над дверима напис «BAR», буква «R» лише тріщить, але не світиться. Словом, для початку вже непогано. Заходимо. Кімната – ну так, гараж на дві машини, може трохи більше. Стійка бару, штук п'ять столиків, за одним із абсолютно відсутнім виглядом двоє мужиків пиво тріскають. У дальньому кутку напівкругле підвищення, чи то подіум, чи то естрада, але головний атрибут стриптизу присутній. Тобто жердина. Світломузика теж у порядку: очі сліпить, вуха закладає. Ось тільки стриптизерки немає.

Вирішили по пиву. Мої клоуни якось почали скисати, а в мені прокинулася надія, що, може, хоч сьогодні вно-

чі вдасться виспатися. Кажу, мовляв, може, на завтра перенесемо? А вони – ніяк. Гаразд, допили пиво, а її все немає. Пішли ми з Серхіо до бармена за повторенням та роз'ясненням. Він нам пиво повторює і каже:

- А її не буде сьогодні, захворіла...
- ?..
- !..
- Вона у вас що, одна?!
- Ну так, одна, а що?..

Наступний день минув мирно і злагоджено, але вечір міг бути веселим, оскільки він був останнім. Завтра після ранкових доповідей ми роз'їжджалися по домівках. А перед вечерею відзвітували і Серхіо, і Алесандро. Тоді я не надав цьому факту особливого значення, а треба було.

Прощальний сабантуй було призначено на дев'яту вечора в... сауні. Ви тільки нічого такого не подумайте. Просто хотілося усамітнитися, а не засідати в загальному барі, де й тет-а-тет поспілкуватися вельми проблематично, а у нас тут команда з чотирнадцяти осіб. Та сама кімната відпочинку якраз підходила нам за кількістю посадкових місць, та й завадити нам ніхто не міг: чотирнадцять – максимальна місткість сауни. Я вже не пам'ятаю, скільки разів мотався до магазину то за пивом, то за вином. У підсумку, звісно, ми щось забули купити, і Серхіо їздив до того ж магазину ще двічі.

Рівно о дев'ятій було відкорковано перше шампанське.

Першим слово взяв шеф, подякував нам за відмінні результати й окреслив перспективи на майбутнє. Всі полегшено зітхнули.

До півночі найменш стійкі малодушно дезертирували.

Приблизно о першій ночі я розповів колегам, як ефективно стабілізувати Гольфстрім. Наслідували півгодинні дебати.

Алесандро. «Справжня піца тільки в Італії!» Помірна реакція через брак цієї самої піци.

Потім виступив Серхіо з коротким повідомленням: «Методика пиття текіли в Мексиці та за її межами. Історичний екскурс».

Наслідували практичні заняття.

Промова шефа «Якщо Бог здійснює управління абсолютно всіма процесами на Землі, то...» Бурхлива дискусія завершилася одностайним висновком: «Припустимо, але гроші нам поки платять не за це».

Жан. Арія французького гостя: «Усе, буквально все у Франції краще! Навіть Альпи». Бурхливі протести з боку австрійської частини нашої групи, за активної підтримки співчувалих. Роз'яснення значення нецензурного французького слова «Березіна».

Останнім питанням порядку денного, тобто ночі, було: «Чи водиться Снігова людина в австрійських Альпах, і хто її взагалі бачив». Я сказав, що бачив, три роки тому в Гьостлінгу. Мені не повірили.

Ранок. Час повертатися.

Реквієм

Кажуть, собаки не вміють говорити, зате все розуміють...

Може бути.

Хоча я думаю, що це ми, отупілі та непробивні, не в змозі зрозуміти те, про що вони говорять. Так, ми отупілі та непробивні! Ми так далекі від природи в самому буквальному і абсолютному сенсі цього слова, що просто стали глухі. Усі, майже всі. І я також.

Коли в нього заболіло серце, він про це нас не повідомив. Спочатку. Потім став обережнішим і, як нам здавалося, ледачим. Потім просто став більше і швидше втомлюватися.

А потім він помер.

Два рази.

Перший раз у четвер, він просто впав у кімнаті і трішки заскімлив. «Ну, звична справа, лапу підвернув», – подумав я і неквапливо пішов до кімнати, де був Клавдій.

Він уже не дихав.

Я повернув його за хвилини три-чотири. Дався взнаки досвід роботи у військово-польовій медицині. Ви ніколи не робили непрямий масаж серця та штучне дихання собаці? Потім була швидка та інше...

Наступного дня він нас постійно чекав. Дочекався, попросився гуляти, гуляв з настроєм, хоча й недовго. З'явилися навіть думки: «Невже?...»

Він прийшов додому і... повернувся туди, де побував напередодні. Ми були безсилі.

Він народився в мене на руках і помер у мене на руках...
Що робить нормальна людина? Не знаю.

А такий, як я, випиває чарку горілки і сідає за кермо
ще не до кінця оформленої машини... Права тут не беруться до уваги.

Спасибі віденським поліцейським. Вони просто не бачили наш божевільний Сітроен. Спасибі лікарям. Вони навіть не взяли з нас грошей за кремацію. А може, за це ми вже заплатили напередодні? Господи, та яка різниця?! Спасибі їм величезне! Під час роботи вони мають абсолютно втратити будь-яку чутливість! А у них все ж таки знайшлося пару слів, і потрібних слів, **ДУЖЕ ПОТРІБНИХ СЛІВ**, співчуття.

Сьогодні вівторок.

Прах Клавдія розвіяний над прекрасним містом на Дунаї.

Кожен атом його фізичного тіла включився у вічний процес життя. Адже смерть, саме фізична смерть, є не що інше, як ще одна форма життя. Розумна людина сказала, от шкода не пам'ятаю, хто...

А душа його там, де всі ми є і будемо, де життя не припиняється ніколи, де, можливо, він ганяє кішок абсолютно безкарно і може... один Бог знає, що ще він там може! І хто знає, можливо, ганяти кішок йому там і зовсім не потрібно?

Йому добре. Він крокує по небесній райдузі і... у нього нічого не болить.

І ми все це розуміємо. Усе розуміємо нашим закостенілим матеріальним розумом. Розумом, але не серцем.

Ось чому, напевно, воно болить. А ми плачемо.

Прощавай, Клашенька.

Обережно, двері зачиняються!

Мініатюра

Уже, звісно, після того як зачинилися двері і поїзд метро рушив, у динаміках, демонструючи верх турботи про благо пасажирів, попереджувально прозвучало: «Обережно, двері зачиняються!»

Господи! Як я втомився і хочу додому! Але трястися ще до кінцевої, а потім автобусом, який у таку пізню годину може й взагалі не приїхати.

Усе як завжди. Метро, яке в цей час ходить не дуже часто, набито вщерть. Загалом це підгулялий народ. У повітрі стоїть запах перегару, який добряче розбавлений черговою, ще не перегорілою, порцією спиртного.

Нудно. Під'їжджаємо до центру.

На «Хрещатику» входить (скоріше – втискується) немолода вже пара, під п'ятдесят. Вона – у молодості гроза всіх чоловіків. Він – підтягнутий, нічим не примітний. Вона дуже ніжно тримає його під руку, а він притискає до грудей скрипковий футляр, у якому, без сумніву, скрипка або альт, не знаю. Вона щось нашіптує йому, ніжно погладжуючи по плечу. Він щось відповідає. Коли вони виходили через дві зупинки, я зрозумів, що чоловік сліпий.

«Обережно, двері зачиняються!»...

Я сиджу в кутку. Чийсь товстий зад періодично намагається обвалитися мені на коліна. Тут, на моє щастя, входить жінка з маленькою дитиною, я, звісно, посту-

паюся їй місцем. Не спромігшись на слово подяки, вона плюхається на сидіння і кудись у далечінь кричить: «Вася, ти сів?!» Отримавши, очевидно, ствердну відповідь, вона починає завдавати оточенню нечуваних незручностей. То дитина кричить. То потрібно терміново про щось поговорити з Васею...

«Обережно, двері зачиняються!»...

Тепер я стою.

У спину щось незручно тисне. Я терплю одну зупинку, іншу. Потім обурююся, обертаюся. Типовий зубрила – першокурсник штудіює в метро близько опівночі томик Махабхарати!!! А я ще встигаю помітити, що це «Книга лісова». «Вибачте», – пищить він. Я мовчу. Що робити, все одно це краще, ніж героїчна екшн-чорнуха, або, або, ну не знаю...

«Обережно, двері зачиняються!»...

Дві зупинки до кінцевої. Вагон добряче спорожнів. Я присів не надовго, хоча особливого сенсу в тому не було.

Навпроти мене сидить бабуса. Знаєте, така сухенька, старенька. Чистенька і благовидна. На колінах вона тримає абсолютно старомодний ридикюль, очевидно там усі її цінності. А біля ніг – дві авоськи. Одна з яблуками, інша з усілякою іншою необхідною їжею.

Старенька спить. Пізня година не для неї. Напевно, думає, як почаствує яблучками улюблених онуків. Але це буде завтра. Сьогодні вони, мабуть, давно сплять. А завтра, завтра на них чекає сюрприз.

«Обережно, двері зачиняються! Наступна кінцева!»...

З авоськи у бабусі випало яблуко і котиться по підлозі. Туди, сюди. Поїзд гальмує, воно котиться в один бік, розганяється – в інший.

Мені зараз виходити. Бабусі, очевидно, теж. Я піднімаю яблуко...

Вдивляюся в її обличчя.

Це обличчя людини, яка зробила в цьому житті все, що встигла.

«Обережно, двері зачиняються! Будь ласка, звільніть вагони!»...

До матеріалів справи не долучати

Нотатки криміналіста

*Присвячується всім моїм
добрим знайомим у міліції*

1

Цим доводжу до Вашого відома, що Джерело останнім часом мало низку зустрічей з гр. Семеновим В.О., у результаті чого з'ясувалося таке:

Семенов В.О., директор акціонерного товариства «Приват», що здійснює в основному конверсійні програми за договором про спільну діяльність з Міністерством оборони, виграв тендер на розробку і передачу застарілих технологій ВПК країнам третього світу. Зі слів Семенова, цей пакет документів і технічний опис він отримав за описом і сховав у сейфі у своєму кабінеті. Про зміст документів Семенов замовчує, вказуючи лише на те, що вони були пов'язані з космічною розвідкою, проте сьогодні наразі можуть бути використані тільки в разі створення об'єктів супутникового зв'язку, і то не найдосконалішого. Семенов зв'язався з представником замовника і повідомив його про те, що готовий до укладення контракту. Через тиждень прибув замовник. У присутності перекладача та юристів сторони ознайомилися з документацією та проектом контракту.

Було обумовлено ціну та умови оплати. Сторони уклали договір про наміри. Підписання власне контракту призначили через місяць. Зі слів Семенова, він збирався перевезти документацію до банку, але передумав, нічим не мотивуючи це рішення. Наступного дня без доповіді (у приймальні перебував охоронець і секретарка, два охоронці на вході в офіс, є камери спостереження) до кабінету Семенова увійшла людина і без будь-яких пояснень запропонувала йому за зазначену документацію суму вдвічі більшу за обумовлену напередодні. Невідомий також запевнив, що сам владнає всі питання з попереднім замовником, а вся необхідна сума буде надана через годину, причому готівкою в будь-якій валюті. Семенов відповів, що він повинен порадитися, і сам не може прийняти таке рішення, пояснивши невідомому, що питання це не стільки економічне, скільки політичне. Невідомий не став заперечувати і сказав, що прийде завтра в цей самий час. Семенов викликав свою службу охорони, щоб простежити за невідомим, проте на його подив усі співробітники стверджували, що жодного невідомого в офісі фірми не було. Увечері того ж дня Семенов зустрівся з Джерелом і повідомив таке. Через три дні Семенов терміново зв'язався з Джерелом і знов повідомив, що невідомий не з'явився в обіцяний ним день і час, але подзвонив Семенову додому і запропонував зустрітися на вулиці. Семенов викликав свою охорону, вийшов з дому і побачив на лавці невідомого. Той повторив свою попередню пропозицію і вибачився за затримку, посилаючись на те, що гроші треба було виготовити. При ньому був поліетиленовий кульок, у якому містилися долари США. Семенов попросив залишити йому завдаток. Невідомий сказав, що і так йому

вірить, залишив гроші і пішов, повідомивши, що транспорт у нього післязавтра, а за документацією він зайде завтра до кінця дня. Особиста охорона Семенова факт зустрічі невідомого зі своїм шефом заперечує.

Семенов звертається через Джерело з проханням установити спостереження за невідомим, який відвідував його в офісі та біля дому, за потреби готовий дати офіційні свідчення.

Десять випадково вибраних купюр, номіналом 100 доларів США, із суми, отриманої Семеновим, додаються.

ДЖЕРЕЛО

...У лабораторії відділу технічного дослідження документів і грошей довго ламали голову тільки над одним питанням: це були справжнісінькі долари, тільки от виготовлені значно краще за реальні.

2

З постанови про призначення експертизи:

«Обставини справи:

Зі слів потерпілої, після спільного розпиття спиртних напоїв з гр. Ольохіним С.А. та гр. Приль О.О. у міському парку вони попрямували на квартиру потерпілої, де продовжили розпиття спиртних напоїв. Приблизно о дев'ятнадцятій годині Ольохін запропонував сходити ще за горілкою. Він був відсутній близько години і повернувся разом зі своїм знайомим (особа з'ясовується) та спиртним. За даними попередньої хімічної експертизи, горілка, принесена Ольохіним, кустарного виробництва зі значними домішками барбітурату та метилового спирту. Гр. Приль О.О. на той час перебувала на кухні

і, з її слів, готувала закуску. Невідомий, який прийшов з Ольохіним, також попрямував на кухню, де зробив спробу вступити в насильницький статевий контакт у збоченій формі з гр. Приль О.О. Однак остання завдала йому кілька ударів в ділянку статевих органів і в тому ж напрямку вилила киплячий чайник. Після чого невідомий покинув квартиру потерпілої, про що свідчать показання сусідів. Близько опівночі потерпіла, з її слів, прокинулася від того, що Ольохін здійснював з нею статевий акт у збоченій формі, після закінчення якого вона сплюнула його вміст у пляшку з-під горілки “Пшенична”, потім Ольохін уставив свій статевий член в анальний отвір потерпілої, після чого з місця події зник.

На підставі викладеного ст. слідчий прокуратури Заточкін С.С., керуючись ст. №... та ст. №...,

ПОСТАНОВИВ:

Призначити у цій справі медико-біологічну експертизу, проведення якої доручити експертам криміналістичного центру МВС.

На розгляд експертизи надати такі питання:

Чи є на носильних речах потерпілої сліди біологічного походження?

Якщо є, то які?

Чи є рідина білястого кольору, виявлена у пляшці з-під горілки “Пшенична”, спермою?

Чи є плями сірого кольору, виявлені на носильних речах потерпілої, спермою?

Якщо так, то яка групова, видова та статева належність цієї сперми?

Чи могла ця сперма походити від підозрюваного Ольохіна чи інших фігурантів у цій справі?»

З розмови експерта зі слідчим:

«– Як ти думаєш, здогадатися про статеву належність сперми без експертизи не можна? Потрібні йому “спеціальні пізнання”. Ні, ти мені поясни, невже це так складно? – Тихіше, тихіше. Що в довіднику слідчого написано, те я й перекадав!

– Ідіот! Хіба сперма може походити від кого-небудь, крім чоловіка? А в довіднику написано про кров, про епітелій! Ех, ти! А ще прокуратура...

– Ти, мент, легше на поворотах, фільтруй, як кажуть, базар. Ну, лоханувся, буває. Я тут приніс ще, ось, розумієш, керівництво квапить, скоріше треба...

– Це хоч не “Пшенична”?

– Борони боже, “SV”, я сам тепер на “Пшеничну” дивитися не можу. То як, підемо на зустріч рідній прокуратурі?

– А куди від вас дінешся, тільки ти вже будь другом, забери половину того гардеробу, що твій ретивий співробітник навилучав у квартирі. Я ж буду працювати тільки з парою речей. На хріна мені все інше описувати? Тоді й з термінами зможу втиснутися. Лади?

– Згода.

– Наливай.»

З висновку експерта:

«1. У пляшці ємністю 0,5 л з етикеткою “Пшенична”, вилученій з місця події, виявлено сліди сперми сильно ферментовані (імовірно, амілазою слини). 2. На трусах потерпілої та рушнику вафельному, вилучених із місця події, виявлено сліди сперми. 3. На тампонах із вагінальним умістом потерпілої виявлено сперму. 4. Згідно з дослідженнями, проведеними методом ДНК-аналізу, сліди сперми на трусах, рушнику вафельному та в пляшці “Пшенична” могли походити від підозрюваного Ольо́хіна С.А.

Походження сперми на тампонах із вагінальним умістом потерпілої від підозрюваного Ольохіна С.А. неможливе.»

З повторного допиту потерпілої:

«Питання: Вам для ознайомлення пред'явлено висновки експертів, з якого випливає, що сперма з піхви, вилучена в поліклініці за місцем проживання після того, як ви звернулися із заявою про зґвалтування вас гр. Ольохіним С.А., не може належати йому. Як ви можете це пояснити?

Відповідь: Після того, як Ольохін мене тр...ул, я пригрозила йому, якщо він не дасть мені сто баксів, я заявлю на нього в міліцію. Він сказав, що тр...ал він мене тільки в рот і дупу, і ніяка експертиза нічого не доведе. Тоді вранці я зайшла до свого сусіда і попросила його здійснити зі мною статевий акт у природній формі, що він і зробив двічі. Після чого я швидко пішла в міліцію, щоб зберегти для них сперму. До сусіда претензій не маю.»

І таке, блін, буває.

3

Якщо ви думаєте, що в міліції багато п'ють від того, що життя там надто вже хороше, то глибоко помиляєтесь. Просто та кількість гидоти – і внутрішньої, і зовнішньої – яка звалюється на молодих людей, які вирішили одягнути погони, не піддається опису. І якщо новоспечений співробітник не втече куди-небудь через рік чи два (це в тому разі, якщо зможе знайти роботу), то вже років через п'ять з'являться всі ознаки професійної деформації психіки. Про те, з чим і з ким доводиться стикатися міліціонеру за родом служби, – написано-переписано. Що ж, комусь потрібно виконувати брудну

роботу. Хірургічними методами підліковувати і без того ледь живе суспільство. Народ любить свою міліцію, коли йому це зручно. Наприклад, у кіно. Або тоді, коли нічим не примітні, прості люди, рятуючи чиєсь життя, ризикують своїм, приходять на допомогу тоді, коли чекати її вже нізвідки. Народ любить свою міліцію, коли йому погано. Народ ненавидить міліцію, коли, на його, народу, думку, люди в сірій формі чинять несправедливо, неправильно, придушують свободу і демократію, вимагають і беруть хабарі, затримують і знущаються над невинними людьми, навіть не розібравшись у суті того, що відбувається. Але ж міліція теж народ. Частина того самого народу, який її ж і не любить. Тільки ця частина живе хоча й у суспільстві, але за своїми внутрішніми законами. І тут важливіше навіть не ті державні закони, які на спеціальній підготовці насильно вбивають у голови особового складу. Головний закон – неписаний. Молодий лейтенант, учорашній випускник академії, потрапивши в реалії міліцейських буднів, дуже швидко помічає, що як і скрізь, є улюбленці, рвачі, дуполизи, генеральські синки та інша гидота, яка абсолютно нічого не робить, та й не дуже вміє, хіба що крім паскудства ближньому. З метою і безцільно. Вони практично недоторканні і дуже рідко, чисто формально, карані. Вони доносять і отримують подяки. Вони тільки заважають справжній серйозній роботі, але швидше за рядових трудяг просуваються по службі. Ще б пак! Перед очима гідні приклади. Звання, посада, вплив, гроші. Можливість, як кажуть, вирішувати питання однією згадкою прізвища, одним телефонним дзвінком. І ще – співпричетність владі. Усвідомлення власного значення. Право наказувати і маніпулювати іншими людьми. Долями інших людей.

Життями. Та хто такий лейтенант! Майже людина без «ксиви». Це взагалі окремий стан. Коли КС (колишній співробітник), який ще вчора, пред'явивши колезі посвідчення, одразу забував про цю зустріч, сьогодні може бути підданий принизливій перевірці документів або затриманню до з'ясування особи, якщо він, не дай боже, забув удома паспорт, коли пішов увечері прогулювати собаку, це страшно. Але не про це мова. Комуś усе-таки потрібно працювати. Міністерські щури, розробляючи циркуляри та інструкції, абсолютно не замислюються про те, як їхні підлеглі на місцях їх виконуватимуть. Наказ є наказ. Про виконання доповісти. От і доводиться виконавцям маневрувати між своїм і вищим керівництвом, внутрішньою безпекою та прокуратурою. Не пристосуєшся – зжеруть: виженуть або посадять. Але всі ми люди. Крім роботи є ще й приватне життя. І це життя потребує економічної підтримки. Є дім, сім'я, дружина, діти, батькам треба допомагати. А хіба це турбує генерала, який приїхав на перевірку в якусь Богом забуту глибинку? Його турбує, що люди по пів року не отримують зарплати? Але ж живуть якимось. Значить, усе нормально, це питання і порушувати не варто. Головне – показники, показники і ще раз показники. Йому радісно доповідають про розкриття, про скорочення кількості, про профілактичні заходи, про стан особового складу. І ось тут з'ясовується, що слідчий Петров відсторонений від посади, і факт отримання ним хабаря перевіряє місцева прокуратура, а інспектор ДПС Іванько звільнений з органів відповідно до статті за зловживання. Цікаво, чи згадує генерал у ці хвилини, скільки державі обійшовся ремонт його міністерського кабінету і скільки відсотків від цієї суми він отримав особисто? Скільки казенного

бензину жере його розкішна машина? І багато інших принад свого становища? Ні! Ні! І ще раз Ні! Він гучно голоситиме про чистоту рядів. Хоча, що він може змінити. Він породження системи. Він інакше не вміє. І не в його компетенції платити людям таку зарплату, щоб їм хоча б вистачало, не кажучи вже про те, щоб трішки залишалося. Я цих людей не виправдовую. Я їх розумію. Я їм співпереживаю. Вони не винні, їх змусила система. Людина слабка. Комуś пощастить, і він хворий і розбитий доживе до пенсії. Хтось не витримає і втече. Хтось зробить кар'єру. Когось не стане. Спиваються молоді здорові люди. Руйнуються сім'ї. Затягує рутина.

А що, на міліцейську зарплату багато горілки можна купити.

Вона у нас дешева.

Ну от. Починав ніби весело.

Не вийшло.

Пробачте.

І дай вам Бог, при будь-яких погонах залишатися людьми!

4

Цим доводжу до Вашого відома, що Джерело вичерпалося...

Ірпінь, 2000

Перекур

Оповідання

Вони сиділи в кімнаті зміни, яка відпочивала, і дивилися телевізор. Хоча телевізор – це так, щоб зрозуміліше було, а насправді курили і випивали. Один курил дорогі сигарети «Camel», час від часу трохи відпиваючи з витонченого келиха вино золотисто-бурштинового кольору. Інший пив просту горілку, чарка за чаркою, а коли закінчувалася чергова пляшка, жадібно затягувався черговою ж цигаркою «Біломор».

Той, хто пив вино, був одягнений у все чорне. Дорогий англійський костюм. З голочки. Вишуканий. До такого личить «Роллс-Ройс» і хрустка білосніжна сорочка. Але сорочка теж була чорна.

Той, хто глушив горілку, був у безглуздій хламиді, яка колись, мабуть, вважалася білою. Тепер вона більше походила на тричі прану ганчірку.

Колеги звали їх Чорний Ангел і Білий Диявол. Хоча, по суті, усе було навпаки. Точніше, якраз не по суті, а за службовим обов'язком.

– Друже мій, – почав той, хто був убраний у все чорне – у вас щось сьогодні кепський вигляд. Важке чергування? Та облиште, ви справді. У сьогоднішньому шаленому світі надто важко відшукати те, що ви без кінця шукаєте. Що, хіба щось не так? Так, колего, я знаю, що так. І ми з вами неодноразово про це говорили. А проблема, прошу вибачення, у тому, що канонізовані посили давно вже нікого, вибачте, майже нікого не цікавлять і не лякають. Відлов-

люючи безгрішні душі, ви невблаганно дотримуетесь Писання, яке на сьогодні всім уже добряче набридло. Там начебто зазначено, що після смерті настане якесь неконкретне блаженство за умови, що... Умови, обмеження... Ну хто, скажіть мені, стане терпіти всю цю муку? Так, а проблема в тому, що ніхто вже не вірить не хоче чекати того, що настане потім. А в нинішньому дні всім потрібна їжа, комфорт та інше. І розмірковувати про всі ваші, вибачте, колего, дурниці, сучасній людині просто ніколи. Вона працює і проживає матеріальні результати своєї праці. Причому дуже швидко. Залишилася в людей, щоправда, елементарна внутрішня честь, але вона найчастіше продиктована елементарною ж увічливістю. Утім, вони називають цю властивість «порядність».

– Ти, блін, козлоногий, давно вже задовбав мене своєю хрінотінню. Городиш завжди нісенітницю, блін, а я не в'їжджаю, чого тобі знову хочеться, б...ть. Ти, Сатана тебе в...ть, блін, ну, між сідницями, дишло, ганяєш по відмінних ділянках, кадриш там кого завгодно, тому, б...ть, де зараз знайдеш, безгрішну душу, мать її...

– Послухайте, колего, а зробимо невеликий експеримент. Ми зараз просто спускаємося вниз і візьмемо, наприклад, будь-яку дитину, згода? Адже вона має бути праведником, поки, звісно, не встигла нагрішити. Це якщо вірити вашій службовій інструкції. Ну, так що? А?

– Ну гаразд, годі горілку тріскати, полетіли.

На землі був пізній ранок, ближче до обіду. Рання осінь. Ні тепло, ні холодно. Райський час.

Поліцейський гуляв у міському саду. Це було якраз після ситної закуски в улюбленому бістро. А в обід вони з напарником випили по келиху пива.

День був чудовий.

Але раптом до маленької дівчинки побіг величезний собака.

Поліцейський застрелив його.

Але він промахнувся, погано прицілився і тільки поранив, щоправда, смертельно.

У собаки вистачило сил накинутися на кривдника, звалити його на землю і вибити з рук пістолет. Потім він помер.

Дівчинка, яка гуляла з цим собакою, підбрала пістолет, витираючи сльози, і спокійно, хоча невміло, розрядила його в голову поліцейського.

Вона ще не встигла згрішити в дорослому житті.

Вона ще дитина.

Тільки вона знала напевно, як ПРАВИЛЬНО вчинити в цій ситуації.

Чорний з Білим мовчки повернулися в кімнату зміни, яка відпочивала. Мовчки ж змішали горілку з вином і тричі випили смертельну для людини дозу. Білий видув кілька цигарок, забив їх травою, розкурив, одну передав колезі. Попихкали, а кумару немає. Випили чистого, ще забили-покурили.

І стали чекати наступну зміну, щоб вправити їй мізки.

...А дівчинка лежала на асфальті поруч із майже холодним вже тілом собаки і плакала. Ніякі думки не торкались її чистого безгрішного розуму. Тільки одна...

Втрата близької істоти...

Подарунок

Мініатюра

Він просто лежав на траві. Навколо нього був сніг. А він лежав на траві. У сенсі – сніг накривав траву скрізь, зима ж, а там, де лежав камінь, його не було.

Мама завжди забороняла брати до рук речі, які мені незнайомі, особливо після того, як я приніс додому пачку щурячої отрути і намагався нагодувати нею нашого кота. Ох, і влетіло ж мені за це! Потім, коли сусід після риболовлі залишив за дверима кошик з уловом... І ще були домкрат, два гаманці, порожні, між іншим, зв'язка абсолютно незнайомих мені ключів, водійські права, іграшкова бомба-жарт, коробка сигар і багато іншого. Але коли я знайшов перший годинник, не який-небудь, а швейцарський, тато вперше схвально поставився до знахідки і зараз носить його не знімаючи. Головне, він більше не називає мене вироком, п'є менше і не б'є маму. Потім почалися гроші, знову годинник, гроші, жіночі прикраси... Кожен день, варто було мені залишитися одному, без нагляду старших, я завжди щось знаходив. До того ж я нічого навмисно не шукав. Достатньо було просто опустити очі. Знахідки чекали на мене всюди: і на усамітнених алеях парку, де ми гуляли, і на жвавих вулицях. Чесне слово, я ніколи їх не шукав. Напевно, усі інші їх просто не бачили.

По правді, для мене ці знахідки не мали і не мають ніякого значення. Я їх віддавав батькам, а вони вже розпоряджалися далі. Це тому, що коли я народився, щось

зі мною сталося, і відтоді тато став бити маму і називати мене виродком. Але тепер, коли я став знаходити речі, вдома спокійно і тихо. А я дуже люблю, коли тихо. Можна слухати. Я нікому, навіть мамі не говорив, що я чую. Чую, про що шепочуться голоси в сусідньому будинку, чую іноземну не зрозумілу мені мову, іноді, коли не йде сон, я дивлюся в нічне небо і чую, як розмовляють зірки. Але я нікому не буду говорити про це, а то з мене глузуватимуть. А коли з мене кепкують, я завжди плачу. Отак. А ще я дуже люблю малювати. Мама каже, що в мене класно виходить.

Я забув. Цей камінь справді лежав просто на траві. Такий як лимон або трохи більший. А гарний! Так переживався, що я ще трохи постояв над ним, а потім тільки підняв. Коли тато побачив камінь, він уперше в житті поцілував мене і пообіцяв купити і найкращі крейди і фарби. А потім він пішов і повернувся з двома поліцейськими і без крейд. Я дуже засмутився. А один поліцейський мене почав розпитувати, де я взяв камінь. Я йому все виклав, а він не повірив, забрав камінь і тата, і вони пішли. Мама потім усе плакала і говорила, щоб я більше нічого не підбирав на вулиці. Наступного дня ввечері тато повернувся, дуже задоволений, але без фарб і крейд. Я сильно засмутився і пішов у сад послухати зірки. Тільки тато заважав, усе кричав про те, які ми тепер багаті.

А в саду я знайшов ще один камінь. Тільки я тепер татові його не віддам. Він усе одно не хоче купити мені крейди і фарби.

Різдво

Оповідання

Перший сніг випав пізно, у середині грудня. Він одразу був мокрим і брудним.

Повітря пропахло пуншем, картоплею та каштанами.

Усюди продавалася абсолютно безглузда мішура, за традицією, безумовно, необхідна на Різдво та під час зустрічі Нового року. Ялинки, там, іграшки, свічки...

Перехожі обривали гудзики сажотрусам.

Пиво в барах відчутно знизилося в ціні. Вино подорожчало.

Собаки самозабутньо викачувалися в невеликих поки що кучугурах.

Діти тероризували батьків, змушуючи робити марні покупки.

Словом, усі готувалися...

Помивши підлоги в коморі, Хлопчик вирушив до сміттєвих баків і, переконавшись у тому, що вони практично порожні, вирішив трохи відпочити. Сьогодні субота. Відвідувачів буде багато, роботи, значить, теж.

Першим із них був сивий бородатий чоловік у червоному довгому пальті, на манжетах, комірі та знизу облямованому білим фальшивим хутром. На правому лікті добре помітна велика жирна пляма. Хутро типово пожовкло від часу. З кишені стирчала виточена часом червоно-біла шапка. Через плече – мішок.

Він одразу й не зрозумів, що це Санта. Хоча в Санта Клауса вірять тільки дітлахи, а він уже великий, йому скоро буде одинадцять.

Чоловік тим часом замовив шніцель і червоного вина. Дістав старовинну люльку і закурив. Солодкий запах тютюну, що згоряє, чомусь нагадував про булочну. Булочна – це той час, коли мама була ще жива. Було тепло і смачно.

А Хлопчик не їв зранку.

Дядько, єдиний його родич, вважав, що снідати потрібно чаєм без цукру, а вечеряти лише тоді, коли ввечері на це ще вистачає сил. Тому Хлопчик сам розробив собі і меню, і раціон. От тільки страждав він у неділю, коли піцерія була зачинена. Хоча кажуть, що один розвантажувальний день ще нікому не зашкодив.

Тим часом Санта Клаус розібрався з м'ясом, замовив і випив ще вина і попросив рахунок.

Що трапилося потім, стало зрозуміло дещо пізніше.

А Хлопчик побачив от що.

Офіціант, за сумісництвом – вишибала, гидливо змахнув з блюдечка гроші, залишені Сантою, наздогнав його в дверях і, розвернувши, з усього маху врізав по зубах. Потім він протягнув його до задніх дверей і викинув на внутрішнє подвір'я, туди, де стояли сміттєві баки.

До ніг Хлопчика підкотилася одна монетка. Вона була дуже красива, але дійсно, на неї нічого не можна було купити. Він засунув монетку глибоко в кишеню, потім прихопив рушник, набитий льодом, і вийшов на вулицю.

Санта Клаус напівсидів на асфальті, прикладаючи брудний талий сніг до розбитого рота.

Хлопчик мовчки простягнув йому рушник і зібрався йти.

– Дякую.

Хоча вийшло скоріше «Дяшую». Санта явно втратив пару-трійку передніх зубів.

– Я не зможу повернути тобі маму, – раптом несподівано, ніби продовжуючи думки Хлопчика, продовжив він, – але й не забуду твою доброту. Знаєш, сьогодні мало хто принесе рушник з льодом людині, яка вирішила розрахуватися в піцерії золотими дукатами і отримала за це, як ви тепер кажете, по морді. Я пожартував. Мене не зрозуміли. Гаразд, у мене ще купа справ. А монетку не викидай і не продавай, вона чарівна. Повір мені.

З цими словами Санта Клаус підвівся, кілька разів сплюнув кров'ю і, приклавши рушник до рота, неквапом поплентався темною брудною вулицею. Десять почувся передзвін дзвіночків. Зірки стали яскравішими. Хлопчик задивився на них, а коли опустив очі, то Санти поруч уже не було.

Микола і уявити собі не міг, що якимось, багатьма роками тому, один із нащадків того самого врятованого ним від страти містянина Мири, ну це тоді ще, коли в Римі правив імператор Костянтин, візьме і так просто викине його на вулицю.

«Не впізнав просто, – подумав Санта, – точно не впізнав.

Микола Чудотворець, Микола Угодник, Sinterklaas, Father Christmas... Усього й не згадаєш. Просте грецьке ім'я – Переможець. Ну так, а як же. Усі люди звикли бачити в ньому людину, стоп! Та в тому-то й справа, що не людину, яка завжди допоможе подолати біди і крайню нужду, відновить справедливість і заступиться за принижених, не людину, а якусь безвідмовну універ-

сальну і безлику силу. А скільки разів і самі люди з ним чинили, ну не дуже етично...

Гаразд, тепер уже нічого не виправиш. Адже я, напевно, теж людина. Або був раніше...»

Занурений у ці думки, Санта ледь не потрапив під колеса новенького BMW. Скрип гальм повернув його до дійсності. За кермом сиділа молода жінка, а за спиною її возилися двоє дітлахів.

– Вибачте, – вона вже вискочила з машини, – вибачте заради всього святого, але мої малюки абсолютно не дають зосередитися за кермом, знаєте, як вони чекають Різдва весь рік. Зараз ми їдемо в гості до моєї тітоньки-гримзи, страшенно спізнюємося і зовсім не хотілося б ще й збити головного... головне... вибачте, я вас маю на увазі. З вами все гаразд? Я бачу у вас кров. Може, потрібно до лікарні?

Нарешті вона замовкла. Санта підійшов до автомобільного дзеркальця і побачив, що його сива борідка рясно прикрашена кривавими бурульками. Марний тепер рушник промерз і стояв колом.

– Ні, о ні, дякую, до лікарні не варто, стільки ще справ. А от чи немає у вас кілька свіжих серветок?

– Звісно.

Санта привів себе в порядок і наостанок подарував малюкам по маленькому витонченому гномику із сяйливими очима. Коли, пам'ятається, Карла – голландського майстра, його давнього друга, який усім своїм лялькам уставляв такі оченята, мало не відправили на багаття, і тільки дивом Клаас зміг переконати суд, що не чаклунство це зовсім, а камінь такий, що світиться, фосфор, здається.

Він звернув у вуличку, яскраво освітлену різдвяними гірляндами. Вузька така, затишна. Одразу згадалися часи, коли життя текло розмірено і неквапливо. Вікна в будинках світилися, біля кожних дверей стояли невеликі, але пишні ялиночки.

«Як у старі добрі часи, – подумав він, – тільки тоді горіли свічки, потім газ, а тепер ось ці скельця. Усе одно – красиво, добре і затишно. Напевно, тут живуть добрі благочестиві люди».

З підвороття непевною ходою вийшов чоловік у червоно-білому вбранні. Словом – ще один. А що робити, у цей час людей у подібній уніформі було повно по всьому світу. Санта зібрався привітати його, але незнайомиць заговорив першим:

– Ти чого, старий, тут забув?

Ні тон, ні зовнішній вигляд молодика, а це був саме молодик із клеєними вусами та бородою, не обіцяли нічого доброго. На вигляд років двадцять п'ять, у кожному вусі по сережці, як у флібустьєра, ще залізяка над оком. П'яний. Пляшка стирчить із кишені. Борода обпалена від невдалих спроб прикурити на вітрі. До неї ж, до бороди, прилип шматок шинки.

– Здрастуйте, з Різдвом Христовим, хай буде мир і щастя у вашому домі...

– Ти мені, старий козел, зуби не заговорюй. Це мій квартал. Я його викупив ще влітку, зрозумів?

Санта завагався, бо зрозумів що це був власник усіх прилеглих будівель, а він було подумав, як би це висловитися, що це колега. Образив, напевно. Зібравши весь такт і правила хорошого тону, він уже спробував вибачитися...

– Вибачте, будь ласка, але, відверто кажучи, не дуже...

– Зараз зрозумієш!..

Тепер постраждало око. Фізичні муки ніколи не завдавали йому значних незручностей, проте після цього інциденту в Санти остаточно зіпсувався настрій. Коли він прийшов до тями, то побачив, що «колега» ще й пограбував його. З мішка зникли останній гномик і смішний глиняний ішак, а найсумніше, ще й набір різдвяних свічок, яким було приблизно двісті років. Кишені були вивернуті і, звісно, порожні. Хоча це засмучувало найменше: золоті дукати в цій країні чомусь не цінувалися.

Санта стояв на пустельній вулиці і дивився в темряву.

Тут з-за рогу виїхало щось усе освітлене зсередини. Щось зупинилося і випустило молоду веселу пару. Молодята щось прокричали, але неясно, засміялися і зникли з виду. Двері були відчинені. Усередині було тепло і світло. Невідомо навіщо, але він все ж переступив поріг і опинився один у чудовому затишному приміщенні. Двері зачинилися і приміщення рушило. «Ну і хай, – подумав Санта, – хоч тут я зможу спокійно розмірковувати».

Трамвай вирушив в останній у цю святкову ніч рейс.

«Хлопчик, так, мабуть, тільки він. Адже панночка в машині більше боялася запізнитися до своєї тітоньки, ніж збити людину.

Як він зараз? Він добрий, а доброта в усі часи не мала успіху. Добра людина – вона або невдаха, або фантазер. А частіше – і те, і інше разом. Коли він вигадує небилиці – це не більше, ніж прагнення трохи прикрасити сірі будні. Його будні. А всім іншим він дуже незручний. Він виділяється із загальної маси, ні, не в кращий чи гірший бік, ні, це не те. Він просто інший. Він говорить і мислить інакше, для нього немає нічого страшнішого за снобізм і обмеже-

ність, що притаманне деякому оточенню. Коли він іде по вулиці під холодним проливним дощем і усміхається, він просто не тут, а можливо, на березі райської тропічної лагуни або в глибинах космосу, або в далекому майбутньому, або в минулому. Він нікому не завдає зла. Хоча оточення, звісно, іншої думки. Воно пояснює, як належить робити і як не треба, переконує, наводить приклади, воно просто разраховує на те, якщо говорять такі люди, як воно, то вже, напевно, повідомляють істину в останній інстанції. І їх, на жаль, теж можна зрозуміти. А фантазеру однако-во. Зло, а точніше дискомфорт у самому факті існування таких людей, як він. Чому? Та тому, що інші. І їм наплювати на думку оточення, якою б обґрунтованою вона не була. Оточення це відчуває і сатаніє. Чому? Від безсилля. В його шкалі цінностей тільки: зручно-незручно і сприйнято-несприйнято. А такі рудименти, як добре і правильно, давно померли... Хоча витягнути з них подібне визнання можна хіба що під смертельною тортурою. А фантазердесь глибоко всередині бореться зі своїми друзями, адже справжніх ворогів у нього часто немає зовсім, але ніколи не покаже зовні цієї запеклої боротьби. Він намагається переконати, показати, що життя не може полягати лише в сплаті податків, проведенні запланованої відпустки, покупці запланованих речей, зустрічі із запланованими людьми. Хоча про людей, правильно сказати – зі зручними. Так, зі зручними, тими, які такі самі. Господи, як швидко людина, досягнувши прижиттєвого благополуччя, втрачає такі якості, як уміння плакати, мріяти, співпереживати. Вона обмежує себе тільки доцільністю земного буття, ні, теж неправильно, імовірно продуманою раціональністю. Звичайно, у цьому немає нічого поганого. Але

немає і хорошого. А фантазер може, навіть не особливо напружуючись. Безумовно, що це природні для нього якості. Ще, мабуть, у нього немає, як тепер кажуть, мети в житті, хоча це не зовсім так. Мета, а власне мрія, у нього звичайно є. Але щоб здійснити її, необхідно йти по головах, по долях і життях, а на це він не може зважитися. Чому? Та тому ж. Це – він! З вдячністю прийме будь-яку допомогу... Так, і тільки. Він не зможе укласти жодної вигідної угоди у своєму житті, якої б сфери вона не стосувалася. І він... але як би сумно було б на світі без таких як він...».

– Дідусю, прокинься! Ти не помер ще? Га?

Санта зрозумів, що заснув, і не одразу збагнув, де перебуває.

Навпроти нього, зручно розташувавшись у кріслі, сидів чоловік у синій форменій куртці, брюнет, явно східних кровей, з блокнотом у руках.

– Ну що, багато роботи? Час додому до своєї старенької, а ти так нализався, що все проспав? Квиточок давай, дідусю, та жвавіше або штраф плати, чайові-то всі не пропив? А то мені теж все це добряче набридло. У такий день і допізна. Індички хочу гарячої і пару чарочок... І ванну...

Санта впевнено поліз до кишені і миттєво весь похолодів. Першою думкою було: за дукати тут б'ють. Від другої легше не стало: у мене нічого при собі немає. І третя: значить, поб'ють все одно...

Хвиля сорому і гіркоти підкотилася до самого горла. «Що ж це за люди такі живуть тепер на світі?! Усе, досить, вознесусь зараз і більше ні ногою на цю грішну...»

– Миколаю, не поспішай, ти мене що, не впізнав? Я пожартував щодо квитка... Пробач. Та подивися ж добре! Це моїх доньок ти врятував тоді, підкинувши по

вузлику з золотом на придане, пам'ятаєш? Ну, згадай, ми з тобою ще тоді живими були. Ну, тисячі дві тому або приблизно до того. Згадуй, ти, улюбленець грецьких моряків, або я тебе зараз...

– З мене на сьогодні досить...

– Я бачу. Пробач. Але справу одну потрібно б закінчити. Зараз трамвай зупиниться біля піцерії, де тебе... тобі, словом – зрозумів, я сподіваюся. Так от Хлопчик....

І дійсно, трамвай раптом різко загальмував, двері відчинилися, і Санта побачив, що він уже на вулиці поруч зі сміттєвими баками.

Брудна калюжа відбивала молодий місяць. На верхніх поверхах гуляла галаслива весела компанія. Хлопчика ніде не було. Задні двері в піцерію були замкнуті на навісний замок. Усередині – тиша. Санта потоптався трохи і, відверто збитий з пантелику, поплентався по вже добре знайомій брудній вулиці.

Зі сміттевого бака долинуло якесь шарудіння. Потім схлипування і стогін.

Через хвилину Хлопчик лежав на руках у Санти.

– Дядько напився і став усіх бити і мене, і сказав, що я брехун, а потім сказав, якщо я не брехун, то повинен принести ще золотих монет, таких, які ти мені дав. Я довго ходив, а коли я тебе не знайшов, дядько просто побив мене ще сильніше і зламав мені ногу, і я не можу ходити. Тоді він викинув мене сюди, бо йому не потрібен такий фантазер, який його об'їдає, як я, він не повірив мені, що ти залишив цю монету... Я дуже змерз, Санто, там, у баку дуже холодно, ти ж можеш мені дати трохи гарячого молока або какао, а твоя монетка, ось вона...

Золотий дукат упав на брудний асфальт і зник у калюжі.

Санта неголосно свиснув. У ту саму мить він почув наближення дзвіночків і комету в небі.

Перед ним стояло безформне Ніщо і запитально-попереджувальне невідомо чим дивилося на шефа.

– Просто доставити, – поцікавилось Ніщо.

– Ні, Хлопчик вірив у Санта Клауса. Хай буде все, як треба: відчуття щастя, подарунки, собача або оленьча упряж, санки, звісно, хороший звук, музику я маю на увазі, сніг та інше. Що стоїш? Виконуй!

– Шефе, а ви? Пора вже...

– Ні, я доберуся сам, хочу прогулятися, адже ще цілий рік чекати... І скажи там постачальникам, що хай починають карбувати євро, а то, розумієш, зубів шкода...

Микола Чудотворець, Микола Угодник, Sinte Klaas, Father Christmas, Санта Клаус безцільно шкутильгав вулицями старого міста, що змінилося до невпізнання, у вечір напередодні Різдва, коли всі сиділи вдома і ніхто-ніхто на всьому білому світі не зміг би, навіть випадково, побачити, як він плаче.

Рання весна

Мініатюра

Наприкінці січня цього року у Відні розпустилися перші проліски. Сіре зимове небо стало все частіше пропускати боязке сонце. Сніг, якого й так не було, зник безслідно, на горизонті стали видні Альпи. Ця весна, якщо січень вважати весняним місяцем, починалася так, ніби кудись поспішала. Вітер, який, на превеликий мій подив, був у Відні звичайним явищем, усе частіше ставав теплим і пахнув відталою землею. У магазинах з'явилася свіжа полуниця, а ціни на яблука, банани та апельсини значно знизилися. Місцеве населення роздяглося до пуловерів і піджаків. Жінки стали якось симпатичнішими. Стало більше велосипедів. Традиційний пунш усе частіше замінювало пиво. Ні працювати, ні спати не було жодної можливості. Благодушне засинання близько опівночі після трудового дня зі свідомістю виконаного обов'язку. Перед цим вечерею при свічках під келих чилійського або місцевого вина. Повне умиротворення та спокій. Близько третьої-четвертої або п'ятої ранку, без жодних вагомих причин, я прокидався і, до речі, не в холодному поту після кошмарного сну, а просто так розплющував очі і плював у стелю. Потім, як тільки дозволяли правила пристойності та здоровий глузд, ішов на роботу. І так щодень.

Ось тоді й почали відбуватися зі мною дивні речі.

Але спочатку обмовлюся. До переїзду в Австрію я часто бачив уві сні незнайоме місто. І був чомусь упевнений, що це Відень. А коли приїхав і освоївся, по-

чав впізнавати, що це не Собор св. Штефана, Опера або Бельведер, які могли мені запам'ятися по рекламних буклетах. Ні, це були прості будинки. Житлові будинки. Живі. У психіатрії це явище має якусь спеціальну назву...

Утім, яка різниця.

Спочатку я ходив пішки. Потім купив велосипед. Нашій людині, звиклій до великих відстаней великих міст, іншого транспорту тут не потрібно. Весь Відень прогулянковим кроком можна обійти за день, мирно покурюючи і попиваючи пиво. Ну, скажімо, старий Відень. Словом, приїжджайте – переконайтеся.

Так ось, я їздив на роботу через парк у районі південного вокзалу. І там, завжди в один і той же час, на тій же лавці бачив чоловіка з характерними проявами хвороби Дауна і з собакою. Але найбільше в цій людині мене приголомшили очі. Тому що генетичні відхилення, пов'язані з, м'яко висловлюючись, близькосторідним розмноженням, читай – інцестом, у Австрії явище звичайне. Собак теж вистачає. Але ось таких очей я тут не бачив. Точніше, я не бачив їх ніколи. Складалося враження, що це не очі, а якась шлюзова камера між нашим світом і чимось невідомим. Або як правильно: очі ці були, як дзеркало, через яке можна бачити. Або ще точніше... Ні, важко описати те, що я відчував, дивлячись у ці очі.

Власник цих дивовижних очей завжди сидів на розі парку, неспокійно перебирав коротенькими пальчиками білих пухленьких ручок і неспокійно стежив за своєю дворнягою. Мій маршрут пролягав так, що я хоч-не-хоч пригальмовував на виїзді з парку і незмінно зустрічався своїми очима зі шлюзовою камерою. Через тиждень мені стало здаватися, що людина на лавці ніби чекає на мене, щоб поспілкуватися. Хоча, звісно,

це божевілля. Ну, по-перше, я не ще знаю німецької. А по-друге... Бог його знає, що ж по-друге.

Одне я знав точно. Мені треба було побачити зранку ці очі, почерпнути з них якесь знання або повідомлення, щоб весь наступний день прожити спокійно. Тоді я раптом зрозумів, що прокидаюся так рано тільки тому, що боюся запізнитися на наше безмовне побачення.

Минув місяць. І, уявіть собі, я раптом якось проспав. Просто прокинувся о восьмій, абсолютно не розуміючи, чому. Нашвидкуруч випивши кави, я осідлав велосипед і полетів, ризикуючи наїхати на бургерів, що поспішали і були похмурі зранку.

Лавка була порожня.

Не просто лавка була порожня. Розбилося дзеркало. Зачинилися ворота. Зникла шлюзова камера...

Я об'їхав парк кілька разів.

Його ніде не було. Не було й собаки.

Гіркота втрати стиснула горло грудкою сліз. Прямо як у дитинстві.

Смішно, так?

Відень уже не здавався затишним миром. Весна, що почалася в січні, уявлялася зловісним природним катаклізмом.

Пройшов час.

Тепер я спав спокійно і поступово забував мого безмовного співрозмовника. Життя йшло своєю чергою. Банально... Уночі мені снилися рожеві сні, у яких все було добре. До вульгарності.

І от якось, без видимих тому підстав, я прокинувся о пів на п'яту ранку.

Рапсики

Оповідання

Мій приятель, Льошка, стверджує, що Рапсики вміють літати. Відверто кажучи, я цього ніколи не бачив. Бігають швидко, це так, кумедно стрибають, але щоб літати! Та й посудіть самі, аборигени розміром зі слона, зовні нагадують напівпрозорий кульок, заповнений фіолетовою рідиною. Ніг немає, тільки невизначеної кількості псевдоподії. Морда симпатична, хоча ті, хто бачать Рапсика вперше, думають, що це протилежна частина його тіла. Але все це стереотипи. Тяжіння на GL3125 майже на Землі, рідина, яка заповнює Рапсиків, якщо вірити Льошці, за щільністю практично вода. Крил немає. Як же літати? Але йому видніше. Я просто кок, а він – космобіолог. Я буду до заснування колонії годувати десантників, а він – вивчати місцеву живність. Різниця між нами очевидна: він розумніший. Тільки от я, за вислугою років, з купою грошей і корисних знайомих у найвіддаленіших куточках галактики спокійно повернуся на Землю, а він до сивого волосся буде тинятися по знову відкритих планетах і в оперативному розвідрезимі визначати, наскільки симбіотична місцева флора і фауна людській істоті. Ну що ж, хто на що вчився.

На GL3125 ми вже сім земних місяців. Планета стосовно запасів перспективна. Майже Земля, тільки всього побільше.

Коли ми прилетіли, Рапсики буквально обліпили нашу розвалюху. Добре, що шлюпка швидко охолоджується, а то ж ці симпатяги цілком могли обпекти собі мордочки. Вони радісно хрюкали, немов їжачки під час сезону кохання, виражаючи тим самим зацікавленість і радісну благодушність із приводу нашої появи. Як з'ясувалося пізніше, вони в змозі видавати тільки ці звуки і то в напівекстатичному трансі. Якщо Рапсик чимось не задоволений, захворів або вмирає, він узагалі мовчить. Льошка, який добре вивчив їхню анатомію, каже, що навіть і ці звуки вони генерувати не в змозі. Не можуть. Нічим. Однак людське вухо все одно сприймає це мелодійне булькання, якою б не була його природа.

Так от, коли ми прилетіли, Льошка серед інших членів авангардної групи вийшов з корабля і вже через кілька хвилин, радісно збуджений, вискочив зі шлюзової камери.

– Хлопці! Ви маєте це побачити. Протоплазма, яка бігає!

– Олексію, – обірвав його командир, – докладіть усе спокійно і ґрунтовно.

Льошка вже зняв шолом і почав щось шукати в комп'ютері.

– Одну хвилину, кеп, одну хвилину.

Як з'ясувалося пізніше, шукав і знайшов він інформацію про експедицію майже двохсотлітньої давнини, у звіті про яку згадувався блукливий одиночний астероїд, на якому нібито були виявлені залишки корабля неземної цивілізації і, ймовірно, розумні істоти, названі чомусь Рапсиками. У звіті також згадувалося, що астероїд цей орієнтовно прямував у систему GL і, можливо, був керованим.

Так от, Рапсики зі звіту були, судячи з усього, абсолютно ідентичні тим, з якими ми познайомилися на GL3125.

Значить, долетіли.

Тут мені треба зробити невелику ремарку, щоб ви зрозуміли, в якому стані ми висадилися на GL3125.

Після того, коли розвідники закріпили цю планетку як володіння Земної конфедерації, товсті ділові та вельми авторитетні офіційні особи довго обговорювали в кабінетах тактику і стратегію колонізації. Коли вони нарешті там все надумали і все вирішили, до нашого диспетчера надійшла інформація, що, мовляв, найближчий до GL десант за наявності первинних комплектувальних для базової колонії може «відірвати» непоганий контракт. Нас не варто було довго просити з двох причин. По-перше, ми були поруч, а по-друге, – п'ятий місяць без роботи. Космічний дрейф – це, скажу вам, штука нелегка. Та, власне, ви й самі зрозумієте. Словом, наші нерви на момент посадки були на межі. Кожен із кожним уже встиг посваритися, помиритися і повторити цю процедуру багаторазово. Сварки виникали через кожну дрібницю, через просто дурниці. А що ви хочете? Люди з неординарними здібностями, ну крім мене хіба що, з парою або трійкою спеціальностей, що який місяць перебувають у вимушеній бездіяльності, просто зобов'язані починати потихеньку гризти одне одному горлянки. Що, власне, і сталося. Крім нас із Льюхою.

Але ось він, щасливий шанс. З'явилася робота, і ми стрілою помчали в систему GL.

Минуло сім, та ні, майже вісім місяців. Скоро закінчуємо. Колоністи вже вилетіли і будуть тут за рік. Для них рік. А на GL3125 мине майже сорок земних років.

Плоди наших праць у законсервованому вигляді охоронятимуть тільки Рапсики...

Начебто все нормально. Працюємо як завжди. Рапсики не заважають, а швидше, навіть... Та ні, не те щоб допомагають, але... Словом, вони якимось способом змогли вплинути на наші взаємини. Ми всі стали ніби добрішими, терпимішими одне до одного. Щоправда, наш психолог стверджує, що це нормальний ефект після тривалого застою, але ми ж знаємо, що це не так. Я шепотівся де з ким із хлопців. Вони такої самої думки. Адже буквально через день після нашої появи тут усі чвари й розбрат у команді затихли, кожен натхненно був зайнятий своєю роботою. Навіть я.

За два дні до відльоту підходить до мене Льошка і, хитро так мружачись, каже:

– Старий, послухай, у мене до тебе є одне не зовсім звичайне прохання. Справа в тому, що нікому крім тебе я й не збирався розповідати про свої плани. Але так уже склалося, що, по-перше, ти тут, мабуть, мій справжній і єдиний друг, а по-друге, мені без тебе не обійтися.

Я одразу подумав, що йому знову, як уже було на ТН09, захотілося всупереч карантину протягнути на борт якусь не відому, але надзвичайно цікаву і, звичайно, абсолютно нешкідливу тваринку, а мої функції, пам'ятається, полягали тоді в складанні та забезпеченні повноцінного раціону для оної. До речі, тоді на ТН09, нешкідлива тваринка, зжерши тижневий провіант команди за три години, після двох дуже швидких метаморфоз, перетворилася на величезного шаблезубого слимака, якого тільки за допомогою вогнеметів вдалося видворити за борт. Досталося всім. І Льошці, і мені, звичайно, і вах-

тенному. Слава Богу, ніхто не постраждав. Пам'ятаючи, скільки тоді утримали з мого жалування за цю невинну витівку, я, зрозуміло, зустрів його вороже.

– Можеш не просити. – я був твердий як кремій. Ніяких твоїх нешкідливих монстрів більше годувати не буду!

Льошка в нерішучості переминався з ноги на ногу, розмірковуючи, очевидно, чи варто під'їжджати до мене з усілякими дурницями в такому стані. І все ж таки зважився.

– Справа в тому, що їжа потрібна для мене.

– Що-що? Ти ж на дистрофіка не тягнеш. Ану, зізнавайся, що знову надумав.

– Бачиш, старий, я вирішив тут залишитися.

– ?

– Не переривай. Я все підрахував. Так, я знаю, наймовірніше колоністи знайдуть тут тільки мої кістки, але не тільки. Ну, скажімо, я ще не повністю вивчив Рапсиків і маю намір написати фундаментальне дослідження. Просто хочу залишок життя провести з ними. Таке пояснення тебе влаштує?

– Не сподівайся.

– Я так і думав. Гаразд. Ти, звісно, помітив, як усі ми змінилися на цій планеті. Кудись зникла злоба. Ніхто не женеться за тобою. Ти теж ні від кого не ховаєшся і не тікаєш. Адже це чудово, так! Звичайно, і мене, якщо дотягну, і колоністів уже точно чекає важка і виснажлива, але вдячна робота, але... Ти ж знаєш, що всі це бачать, і ніхто не хоче собі в цьому зізнатися. Рапсики забрали на себе всі негативні прояви людської натури. А може, і не на себе. Може, вони якось впливають на психіку людини так, що з її поведінки видаляється агресія. Я ще сам толком в цьо-

му не розібрався. Ти уявляєш, як щасливі тут будуть люди, коли прилетять із сім'ями, з дітьми? А я просто втомився від постійної і безглуздої біганини, і, відверто кажучи, компанія цих фіолетових хрюшок мене цілком влаштовує. Ти можеш сказати, що ми поки що не налагодили з ними спілкування. Правильно. Але в мене буде достатньо часу на це. І якщо ти мені друг, то не відмовляй і не сперечайся, а краще допоможи. Я ось тут склав список, ну, і все, що ще зможеш підкинути, – прийму з вдячністю.

Я, звичайно, допоміг йому всім можливим. Друг є друг.

Якщо водорості будуть нормально розмножуватися, можливо, і вистачить на сорок років. Маячня! А може, Рапсики чимось допоможуть?

Ех, Льошка!

Прискорення звично вдавлювало нас у крісла. В одному з них був манекен – остання наша з Льошкою спільна витівка.

На густій темно-зеленій траві GL3125, за два кроки від шлюзу, стояв чоловік і за звичкою на прощання махав рукою шлюпці, хоча чудово знав, що на борту його не побачать.

А навколо нього з радісним булькотінням ЛІТАЛИ РАПСИКИ!

ВІДЕНЬ, 6 вересня 2001 р.

Розмова

Мініатюра

Вона сказала:

– Тепер усе буде гаразд. Просто не думай ні про що, і все вийде. Роби все те саме і так само як раніше. І все в твоєму житті піде інакше; начебто залишиться на своїх місцях, але насправді – зміниться. Я тепер буду дивитися за тобою, піклуватися, оберігати від небезпек, утримувати від необдуманих вчинків. А ти просто будь. Існуй. І не жени мене. Це марно. Я ніколи не піду. Ти втомився від прожив того. Адже ти дуже від нього втомився? Так? Згадай. Дитячі мрії. Амбіції молодості. Блукання в темряві середніх років. Тупа і безглузда злість. Безпричинна ненависть. Злиденна і жалюгідна любов. Заздрість. Безсилля. Байдужість. Думки про те, що все могло бути інакше. Усе потрібно було робити інакше. Ось тоді б.... Ні, мій любий, ні!

Звичайно, зовні, твоє життя могло мати інший вигляд, ну, припустимо, благополучніший. Могли б трапитися інші люди. Відбутися інші події. Але це тільки зовні. А всередині все так само неминуче тривало обмерзання. Повір, можна бути багатим, визнаним, як то кажуть, не мати фінансових і побутових проблем, але все одно замерзати. Замерзати і замерзати. І перетворитися на крижану брилу, що говорить, значно раніше від того дня, коли такі самі люди, які вже остигають, прийдуть попрощатися зі своїм родичем.

Але ти ж не такий, це я знаю напевно. Чому? Та тому, що інакше мене б тут зараз не було.

Ти фантазер і мрійник. Ти щасливий, коли радіють близькі тобі люди. Ти доходиш до екстазу, коли те, про що колись випадково тільки подумав, уявив на мить, а потім з гіркою посмішкою відігнав як надто нереальне, щоб бути правдою, раптом відбувається насправді. І не просто відбувається. Відбувається з тобою. Так, ти головна фігура в цій грі. Що?

Ні, звичайно, це не гра. Це життя. Хоча ти маєш рацію, зважаючи на те, з якого боку розглядати все те, що трапляється з нами. Але зараз мова не про те. Там, де закінчується дійсність, дорога розходиться на дві. Одна з них брехня. Інша – фантазія. Сама собою брехня – ще пів біди. Вона не має ніякої мети. А ось її братик-обман – страшна тварина. Так було завжди: по одній доріжці, привітно усміхаючись і сонцю, і вітру, і дощу, і морозу, іде фантазія; а паралельно їй, по іншій стежці, ховаючись за колючим чагарником і злісно погаркуючи, тягнеться обман.

Навіщо ж я тобі все це кажу? Не знаєш? І я не знаю. Просто мені вже пора збиратися. Але ти не хвилюйся, я ненадовго. І пам'ятай, усе тепер буде гаразд! У тебе все буде добре. А? Чому не в нас? Ні, ні, я не йду. Я скоро повернуся, обіцяю. Звісно, у нас все тепер буде добре, просто чудово. У нас з тобою. Я тебе люблю.

Вона хотіла поцілувати його, але не могла. Вона могла з ним тільки говорити. Вічно.

Нянечка зібрала брудну білизну.

Відчинила вікно і впустила веселий літній ранок.

Розліталися, падлюки!

Оповідання

Дід не любив тарілки прибульців.

І справа була навіть не в тому, що коли він зі свого хутора ходив у село до таких самих літніх родичів і перекидав там чарочку-другу, над його правдивими розповідями, коли потай, а коли й відкрито посміювалися. І не в тому, що онуки якось відвезли його в райцентр і там показали психіатру, а Дід, звиклий завжди говорити тільки правду, взяв та й виклав усе як на духу. Чим, до речі, так ошелешив молодого лікаря, що той і справді став подумувати, а чи не запроторити старого до психлікарні. І навіть не в тому була справа, коли вони прилітали, у корови пропадало молоко, а Чорниш – старий і вірний пес – уже майже такий самий давній, як і сам Дід, вив усю ніч безперервно, немов до небіжчика, і рвався з ланцюга. А недолюблював він їх за те, що надто метушливий народець на них прилітав, хоча Дідові взагалі не дошкуляли ці чоловічки, а навіть допомагали по господарству, і працівники були тямущі. Коли залишалися в нього на постій, їли все своє, горілки, а паче ядрьоної дідової самогонки, взагалі не споживали, у них все йшло ладом: дім у порядок привели, телевізор полагодили, і так, що з чорно-білого став він кольоровим. Але було в них щось незрозуміле, слизьке, швидке і недовговічне, чого Дід не розумів, але добре відчував. Ось ця швидкість і легкість його й дратувала. Бо до життя

він був привчений розміреного, поважного, і коли чогось не розумів у цьому сучасному, то звук сам своїм розумом до всього доходити. А тут ось Дід нічого толком не міг зрозуміти і пояснити. Хоча за довгі роки звикся і став ставитися до тарілок як до звичайного явища.

Не звук він тільки до білого шуму у вухах. Шум цей завжди з'являвся за кілька годин до прильоту тарілок і не зникав доти, доки гості не відлітали. Чому шум був білим, Дід і сам не розумів, але точно знав, що він такий, напевно.

А почалося все ось як. Після війни, року п'ятдесятого, коли він уже поховав свою бабу, а син поїхав у велике місто, народ із хутора став перебиратися в село. А Дід залишився. Чого йому там шукати? Всі його родичі лежать поруч. Будинок, ще перед війною, вони з батьком, царство йому небесне, на славу поставили. Господарство, город, худоба є. Хотів Дід молоду господиню собі знайти. У ті роки він був ще о-го-го, чоловік видний, та не склалося якось. Так і жив він собі тихенько один. У село ходив по хліб або по святах.

Якось наприкінці травня вирушив Дід у сусідній лісок по колосовики. Осінь ще коли, а грибочків хочеться. І побачив він, що на тому місці, де ще минулого року довелося йому набрати повний кошик, ліс чисто вирубаний, галявина велика розчищена та огорожена колючкою. Військові ходять усередині, все більше офіцери. На вишці солдат з автоматом. А головне – немає на галявині жодних будівель, тільки вхід один підземний, чи то в погріб, чи то в бункер. Дід уже зібрався забиратися від гріха подалі, як раптом з-за спини його хтось гукнув. То зовнішній патруль був. Ну загалом довго Дід розповідав, хто він і звідки. І що про стратегічний об'єкт ні сном, ні духом, і,

мовляв, живе за два кроки на хуторі, і дві війни пройшов – усе розуміє, а тут просто гриби збирав. Посварили його, але відпустили, звичайно, але суворо наказали, щоб у цей бік більше по гриби не ходив. Дід подякував сердечному лейтенанту і забрався додому. І ніколи більше туди не ходив. А вже базікати про те, що бачив – ні-ні!

Того року вони й з'явилися.

Дід спочатку вирішив, що це наше земне, радянське. Потім став грішити на агентів імперіалізму.

А потім і думати про це забув.

Тарілки були рожевого кольору, з металевим блиском. Вони надовго зависали над засекреченою галявиною, у їхньому нутрі щось клацало, шипіло, потім на землю опускався якийсь промінь, потім на об'єкті починала гудіти сирена, і після цього тарілки безшумно відлітали. Цей промінь нагадував Дідові облогу Києва, коли за допомогою таких от променів місто намагалося вчасно помітити повітряну небезпеку. Тільки тоді, під час війни, прожектори били з землі, а тут все було навпаки.

Так тривало років зо три, а може, чотири.

І от якось Дід почув білий шум, і, не надаючи цьому особливого значення, далі займався своїми буденними справами в домі. Шум став сильнішим і почав заважати. Дід пройшов на кухню, випив чарку самогонки, задоволено крякнув, закусив солоним огірочком і повернувся до своїх справ. Навіть у віконце не глянув. А варто було.

На городі стояла тарілка.

Тільки вона була вже не рожева. Схожа вона була на алюмінієву сковорідку, яку недбала господиня з Різдва не мила аж до Пасхи. І не було ніяких ніжок. Тарілка

просто валялася на землі, придавивши, між іншим, усю посаджену Дідом картоплю.

Закінчивши домашні справи, він скрутив самокрутку і вийшов покурити перед сном. Приємно було те, що шум зник, значить, уже відлетіли.

Побачене не стільки його приголомшило, скільки обурило.

– Трясця твоїй матер! – у серцях випалив Дід, на око прикидаючи розміри завданої йому шкоди. – Це що ж таке діється?

– Терміново потрібно двадцять п'ять синолів аперногіну.

Голос був монотонний і лунав звідкись знизу. Опустивши очі, Дід побачив перед собою абсолютно голого хлопчика з величезною головою. Хлопчик ледь доходив рослому Дідові до пояса. Очі великі, голова лиса. «Хворий, напевно», – подумав Дід і одразу перестав сердитися.

– Чого-чого? – перепитав він, очевидно, не розуміючи сенсу зверненого до нього прохання.

– Терміново потрібно двадцять п'ять синолів аперногіну. По-вашому це означає, хвилиночку... вісімнадцять кілограмів чистого заліза. Якщо ми не дістанемо його протягом... сорока семи хвилин і тридцяти п'яти секунд, то можемо залишитися на планеті... на... дев'яносто сім років, чотири місяці і двадцять три дні.

– Ти, синку, звідки такий? – добрішаючи, запитав Дід.

– Це зараз не має значення. Я друг. Я не завдам шкоди. Мені терміново потрібно двадцять п'ять синолів аперногіну. Твої коренеплоди не постраждають. Через шість ліз мої соплемінники повернуть усе, що ти нам даси.

– Хлопчику, – Дід ніяк не міг второпати, що ця істота має безпосередній стосунок до тарілки, – а де твої батьки?

– Дуже далеко, і зараз це не важливо. Мені потрібно двадцять п'ять синолів аперногіну.

– Господи, та бери, якщо потрібно.

Прибулець відійшов від Діда і пронизливо запищав. Точніше, писку цього Дід, власне, і не чув, бо як тільки він почався, повернувся білий шум. З тарілки вискочили п'ятеро таких самих хлопчиків і кинулися в бік сараю. За мить вони вже тягли звідти все, що було залізним. Через цей дружній набіг Дід залишився без усього свого шанцевого інструменту, без лещат, без напилків, без цвяхів і шурупів, поцупили навіть невеликий шматок рейки, яку він використовував як якір, коли рибалив восени на ставку.

За хвилин п'ять після пограбування шум посилювався, а тарілка раптом знову набула знайомого рожевого кольору, заворушилася на городі, потім піднялася над землею метрів на шість і безшумно відлетіла.

Обходячи свій город і попихкуючи самокруткою, Дід дивувався тільки одній обставині. Картопляна гичка навіть не була прим'ята. Забігаючи наперед, все ж таки скажемо, що картопля того року вродила знатна.

Шість ліз виявилися просто земною добою.

Наступного вечора, уже добряче напившись від вимушеної бездіяльності і прикидаючи, скільки пенсій йому доведеться витратити на придбання нового інструменту, Дід злісно кутив на ганку, кляв себе за зайву сердечність, а ще дужче лаяв молодь за нахабство і неповагу до старших. Знову з'явився білий шум. Дід міцно вилаявся і пішов у дім, щоб прийняти ще на груди. Коли він осушив чергову чарку, шум раптово зник, а Дід протверезів. Ди-

вуючись такій обставині, Дід налив ще, але пити не став. Прихопивши тютюнцю, він вийшов на ганок і остовпів.

Усі його інструменти, акуратно складені, лежали посеред подвір'я. Не було тільки рейки. Замість неї на землі лежав просто злиток білого металу. «Нічого, – подумав Дід, – петлю ми до нього приваримо».

Тут слід пояснити. Інструменти йому повернули, ось тільки що це були за інструменти. Косою можна було голитися. Колун розпускав об'ємну колоду з першого удару. Пили і напилки не тупилися. Цвяхи не гнулися. І нічого не іржавіло. Понад те, всі ті деталі, яким належить бути дерев'яними, були виготовлені з якогось незрозумілого легкого і дуже міцного матеріалу, який не можна було ні обстругати, ні просвердлити, ні ошкурити. Та й потреби в тому не було.

Ось так і почалася ця дивна дружба Діда з прибульцями.

Минуло років десять. Нічого не змінилося. Рожеві тарілки все так само прилітали. І хоча хлопчики були всі наче на одне обличчя, Дід все ж почав якось розрізняти їх. Найбільше він здружився з тим, який просив у нього залізо під час першої зустрічі. Щоправда, імені його він так і не запам'ятав, та й вимовити толком його не міг. Метушні хлопчаки незмінно допомагали Діду, немов чарівники або бюро добрих послуг. А той, перший, за кожного зручного і не дуже зручного випадку нагадував, що тоді, давно, Дід урятував їм життя, і вони тепер всіляко будуть про нього дбати.

Життя йшло своїм чередом. Діду було вже добре за вісімдесят, але бадьорість духу він ще не втратив. Підводився зі світанком, лягав, коли закінчувалися остан-

ні нічні телепередачі. Добре, телевізор у нього тепер працював відмінно і приймав таку кількість каналів, що можна здуріти.

Почувши якомсь білий шум, Дід вийшов на ганок зустрічати гостей.

Побачене його чимало здивувало.

У небі над секретною галявиною крім знайомої рожевої тарілки висіла срібляста сигара і випускала червоні промені і в бік землі, і в бік корабля дідових знайомих. Чорниш істерично гавкав. З об'єкта лунали звуки сирени. Раптом рожева тарілка хитнулася в повітрі і почала знижуватися. Дід замахав руками, сподіваючись, що його сигнал побачать. Побачили. Щоправда, це приземлення за ступенем руйнувань не можна було порівняти з тим пам'ятним першим. Тарілка просто впала, розпушивши землю і на третину занурившись у неї. Рожеве світіння зникло. Білого шуму не було. Дід, кульгаючи, підбіг до корабля. Він уже знав, де розташовувався вхідний отвір. Він був відчинений. З тарілки, весь у рожевій піні, виповз його давній приятель. Мав він огидний вигляд. У своїх маленьких ручках прибулець стискав блискучу коробочку і якесь дивне пристосування, за зовнішнім виглядом це нагадувало пістолет.

– Ми не вбиваємо. Ми не можемо. Стріляй туди. Потім прилетять... і віддати їм все це.

З цими словами він вклав у жилаву руку Діда і коробочку, і «пістолет», заплющив свої величезні очі і помер.

Дід ще якийсь час стояв над тільцем, згадуючи, як на війні гинули його товариші, потім глибше за пазуху, поруч з ветеранським посвідченням, засунув коробочку, звично переклав у праву руку зброю і, прицілив-

шись, вистрілив. Яскравий зелений промінь ударив у сигару, і вона миттєво рухнула на землю.

– Розліталися, падлюки! Щоб вас підняло і гепнуло! – гаркнув Дід, повернувся і пішов по лопату.

Він поховав прибульця і двох його товаришів у дальньому кінці саду. Пагорбів не робив. До пори завалив могилки нібито просушуваним сіном. Там само сховав коробочку і «пістолет». І вчасно.

Під вечір того самого дня до нього на хутір на чорній машині приїхали двоє штатських і один полковник. За ними на Кразі прибуло чоловіків двадцять солдатів, і окремо приповзла гусенична платформа з краном. Полковник Діда все страхав, штатські все більше розпитували. Бійці тим часом прибирали з городу тарілку. А Дід клеїв дурня і нічого їм не розповів. І все напирав на те, що, мовляв, ви, військові, там чорт знає чим займаєтеся, а через це йому, старому, ветерану двох війн, тепер доведеться сидіти голодному без картоплі всю зиму.

З тим вони і поїхали. І тарілку відвезли.

Пішов Дід на город і ледь з глузду не з'їхав від побаченого. Картопля ж його вся стоїть як молода, та й земля така, ніби зовсім і не проорала її тарілка. Подивувався він цьому та й пішов до хати. Налив чотири чарки, на три з них, як на війні, поклав по скибці хліба. Випив свою. Повторив ще двічі, щоб по-божому було.

Ось наче і все.

Так і живе собі Дід на хуторі. За могилками доглядає. Поминає. Пам'ятає про те, що має передати. А роки вже...

І якось сумує він без білого шуму.

Сапер

Мініатюра

Хорони вас, Боже!

«Вона така холодна, чиста і гладка. Щось сексуальне завжди присутнє в цих штуковинах. Знаєте, мені часто не дає спокою запитання, навіщо зброю масового ураження незмінно одягають у вельми естетичні форми. Але відповіді досі не знайшов.

Візок термінової доставки. Пакувальний папір. Липова адреса відправника. Усе як завжди. Виявив випадково співробітник, що проходив повз. Навколо – мертва тиша, тільки хлопці з оточення дивляться крізь свої захисні маски і переминаються з ноги на ногу. Я не бачу їхніх очей. Але знаю з багаторічного досвіду, що в цих очах читається тільки одна думка: “Ну, будь ласка, знешкодь цю хріновину... Додому хочеться потрапити... ЖИВИМИ!” Хоча, якщо я помилюся, то...

Я сиджу поруч з вибухонебезпечним предметом і поки не знаю, як його “заспокоїти”. Так, саме “заспокоїти”. Хоча “ВІН” ще не смикається. Тільки збирається.

За довгі роки я звик ризикувати життям. Сьогодні вже в моїй свідомості стерлися грані між мирним побутом і моєю роботою. А все, що може вибухнути – всі ці бомби, міни, камуфльовані пристрої, – стали майже одухотвореними істотами. Я з ними розмовляю, я їх навіть якось збочено люблю. Хоча зрозуміти це важко, я знаю...

У цієї красивої сріблястої сигари такі правильні форми, так ретельно захований під обшивку таймер, так явно виставлений назовні псевдовибуховий пристрій, що я мимоволі милуюся цим творінням рук людських. Але, можливо, це були тільки руки, а сам злий умисел належить когось іншому... Повірте, такі думки приходять дуже часто, особливо в той час, коли звичайний робочий день може закінчитися похоронами. Причому дозволю собі зауважити, що порожню труну нести не дуже важко. Давно, коли я був ще стажером... хоча не варто про це. Просто від сапера, який помилився, не залишається НІ-ЧО-ГО!

А хлопці з оточення зовсім ще хлопчаки. Років двадцять п'ять, не більше. Що ж, постараюся, щоб їхні молоді подруги не засмучувалися через дрібниці... Хоча...

Адже від мене тоді всі пішли... І дружина, і друзі, близькі стали чужими. Вирішили, що я збожеволів. Смішно. Я, пам'ятається, тоді ще довідку колишній дружині показував, що, мовляв, нормальний, що, мовляв, психів на таку роботу не беруть. Потім плюнув. Марно. Запитаєте: "Чому я це роблю?" Я вам не відповім. Потреба, знаєте. Хоча можна було б сказати з пафосом: "Хтось же повинен робити таку роботу, ось я такий-сякий правильний її і роблю". Неправда! Зізнаюся відверто. МЕНІ ЦЕ ПОДОБАЄТЬСЯ!

Гаразд, час і за справу братися.

Набір інструментів мені дорожчий за все на світі. Користуюся ним уже десять років, а може, більше. В Ізраїлі зроблено. Такий клас, що ви собі навіть уявити не можете. Ні в одному магазині таких чудових речей не знайдеш. А якість!!!

Оперативник носить додому пістолет і щовечора протирає його, чистить, бо якщо осічка, то він труп.

А я тягаюся з цим ізраїльським скарбом... Чому? Та тому, якщо забути зарядити акумулятори, то трупом буду не лише я, але й багато з оточення... Щовечора я дивлюся на інструмент, любовно протираю його і думаю про те, що, можливо, наступного разу мені забракне якоїсь хитрої викрутки, або... Але все завжди під рукою...

Стоп. Міна, або як її в біса ще назвати, має скоро вибухнути. А я ще не з'ясував коли.

Я тут, щоб її зупинити.

Хлопці з оточення нервуються, бачачи мою явну бездіяльність.

Гаразд, час працювати.

Кришка знята. От ВОНО, кошмарне вбивче нутро.

Проводи. Начебто все як завжди.

Чорний. Червоний. Синій.

З чорним все просто. Маса.

Червоний чи синій? Прокляття... І так завжди!

А от і реальний таймер. Тридцять п'ять секунд залишилося... Уже тридцять три... Часу навалом!

“Зараз, хлопці, підете додому, зараз, зараз, почекайте трохи...”

Напевно, це вже психоз. Або щось йому подібне. Не знаю. Лікарі знають. Але після незліченних медичних обстежень я навчився приховувати свої почуття, а, напевно, навіть думки, і незмінно, з року в рік, отримую відмітку “ПРИДАТНИЙ”. Але насправді мені вже тривалий час свідомо хочеться якось не знешкодити чергову паскуду, побачити і відчути в ті долі секунди, як перед очима розгортається біле світло, як жар, і сила цієї пекельної машини вдаряють у груди, як ми стаємо єдиним цілим – міццю і нічим.

Десять секунд...

А от візьму зараз і перекушу, не дивлячись, що попало! Нііі!!! А хлопці, а я, а інші?

Клац. Усе. Роботу зроблено. Навколо зітхання полегшення. Хтось тисне мені руку, хтось пропонує сигарету.

Тепер додому.

А що вдома? Пустота. На стінах – грамоти і подяки. У шафі кітель на плічках, унизу гора порожніх пляшок. У холодильнику шматок скам'янілої ковбаси і банка неістівних консервів. Не забути ще по дорозі зайти за горілкою...

...Майже допив першу. Іду по пиво і сигарети. Варто, напевно, взяти і другу.

Це не сон. Просто напився і відключився. Нормально.

Світанок. Дзвонить телефон. Та пішов він... Дзвонить уже вчетверте. Слава Богу, перестав!

Стук у двері. Ну так, дзвінок давно не працює.

Що? На виїзд? Я вчора тільки з чергування! Розумію, що ситуація виняткова, проте розумію, що генерал розпорядився, розумію, що потрібен спец екстракласу, але, хлопці, я ж з бодуна! Які таблетки? Мені б зараз пива і гарячий сніданок. Та не можу я! По-перше, від мене зараз шкоди більше, ніж користі, а по-друге, я ж маю право на дві доби відпочинку...

...І ось знову сиджу на своєму “коронному” місці. Саляги притихли і витріщаються на мене із захопленням. Машина мчить з максимально можливою швидкістю, розриваючи ранок мирно сплячого міста недоречними звуками сирени. І знову я, майже машинально, перевіряю ізраїльські диво-інструменти, звіряючись з описом.

А раптом забув щось?»

Ґуля

(сам не знаю, що це таке)

Я падав. Падав уже довго і стрімко. Таке падіння можна порівняти хіба що з навіженим атракціоном, коли у вагончика відмовили гальма. Тільки тут не було ніякого вагончика! Враження було таке, що я, зменшений до розмірів горошини, падаю з висоти Ніагарського водоспаду в абсолютну безодню, а сама безодня нагадує торнадо або вир, тільки неймовірно великих розмірів. Усе навколо мене крутилося, вихор або вирва, толком навіть не знаю, як це назвати, був таких розмірів, що глянути куди-небудь через край було неможливо. І це всмоктувало мене! Я борсався. Але мені чомусь не було страшно. А... ось знайшов! Уявіть собі, що ви мирно засинаєте. Уявіть собі ту саму солодку мить переходу в сон. Уявили? А тепер уявіть, що з-під вас протягом однієї миті прибирають ліжко. Ну і як? Звісно, кожен у такі миті прокидається, іде, там у своїх потребах і таке інше. Тільки ось я не прокинувся. Та й не впевнений тепер, що спав.

Далі – гірше. Сама серцевина вирви виявилася просто тунелем, куди я благополучно продовжив падіння. І головне, у цього тунелю, як мені здавалося, взагалі не було кінця.

Ну, падав я, падав, а потім раптом перестав.

Знову ж таки, уявіть собі ліфт, ви, звичайно в ньому, і тут рвуться троси. Страшно, так? Але якась невідома рятівна сила підхоплює ваш ліфт, дуже плавно і м'яко

зупиняє його, причому на потрібному вам поверсі. Диво, можливо. Але ви живі, хоча щойно падали в нікуди і ні на що вже не сподівалися.

Отже, мій ліфт зупинився. Точніше, припинилося моє нескінченне падіння. Ні – падання.

Я дуже реально і твердо відчув ґрунт під ногами. Саме ґрунт, не асфальт. Спробував озирнутися, але зрозумів, що перебуваю в цілковитій темряві. Крок, ще крок, ще один – нічого. Повернувся на дев'яносто градусів, як я думаю, і продовжив рух. Крок, ще, ще, і... «Та хоч би тут світло якесь було!» – вигукнув я в серцях! Тут світло і з'явилося...

Спочатку я стояв осліплений цим світлом. Воно йшло нізвідки, як мені спочатку здавалося. Я поворушив руками. Вийшло. Спробував зробити крок. Ну, зробив. Краще б я стояв на місці! Нога потрапила в заглиблення, а я дуже боляче вдарився лобом об щось тверде. Ну не іскри з очей, але досить боляче.

Що було далі – описати важко, але я спробую.

Те, об що я набив шишку на лобі, виявилася кам'яною стіною неймовірної висоти. Вона також простягалася ліворуч і праворуч від мене, скільки сягало око. Під ногами був морський пісок. **МОРСЬКИЙ ПІСОК!** Хоча моря поблизу не було. Мені чомусь пригадалася наша відпустка на Родосі... Де я тут одразу і опинився! Все стало звично і впізнавано. Тільки ось народу було навколо небагато, а якщо чесно – взагалі нікого! І моря чомусь не було!

Тут я чомусь згадав про тих, кому... Ну прощати не хочеться. У моїх руках з'явився гранатомет... Тут з'явилися й **ВОНИ**. Через секунд десять я зрозумів. Що...

...Вони теж із гранатометами, навіть з крутішими, ніж у мене. Ось тільки дивляться вони на мене дуже, справ-

ді, дуже добросеречно! Я не знаю, що зрозумів, тільки через ту саму секунду, ми, я маю на увазі, себе і моїх «ворогів», уже пили вино і абсолютно неприродно були одне одному раді! А зброя перетворилася... на квіти.

Для кого «неприродно»?

Потім з'явилися дельфіни.

Вони говорили зі мною! Чесне слово, говорили. І все мені було зрозуміло, ось тільки тепер, вибачте, чомусь важко згадати.

Я забув сказати, що моря, маю на увазі – воду, як такого тут не було, як необхідного комусь атрибуту. Але вода звідкись взялася. І кому цей атрибут був потрібен? Можливо, мені?

Напевно, мені.

І сидів собі я так на бережку. І розмірковував про те, про се. Мої співрозмовники, хоча я не впевнений у тому, що ми про щось колись говорили, кудись зникли. Тепер я навіть не впевнений, чи були вони насправді.

Раптом прийшла моя бабуся. Це єдина людина, яка... Ні, просто, коли вона померла, а це була татова мама, я всю ніч сидів поруч і розмовляв з нею. І це був діалог! І це був... Ні, це була бесіда про...

Про що ж ми говорили?

Братці, вибачте, але вам це важко зрозуміти...

Хоча той, хто втрачав близьких, повинен, просто зобов'язаний це відчувати!

Потім раптом з'явився рогатий ангел, який запропонував, посилаючись на страховку компанії (якої?!), все, безумовно, зам'яти.

Ну, ні з чим він і пішов.

А я так втомився, що хотілося одного: забутись, а ще бажано перед тим хильнути чарочку, і не одну, горілки.

І тут раптом... Настав ранок.

Загалом я ношу бороду і підголюю її вкрай рідко, а тут раптом чомусь захотілося. Та ще й рано-вранці.

Намагаючись нікого не будити, я пробрався у ванну, увімкнув світло і втупився в дзеркало.

На лобі сяяла абсолютно свіжа ГУЛЯ.

Листкове тісто

Повість

ПРОЛОГ

«Нарешті закінчилися новорічні свята. Алкоголь. Жодного дня без алкоголю. Голову хочеться відірвати і викинути. За вікном – сірість. Радую, що скінчився високосний рік. Новий вік. Нове тисячоліття. Кажуть, це символічно. Усе як чистий аркуш паперу. Бери і твори... життя».

Так починався рукопис, який невідомо з яких причин приніс мені листоноша на початку грудня 2001 року. У конверті було послання, надруковане курсивом на матричному принтері. Наводжу його дослівно.

«Любий невідомий друже!

З причин, які стануть зрозумілі вам із цього документа (рукопису), я сьогодні не можу особисто її опублікувати. Тому прошу:

У разі, якщо я не зв'яжусь з вами до настання Нового 2002 року, зателефонуйте до юридичної фірми «ЮРІС», там є моя довіреність і агентський договір. Передайте туди рукопис і отримайте гонорар після видання. Розпоряджайтеся ним на свій розсуд.

Якщо до закінчення 2001 року я знайду вас, то прошу забути про все за винагороду, яка, хочу вас запевнити, не буде символічною.

Дякую!

Щиро ваш

АВТОР.»

Ось такий дивний передноворічний сюрприз приніс мені листоноша. На конверті не було зворотної адреси і поштових марок. Не було також і жодного штемпеля. Однак, як і всі обивателі, що не обтяжують себе аналізом того, що відбувається, я сумлінно поставив підпис в отриманні рекомендованого листа на якомусь сіро-синьому казенному бланку, який підсунув листоноша.

Після того, як я прочитав рукопис (автор не накладав на цю дію вето), з моєю головою щось сталося, і оскільки до нового року залишається менш ніж дві години, я дозволю собі запропонувати вашій увазі ці абсолютно неправдоподібні записки, тим паче що вони скоро будуть опубліковані.

Оце так!

«СЬОГОДНІ НЕДІЛЯ, А НА ДУШІ ПОНЕДІЛОК»

П'ятнадцяте січня. Я абсолютно тупо дивився на повідомлення, що надійшло мені SMS-поштою. Але мобільний телефон уперто декларував номер відправника і дату відправлення – 31.12.00, двадцять три сорок п'ять. Який понеділок до біса! Яка неділя! Ну й новорічне привітання. Найгірше те, що перед новим роком я вимкнув мобільний, потім цей безпробудний бенкет, потім ще щось, і увімкнув лише числа десятого. Попри те, що в голові крутилися абсолютно інші думки, я надіслав на номер збурювача спокою цілком логічну фразу:

«ТИ ХТО?»

Відповідь надійшла несподівано швидко.

«А ВИ?»

Ну ось, дожилися. Мало того, що мене хтось вичислив, так ще має нахабство дражнитися. Гаразд.

«ВИ ВІДПРАВИЛИ МЕНІ НОВОРІЧНЕ ПРИВІТАННЯ ПРО ПОНЕДІЛОК»

Телефон мовчав недовго.

«ТАК, ЦЕ БУЛА Я»

Ну нічого собі, це ще й пані. Зібравши залишки такту й фантазії я відповів:

«Я ПОДУМАВ, ЯКЩО У КОГОСЬ ТАКИЙ НАСТРІЙ ПІД НОВИЙ РІК, ТО ЙОМУ ТАК САМО САМОТНЬО, ЯК І МЕНІ»

Зліпив нісенітницю. Але знову швидка відповідь:

«НУ Й ВИТРИМКА. ЧЕКАТИ МАЙЖЕ ДВА ТИЖНІ І ЛИШЕ ПОТІМ ЗВ'ЯЗАТИСЯ»

Потім ми базікали по SMS довго й ні про що, ну майже ні про що. Головне, що жодномуз нас не спало на думку просто зателефонувати одне одному. Починалася інтрига, починався роман. Я дізнався про неї те, що вона вважала за потрібне розповісти, а я розповів про себе все, що міг.

Саме на Водохреще у мене трапився виїзд (оперативники так називають завдання, на яке необхідно виїжджати, хай навіть на сусідню вулицю, у сусідній будинок). Поки я грів машину, то зрозумів, що мені не зв'язатися з Вірою (так, читачу, її звали Віра) сьогодні, бо, по-перше, виїжджав я за зону прийому телефону, а по-друге, набирати повідомлення, крутячи однією рукою кермо, вельми складно. Якщо не вірите, спробуйте.

Тоді я надіслав їй такий текст:

«ДОБРОГО РАНКУ, УСМІХАЙСЯ ПРОКИДАЮЧИСЬ. ЗІ СВЯТОМ. ДУМАЮ, Є ПРИВІД ВИПИТИ НА БРУДЕРШАФТ».

Згадуючи всіх німецьких матерів, український автосервіс разом із російським бензином, лаючи неісну-

ючий підсос, я віддирав від стекол BMW крижану кірку і слухав, як чхає двигун. Раптом телефон ожив.

«УСМІХАЮСЬ, БЕРУ КЕЛИХ, ДИВЛЮСЯ НА ТЕБЕ ЗЕЛЕНИМИ ОЧИМА З-ПІД ПУХНАСТИХ ВІЙ, ЯКІ ГОВОРЯТЬ І НЕ ТЕ ЩОБ ТАК, І НЕ ТЕ ЩОБ НІ. ПРИГУБИВШИ ШАМΠΑНСЬКЕ, МИ ЦІЛУЄМОСЯ. ЗА РОМАН!»

Мм-да. Ловити ворогів батьківщини після такого брудершафту просто неможливо. А ворог, як то кажуть, не дримає. Ну й чорт із ним.

Тепер, мабуть, варто трохи розповісти про себе.

Блискучий студент університету. Армія. Знову університет. Невдаха-бізнесмен. Безробітний. Потім експерт із доволі делікатних медико-біологічних питань у системі внутрішніх справ. Навіть цілий капітан. Заочно – юрист. Потім знову провал. Потім мене знайшли, зняли зі склянки, що, до речі, було досить болісно, і зробили пропозицію, від якої я не зміг відмовитися. Щоб жити. І не базікати.

А взагалі – я милий інтелігентний хлопець, начитаний, утримую і розводжу змій (і дуже їх люблю!), у мене дві середньоазіатські вівчарки, колекція екзотичних африканських рослин, а ще я пишу вірші та пісні, звісно, у шухляду стола, хоча друзям начебто подобається. Ви вже мене вибачте, але репризи з того безхмарного життя, можливо, ще виникатимуть у цій розповіді, і я вдруге прошу вибачення, якщо вони незначно завадять викладу цієї сентиментальної історії.

Отже, народився я в рік Кози під знаком Овна у країні, якої вже не існує, – СРСР. Дитинство моє було стандартно зацькованим, формально щасливим... Вибачте.

«ТЕПЕР Я РОЗУМІЮ. ТИ НЕ ФАТАЛЬНИЙ ВИПАДОК, ТИ ФАТАЛЬНА ВИПАДКОВІСТЬ!»

Ну ось, став серйозно викладати, а жінка як зазвичай заважає. Жарт, вибач, Віро.

Усе ж таки я відкладу на годину наш телефонний роман, але лише на час, і продовжу.

Батько і мати в мені душі не чаїли, бабуся – тим паче. Тому в потрібний час мене було відправлено до музичної школи і паралельно забезпечено підручником елементарної фізики Ландсберга (його і сьогодні ще десь у комірчині гризуть щури – не по зубах). Неважко здогадатися, що ні Ейнштейн, ні Ріхтер з мене не вийшли. Зате й сьогодні я пишу музику і в змозі відрізнити попсу від класики, а найкращим хітом усіх часів і народів вважаю «Маленьку нічну серенаду» Моцарта. Фізика, звісно, теж знадобилася... під час дрібного ремонту електропобутової техніки. Низький уклін батькам. З-під палиці, через крики і ридання, вони таки позбавили мене «щасливого» дитинства з мордобоем на подвір'ї, початком куріння у вісім років і першою дегустацією потрійного одеколону в одинадцять. Радянської школи не пам'ятаю. Нічого світлого. Лицемірство і брехня. Потім університет – казка, потім – нецікаво. Доросле життя.

Сьогодні я знову формально безробітний, який може собі дозволити мати й утримувати BMW, курити дорогі цигарки та спати до дев'ятої ранку, щоправда, іноді. Специфіка мого нинішнього життя та роботи полягає в тому, що спецслужби всіх країн світу завжди потребували й потребуватимуть фахівців або надзвичайно вузького профілю, або, як то кажуть, суміжників. Ось

такі справи. Тому якимось чином тепер я вже приблизно уявляю, яким мене знайшли і зробили ту саму пропозицію. Адже військова моя спеціальність – фельдшер, перший диплом біолога, другий юриста, пояснювати значення термінів «режимність», «зовнішнє спостереження», «балалайка», «ксива», «топтунець» мені не потрібно, що таке «в наказовому порядку» – теж знаю і ще добре пам'ятаю з недавньої служби в органах.

Я, звичайно, погодився, та й вибору у мене не було.

До траси залишалося кілометрів п'ять. Зупинившись на світлофорі, я закурив. І мені раптом так шалено захотілося все кинути й поїхати до Віри. Хоча все кинути не вийде, але організувати собі службову поїздку в її місто на кілька днів було цілком можливо. А то ж ми навіть не бачилися, можемо просто не сподобатися одне одному. Хоча подібний варіант розвитку подій я просто не припускав. Потрібно тільки все узгодити з куратором. І ось тут питання. Доповідати йому про Віру щодо перевірки стосовно підстави чи одразу сплести витончену легенду? Поки я думав про все це, Віра надіслала повідомлення:

«Я ЦІЛЮЮ ТЕБЕ, МОЯ НЕВИДИМА ТАЄМНИЦЯ. ХАЙ ВСЕ У ТЕБЕ БУДЕ ГАРАЗД»

Недовго думаючи, я відповів:

«ВІРОЧКО, ДЯКУЮ ЗА ПІДТРИМКУ. Я ТЕБЕ ТЕЖ ЦІЛЮЮ. ЗВ'ЯЖЕМОСЯ ЗАВТРА»

Козел! Якщо ти не можеш бути поруч із жінкою, то хоча б скажи їй те, саме те, що допоможе хай трохи, але все ж притишити багаття, утихомирить пристрасі, заглушити біль, потрапити у світ ілюзорних фантазій, де все буде чудово...

А може, це і є реальність?

Як? Чому? Хто?

Оператор зняв навушники і вимкнув сканер. Старший офіцер контролю подивився на нього чомусь нехвально, але промовчав. Вони взагалі мовчуни, ці хлопці. Він зібрав оберемком розкидані по столу папери, поправив кашкет і мовчки вийшов. Оператор ще довго чув дзижчання мотора його поліфункціонального возика, доки офіцер заїжджав до архіву, потім, очевидно, попрямував до ліфта.

Оператор замислився. За всі двадцять років роботи у Відділі моделювання минулого він уперше бачив серйозно спантеличеного контролера. Щось тут не так. Клієнт стандартний, номер 7027713, таких мільйони. Звідки ж така пильна увага начальства до його скромної особи? І навіщо кожен проєкт моделювання дій 7027713 носять на затвердження найвищого керівництва? Якщо розібратися, хлопець звичайний, здобув непогану на ті часи освіту. Купа слабкостей і недоліків. Ну, працював на уряд. Ми всі тепер працюємо на уряд. Щоправда, уряд урядові різниця, та й часи не ті. Ну і що? Під гриф А – історичні особи, не підпадає, під гриф В – люди, які впливали на еволюційні процеси в суспільстві, теж. Далі – відомі вчені, письменники, поети, художники та інші. Теж повз. Чому ж начальство так зацікавилася цим хлопцем?

Роздуми Оператора були перервані монітором, що раптово ожив, на якому зненацька виникла стереограма. Вона голосила:

«ДАЙТЕ МЕНІ СПОКІЙ!»

І жодної мережевої адреси, нічого!

Оператор поморщився, кілька разів стукнув по монітору. Стереограма не зникла. Тоді він запросив зв'я-

зок з об'єктом. У ті миті, поки комп'ютер шукав цей зв'язок, незрозуміла рудиментарна тваринна дрож розлилася по тілу Оператора. Під першою стереограмою з'явилася друга. У ній говорилося, що об'єкт знайдено. Опанувавши себе, він набрав лише два слова:

«ТИ ХТО?»

Сказати, що відповідь приголомшила Оператора, – не сказати нічого.

«7027713»

Не вірячи своїм очам, він застукав по клавішах:

«ЯК ТИ ВИЙШОВ НА МЕНЕ? ЦЕ НЕМОЖЛИВО. ТИ ДАВНО ПОМЕР. ТВІЙ СВІТ ЗМІНИВСЯ. ТИ ВЖЕ ІСТОРІЯ. ТВІЙ ЧАС ТАКОЖ»

Кров перестала стукати в скронях, руки припинили тремтіти. Оператор подумав трохи і дописав:

«ЧОМУ НАС ЧЕРЕЗ МАЙЖЕ ПІВТОРИ ТИСЯЧІ РОКІВ ЦІКАВИТЬ ТВОЄ ЖИТТЯ? НАВІЩО? ЩО ТИ ЗРОБИВ ТАКЕ, ЩО МОГЛО ВПЛИНУТИ НА ПЕРЕБІГ ІСТОРІЇ?»

За мить надійшла відповідь:

«ДУМАЮ, НІЧОГО. А ВИ, ПРАВДА, З 3500 РОКУ?»

«НІ, З 3467»

«ОЦЕ ТОБІ ТЮ! А Я НАРОДИВСЯ 1967-го. РОЗКАЖІТЬ, ЯК ТАМ У ВАС?»

Оператор чудово знав дату народження 7027713. Знав також, що зараз збожеволіє. Чому? Та тому, що в цю мить, у своєму часі, він серйозно говорив з людиною, яка померла 2080 року, і він, Оператор, сам вводив цю програму. Раптом несподівано для себе він набрав такий текст:

«7027713! У ТВОЄМУ ЧАСІ ВСЕ ЗНАЧНО КРАСИВІШЕ, НІЖ У МОЄМУ. ЖИВИ, СТРАЖДАЙ, РАДІЙ, РОБИ ДУР-

НИЦІ. Я ТЕБЕ ПІДТРИМАЮ. ТІЛЬКИ СКАЖИ, ЯК З ТО-
БОЮ ЗВ'ЯЗАТИСЯ. Я ПОСТАРАЮСЯ ДОПОМОГТИ ТОБІ
ЧИМ ЗМОЖУ. І ПЛЮНЬ НА ЗАПРАВКУ. ЦЕ Я ЇЇ СПАЛИВ.
ОПЕРАТОР»

Минула година. Коридорами офісу проїжджали
візки транспортної служби, щоб доставити співробіт-
ників до їхніх персональних капсул. Оператор ще раз
подивився на безмовний екран і потягнувся до мере-
жевого тумблера...

«7027713 – ЦЕ НОМЕР МОГО МОБІЛЬНОГО ТЕЛЕФО-
НУ З 2001 РОКУ. ДЯКУЮ. ДО ЗВ'ЯЗКУ»

«Ну так, номер телефону, – потирав від задоволення
руки Оператор, – це він так думає. Насправді під цим
номером він значиться в реєстрі Відділу, хоча звідки
йому знати про це».

Крадькома озирнувшись, Оператор перезаванта-
жив систему, установив режим очікування і щось увів
у свій наручний комп'ютер. Після цього він рішуче від-
штовхнув свій возик у дальній кут кабінету, пристеб-
нув електромеханічні протези і, по-дідівськи браво,
хоч і повільно, попрямував до ліфта. Він знав, що скоїв
злочин, за який його навіть не вишлють у Місячну ко-
лонію. Його просто дематеріалізують. Він насмілився
творити історію. Ну, якщо не творити, то хоч впливати
на перебіг подій і дії людей, яких реально вже немає
живих. Так, Контора його все одно вирахує, рано чи
пізно. Або вже вирахувала. Значить, він уже труп, але,
чорт забирай, чомусь так хочеться хоч кілька днів по-
жити життям цих давніх людей з далекого 2001 року!

Перепопнений своїми думками, Оператор не відчув,
як у ліфті безконтактний ін'єктор загнав йому в потили-

цю детектив-чіп, і, як дивно, вже при виході дивилася на нього охорона. Він не помічав навколо себе нічого. Він знав, що планує повісити керівництво на 7027713 як змінити їхні плани. Раптом Оператор зрозумів, що готовий на все, щоб тільки вберегти 7027713... від смерті, від Контори, від себе, від чого? Перед очима плив розмитий текст: «...це номер мого мобільного телефону...»

Дорогою додому Операторові несподівано прийшла в голову думка, безумовно, очевидна і водночас абсолютно божевільна.

Усе своє життя, ще зі шкільної лави, він твердо знав: не можна змінювати минулого. Загальновідомо, що це призведе до катастрофічної зміни теперішнього. Законом передбачено найсуворіше покарання за цей вчинок. Але! І ще раз, але! Уже двадцять років у Конторі у відділі моделювання минулого, звісно, у наказовому порядку і на благо людства, Оператор тільки тим і займався, що моделював, – та ні ж, – змінював минуле так, як йому наказували! Стоп, хто наказував? Керівництво, але вони просто люди. А їм хто?

По спині оператора котився холодний піт. Перед очима пливли каламутні кола. Він раптом ясно зрозумів, що десь там, у далекому майбутньому, сидить за столом інший оператор і «моделює» його нинішній день. Тим оператором керує наступний, і так до нескінченності. І так було завжди. І буде. Але це вже якийсь парадокс, а точніше – ахінея. Виходить, що нескінченний час, безумовно, рухається вперед, але події, що в ньому відбуваються, закладаються на зустрічному векторі!

Хто ж, чорт забирай, усе це вигадав?

І скільки той інший оператор залишив йому сьогоднішньому життя?

Не куріть біля заправки

Десь посередині довжелезної траси, яка пронизує країну із заходу на схід, хитрі бариги збудували заправну станцію в європейському стилі. Треба віддати їм належне, попрацювали вони на славу. Бензин був завжди і будь-який, була невелика станція техобслуговування, у кафе пристойно і недорого годували, щоправда, не працював телефон-автомат, та й годі.

Я сам придумав, хоча не впевнений, що був аж занадто оригінальним, використовувати для зустрічей з агентами кафе при заправних станціях. Звісно, це стосувалося тих із них, хто мав машину. До решти ж я ходив пішки. Так ось, благо, таких станцій достатньо, їх можна регулярно змінювати. Публіка тут непостійна, вічно кудись поспішає. Словом, те, що потрібно, особливо, якщо зважити, що мої зустрічі не затягувалися довше однієї кави.

Так, щоб більше ніколи не повертатися до цього питання, я маю одразу обмовитися. Розповідати про те, чим я тоді займався, просто нецікаво. Візьміть будь-який із безлічі детективних романів пострадянського періоду про бравих співробітників внутрішньої та зовнішньої розвідки, агентів національної безпеки, непідкупних і принципових слідчих прокуратури, про симпатичних, хоча трохи простуватих ментів, відкиньте моторошні подробиці жахливих злочинів, зробіть знижку на нересічний літературний талант автора і, відокремивши зерна від половини, отримаєте рутинну, одноманітну й не цікаву, зате добре оплачувану роботу, яка ще й дає змогу займатися своїми справами, звичайно, під виглядом прикриття. Головне, що є дах. За спиною стоїть Контора. І дихає в потилицю. Вона, звісно, розчавить, якщо пово-

дитимешся погано, але якщо ти будеш слухняним хлопчиком, то перед тобою відкриваються можливості, недоступні простому смертному. Той, хто служив або служить у якійсь силовій структурі, думаю, зрозуміє мене.

Та річ не в цьому. Просто дива, які почалися цього дня якимось, мені, відверто кажучи, незрозумілим чином, пов'язані з Конторою. Або з іншою... Конторою.

За кілометр до заправки я зупинився, перевірив живлення «антижучка» (така штука, на пейджер схожа, починає тихенько вібрувати в кишені, якщо тебе пишуть), уставив у диктофон нову касету і вимкнув мобільник, – усе одно в цій місцевості не було зв'язку, – і не поспішаючи, поїхав далі. Чомусь не було зустрічних машин. Мене обігнали дві автівки швидко і до болю знайомий мікроавтобус вибухотехнічної служби МВС. «Цікаво, куди це вони такою кавалькадою? Чи не вибухнуло чогось? А за поворотом зараз буде заправка... Чому ж все-таки немає зустрічного руху? От і поворот...»

Те, що я побачив наступної миті, мені, м'яко кажучи, не сподобалося. Їхати далі було безглуздо.

На місці заправки догорали три машини. Серед них була і та, на якій мав приїхати мій агент. Перегородивши трасу, на боці лежав весь у пожежній піні бензовоз. Павільйон кафе опинився на іншому боці траси і майже не постраждав, незважаючи на те, що стояв він на даху. Пожежники згорталися. У «швидкі» завантажували чорні пакети. Два. «І все? Решту вже відвезли? Чи більше не було? І де мій агент, списаний?» Тут я згадав, що під час нашої останньої зустрічі він скаржився на нещасливе кохання, життєву невлаштованість, неможливість порвати з дружиною і з'єднатися з коханою жін-

кою. Стогнав і скиглив. Але, отримавши штуку баксів, одразу повеселів і миттєво спробував запросити мене з ним повечеряти. «Та ні, дурниця все це! Улаштовувати подібний феєрверк через негаразди в особистому житті? Спалити себе і ще купу народу, за що? Ну, якщо йому припекло, сказав би мені, я б йому таблеточку видав, він би й заспокоївся. Але навіщо ж так? Може, він з'їхав з глузду?» Тут у натовпі я побачив знайому фігуру. Точно, цього старлея я знаю. А піду-но я прогуляюся.

– Привіт, Володю, – промовив я так, ніби ми не бачились кілька днів.

– О, оце так несподіванка! Де б я тебе ще зустрів, капітане. Ну, як воно на вільних хлібах? Судячи з машини, не так уже й погано?

Я залишив його запитання без відповіді. Мої колишні колеги, та й не тільки вони, мали думати, що звільнився я, як то кажуть, на вільні хліби, і більше ніні. Ми відійшли трохи вбік від цієї геєни й закурили мої цигарки. На зарплату старшого лейтенанта міліції такі все одно не покуриш.

– Володю, це надовго? – спитав я, спостерігаючи, як до старенького колісного трактора чіпляли бензовоз, щоб розчистити нарешті дорогу, – Мені їхати треба і ще заправку шукати, думав тут...

– Та чорт його душу знає. Не потягне він його, бачиш, буксує. Потрібен гусеничний, – Володимира, мабуть, теж цікавила доля бензовоза. – Ти хоч розумієш, що тут було?

– Я, звісно, не вибухотехнік, але, по-моєму, рвонув конденсат, а далі просто вигорів бензин.

– Молодець. Браво. Усе, звісно ж, було не так. Бензовоз уже злив пальне. Його водій з експедитором

оформляли документи десь усередині павільйону. Тут під'їхав якийсь козел на «Мерсі», ось той, бачиш, де сраку геть знесло, заплатив за повний бак дизелю, «Мерседес» – то в нього бач був дизельний. І поки роботяга його заправляв, він, падлюка, візьми та й закури. Зробили, значить, йому зауваження, ввічливо, а він цигарку в бак і кинув. Довбо... бісів!

– Кому? – поставив я абсолютно ідіотське запитання.

– Кому-кому? – передражнив мене Володя, – собі, тобто в «Мерс».

– Ну і вона мала згаснути в повному баку, наскільки я розумію.

– Правильно, але не згасла, бо це зовсім і не цигарка була.

– Детонатор? – мені стало якось не по собі, різко похололи руки.

– Ага.

– Гарно вигадуєш... А ви хіба вже щось знайшли в цьому безладі?

– Ех, капітане, капітане, чорта лисого ми тут знайдемо, хоча картина типова... А що, й помріяти не можна? Зате яка версія! Слухай. Злобний камікадзе на «Мерседесі» перекриває своїм терористичним актом одну з головних транспортних артерій країни. Після встановлення його особистості наше керівництво прив'яже все це до політичного протистояння. Депутати побунтують з місяць, пошукають крайнього, можливо, навіть знайдуть, і все на цьому вщухне. Головне, що до нас ніяких претензій. Тільки подяка... можливо.

– Тобі, Вовік, мало двох доган ще на моїй пам'яті, до речі, їх зняли? Хочеш, очевидно, потрапити во чорний список до Чорного полковника?

Руки мої поступово теплішали. Наче пронесло. Так, а Чорним полковником у міністерських коридорах називали Вовчиного шефа.

– Ну гаразд, капітане, і без твоїх під...ок нудно. І так невідомо, що мені йому доведеться доповідати, то хай хоч казочка про терориста буде.

– Ну не скигли, старий, якось усе владнається. А от ти мені по старій дружбі не допоможеш проїхати через оточення?

– Ну, тоді давай ще свою модну цигарку.

– Та бери хоч усю пачку, – абсолютно щиро сказав я, – поїхали.

Попрощавшись із Володею, я проїхав кілометрів десять, звернув на ґрунтову дорогу і зупинився.

Електродетонатор у формі цигарки я особисто передав своєму агенту для виконання вельми делікатного доручення.

Нісенітниця якась виходить. Відповідь може бути лише в абонентській скриньці, якщо цей роздовбай взагалі залишив мені хоч якусь відповідь.

У повітовому місті Н-ську поштове відділення не відрізнялося комфортом і уважністю персоналу. Проникнути в приміщення з абонентськими скриньками міг хто завгодно, а відкрити будь-яку з них можна було просто цвяхом. Панянки за стійками нагадували сонних мух у літній полудень. У скриньці був конверт. Я вже майже зрадів, але після прочитання вмісту конверта оптимізму в мене добряче поменшало.

Ось цей лист.

«Якщо подумати про те, скільки жінок у мене було за тридцять п'ять років, навіщо і чому (ну, останнє хоч аби-як зрозуміло), то в людини, вихованої на ідеалах сім'ї та шлюбу, волосся на голові, а тим паче в інтимних місцях, не те щоб стало дибки, а просто випало, позбуваючись власника як абсолютно непридатного носія. Але оскільки сьогодні я можу точно сказати, що знайшов нарешті її і добровільно припиняю статистичну обробку популяції осіб жіночої статі, тому “недрукований вислів”. Усе життя людини визначає секс. Це очевидно. І хай багато хто, у тому числі вкрай авторитетні та компетентні особи, наполягають на зворотному, однаково гармонійне спільне життя двох різностатевих людей починається тільки після того, як вони встановлять хоча б паритетні стосунки в ліжку. Інтерес до протилежної статі є фізіологічною нормою. Це життя. І жодні кримінально-вікові межі не можуть на це вплинути.

Будь-яка незаймана дуже дорого цінує свою пліву. Але вона ж неминуче швидше і дорожче хоче її позбутися. Навіщо? Щоб відкрити собі двері в химерний і різнобарвний світ сексуальних насолод. Чоловікам у цьому сенсі простіше. Хоча буває і не завжди так уже просто. Він перший, – або вже чоловік і батько її дітей, або першопроходець, який відкрив зовсім не вікно в Європу, а в її персональний “сленговий термін”, а вже як з нею бути далі – розберемося.

Минає час і з'ясовується, якщо вона не стерво, а за душею є хоч трохи тепла, а в голові – мізків, то все начебто нормально. Вона міцно тримає його за “сленговий термін” і “сленговий термін”. Мине ще якийсь час. Йому захочеться розмаїття, розпусти. А вона не може. Вона прасує його сорочки, виховує дітей, копирсається

по дому. Він сволота і, як це нині модно, сексуальний маніяк. І це стосовно до власної дружини!

Буває гірше. Дітей немає. У хаті безлад. Вона ні чорта не робить, чекає, що все саме собою владнається, причому без її участі. Він її “сленговий термін” і плаче. Навіщо, чому? Просто йому нікуди йти. Життя таке. Він навіть толком не може завести собі коханку, – немає ні часу, ні грошей. А хочеться бути від душі “сленговий термін”, нагодованим, випрасуваним... Ах, як хочеться!

Третя ситуація. Дому немає. Грошей немає. Він, як це заведено говорити, невільний. Є тільки вона. І, звичайно, це саме Вона! Божевільний, рідкісний, тому й такий солодкий і незабутній секс. Цього він не може з дружиною. Цього вона не може з чоловіком. Зусилля, які витрачаються на це, – безмежні. Міра брехні – бездонна. Але це щастя. І ніхто-ніхто не може допомогти їм. Вони борються. Він більше, хоча їй здається, що недостатньо. Але він чоловік, його хід перший. Боляче і невідомо що далі. А вона хоче. Хоче його всього. Цілком. Вночі. Вночі. Вночі. Вранці. Ввечері. Завжди! І не заспокоїться доти, доки не буде “сленговий термін” до того стану, коли спокійно засне зі щасливою усмішкою та впевненістю в тому, що до наступної зустрічі з нею він нікого не захоче. А він не заспокоїться доти, доки не зможе сказати самому собі, що вона – це єдина істота жіночої статі на світі, заради якої він зробить усе, чого вона забажає, крім одного – розлучитися з нею.

А тепер я йду. Я не можу жити без неї, а з нею, як видно, не судилося. Хоча ви мене, очевидно, не зрозумієте.

Будьте ви всі прокляті! Мені набридло доносити на близьких мені людей. Я більше не можу жити так, а інакше ви мені не дасте.»

Так, ти не Генрі Міллер. Ідіот, сопляк, ганчірка, шизоїд! Та ні, шизофренік. Звідки беруться такі виродки? Через свої амурні справи завалив такий перспективний напрям. І що мені тепер накажете робити? Доповісти керівництву, отримати по шапці і знову шукати клієнта з достатньою кількістю компромату. Погрожувати, шантажувати, підкуповувати, тобто вербувати? Гаразд, досить емоцій, назвався грибом – лізь куди треба. Що ж, потрібно дзвонити, а там видно буде.

Я увімкнув телефон і кинув його на сусіднє сидіння. Все одно зв'язок з'явиться кілометрів через двадцять-двадцять п'ять. Раптом слухавка запищала якимось істеричним сигналом. Я взяв її, подивився на дисплей і від подиву мало не збив бабусю, яка перебігала трасу, волочачи за собою на шнурку надмірно вгодовану корівку. На дисплеї був такий текст:

«НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТА У 2001 РОЦІ. ПІДГОТУВАТИ ПРОГРАМУ. ФАЙЛ № 000000000072432786876. ОПЕРАТОРУ ДО ВИКОНАННЯ. СИСТЕМНИЙ ЗБІЙ. ЗАПИТ»

Якась маячня. Наприкінці повідомлення, як ви розумієте, завжди пропонується відповідь, і я відповів просто і ще доволі стримано, попри настрій, якому більше б підійшла ненормативна лексика:

«ДАЙТЕ МЕНІ СПОКІЙ!»

Майже моментально – нове повідомлення:

«ТИ ХТО?»

Хто-хто, – кінь у пальто. Але чомусь хамити та брехати телефоном, як говорив класик, одразу перехотілося. Відчуваючи, що втягуюся в якусь незрозумілу гру, я навіщоось набрав свій номер телефону:

«7027713»

І ось тут почалося повне безумство. На дисплеї з'явилася довжелезна фраза:

«ЯК ТИ ВИЙШОВ НА МЕНЕ? ЦЕ НЕМОЖЛИВО. ТИ ДАВНО ПОМЕР. ТВІЙ СВІТ ЗМІНИВСЯ. ТИ ВЖЕ ІСТОРІЯ. ТВОЯ ПОРА ТАКОЖ. ЧОМУ НАС ЧЕРЕЗ МАЙЖЕ ПІВТОРИ ТИСЯЧІ РОКІВ ЦІКАВИТЬ ТВОЄ ЖИТТЯ? НАВІЩО? ЩО ТИ ЗРОБИВ ТАКЕ, ЩО МОГЛО ВПЛИНУТИ НА ПЕРЕБІГ ІСТОРІЇ?»

Ага, зрозуміло. Це розіграш, прикол, нісенітниця. Комуś робити нічого. Пустують малюки-олівці. Гарзд, пограємо:

«ДУМАЮ, НІЧОГО. А ВИ ПРАВДА З 3500 РОКУ?»

«НІ, З 3467»

«ОЦЕ ТАК! А Я НАРОДИВСЯ У 1967. РОЗКАЖІТЬ, ЯК ТАМ У ВАС?»

Слухавка мовчала хвилини дві. Я заспокоївся і стер із пам'яті телефону всі повідомлення. Але щойно я це зробив, телефон знову противно запищав.

«7027713! У ТВОЄМУ ЧАСІ ВСЕ ЗНАЧНО КРАСИВІШЕ, НІЖ У МОЄМУ. ЖИВИ, СТРАЖДАЙ, РАДІЙ, РОБИ ДУРНИЦІ. Я ТЕБЕ ПІДТРИМАЮ. ТІЛЬКИ СКАЖИ, ЯК З ТОБОЮ ЗВ'ЯЗАТИСЯ. Я ПОСТАРАЮСЯ ДОПОМОГТИ ТОБІ, ЧИМ ЗМОЖУ. І ПЛЮНЬ НА ЗАПРАВКУ. ЦЕ Я ЇЇ СПАЛИВ. ОПЕРАТОР»

Оце так! Але не встиг я як слід обдумати останнє повідомлення, як зателефонував куратор. Він уже був у курсі, але хоч як дивно, очікуваної прочуханки я не отримав, а лише інструкції.

Я мирно слухав музику й ігнорував телефон. Машина сито муркотіла, добряче поїдаючи 98-й бензин. Залізти в гарячу ванну я зможу менш ніж за годину. Телефонний хуліган кудись зник. Але, чорт забирай, звідки він знав про заправку? Очевидно, був десь поруч і все

бачив, або, як він заявляє, сам її спалив. Припустимо, але звідки в нього номер мого телефону? Стоп. Не клеїться. Сам надсилає мені повідомлення на мій номер і одночасно запитує, як зі мною зв'язатися?

Ще раз, прогорнувши його божевільне останнє повідомлення, перш ніж стерти, я все ж вирішив підіграти йому, моєму п'яному або обдовбаному гостю з майбутнього, тим паче що був твердо налаштований його вирахувати:

«7027713 – ЦЕ НОМЕР МОГО МОБІЛЬНОГО ТЕЛЕФОНУ З 2001 РОКУ. ДЯКУЮ. ДО ЗВ'ЯЗКУ»

Ну от і все. Пограли. Досить. Кінець.

Ах, якби я знав тоді, що це був лише початок.

Пошук

Оператор увійшов до офісу, як завжди, о пів на дев'яту за універсальним часом. Через п'ять хвилин він уже пив каву і базікав з колегами ні про що, чекаючи початку робочого дня. Рівно о дев'ятій офіцер контролю приніс йому пакет і, як зазвичай, не сказавши ані слова, пішов. У пакеті, на подив Оператора, контейнера із завантажувальним кристалом не виявилось. Була лише службова записка з розпорядженням: «Режим очікування 24 години». «Це доля, – подумав Оператор, – я встигну витягнути цього хлопця».

Сьогодні дорогою на роботу він тільки й думав про те, щоб викроїти хоч годинку і покопатися в досьє 7027713. І раптом така приємна несподіванка, просто подарунок. Оператор по-діловому потер руки і увімкнув систему.

У потилиці Оператора абсолютно безшумно і безболісно ожив детектив-чіп. Біополімерний колоїдний електро- нний пристрій розміром менше від третини сірникової головки налаштовувався на частоту імпульсів головного мозку, штучні аксони підключалися до синапсів.

Дуже далеко звідси, на іншій планеті й в іншому часі, на дисплеї якогось фантастичного комп'ютера з'явилося повідомлення: ЧЕКАЙТЕ, ІДЕ ІНСТАЛЯЦІЯ ПРОГРАМИ № 256181830/7027713. Поруч із цим комп'ютером не було жодної живої душі. Ніколи не було. Просто програма по-старому завжди автоматично готувала файл звіту в друкованому вигляді. Для кого?

Крадькома озирнувшись, Оператор увів код доступу і потім свій особистий номер 256181830. Сформулювавши запит, він замислився. Ще можна зупинитися. Ще можна. Раптом якась невідома сила підняла руку Оператора й опустила вказівний палець на Enter. Замість страху і безвиході раптом прийшли спокій і умиротворення. Залишалося тільки чекати.

Через годину Оператор отримав необхідну інформацію.

Він швидко пробіг очима те, що й так знав, – сам вводив ці файли. Але ось тут з'явилося щось цікаве. Наприкінці 2000 року з 7027713 зв'яжеться хтось жіночої статі за номером 7060129. Тобто це вже сталося. Зазначено навіть число і час. Потім між ними виникне роман, від якого може народитися людина, ну, зрозуміло, що не їжачок і не андроїд.

А ось під час прочитання наступного рядка серце Оператора майже зупинилося.

Саме ця людина, коли і якщо народиться, одразу потрапляє під гриф В, і вся інформація про неї, звісно, засекречена, як, утім, через дев'яносто годин буде закритий подальший доступ до 7027713 до останнього дня його життя, до 2080 року.

Це була перша обставина, яка занурила Оператора в стан глибокого шоку. Поступово приходячи до тями, він помітив і другу. «Може народитися» – що це за нісенітниця? Значить, може й не народитися?! Але це неможливо. Такого не буває! Тим і славна Контора, що дії її завжди однозначні й точні. Народився, значить, народився. Помер, значить, помер. Жодних імовірнісних подій, жодного «або»!

Та обставина, що доступу до списку під грифом В у Оператора немає, це пів біди, йому туди все одно не пробитися. Те, що заблоковано прямий доступ до 7027713, – взагалі дрібниці. Оператор міг, використовуючи особистий канал, надіслати йому текстове повідомлення на цей так званий мобільний телефон. Але ось що накажете робити з 7060129? Доведеться повірити в диво, якщо 7060129 теж виявиться номером телефону.

Зовсім не вірячи в успіх, Оператор увійшов до бази та викликав інформацію про 7060129 з реєстру відділу. Так воно і є – доступ закрито. Без посилань та роз'яснення причин.

А ось тепер необхідно придумати, як зв'язатися з 7060129 так, щоб не видати себе.

Оператор запросив з бібліотеки інформацію про мобільний зв'язок у 2001 році та отримав її практично миттєво. Провівши ще годину за вивченням цих примітивних даних, він уже знав відповідь.

Віра сиділа у вестибулі школи і читала якусь рекламну газетку. От-от закінчиться п'ятий урок. Вибіжить її обожнюваний головоріз-першокласник, поцілує матусю і вони поїдуть додому. Робитимуть уроки. Якщо подужають задачі і граматику швидко і правильно, можуть ще погуляти, або почитати, або пограти на комп'ютері. Поки не повернеться з роботи тато. Потім обідатимуть. Потім... Усе потім. Усе щодня однаково. І все не так. Немає ні несподіваних поворотів долі, немає диких божевільних пристрастей, немає ще чогось. І це щось – 7027713, – її невидима далека таємниця. «Господи, чому ж я тоді набрала його номер? І звідки в моїй голові народилася ця фраза: сьогодні неділя, а на душі понеділок? Може, так воно і було? Напевно, я просто вірила, що новий рік нарешті принесе мені довгоочікуване диво? Щастя. Страждання. Радість. Біль. Але щось обов'язково станеться. Потрібно лише ще трішки почекати».

Раптом у кишені несподівано голосно запищав мобільник. Треба сказати, що Віра дуже трепетно ставилася до свого телефону. Він був не просто засобом зв'язку з іншими абонентами, він, як Вірі здавалося, пов'язував її з чимось неймовірно великим, неосяжним. Але це відчуття не лякало. Співпричетність до якоїсь великої таємниці – ось як називалося це відчуття. І думати про те, що буде далі, не хочеться. Все буде тільки так, як має бути. У цьому вона була абсолютно впевнена.

«Це ти?! Або... Боже! Як давно тебе не було!»

Текст повідомлення сервісного центру сухо повідомив: «Від 33. Профілактика мережі. Будь ласка, набе-

ріть ***181830#, якщо ваш телефон повністю прийняв це повідомлення. Дякуємо».

Віра старанно набрала потрібну комбінацію знаків і цифр, – не вистачало ще, щоб, коли він захоче з нею зв'язатися, з якихось дурних технічних причин це буде неможливо, – і засмутилася.

«Не ти. Але я чекаю. Я не втомлюся чекати!»

А от Оператор у 3467 році зрадів неймовірно. Що ж, це диво. Тепер він може зв'язуватися з ними обома, якщо знадобиться, через цю елементарну мобільну мережу. Тепер потрібно сісти і скрупульозно написати програму так, щоб завантажити її з першого разу. Другого в Оператора могло вже й не бути...

Якби детектив-чіп міг, він би усміхнувся.

Саме в цей час, трьома поверхами нижче Оператора, у спецвідділенні відділу моделювання минулого інший оператор терміново зв'язувався зі службою ремонту та профілактики. Сталася надзвичайна подія. Під час завантаження програми 7060129 стався системний збій із втратою всіх даних. Такого не могли пригадати навіть корифеї. І ніхто взагалі не звернув уваги на таку дрібничку, що за спроби встановити зв'язок з реципієнтом просто згорів сканер.

Якби детектив-чіп міг, він би ще раз усміхнувся.

Сон

Гаряча ванна діяла заспокійливо. У голові поступово все ставало на свої місця. Є доба відпочинку, і прожити її треба так, щоб не було болісно приводу бездумно витрачених грошей. По-перше, поповнити телефонний

рахунок – це святе, по-друге, випити горілки і закусити повноцінною гарячою вечерею – годі харчуватися сумнівними бутербродами з не менш сумнівних кафе.

А потім – забути, хоч не надовго, але все ж... Просто виспатися.

«Можливо, усе начебто нормально. Тільки не дає спокою телефонний хуліган. А може, і не хуліган. Може, ворог. А може, друг. Хоча останнє – вкрай мало ймовірно. А може, це звичайні мерзосвітні штучки Контори щодо перевірки на вошивість? І все-таки, звідки він знав про заправку?»

Утома і напруга минулого дня давалися взнаки. Я думав одразу лягти в ліжку, але раптом згадав, що вдома в мене не те щоб нема чим повечеряти, а й взагалі готової їжі просто немає. З усім потрібно возитися.

І тут мене раптом просто наклав напад господарської діяльності, звісно, на благо собі.

Коли зайняті руки – добре думається. А обмірковувати треба було багато чого.

Тим часом я вже майже розібрав судачка, що тижнів зо два як чекав своєї долі, не великого, зате ще не вимороженого до стану мумії або заполярної стратегічної закладки, що зрештою – одне й те саме, витяг з пакета курочку, яку господиня, що продала її мені на трасі, дорогою додому, охрестила горобчиком, і став готувати вечерю. Розкоркувавши пляшку Старокиївської і вживши для тонусу грамів п'ятдесят, я зайнявся ніжно мною улюбленими, але тільки не в обов'язковому порядку, кулінарними діями.

Для початку судачка необхідно було надзвичайно якісно очистити і вибрати, не рахуючи голови, усі можливі кістки. Потім голову залишити, попередньо вида-

ливши зябра, у наполовину розбавленому оцті, а філе помістити в кисле молоко або кефір. Ні того, ні іншого в мене в холодильнику не виявилось, тому довелося використовувати свіже знежирене пастеризоване. Ну та не біда. Тепер потрібно було поставити каструлю на вогонь, закинути туди (крім води і солі) пасеровану моркву, цибулю, і братися за цього самого горобчика.

Горобчик виявився кілограмів на три і, поміркувавши, я вирішив його розполовинити, причому по поздовжній осі. Скористався я для цього справжнісіньким мачете, яке подарував мені старий університетський приятель, що побував на Острові свободи з приводу якогось молодіжного неподобства ще в бутність свою комсомольським активістом на нашому факультеті. Достатньо було одного прицільного удару.

Тепер залишалося вимити курочку, почистити й нарізати картоплю, дочекатися, коли закипить вода, завантажити і те й інше в каструлю, проварити до золотистого бульйону, періодично знімаючи навар, потім кинути голову судачка і спеції, і, ось коли все буде практично готово, завантажити в каструльку не дуже дрібно нарізане філе того ж судачка і буквально жменню вівсянки. Причому важливо не переварити, щоб філе, як кажуть професіонали, не «розповзлося».

Звісно, краще залишити юшку до ранку.

Звичайно, краще. Хай настоїться.

Але коли ти не їв нормально приблизно два тижні, то...

Хрусткий батон мав апетитний вигляд, та й на смак не давав приводу засумніватися в порядності його виробника. Від юшки йшов духмяний аромат. На окремій тарілці урочисто лежала риб'яча голова. Дрібно нарі-

заний часник неповторно приправляв солоні рижики. Тільки турецькі оливки, фаршировані паприкою, чомусь віддавали дешевою мануфактурою. Кришталево чиста горілка була налита в кришталево чисту кришталеву чарку на витонченій і тоненькій, як у балерини, ніжці.

Через п'ятнадцять хвилин цього бенкету я зрозумів, якщо не доповзу до ліжка негайно, то, мабуть, засну прямо за столом.

Я майже спав, коли раптом прийшла пошта від Віри:
«ВЖЕ ЗАПЛЮЩУЮТЬСЯ ОЧІ, АЛЕ ВСЕ ОДНО ДУМАЮ
ПРО ТЕБЕ. НА ДОБРАНІЧ»

Відповів просто:

«ЦІЛЮЮ ТЕБЕ, МИРНО СПИ, ЛЮБА»

Цю фразу я набрав майже несвідомо, очі заплющувалися, а голова вже нічого не бажала тямити, але, уже зачинаючи, зрозумів, – це було саме те, що я відчував зараз.

Заснувши, а власне – відключившись я швидко і так само швидко побачив сон із трьох частин.

У першій мені снилася заправка та агент, який в образі Ісуса Христа вказував перстом на геєну вогненну і щось запитував. А я стояв перед ним маленький і дуже боявся. Однак раптом обличчя агента подобришало, у його німбі сталося щось споріднене з електричним розрядом. Складалося враження, що він до чогось прислухається. Почуття провини в мені змінилося абсолютним благодушністю і спокоєм.

Потім звідкись збоку виповзла абсолютно жаклива пика, що поступово трансформувалася в щось звіроподібне з явними морфологічними ознаками козла та мавпи, мавпячі риси надзвичайно нагадували Ейнштейна. Пика потрясала козячою борідкою, люто

буравила мене яскраво-жовтими очима і примовляла: «Ану-но, спробуй взяти похідну від часу!» Потім несподівано пика розпливлася в сліпучій голлівудській усмішці й потягнулася до мене з явним наміром поцілувати. Від цього кошмару я прокинувся й автоматично потягнувся до склянки з апельсиновим соком, яку завжди ставив на ніч на тумбочку в головах ліжка. У склянці була горілка. Виникала дилема: уставати, тягтися на кухню за соком або спробувати заснути і так. Морфей вирішив її на свою користь і запросив на перегляд другої серії.

Це був, очевидно, рай.

Лазурне море ледве чутно шелестить біля моїх ніг. Я сиджу на оксамитовому пісочку і благодушно мружусь, як кіт, дивлячись на м'яке сонце, що заходить. Увісні я чітко розумію, що поспішати нікуди, скоро сяде сонце, біля багаття зберуться друзі. Ми питимемо молоде вино, співатимемо давно забуті пісні, віддаватимемося спогадам...

Тільки чому так тихо? Не чути пташиного гомону в кронах дерев, та й самі дерева мають якийсь дивний вигляд. Я підіймаюся і йду до них. Зупиняюся біля якогось чагарника, схожого на багно. Нахиляюся, придивляюся, намагаюся зірвати листочок. І тут, – о, жах! – бачу, тобто, швидше, усвідомлюю, що все це неживе! Я біжу лісом з неживих дерев, ноги боляче раниць нежива трава. Я біжу, але не можу втекти від берега. Знесилений, знову присідаю біля води. Поруч зі мною, з глибоким і сумним зітханням, сідає мій собака, мій Клавдій.

Напевно, ви скажете, що це не зовсім звичне для собаки ім'я. До речі, термін «кличка» стосовно братів наших менших мене завжди дратував. Навіть у моїх змії

та ігуани є імена. А ось чому Клавдій? Та просто уявіть, що в собаці можуть відобразитися вся гідність і всі недоліки римського імператора. Якщо уявили, то думаю, ви мене зрозумієте.

Так ось Клавдій і говорить до мене людським голосом:

– Тут нікого немає. Немає живих. Немає мертвих. Немає ні мене, ні тебе, господарю...

Я обіймаю його за шию, чітко бачу карі очі з різнокольоровими третіми повіками, щось кричу, плачу. Клавдій починає танути. Вода набуває фіолетового відтінку, сонце, що заходить за обрій, здається мені прямокутним. Але я не прокидаюся.

Я біжу по воді в бік сонця, на ходу відбиваючи якийсь шалений степ. Тільки це вже не сонце. Це двері. І ось ці двері приводять мене в третю частину нічного кошмару.

За дверима я бачу місто. Точніше, я знаю, що це місто, бо таких міст я не бачив ніколи.

Посеред фантастичного пишного лісу, що складається з якихось явно мутованих форм цілком впізнаваних дерев та папоротей (навіть уві сні я залишаюся біологом), розташувався величезний прозорий купол. За мить я вже всередині. Рухаюся по дуже рівній поверхні на якомусь дивному возику. Ніг у мене чи то немає, чи то вони чомусь не функціонують. Навколо мене в різних напрямках рухаються такі ж возики. Періодично вони зупиняються і ніби провалюються під землю. Раптом зупиняюся і я. Якийсь супершвидкісний ліфт опускає мене вниз. Я чітко відчуваю нудоту, що підкочується. Внизу такий самий рівний майданчик, але народу значно більше. Я переміщаюся до іншого ліфта і опускаюся

ще нижче. Переді мною двері. Я відчиняю їх і вкочуюся в приміщення. За якимось небаченим комп'ютером сидить людина. Чоловік. Він стомлено дивиться на монітор, пощипуючи коротко стрижену борідку. Начебто чогось чекає. Або когось. Він уже бачить мене. Очі його стають величезними чи то від подиву, чи то від жаху. Він виставляє вперед руки, намагаючись затулитися від мене, як від яскравого світла. Я під'їжджаю до нього ближче. Вдивляюся. «Господи, та це ж я!» А людина вже кричить. І від її крику я прокидаюся.

Ранок.

Оператор майже не спав цієї ночі. Працював. Збираючись на службу, він постійно повторював одну й ту саму фразу: «Цього не може бути!»

Попередження

Я звик приїжджати на зустрічі трохи раніше. Скажімо, хвилин на двадцять. У непримітному місці ставити BMW і прогулюватися неквапливо, спостерігаючи й оцінюючи ситуацію, вивчаючи перехожих і припарковані поблизу машини, особливо ті з них, у яких хтось був. Я дотримувався цього правила неухильно. І зараз починав нервувати, оскільки вже вісім хвилин стирчав у «заторі». Мене, як то кажуть, «підперли» і спереду, і ззаду, і так, що вивороту керма не вистачало для того, щоб вискочити на зустрічну смугу. Там би я вже розібрався. От знову на світлофорі, від якого мене відділяло машин двадцять, загорілося зелене світло. Вичекавши, поки дизельний Опель, випускаючи з вихлопної труби клуби диму, подібні до паровозного, нарешті ру-

шить з місця, я втиснув педаль акселератора в підлогу і, шалено крутячи кермо, перетнув дві суцільні осьові. «Ну ось, вирвався». Рухаючись з явним перевищенням дозволеної швидкості і порушуючи всі можливі правила, я приїхав на місце, якщо не на двадцять хвилин раніше, то, як мінімум, на п'ятнадцять.

Людини, з якою я мав зустрітися, ще не було. Це добре.

Між іншим, ця людина, на мою думку, заслуговує на те, щоб розповісти про неї окремо.

Звали його Рустам. Кров його несла в собі гарячий кавказький темперамент бурхливих гірських потоків разом із розміреним ритмом українського життя середнього русла Дніпра. Красень-серцеїд користувався фантастичним успіхом у жіночої статі, та й сам не залишався байдужим до чергової чарівниці. Але ним самим володіла інша пристрасть. Це були змії. І не просто змії. Смертельно отруйні.

Як вам уже відомо, я теж великий любитель своєрідних рептилій, хоча отруйних тепер удома не тримаю відтоді, як провів десять незабутніх днів у реанімації після укусу щитомордника.

Не викликає сумніву, що за освітою Рустам був біологом, герпетологом. Зоолог, який спеціалізується на вивченні плазунів для довідки. Описати всю гаму відчуттів, коли ти тримаєш у руках півтораметрову гюрзу і усвідомлюєш, яка кількість отрути (ми, герпетологи, говоримо «токсину») може потрапити у твій палець або кисть за найменшого неуважного руху, просто неможливо. Понад те, чудово відома клінічна картина дії гемолітичних токсинів. А є ще й нервово-паралітичні, комбіновані, взагалі не вивчені... Стоп, це я щось захопився. Загалом

вивчивши не лише за підручниками всю отруйну герпетофауну однієї шостої частини суходолу, Рустам взявся за екзотику. У нього вдома побували і бушмейстер, і тайпан, товста, як докторська ковбаса, габонська і купа інших гадюк, витончені куфії, розсудливі джентльмени-кобри на чолі з королівською і, по-моєму, усі види гримучників, що є у світі. Було ще щось суперрідкісне, та хіба все згадаєш. Звісно, щотижня Рустам «доїв» своїх підопічних, тобто здійснював «отрутовидобуток».

На дно, мов мед, стікає бурштинова сльоза.

У руках моїх зітхає гюрза, що сумує.

Так жваво жартував колись я, за часів нашої з Рустамом спільної трудової діяльності. Так ось. Якщо отрута є, то з нею щось слід робити. Продати її у великих кількостях, не маючи сертифіката міжнародного зразка і залишаючись до того ж приватною особою, практично неможливо. Хоча мені особисто відомі деякі темні особистості, які намагалися побудувати на «чорній» торгівлі зоотоксинами свій бізнес. Що й казати, результат був, м'яко кажучи, плачевним. Але Рустам якось крутився. Та й я періодично звертався до нього, коли Контора замовляла якийсь запаморочливий коктейль для одноразового використання в нештатній ситуації. Рустам добував для мене необхідну сировину, а я купував її (звісно, не за свій кошт) за вельми завищеною ціною. Усіх все влаштовувало.

Потім, в одному дослідницькому інституті, де давно забули, який вигляд має зарплата, доктор наук, аналітик складав рецептуру; в іншому – хімік-органік виготовляв препарат; у третьому – завідувач віварію проводив випробування на казенних кроликах. Примітно, що кроликів після завершення експерименту ще й їли,

попередньо піддавши серйозній термообробці, навіть мені пропонували. Потім готовий продукт я передавав в Контору і, одному Богові відомо, що з ним було далі.

Так ось, Рустама поки що не було. Пискнув телефон, сповіщаючи про те, що отримано пошту. «Якби це була Віра», – подумав я і поліз у кишеню.

«СПРОБУЙ СПОКІЙНО ПОВЕРНУТИСЬ У МАШИНУ. СПОСТЕРІГАЙ ПРОТЯГОМ ГОДИНИ. ОПЕРАТОР»

«Оце так! Це хто ж, мій невідомий палій заправки?» Але я чомусь недовго боровся із собою, і, підкоряючись цьому безапеляційному вказівок, що звалилося з небес, на раптово одеревілих ногах попрямував до машини. Страх настільки заволодів усім моїм єством, що я, перебуваючись уже всередині, поставив машину на сигналізацію і навіть дістав з-під сидіння пістолет, який дуже не любив, але змушений був за наказом керівництва постійно тягати із собою. Перевіривши магазин Форта, я дослав патрон у патронник і, не ставлячи на запобіжник, поклав пістолет поруч.

Репетир в електронному годиннику мелодійно нагадав мені про те, що настав час зустрічі. Очима, які не миготіли, я дивився на кіоск «Преса», біля якого ми зазвичай зустрічалися. І ось з'явився Рустам. Як і всі цивільні, він метушливо розглядався навсбіч, ніби прийшов на побачення з панянкою. На щастя, я вибрав правильну позицію і бачив усе, і Рустама, і газетний кіоск, і доволі великий шмат прилеглої території. Він не бачив нічого, тобто мене.

У яких думках і муках пролетіла ця година, описувати не буду. Я вже твердо вирішив, що доповім куратору і про Віру, і, що найголовніше, про невідомого, в Опе-

ратора, що все знає і бачить. Здам усіх, як то кажуть, з потрухами. І зміню номер телефону.

Дуже шкода було Рустама, – гуляти на обмеженому п'ятачку протягом години, заняття, хочу вам сказати, не найприємніше. Хоча зима видалася м'яка й тепла... З машини я спостерігав, як він креслив на свіжому снігу геометричні візерунки. Хто знає, що було зашифровано в численних дугах, кутах і точках. І чи було...

Та я й сам майже вже задубів у машині. Доповім вам, сидіти, практично не рухаючись у залізній коробці, і від страху та обережності жодного разу не завести двигуна і не ввімкнути пічки, таке трапляється рідко. Якось моя давня знайома, у перерві між черговим святом і запоем (що для неї було практично одне й те саме) сказала, що в неї є універсальна форма одягу для виходу в світ – машина. Якщо дотримуватися цієї концепції, моє тлінне тіло було упаковане в лицарські обладунки й спочивало на хисткому льоду озера Балатон, чекаючи не відомо чого й сподіваючись не відомо на що.

Закінчувалася обумовлена Оператором година.

Я вже вирішив, що зараз вийду з машини, підійду, вибачусь, закінчу те, для чого, власне, приїхав на зустріч, і все таке інше...

Аж раптом...

Якщо описувати моє життя окремими розділами, то всі вони починатимуться фразами «Аж раптом» або «Цілком несподівано». Так уже, мабуть, на роду мені написано.

До Рустама підійшов чоловік у світло-сірому шкіряному плащі. Якийсь час вони стояли і говорили спокійно. Потім Рустам (гаряча кавказька кров!) почав інтенсивно жестикулювати і явно голосно говорити, майже кричати. Читати по губах мене, звісно, вчили, але, оче-

видно, чи то я поганий учень, чи то вчителі були безвідповідальними (хоча останнє – малоімовірно), чи то і те, й інше. Все ж таки я зумів абсолютно точно засікти одне висловлювання Рустама, Сірій плащ стояв до мене спиною. Звучало воно приблизно так: «Ну не склалося в нього, не приїхав, так, що я винен? Га?»

Подальше було автоматично. Простежити, куди піде людина, що прийшла на зустріч із Рустамом, а ще краще «засікти» машину, на якій вона приїхала, було нескладно – справа техніки.

Рустам поїхав на тролейбусі.

Чоловік у сірому плащі швидко прямував у підземний перехід. Вискочив на поверхню з іншого боку проспекту і пішов до темно-зеленої Тойоти. Про себе я примітив, що на «президентському» місці, ззаду ліворуч, у машині сидів чоловік, якому Сірій плащ явно доповідав. За звичкою я подивився на номери, хоча на таких машинах вони найчастіше «ліві».

І тут мені стало зле.

Я знав, я дуже добре знав ці номери. І вони були не «ліві».

SOS!!!

Тепер кулею в Контору, до куратора, до чортової бабусі...

Кошмар Оператора

Він майже всю ніч не спав, писав програму. Подрімати годинку вдалося лише під ранок. Та й сон був якийсь дурний, важкий. З його змісту запам'яталася тільки одна фраза, та ні, не фраза, думка: «Цього не може бути». Чого, питається?

Оператор залишився задоволений своїм творінням.

Якщо він завантажить програму через комп'ютер відділу – буде просто ідеально. Якщо ні, то є два номери телефонів: 7027713 і 7060129. Розберемося.

Сьогодні він заїхав у відділ трохи пізніше хвилин на десять, але начебто цього ніхто не помітив. Випив кави, попрямував до свого кабінету. Ініціював систему і став чекати офіцера контролю. Той з'явився рівно о дев'ятій, вручив Оператору незмінний конверт і пішов. Начебто все спокійно. Слід швидко вводити службову програму і займатися долею 7027713. Оператор розкрив конверт, дістав завантажувальний кристал, помістив його в зчитувальний пристрій, активував монітор і приготувався до перегляду файлів перед завантаженням. Цього вимагала інструкція. Хоча ймовірність збою була практично унеможливлена, але для перестраховки кожен оператор був зобов'язаний перевірити наявність файлів, їх коректність і послідовність введення. На це зазвичай витрачалася перша половина робочого дня. У другій починався тривалий процес сканування реципієнта і, після встановлення контакту програма вводилася автоматично і майже миттєво.

Монітор ожив. На ньому з'явилися знайомі завантажувальні алгоритми. Стовпці цифр, за якими стояло життя.

Через десять хвилин Оператору стало не по собі.

Через годину він вирішив, що покине службу, не чекаючи пенсії.

Через три, він зрозумів, що збожеволів.

Офіцер контролю приніс йому вранці на завантажувальному кристалі точну копію тієї програми, яку Оператор писав усю ніч!

Цілком збожеволілими очима Оператор ще і ще раз переглядав файли. Спочатку в службовому кристалі, потім у своєму. Він нічого не розумів. Уперше в житті з ним відбувалися речі, що не вписувалися в його звичні поняття. Але програму, хоча б одну з двійників, потрібно було вводити.

Мирно задзижчав сканер. Через дві хвилини зв'язок було встановлено. Кілька секунд поміркувавши, Оператор все ж вибрав свій кристал, установив і натиснув на Enter. Через мить стереограма на моніторі бездушно повідомила про те, що файли завантажені.

Залишок робочого дня чомусь подумки повертав його в минуле, про яке він, власне, нічого не знав.

Утягнувши голову в плечі, Оператор прямував додому.

Завтра спливають дев'яносто годин санкціонованого доступу до 7027713.

Завтра.

Наскільки було можливо, він спробував запобігти найгіршому. Зробив усе, що міг. Більшого йому все одно б не вдалося.

Що ж завтра станеться в тому далекому 2001 році?

Або може бути в його сьогоднішньому часі?

Детектив-чіп активував програму автолізингу.

Його місія завершилася.

Невдала зустріч

Куратора я відшукав надзвичайно швидко. Судячи зі звуків, що проникали в слухавку, він був удома. Щиро здивувавшись моїй наполегливості та небажанню зустрітися завтра й усе спокійно обговорити, він все ж

таки погодився на невелику вечірню прогулянку за місто. Ми домовилися про місце та час зустрічі.

Я чортихнувся, вимкнув телефон, закупив і замислився.

Було два варіанти розвитку подій.

Перший. Шеф ні сном, ні духом, ні про Віру, ні про Оператора, ні, – і це головне, – про того, хто приходив на зустріч із Рустамом. Тобто хто мене там пас. Тоді все добре, тоді ми команда, і кожен згідно з компетенцією буде на своїй ділянці роботи відстежувати та нейтралізовувати надмірно цікавих товаришів із організації-конкурента. Отже, я у грі і знаю правила.

Другий. Шеф тільки зробить вигляд, що нічого не знає. Буде заспокоювати, а на прощання, як зазвичай, порекомендує побільше уваги та зусиль приділяти роботі й не розмінюватися на дрібниці, а щодо конкурентів, то в кожного своя робота.

Це означатиме...

І знову два варіанти. Дихотомія якась виходить.

Або мені просто не належить за рангом і терміном служби знати про якісь закулісні плани Контори (хоча в неї і так усі плани закулісні), або мене просто підставляють як незначну фігуру у великій грі. У цьому разі – зовсім погано. Ліквідація. Відомо мені небагато, але все ж... Може, встигну злиняти?

Гаразд, годі гадати, час їхати, а там видно буде.

Я дуже швидко вибрався з міста. Не був навіть помічений даїшником, який замерзав на КП. Увімкнув га-логени і, як то кажуть, натиснув. Машин було небагато, час пізній. Я дозволив себе обігнати якійсь спортивній тачці, що скидалася на червоний млинець. Навіть на та-

кій швидкості було чутно, що акустична система в ній працює на повну катушку. До умовленого місця залишалося кілометрів п'ять. Я швидко наближався до «фури» з причепом. Причіп сильно хитало. Моя швидкість буладесь сто тридцять, «фура» йшла не більше сотні. Загалом я не спізнювався, але вирішив обігнати це чудовисько. Мигнувши йому дальнім світлом, без зусиль обійшов по зустрічній, і раптом, уже перелаштовуючись у свій ряд, побачив трохи попереду «фури» ту саму червону спортивну машину, що мляво повзла і обігнала мене п'ятьма хвилинами раніше. Нас розділяло метрів тридцять. Поки я вирішував: обігнати його одразу чи підібратися ближче, у дзеркалі заднього виду спалахнули сліпучі вогні. «Проклятий далекобійник! Чудове в тебе світло, чудове, але навіщо ж грубіянити на трасі?!» Подальше сталося так швидко, що навіть сьогодні я не впевнений, а чи було все це саме так.

Поки я переводив дзеркало в друге нижнє положення, щоб позбутися дальнього світла «фури», червоний млинець попереду мене раптом різко загальмував, майже зупинився. Ліворуч – зустрічні, не можна. Праворуч – замети, далі ліс. По гальмах! Мене різко кинуло на кермо. Спрацювала система ABS. А проклятий млинець рвонув із місця на повну швидкість! А «фура»...

Кажуть, удар був страшний. Мою машину підкинуло в повітря, перевернуло. Коли вона плюхнулася на дах, «фура» вдарила її вдруге (як потім написали у висновку експертів, мовляв, гальмівний шлях дуже великий, слизька дорога, лиса гума) і відкинула праворуч у ліс.

І запанувала тиша.

Я десь читав, що в такі миті все життя людини проноситься перед очима. Можливо, це в тому випадку, коли смерть очікувана. Можливо. Не буду сперечатися.

А я взагалі нічого не відчував. Ні страху, ні фатальної неминучості. Нічого. Може, просто не встиг?

Тишу порушив далекий звук сирени швидкої допомоги.

Перша думка: «Чорт, не дають поспати...»

Друга: «Живий, зараз це головне...»

Третя: «Ну й сволота ж ти, товаришу кураторе!»

Потім відчув біль.

Забуття.

Віра

Від нього не було SMS-пошти вже майже два тижні. Спочатку вона засипала його повідомленнями типу «Де ти?», «Чому не відповідаєш?», «Що трапилося?». Але відповіді не було. Їхній телефонний роман перервався на півслові. «Може, він поміняв номер»? – але вона вірила, що в цьому випадку він сам би повідомив її. Врешті-решт заплутавшись, стомившись від здогадок, Віра вирішила, що зателефонує йому сама. «І до біса гордість! Так, сама! І нічого принизливого в цьому немає. Тільки завтра, коли чоловіка не буде вдома. Хоча яке це має значення? Можна вийти на вулицю. Але раз вирішила, що завтра, хай так і буде».

В очікуванні дзвінка тягнулася нескінченна сіра лютнева ніч. Здавалося, що весь дім, усі предмети навколо напружені так само, як і вона.

І ось настав ранок. Син у школі, чоловік на роботі. Залишилися тільки вона і телефон. «Ну зателефонуй же! Або надішли пошту, і хай у ній буде що завгодно, тільки б знати, що ти живий!» Віра раптом чітко зрозуміла, що так недовго і звихнутися, схопила телефон і, тремтячими пальцями, набрала його номер.

Сервісна служба приємним жіночим голосом, який одразу став Вірі ненависним, повідомила, що наразі немає зв'язку з абонентом, і запропонувала повторити виклик пізніше.

Вона сиділа в кріслі з телефоном у руках, закутавшись у плед, підібгавши під себе ноги, і, як у дитинстві, коли загубилася її улюблена лялька, плакала, голосно схлипуючи й витираючи сльози тильним боком долоні. Вона хотіла, щоб зараз, як і тоді, прийшла мама, обійняла її, заспокоїла і, як тоді, сказала, що купить їй нову ляльку, ще кращу. Але їй не потрібна нова! Вона любить свою стару! «Вибач, вибач мене, ти, звісно, не лялька. Я навіть не знаю, який у тебе вигляд, але чомусь твердо впевнена в тому, що жити на землі, де немає тебе, я не буду».

Раптом відчай змінився якоюсь дивною рішучістю. Віра чітко зрозуміла, що знайде його обов'язково, чого б їй це не коштувало. Ось тільки як – поки невідомо. Але знайде, вона буде шукати й чекати.

«А поки, моя невидимко, я напишу тобі листа. Без адреси, тільки з моїм зворотним. Це серце».

Віра чомусь навшпиньки пробралася до кімнати сина, знайшла звичайний зошит у клітинку, акуратно вирвала із середини подвійний аркуш і повернулася в крісло. Прилаштувавши папір на томику якогось дешевого бойовика, які чоловік закупував кілограмами, вона замислилася.

«Про що тобі написати?»

І несподівано заснула.

Прокинувшись від страху, – «За себе, за нього, за нас?» – і подивившись на папір, вона скрикнула від подиву. Там рівним каліграфічним, її почерком було написано таке:

«Знаєш, щоночі уві сні я бачу море.

Знаєш, я щоночі бачу берег.

Знаєш, уві сні я чую твою пісню.

Сьогодні вдень спала...

Давно зі мною такого не було. Прокинулася з відчуттям страху. Потихеньку він розсіюється, але я шукаю причину. Знайшла... Вона мене зовсім не здивувала. Я її давно знала.»

«Господи, що ж це таке? Треба зібратися і не психувати». Віра вийшла на кухню, поставила варитися каву. Подумавши трохи, повернулася в кімнату і дістала з бару пляшку коньяку. Вона ніколи не пила чогось міцнішого за мускат, але тепер, наливши собі повну чарку, залпом випила її. Повторила. Кава «втекла». Коньяк чомусь не діяв. «Стоп. Треба йти забирати сина зі школи. А п'яна мама – не найприємніше видовище. І ще ці вічно заздрісні батьки інших школярів і вчителі, яким вічно є діло до всього, що їх не стосується, скажімо, до психологічного клімату в сім'ї. Ні, більше пити не буду». Подумавши це, Віра рішуче випила ще чарку, метушливо зібралася і вийшла на вулицю.

Зверху падав напівдощ-напівсніг. Колір неба не визначався. Брудна каша під ногами розповзалася, при кожному кроці оголюючи лід, вчасно не прибраний безвідповідальним двірником.

Несподіваний поворот

У Конторі все було як завжди. Колеги привітно і, як завжди, нещиро посміхалися, ставлячи стандартне запитання: «Як справи?». Запитання, на яке ніхто й ніколи не чекав відповіді. Допивши свою каву, Оператор заїхав у свій кабінет і завмер від несподіванки й жаху. Крім похмурого й небалакучого, але добре знайомого офіцера контролю у приміщенні був ще хтось. Цього когось Оператор бачив тільки на закритих нарадах і то у вигляді голографічного ідола, якому підкорялися всі й беззаперечно. Ходили чутки, що цієї людини насправді не існує, і за її личиною приховується керівна верхівка Контори. Казали також, що такої людини бути не може в принципі, оскільки неможливо уявити, щоб одна біологічна, хай навіть надрозумна, істота могла бути обтяжена знаннями про всі тонкощі буття й одночасно керувати найскладнішим апаратом Контори, хай навіть із безоднею персоналу. А якщо припустити до того ж, що відомості про її вік, правда...

Але це був ВІН. Шеф Контори стояв перед Оператором на двох ногах, у нього були нормально розвинені руки, навіть на голові збереглося волосся. Сніжно біле, але живе волосся! Людина, яка керувала Конторою в той час, коли Оператор тільки пішов до школи. Людина, портрети якої, незмінно в парі з якимось давно вимерлим хижим ссавцем без вух, прикрашали кабінети різного рангу начальників. Людина, яка, судячи з історичних файлів, пережила Велику катастрофу 2061 року і не мутувала. Людина, яка зберегла розумне життя на Землі, зберегла людство. Людина, яка...

І ось ця людина стояла тепер перед Оператором. Саме стояла. Йому було на чому стояти.

З заціпеніння Оператора вивів дивний, владний, наповнений мелодійним тембром, голос шефа Контори:

– Офіцере, залиште нас і подбайте про те, щоб нам не заважали. Е... Так, і приготуйте мою капсулу.

Той підкорився беззаперечно. Двері з легким шелестом зачинилися, і вони залишилися одні. Тут Оператор звернув увагу на те, що Шеф не користувався голосовим підсилювачем, та й електронного адаптера звуку в нього у вусі не було. «Невже той самий? Жива легенда, викопний?»

– Ви дозволите мені присісти? – раптом вимовив Шеф абсолютно по-домашньому.

Оператор схопив пульт і почав рухати крісла. А Шеф просто підняв одне з них рукою, дочекався, поки процесор відпрацює команду, надіслану з пульта, причому привідне колесо, інтенсивно обертаючись, безцільно бовталося в повітрі, потім опустив крісло на підлогу і присів.

– Ви курите?

Шеф був так близько, що його можна було доторкнутися.

– Ні, що ви, це дуже дорого і, кажуть, шкідливо.

– Ну, тоді я закурю.

Він дістав з кишені коробочку, таку, яку Оператор бачив тільки в навчальних історичних відеофайлах, дістав з неї тонку трубочку, потім порився в кишені комбінезона, витягнув звідти щось, що під час натискання на бічну кнопку видало полум'я, і, як казали в давнину, закурив. Кабінет Оператора наповнився їдким, злегка солодкуватим димом. Тут раптово спрацювала проти-

пожежна сигналізація, але через кілька секунд замовкла. «І що вони в цьому знаходять?» – подумав Оператор, але виду між тим не подав.

– Так от, – продовжував Шеф, – мені доповіли про те, що ви відмінно впоралися з розробкою 7027713, понад те, проявили, е... ініціативу і творчо поставилися до вирішення завдання. Це вельми похвально для рядового виконавця. І я думаю, ви заслужили на підвищення...

Оператор слухав, а в голові буяли думки. «Значить, вони все це знали. ВІН усе це знав. Виходить, що не я витягував цього 7027713 з розбитої машини, і не я влаштував їхню зустріч із Вірою... Я тут взагалі ні при чому. Але ж я ж думав, я писав програму, зрештою я зважився на злочин! І що ж виходить, – мене за це ще й заохочують?!»

– ...і ось, оцінивши ваші службові якості, – продовжував Шеф, – я вирішив, що ви зможете посісти місце начальника відділу моделювання минулого, з прямим підпорядкуванням мені і більше нікому. Не буде поруч служби контролю, недоступними і просто неприпустимими стануть розмови з колегами на приватні і тим більше на службові теми. Але ви отримаєте щось більше. Ви зрозумієте, що таке є і як твориться історія. А ще більше, ви будете її творити. Ви згодні? Оператор, ви чуєте мене, ви згодні?»

Оператор отямився, подивився на Шефа і мертвими губами промовив:

– А хіба в мене є вибір... після всього?

– Ну от і гаразд, – потираючи руки, сказав Шеф, – а то я вже подумав, що ви зовсім розкисли. Тепер вибачте, справи. Завтра ви будете на новій посаді. Транспортна служба доставить вас у новий кабінет, а тепер відпочивайте, ще побачимося і неодноразово.

Оператор крізь не зрозуміло звідки взяту пелену в очах бачив, як Шеф на своїх двох бадьоро підійшов до дверей і набрав код. Двері вже почали відчинятися, і раптом Оператор, наче уві сні, запитав, та ні, швидше вигукнув:

– За що ви зі мною так?!

Шеф дочекався, коли зачиняться двері, підійшов до Оператора, поклав свої важкі й теплі руки йому на плечі, довго й пильно вдивлявся в очі. Потім різко випростався і сказав, відвівши чомусь погляд:

– Учора, е... Ви зробили щось дуже важливе, але про це потім... Це особисте...

Погано

Погано пахло лікарняне білизна. Поганий вигляд у стелі, яка не фарбована вже років п'ять. І вже зовсім поганий вигляд у сусіда по реанімаційній палаті. Кількість трубочок і крапельниць, очевидно, видавала в ньому безнадію. У мене цього мотлоху було значно менше. Жодних трубочок на і в мені не було. Крапельниця, на щастя, одна, все ж була. Я поворухнувся. Руки цілі, ноги теж. Що ж тоді сталося? Червоний млинець пам'ятаю. Удар. Далі – сліпучі вогні лампи в операційній, де мені шили шкіру голови. Пам'ятаю. А от скільки я тут без свідомості? Пам'ятаю ще витікав бензин... Цей звук разом із сиреною швидкої допомоги розбудив мене... Ні, швидше, привів до тями. Потім – співчутливі обличчя невідомих мені людей. Останнє – звук розрізаного металу. Усе. Далі – провал.

І от лікарня, госпіталь, богодільня. Цікаво, наша чи звичайна, цивільна?

Розібратися в цьому питанні мені завадив дикий напад головного болю. Я відключився, або заснув, або...

Наступним видінням була людина в білому. Вона щось запитувала, заглядаючи в якісь папери і графіки, я щось відповідав.

Потім якийсь нав'язливий даїшник намагався ставити мені дурні запитання. Напевно, я щось говорив, але от що...

І от, невідомо через скільки днів чи тижнів я встав з ліжка.

Тремтіли ноги. Паморочилося в голові. Я дійшов до туалету. Якщо ви лежали в лікарні, і вам робили хоч якусь операцію, думаю, ви мене зрозумієте. Це важко, але це перший крок до одужання.

Через тиждень я зрозумів, що перебуваю в спеціалізованому медичному закладі, понад те, розташованому в Криму, у Сакському районі. Ви запитаете, чому так точно? Та дуже просто. По-перше, де, скажіть мені, на перший сніданок подають відварений яловичий язик, вівсянку з медом і натуральну бразильську каву. На другий – відварену індику печінку під сливовим соусом і сир Рокфор. Про обід, полуденок і вечерю я краще промовчу. По-друге, усім нам, пацієнтам травматологічного відділення, через день надавали всілякі процедури з використанням цілющих грязей. Так вже сталося, що за час мого перебування ментом я регулярно відпочивав у Євпаторії і грязетерапію знав доволі добре. Так ось, я був десь у Криму. Тут у мене була купа приватних знайомих і колег. Але до телефону мене не підпускали, а всі три кишені в моїй лікарняній піжамі були порожніми. Я якось запитав сестру-господарку про свої речі, але

вона тільки відмахнулася, мовляв, усе отримаєте під час виписки цілі і збережені. Я, звичайно, міг звалити звідси в будь-який момент. Були в мене і в Криму схрони, де лежали аварійні ксиви і капуста на перший час.

Але я був ще занадто слабкий. Та й морда обличчя надто приваблива через синці та шрами. Не варто також забувати, що я потрапив в аварію біля столиці, а отямився вже в автономії. Значить, хтось (я здогадувався, хто) навіщось (а от це питання) доставив мене в Крим, поки я був без свідомості. Якби мене хотіли ліквідувати, то взагалі не виймали з понівеченого BMW. Значить, треба почекати. Щось підказувало мені, що чекати залишалося недовго. Єдине, від чого я страждав, що не було мого мобільного телефону. Я готовий був дати двісті підписок про нерозголошення, щоб тільки мені дозволили поговорити з Вірою. І до біса SMS! Я наберу її номер, скажу... Стоп, що ж я скажу? Кохаю? Хочу? Та яка різниця! Щось. Я точно знаю, що вона мені необхідна, вона мене зрозуміє. Мені вона потрібна як повітря. А от чи потрібен я їй? Але про це не хотілося думати.

Закутавшись у темно-коричневий казенний лікарняний халат, я прогулювався вздовж краю моря, від нудьги розшукуючи в прибійній смузі уламки яєць акули, краба-плавця, морську голку або коника. Словом, дивився собі під ноги і не звертав уваги на реальність.

І ось так, ідучи собі спокійно, під невсипущим поглядом камер спостереження, я майже вривався в людину. Спочатку мені захотілося його просто вбити. Тим більше, що ні до одного зі своїх трьох пістолетів він просто не встиг би дістатися. Але тоді я – тут же труп. Це не входило в мої плани.

- Здрастуйте, шефе, – холодно промовив я.
- А ти швидко йдеш на поправку, – сказав куратор, дивлячись мені прямо в очі.
- Я прошу вас про дві речі, – рвонув я з місця в кар'єр, – перше, якщо мене нейтралізують, то навіщо ж так старанно лікують? Або в ранковій каві присутня слоняча доза миш'яку або одного з тих коктейлів, якими я сам постачав вас? До чого це шоу? Якщо я правий, не томіть. Не хочу мучитися. Якщо ні, і, отже, я ще поживу якийсь час, і це друге, то просто поверніть мені мій мобільник.

Шеф повернувся обличчям до моря. Довго дивився кудись за обрій. Потім дістав свій незмінний KENT, викурив сигарету, недопалок кинув у прибійну хвилю. Ще помовчав. Зіщулився від холодного весняного бризу. Поліз у кишеню ще за сигаретою, але не закурив. Різко повернувшись до мене, він сказав:

– Віра випадкова жінка. А ось хто такий оператор, ми з'ясовуємо. Але ким би він не був, ти йому зобов'язаний життям. Він урятував не лише твою шкіру. Він не допустив провалу операції, коли заборонив тобі зустрічатися з Рустамом. Сподіваюся, ти реально уявляєш, що багатьох наших товаришів уже не було, якби не він. А ось ти, де-юре, загинув. Я не буду розповідати, де ти похований. Немає потреби. Все одно під цю плиту ти колись і потрапиш, якщо потрапиш. Гаразд, годі, ти розумний хлопчик, усе розумієш. Ось твій новий паспорт, диплом, права і двадцять п'ять штук зелені, ну і твій улюблений фетиш.

При цих словах шеф передав документи і гроші, і мій, до болю знайомий і улюблений Ericsson.

– Так, дівку твою, Віру, ми перевірили, от адреса, вона чиста. Чоловік – стандартний козел-бізнесмен, бабі його

самотньо, погано. Загалом сам вирішуй, як бути. Подзвонила вона тобі випадково, а ти повівся. Ну ось начебто і все. У місто не повертайся, про друзів забудь. Та що я тобі розповідаю – сам грамотний. Осядь десь ближче до своєї дів... ну вибач, Вірі, купи хату. Ксива ж у тебе – вищий клас, дитбудинківська, як сам розумієш, родичів немає. Я стільки порогів оббив, щоб тобі її виправити, та гаразд, вже, ти її заробив, це я так, за звичкою, бурчу. Завтра тебе випишуть. Линяй без галасу, по-тихому. Гроші сильно не витрачай, не шикуй. Влаштуйся на роботу. Ну, вже якщо зовсім погано буде з тугриками, ти знаєш, куди подзвонити. Твій позивний і прізвисько я зберіг, але май бога в голові.

До зустрічі.

Чоловік, якого п'ятнадцять хвилин тому я хотів убити, різко повернувся і пішов по дрібній хрусткій гальці геть від мене. Незабаром він зник за купою пляжних кабінок, звалених у купу і не розібраних з нагоди зимового сезону. Більше я його ніколи не бачив, щоправда, якимось чув.

Я увімкнув мобільник. Акумулятор був повністю заряджений, рахунок більш ніж достатньо поповнений. Набрал 7060129. Одразу ж скасував виклик. Не з малодушності. Просто календар у Ericsson-і безапеляційно стверджував, що я пролежав на лікарняному ліжку після аварії понад два тижні. «Однак. І що ж їй сказати?» Раптом сумніви зникли, розвіялися, як легка ранкова імла над морем. Я повторив виклик.

– Віро, привіт, це я.

У слухавці почулися знайомі дивні звуки, які я вже добряче призабув. Не чув з дитинства. Віра плакала й намагалася щось сказати, але не могла. Тоді я обірвав її ридання хай не дуже коректно, зате ефективно:

– Завтра я виїжджаю з Криму, до вечора буду біля тебе. Я тебе цілую. Ти мене чуєш? Не плач, я прошу тебе, не плач. Тепер усе буде гаразд...

Не хотілося ні про що думати, та й не моглося. Тільки б завтра втекти з цієї богодільні, а там... Там видно буде.

Ідучи з пляжу, я навіть не помітив, що камери спостереження вже вимкнуті.

Доба очікування

Віра досі не могла прийти до тями після Його дзвінка. «Ти живий, шукати тебе не потрібно. Завтра ми побачимося. Я рада, та ні, я щаслива». І тут вона раптово злякалася. А що якщо її мрією виявиться середньостатистичний мужик, який після сексу прилипає до телевізора або тягнеться в казино, щоб, і так він говорить завжди, що-небудь виграти, а насправді виявляється в сауні з такими ж друзями і дешевими дівчатами. Приходить додому під ранок, дихаючи перегаром хорошого коньяку, незграбно складає чергову версію невдалої гри в покер. Потім він півдня спить, потім тягнеться на свою улюблену фірму. Повернувшись додому, нарікає на дурних і жадібних даїшників, на податкову, якій вічно мало і ще на щось або когось... Так, це у неї вже є. Раптом майнула думка: «Чи було?»

Нарікати на життя, хоча б у побутовому сенсі Вірі було грішно. Багато хто позаздрив би її становищу. Особливо жінки. Дбаючи про статус чоловікової дружини, вона тільки тим і займалася, що витрачала гроші. На сина, на себе, на дім. Респектабельна домогосподарка. Звідки ці гроші походили, Віру не дуже хвилювало. Спочатку, що-

правда, вона переживала, коли чоловік почав заробляти, а не отримувати зарплату. Все боялася дзвінка, а ще дужче – стуку в двері, смикалася, коли дзвонив телефон. Або посадять, або бандити приб'ють. Що ж їй робити тоді самій? А син росте. Але роки йшли. Неприємності, звичайно, траплялися, але не були катастрофічними. Вона звикла, швидше – призвичаїлася. Так, гроші. Грошей він їй давав достатньо. Хоча, якби Віра захотіла, то могла б видоїти значно більше. А навіщо? Все необхідне в домі є. Є навіть деякі, як то кажуть, предмети розкоші. Головне – її ненаглядне золотце одягнене, взуте, нагодоване і не почувається недоглянутим і збитковим. Добре вчиться, у престижній, при цьому, школі. Чого ще бажати? Почуття закоханості в чоловіка вже давно змінилося прихильністю і байдужістю. Та ні ж, байдужість – це не те слово. Віра була вдячна йому за все. За те, що недосвідчена попелюшка одразу після інституту була звільнена від необхідності невідомо навіщо щодня тягатися на обридлу роботу; за його довгі й красиві залицяння, з квітами й шампанським; за сина, якого можна повноцінно виховувати і при цьому, не відмовляти собі в чомусь; за все, за все, що зробив він доброго й хорошого. За мобільний телефон, який він подарував їй на тридцятиліття.

І ось тепер цей рідний і близький чоловік став їй байдужим. Байдужим як герой роману.

«Це нестерпно! – Віра закрилася у ванній одразу після його дзвінка, щоб виплакати і подумати, – Я вже згрішила в душі, уже зрадила чоловіка. І ні краплі не шкодую. Але за що ж, за що ці муки? Сучка. З жиру бісишся. Отямся, у тебе ж син! Нічого не можу із собою вдіяти. Хіба що втопитися. Але на це не вистачить сил. Та й навіщо? Адже я йому потрібна, він їде до мене! Навіщо він їде до мене.

Я знаю, навіщо... А ти, мій любий, сам винен. Ти сам подарував мені цей проклятий мобільний телефон. Я тебе не просила. А якщо вже подарував, отримуй все по повній програмі. Господи, що за маячня?! І який передноворічний біс змусив мене так безвідповідально тикати на клавіші? Адже сама, сама у всьому винна. А хоча в чому це у всьому? Тільки у своїх стражданнях. Ну і хай вони залишаються зі мною. Хай це буде тільки моє. Моя таємниця, моя біль, моя пристрасть. А пристрасть вимагає виходу. Так, я його хочу! Ось тільки дочекаюся завтрашнього дня, і все стане просто і ясно. Він приїде і буде моїм. Тільки моїм. Знову маячня, адже ми навіть не бачили одне одного. А раптом я йому не сподобаюся?»

Думка про те, що герой її роману може їй самій не сподобатися, просто не допускалася.

Віра підійшла до дзеркала. «Змінити зачіску? Перефарбуватися? Рішуче потрібно щось зробити. Завтра, ні – сьогодні. Завтра він приїжджає, завтра буде не до того».

Відійшовши подалі від дзеркала, вона скинула халат, трохи подумавши, зняла ліфчик і трусики, подумки прикидаючи, які ж завтра надіти і чи надягати взагалі, засоромилася цих думок, так само раптово послала їх до біса, ще покрутилася біля дзеркала і, залишившись, очевидно, задоволеною своїм відображенням, швидко одяглася і попрямувала до перукарні. У будинку запанувала тиша.

Через десять хвилин, після того як Віра метеликом випурхнула з парадного, спіймала таксі й відкотила, двері її квартири відчинилися і впустили людину. Зауважимо, що він відімкнув їх ключем і досить швидко замкнув ізсередини. Якби хтось міг бачити його збоку, то, найімовірніше, вважав би його електриком або майстром з обслуговування телефонів. Діяв чоловік швидко, і було

зрозуміло, що в квартирі він не вперше. Через чверть години він вийшов на вулицю, виносячи з багатого будинку тільки те, що колись у нього ж і приніс. Присівши на лавку в невеликому занедбаному скверіку, він дістав із кишені малесенький, трохи більший за сірникову коробку, телефон, натиснув на ньому одну клавішу і різко й уривчасто промовив: «Це дванадцятий. Спостереження знято, балалайки зі мною». Йому, очевидно, у відповідь щось говорили, але недовго. Перш ніж вимкнути апарат, він промовив тільки одне слово: «Так».

Зустріч

Трисортний готель «Вікторія» не дотягував навіть до однієї зірочки. Хай навіть маленької. Ну ду-уже маленької. Однак мене це не турбувало. Тут був тимчасовий притулок. Головне, що поруч із нею.

Заплативши за місяць проживання, я ввалився в номер зі всіма зручностями, тарганами і протягами. Телефон у номері передбачався, але його не було. Спустившись до порт'є, я спробував з'ясувати цей загадковий прецедент. Пояснення дуже скидалося на маячню си-вої кобили. Не бажаючи завантажувати голову усілякою мішурою (хоча за телефон у номері гроші з мене вже взяли), я, на чималий подив консьєржки і порт'є, несподівано для них і для себе перестав зображати ображеного клієнта і повернувся у свій номер. Зрештою в цьому місті мене цікавив тільки один абонент і зателефонувати йому я міг зі своєї слухавки.

Побувавши в холодному душі (гарячої води також не було) і розпакувавши свої нечисленні речі, я всівся в пошарпане рипуче крісло і задумався. Мною раптом заво-

лоділи нерішучість і боязкість. Почуття ці були схожі на юнацьке очікування першого побачення. Так, я боявся зателефонувати їй. Так довго, наполегливо, можливо, навіть нерозумно прагнув я сюди, і тут раптом...

Зараз навіть не пригадаю, скільки я викупив, дивлячись у стелю і уявляючи нашу зустріч. Потім відчув напад голоду, спустився в ресторан, замовив чарку горілки і котлету по-київськи. З'ївши вечерю, я вже зібрався зателефонувати їй, але втома уклала мене в ліжко. Прокинувся дуже пізно, деś приблизно о десятій. Учорашні сумніви зникли. Схопив слухавку, подивився на неї і засмутився. За дві доби ненові вже акумулятори безнадійно сіли. Зарядний пристрій залишився в колишньому житті.

Вийшовши з готелю і спіймавши таксі, я попрямував до найближчого магазину, що торгує аксесуарами для мобільних телефонів. Через годину, уже з потрібним мені пристроєм, я знову опинився у своїй барлозі.

Не хочу розповідати про те, що було далі. Ви й так все зрозумієте.

Віра з'явилася за годину.

Вона не виходила з мого номера більше доби.

Потім я купив квартиру, обставив її.

Віра проводила в цій квартирі весь свій вільний час. Ми дуріли, робили вилазки на природу. Але тільки з десятої ранку до четвертої дня. У цей час син був у школі, а чоловік на роботі. У вихідні я ходив по квартирі, як тигр по клітці. Багато що ставало на свої місця. Віра ніколи б не змогла кинути чоловіка. І почуття були тут абсолютно ні при чому. Просто потрібно було ростити сина. А що я міг їй запропонувати? Жодної перспективи, жодного стабільного становища. Тільки себе. Усього себе і всю свою любов до закінчення року, який мені

з панського плеча подарував куратор. Я купував і дарував їй квіти, а вона залишала їх у мене вдома. Я замовив у ювеліра і подарував їй каблучку зі смарагдами, яка її вельми збентежила так, що ми навіть не змогли вилізти з ліжка до потрібного Вірі часу. Вона запізнилася до школи, і її шибеник, на його чимале задоволення, сам діставався додому. Але цю каблучку вона теж залишила в мене і одягала тільки тоді, коли ми були разом.

Їй було дуже важко. Вона любила мене, але чудово розуміла, що мине відмірений мені термін, і я поїду, хоча цю тему ми не обговорювали. Розумниця, вона не ставила банальних жіночих запитань. Адже я не міг їй нічого розповісти. Якось, у божевільні пристрасті, Віра запитала, чи хотів би я, щоб вона народила дитину. Нашу дитину. Мою. А я, дурень, відповів, що з мого боку це було б егоїстично і ще щось подібне. У Віри одразу зіпсувався настрій, але, треба віддати їй належне, цей інцидент, завдяки її ж старанням, ми більше ніколи не згадували. Ми просто любили одне одного, знаючи, що часу в нас обмаль і намагалися використати його, випити до останньої краплі, до останнього погляду, до останнього подиху...

Через десять місяців я став боятися телефонного дзвінка. Навіть вимикав слухавку. Потім зрозумів, що мене однаково знайдуть, і вже краще хай це буде телефоном.

Була п'ятниця. Віра завжди зникала на вихідні, їй потрібно було бути вдома поруч із сином і чоловіком.

Я взяв каблучку зі смарагдами, запакував у сірникову коробку, обклеїв її папером, надписав адресу і вирушив на пошту.

Через дві години повернувся додому з агентом із продажу нерухомості. Терміново і дешево продав квартиру зі всім, що в ній було, крім речей і комп'ютера, зняв

в іншому віддаленому районі однокімнатну халупку і гараж. Купив машину. Забив холодильник продуктами і напився. Прокинувшись, збігав по пиво, дав собі слово більше ніколи не дзвонити Вірі і більше ніколи не пити алкоголю на самоті під сигарети і без закуски.

Потім я увімкнув комп'ютер, завантажив Word, і...

Довго думав, гортаючи як книгу, події, що сталися зі мною за останній час, людей, з якими звела мене доля, Віру, яка так круто змінила моє життя, оператора, який взявся нізвідки, куратора, усіх... А потім згадав, із чого все почалося і, застукавши по клавіатурі, набрав такий текст: «Нарешті закінчилися новорічні свята...»

Не міг зупинитися більше двох тижнів.

Майже не їв.

Майже не спав.

ЕПІЛОГ

Води відійшли близько опівночі. О другій годині ночі Віра народила абсолютно здорового, добре вгодованого хлопчика. Проблем не було. Навіть біль був терпимим. Коли закінчилися всі необхідні процедури і мама з сином опинилися в палаті, Віра заплакала. Невже їй так і судилося вічно зберігати їхню таємницю? Самій! Але страхи розвіялися швидко. У неї є син. Другий. Але тепер це їхній син! Його син. «Господи, як повідомити йому? Навіщо тоді вона приховала від нього свою вагітність? Яка дурість! Адже якби він це знав, можливо, і не поїхав би! Та ні, все одно поїхав би...» Але дитя вже вимагало їсти, причому вельми наполегливо, і, поглинута материнським інстинктом, Віра абсолютно забула про все. На деякий час. Вона вже точно знала, як назве свого

другого сина. «З днем народження, малюче! А поки, мій любий хлопчику, нам треба їсти, не засмучувати маму, і рости, щоб стати таким самим, як тато!»

Він прокинувся весь у поті. Поруч, дихаючи перегаром, лежала ще вчора спокуслива жінка, ледь прикриваючи зім'ятою ковдрою свої вже добряче поношені принади. Перед цим йому приснилося, що інша жінка з зеленими, змученими очима цілує новонароджене немовля. Сон чомусь був страшним. Дуже страшним! Він одягнувся, зібрав свій нехитрий багаж, залишив на тумбочці біля ліжка якусь зім'яту купюру і вийшов. Машина легко несла його в бік столиці. Остаточного прокинувшись, він набрав номер куратора і без будь-яких передмов майже прокричав у слухавку:

«Шефе, ви знаєте, я ніколи нічого не просив, але мені потрібна ця жінка. Я хочу забрати її та забезпечити від... себе, від контори, від вас, від усіх, створити сім'ю... Я думаю, що вона народила від мене дитину. Та ні, не думаю, – упевнений. Вирішимо це питання. Адже це вам під силу... Я можу надалі...»

З трубки він почув не звичайний сухий різко-наказний, а якийсь майже домашній задушевний голос куратора:

«Так, так, звичайно... Я вітаю тебе із сином. Ми вже в курсі, ти знаєш, ми завжди в курсі. Приїжджай, отримаєш інструкції, забереш документи на свою нову сім'ю і трохи підйомних. І взагалі досить відпочивати, розніжився там, а в тебе, між іншим, купа нової роботи, улаштуєш справи життєві, і в бій».

Лічильник на спідометрі невблаганно відлічував кілометри його нового життя.

Оператора викликали на самий верх. І хоча якось він вже бачив цю людину, нервував, утім, неабияк. Шеф кон-

тори перебував у своєму кабінеті, про який ходили абсолютно безглузді й суперечливі легенди. Засідав він на якомусь надзвичайно масивному, незграбному й потворному, навіть шкідливому, з погляду анатомії та фізіології, кріслі, якщо це чудовисько взагалі можна було назвати кріслом. Але, мабуть, почувався доволі комфортно.

– А, е... вітаю вас, шановний друже, дякую, що не змусили старого чекати (можна подумати, що могло бути інакше!), – сказав шеф, а оператор одразу ж злякався. Злякався того, що ніхто й ніколи не бачив шефа таким, а тим паче ніколи не чув подібного з його вуст. Цікаво, хто з них двох збожеволів? Стан, близький до божевілля, останнім часом буквально переслідував оператора.

А шеф тим часом продовжував:

– Так ось, ви надали мені одну незабутню, е... особисту послугу, але про її характер я... е... промовчу. Я вам, е... як це там кажуть, – дуже вдячний. Ну й інше... Мені доповідають про те, як ви справляєтеся зі своїми службовими обов'язками. І, думаю, ви маєте значні шанси ще далі просунутися по службі, чому я буду тільки радий і надам максимальне цьому сприяння. Це, власне, все, про що я хотів з вами поговорити. Ви вільні, бажаю успіхів. Вибачте, справи.

Оператор шанобливо пішов.

Ніяких справ насправді у шефа не було. Він давно завів звичку просто нічого не робити цього дня. Він уже давно мріяв, щоб хоч хтось розділив його застілля, прийшов на його свято. Але оператор виявився не тим...

Шеф дістав із кишені відреставрований у спецлабораторії давній фотознімок, на якому чоловік із коротко стриженою борідкою обіймав красиву зеленооку жінку, поклав на стіл і довго вдивлявся в напіврозми-

те зображення. Потім невідомо звідки витягнув антикварну пляшку з написом «Коньяк України *Туса*» вицвілій етикетці, витягнув пробку і зробив добрий ковток. Потім чомусь уголос сказав: «Ну от, уся родина в зборі. З днем народження, малий».

Файл звіту, який невідомо навіщо і для кого завжди формувався в друкованому вигляді, був готовий. Ще мить – роздрукований. А за хвилину він зник, і абсолютно не зрозуміло, хто ж його міг забрати, адже біля цього комп'ютера не було жодної живої душі. Ніколи не було.

Кінець

Ось так закінчувався цей божевільний рукопис.

Я завжди славився тим (і не без підстав пишався цими своїми якостями), що був людиною стриманою, вихованою та обов'язковою. Згідно із супровідним листом, тим паче, що це для мене не мало ніякої ціни, я вже зібрався зателефонувати, куди потрібно (у сенсі, не в міліцію) і передати ці злочасні записки для видання.

Дружина кликала до столу, ненаглядні мої улюблені шибеники-близнюки просто висіли на ногах. Я намагався, наскільки це було можливо, спокійно викурити останню в цьому році сигарету.

І тут задзвонив телефон...

Вільфред

Оповідання

Зовсім недалеко від Відня, хвилин сорок на машині, стоять руїни замку або фортеці, у якому, за переказами, тримали колись у заточенні Річарда Левове Серце. Руїни, звісно, на горі. Унизу, на березі Дунаю, розкинулося іграшкове, чисте і доглянуте, як і все в Австрії, містечко Дюрнштайн.

Якось наші друзі запропонували прогулятися до цих руїн, попиту пивку і взагалі якось провести вимушену бездіяльність вихідних.

І от ми на місці. Туристи. Затишні й тихі ресторани. Підйом угору. Фотографування біля тієї і цієї стіни. І нарешті камера, де нібито й утримували легендарного монарха. На стінах відмітки: дні – подряпини каменю, що складаються в тижні, тижні в місяці... Усі стіни в цих немудрих позначках. Тут же, звісно, розповідається легенда про те, що відданий слуга Річарда, після ув'язнення обожнюваного господаря, блукав в околицях кожного тутешнього замку і насвистував відому тільки їм двом пісеньку. І от якось він почув, що хтось йому підспівує. Природно, це сталося в Дюрнштайні. Він упізнав голос Річарда і якимось чином допоміг йому втекти. Так розповідають туристам. Ну, і нам, зрозуміло. А туристу що головне? Привезти додому фотографію і потім, у колі друзів, забезпечити її захопливими коментарями, безумовно, такими, що

претендуватимуть на істину в останній інстанції. Моя дружина теж сфотографувала мене в історичній в'язниці на тлі продряпаних відмітин на камені. Фотографія не вийшла. Хоча це стало зрозуміло дещо пізніше.

Новенький «Renault» легко відносив нас, утомлених і задоволених, до Відня. І хоча відвідування історичних руїн не справило належного враження, думка про те, що в мене в кишені камінчик, яким, імовірно, сам Річард дряпав стіни своєї темниці, ініціювала в уяві фантастичні і, відверто кажучи, безглузді образи. То король, то слуга, то похмурий, жакливого вигляду і величезного зросту тюремник... Я відчинив вікно і вирішив позбутися сувеніра. Кидати камінь розміром зі сливу на полотно автобану при швидкості півтори сотні кілометрів на годину, м'яко кажучи, некоректно відносно інших учасників руху. Дороги тут рівні й гладкі, і взагалі...

...Вільфред повільно піднімався грубими кам'яними сходами, частково вирубаними в скелі, частково нерівно викладеними шорстким блочним каменем. Сорок років поспіль він щодня ходить цією дорогою. Вранці і ввечері. Несе в'язням хліб і воду. Іноді інші ченці допомагають йому. Коли потрібно знести вниз мішок. Ха-ха! Покійники самі не ходять. Багатьох побачив Вільфред у кам'яній вежі. Вельмож і простий люд, божевільних провісників і крамольних мудреців, вуличних дівчат, хворих на погану хворобу і єретиків, убивць і шахраїв. Та хіба мало. Усіх не пригадаєш. Складалося враження, що ніхто і ніщо не турбувало Вільфреда. Ні чужа доля, ні чужі страждання, ні, тим паче, чужа смерть. Незмінно казав він: «На все воля Божа, а я – смиренний служитель Господа нашого...» І ще багато він говорив за Писанням і близько, і незро-

зуміло було зовсім, чи не лукавить старий монах перед молодими братами своїми. Бо всі, хто знав Вільфреда, дивувалися в ньому чотирьом речам: абсолютно непересічному світлому і чистому розуму, незворушності, абсолютній природній доброті і жахливій зовнішності. Зросту величезного. Худий. Ручища – граблі. Обличчя все якесь криве, поїдене віспою. Тим часом жив він тихо і скромно. Займався тільки опікою над в'язнями, невідомо чому і навіщо заточеними у вежі, а вечорами і ночами читав, читав, читав... і переписував церковні книги.

Словом, нікому не було відомо, що ж творилося в душі ченця, якого шістдесят два роки тому знайшли осіннього ранку біля східних воріт. І якби той ранок не видався таким сонячним, немовля, напевно, загинуло б.

Виховувався в монастирі. Там вивчив грамоту. А коли настали смутні часи Хрестових походів, теж подався на визволення Гробу Господнього. Та тільки воїн з нього був нікудишній. Після сарацинського полону повернувся він у рідний монастир, і з тієї пори вже ніколи не покидав Дюрнштайн.

Видалося дуже спекотне літо. В'язні помирили один за одним. А вежа опівдні прогрівалася так, що можна було сушити на ній білизну і пекти коржі. Води було мало. І хоч шкодував у душі кожного лиходія Вільфред, але належала кожному тільки одна миска і та ввечері. Через місяць пекла й зовсім залишився один, на прізвисько Лев, хоча монах прозвав його Свистуном. Просто він завжди насвистував один і той самий мотивчик. Говорив Вільфреду, між іншим, що король. Навряд чи, хоч і на простолюдина не скидався. Грамоту знав, речі всякі мудренькі. Питання ставив усе з підковиркою.

Був і на сході, у проводженні чималого війська. У те монах вірив, тому, як сам хлинув у полоні горя...

...Слуга вже другий місяць блукав по материк.

Наприкінці весни, зневівшись чекати господаря, не вірячи суперечливим чуткам і свідченням нібито абсолютно перевірених очевидців, які бачили на власні очі то геройську, то безславно кончину Річарда, він зважився на самотійні пошуки. У нього було два козири: королівська грамота, що давала можливість безперешкодно з'являтися в країнах, з якими не воювала тоді з нагоди Англії, і що, відверто кажучи, йому знадобилося більше, чотири унції золота і одна срібла. Це було все, що заробив він за всі роки при дворі. Сума, між іншим, пристойна.

Довго і важко мандрував слуга по Європі. Минули виноградні долини, з'явилися гори. Він ішов на Південь. У кожному замку, у кожному селі, біля кожного монастиря чи фортеці він розпитував, прикинувшись простаком, підкуповував, якщо його наміри ставали очевидними, Господи, та що він тільки не робив, щоб відшукати друга. Так, друга. Ніколи король не ставився до нього як до слуги. Просто він був король і все. Так сталося. На все воля Божа. Але що заважає двом людям різних станів просто дружити? Дурні формальні закони?

Давно, ще коли Річард не був королем, а слуга – слугою, почули вони на пасовищі нехитру пісеньку, радісно розучили її разом зі старим пастухом і зробили своєю. Пастух уже, мабуть, давно помер, а легкий веселий мотив залишився і став їхнім персональним паролем.

А ось тепер якось саме собою склалося, що, блукуючи навколо чергової темниці, слуга насвистував цю

саму мелодію. Він знав і вірив, що якщо Річард живий, він неодмінно підхопить її. А потім... Так, потім потрібно придумати, як визволити його. Але поки, хоч би знати, що друг не загинув.

З перевалу слуга побачив зелені схили, що спускаються до швидкої темної річки. Безумовно, вгадувалася будова монастиря, а трохи далі вбік – фортеця. Ну, що ж, хоча б хліб і нічліг після цих диких продуваних гір уже знайдено.

Ченці були привітні, але небагатослівні. Один тільки, довготелесий, усе розпитував слугу, хто він, які країни бачив, чого шукає в тутешніх краях, та тільки нічого толком не домігся.

Слуга був ситий за останні десять днів. Не в тому річ, що він не міг купити собі їжу, а в тому, що купити її було ніде. А вже кухоль прекрасного церковного вина й зовсім повернув його до життя. Розтягнувшись на тапчані, немов на перині, він став розмірковувати, що і як вчинити завтра. Лежав, думав і насвистував.

Монах виник із повітря абсолютно несподівано і практично безшумно. Якийсь час він вдивлявся в перелякані очі слуги, потім усміхнувся і тихо сказав:

– Іди за мною...

...Машину хитнуло, і я прокинувся.

Хороша прогулянка на свіжому повітрі. Пиво знову ж таки. Зачинив вікно і приєднався до загальної бесіди.

Недобре розкидати каміння на полотно автобану при швидкості півтори сотні кілометрів на годину, і взагалі...

Чудо на сніданок

Оповідання

Тиша була така, що розмірене тікання старовинного будильника здавалося оглушливим гуркотом. За вікном ніч, до настання безрадісного ранку. Ранку, що не приносить очікуваного почуття зміни на краще, хоча ввечері здавалося, що тільки сьогоднішній, уже вчорашній, день був просто невдалим, а завтра все налагодиться. Але й на завтра дива на сніданок не подадуть. Хмм... каламбур. І післязавтра теж.

Кожен чекає свого дива.

Хворий чекає, що стане здоровим. Студент чекає, що сама собою зникне академзаборгованість. Політик чекає свого політичного дива. Бізнесмен очікує, спить і бачить тисячократний, неоподатковуваний прибуток. Безробітний сподівається, що знайде нарешті роботу. Закоханий мріє про взаємне почуття. Кожен чогось чекає. Кожному – своє.

І ось ранок.

Звичайна кава. Звичайна дорога на роботу. У метро з газетою. У газеті (у будь-якій) одне й те саме, тільки заголовки різні. На останній сторінці гороскоп, який обіцяє всім і завжди, буквально з точністю до дня і часу доби, крутий і щасливий поворот долі буквально завтра. Потім кросворд, але повністю його розгадати не можна, бо укладач припустився і смислових, і граматичних помилок. Так, ще обов'язково фотографія якоїсь напів- або

зовсім оголеної красуні, а як інакше? Газету просто не купуватимуть. Адже дев'яносто відсотків її змісту викликають тільки негативні емоції, значить, потрібно втиснути хоч щось, на чому відпочине око, і не виникатиме ніяких думок, крім хіба що еротичних. У самому кінці газети – купа приватних оголошень упереміш з рекламками маленьких фірм, у яких явно не вистачило коштів на щось солідніше. А можливо, вони просто не хотіли «світитися».

Якось у звичайний гидкий понеділок, у метро, в одній з таких ось газет я знайшов оголошення: «Фірма БРЕД Ltd допоможе у розв'язанні всіх ваших життєвих проблем, не пов'язаних з криміналом, без екстра-сенсорного та медикаментозного впливу. Ліцензія №...» Далі був телефон для запису на співбесіду. Мене, по-перше, потішила назва фірми, хоча, очевидно, це була аббревіатура. По-друге, хто ж не хоче розв'язати всі свої проблеми? Ну, по-третє, і це було головним, телефон БРЕДу відрізнявся від мого службового тільки останньою цифрою. Значить, це десь поруч, можна буде заскочити в обідню перерву або після роботи.

Ось так, намітивши собі розвагу на сьогоднішні, я вирушив на службу.

В обід ми пили вермут із тортиком з нагоди дня народження секретарки директора, тож візит відкладався на вечір. За пів години до кінця робочого дня я зателефонував за номером, зазначеним в оголошенні, і домовився з приємним жіночим голосом про те, що «наш співробітник чекатиме вас о дев'ятнадцятій нуль-нуль». Дізнавшись адресу і відзначивши про себе, що це за десять хвилин ходьби, я взявся спішно закінчувати сьогоднішні, уже добряче набридлі, службові обов'язки.

Вийшовши на вулицю, щільніше запахнувши плащ, намагаючись сховатися від пронизливого мокрого і холодного весняного вітру, я рішуче направився туди, де мав намір позбутися всіх своїх проблем.

Коли я увійшов удосить пристойний, але не шикарний, скоріше, стримано суворий офіс, то побачив у приймальні миловидну зеленооку блондинку, володарку приємного жіночого голосу, що воркувала з кимось телефоном, і ще двох відвідувачів, чоловіка і жінку середніх років, явно подружжя або колишнє подружжя. У приймальні, крім вхідних, було ще четверо дверей. Представившись, мене негайно провели в одну з них. Обстановка кімнати (саме кімнати – я очікував потрапити в кабінет) спочатку мене засмутила, вона нагадувала звичайні апартаменти психотерапевта. У напівтемряві стояли два глибоких велюрових крісла, між ними – низький скляний столик, на ньому – якась книга, попільничка, лампа під зеленим абажуром. Власне, її м'яким заспокійливим світлом і була наповнена кімната.

Двері за мною тихо зачинилися. Розташувавшись в одному з крісел, я потягнувся до книги і, на превелике своє уже вторинне розчарування, з'ясував, що це Біблія. Банально, хоча краще, ніж кримінальний кодекс. Точно в призначений час двері знову майже безшумно відчинилися і в кімнату увійшов представницький молодий чоловік. Одягнений з голочки, високий, коротке акуратно зачесане темне волосся, високе чоло, відкрите обличчя, на вигляд років двадцять п'ять, може тридцять, не більше.

– Добрий день, – молодий чоловік володів приємним густим баритоном, – я радий вітати вас у нашій фірмі. Сподіваюся, ми зможемо вам допомогти. – Ви-

мовив він явно чергову фразу. Він представився, я так само підвівся з крісла і привітався.

– Я одразу маю вибачитися, – продовжував молодий чоловік, – на першу бесіду ми зазвичай відводимо пів години, а потім встановлюємо для кожного клієнта індивідуальний графік.

– І багато їх у вас, клієнтів? – навіщось запитав я, – хоча, вибачте, це, звісно, не моя справа. А от що мені дійсно цікаво, так це те, що означає назва вашої фірми.

Мій співрозмовник приємно усміхнувся і відповів з почуттям небезпідставної гордості.

– Смію вас запевнити, у клієнтах нестачі ми не відчуваємо, а щодо назви, то спочатку вона звучала БРЕіДП, що означало: Бюро Рішення Економічних та Інших Проблем. Потім сполучник «і» загубився, буква «П» на кінці, явно заважала, а «Е» поступово трансформувалася в «Є». Вийшло вельми забавно. Ви згодні? Хоча в офіційних документах наша фірма, звичайно, залишається «БРЕіДП Ltd», до речі, ось моя візитна картка. Прошу. А те, що ви прочитали в газеті, не більше ніж рекламний прийом, що налаштовує потенційного клієнта на деяку несерйозність підприємства, ніби хід, що розслабляє перед вирішенням складних завдань. Отже, ви тут, отже, у вас є проблеми. Хочу одразу попередити на той випадок, якщо ви неуважно читали оголошення. Ніякого криміналу. Навіть завуальованого. Аналітична служба його однаково вирахує і вам буде відмовлено в послугах нашої фірми. Ми поважаємо правоохоронні органи. А в іншому, «БРЕіДП Ltd» у моїй особі до ваших послуг. Запитуйте, діліться наболілим, конфіденційність гарантується.

– Мабуть, тільки одне питання, перш ніж я змалюю суть моєї, думаю, не оригінальної, проблеми, – я якось навіть розгубився. – Ви обіцяєте вирішити й економічні проблеми, причому вони у вас, судячи з назви фірми, винесені окремою статтею. Що ж виходить, якщо клієнт хоче стати мільйонером, то ви, як чарівники, одразу відкриваєте йому солідний рахунок у такому ж солідному швейцарському банку?

– Бачите, якщо людина просто хоче стати мільйонером, ми в змозі забезпечити їй розробку вельми динамічної програми дій, яку вона має неухильно виконувати. Усі, хай навіть незначні, відхилення від розробленої нами програми потягнуть за собою невиконання поставленого завдання. Клієнт не отримує того, за чим прийшов, а фірма знімає із себе будь-яку відповідальність, якщо допущена якась самодіяльність. Безумовно, мільйонером ми вас миттєво не зробимо, проте це станеться дійсно дуже швидко. Так ось, після аналізу вашої персональної ситуації наша фірма розробить для вас вже згадану мною індивідуальну програму, де подальші ваші дії будуть розписані по днях і хвилинах. Результат гарантуємо. Думаю, не помилюся, якщо припущу ваше подальше питання. Ціна та умови оплати наших послуг. Так ось, справа в тому, що політика фірми в цьому питанні вельми гнучка. До нас приходять люди, яким фінансове становище дозволяє заплатити гроші, причому суму ми визначаємо тільки після моніторингу клієнта. Приходять і ті, у кого грошей вистачає тільки, як то кажуть, на життя. До речі, вони найчастіше і хочуть стати мільйонерами. Завдяки роботі з такими клієнтами ми з'ясовуємо, чим нас може зацікавити та чи інша людина,

чим вона може бути нам корисною. Зазвичай між нами встановлюються якщо не дружні, то, щонайменше, конструктивні взаємовигідні відносини. Адже не все, як ви самі розумієте, у цьому світі вирішують гроші. Багато, але далеко не все. Зокрема, ми розробили схему...

– Вибачте, – перебив я ввічливого клерка, – чи означає все це, що в тому разі, якщо у клієнта раптом не виявляється достатніх коштів для...

– Навіть якщо вони є, і в надлишку, ми все одно стаємо майже друзями, і назавжди. Такі правила гри... – закінчив мою думку молодий чоловік...

За довгі роки я вперше буквально летів додому.

Уранці чомусь прокинувся з усмішкою і радісно побіг на ще вчора неулюблену роботу.

І все добре, усе спокійно. Тільки ще майже два тижні після цього пам'ятного візиту довелося провітрювати костюм. Дружина каже, що він добряче пропах сіркою.

До питання про свободу

Widmung der Heimat

За ґратами вольєра юрбилися відвідувачі. Як зазвичай буває в неділю, їх було багато. Найбільше в такі дні дратують діти. Вічно галасують і намагаються закинути цукерку або печиво просто всередину. Чомусь завжди намагаються влучити мені в голову. Ніхто не звертає уваги на табличку: «ГОДУВАТИ ТА ДРАЖНИТИ ТВАРИН ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ!». Самі вони тварини. Діти... Та й дорослі теж хороші. Особливо ось цей пухкий дядько. Ледве тримається на ногах. Дивись, перевалиться через огорожу. А от цього я страшенно не люблю. Одразу спрацює сигналізація і примчить мій Сірій Чоловік із голкою. Та сто років мені снівся цей проспиртований товстун, щоб їсти його, хоча хіба людям щось можна пояснити?! Ах, якби вони знали, як погано мені буває після кожного такого уколу! Як ние спина, неслухняними стають м'язи, кожен рух розливається по тілу найгострішим болем. Але їх це не турбує. Вони прийшли подивитися на хижака з безпечної відстані. Тільки й усього. А мені й ходити нікуди не потрібно. Сиди і дивись. Виродки. Хоча не всі, скажу по правді. Пам'ятаю того, який мене, абсолютно безпорадного, витягнув з капкана і відніс до себе додому, був дуже добрий і уважний. Мені здавалося, що він навіть міг трохи говорити по-нашому, а розумів уже напевно. Собака його мені розповідав, що він самотній, самка його

давно загинула під час якоїсь війни, і крім нас у нього нікого немає. Так і жили ми всі разом: я, собака та інші покалічені людиною, але й нею ж урятовані брати і сестри наші. А потім він помер. Приїхали якісь інші неприємні люди, запхали нас у клітки і відвезли. Один тільки собака через непотрібність залишився, бо старий і просто собака. Господи, скільки він пробіг за тією машиною, що відвозила нас!!! Біг і плакав. Я не забуду це ніколи... Ось так я опинився тут. Усе, звичайно, добре, особливо їжа. Я вже й забув зовсім, що означає шукати собі їжу. Навіщо? Адже її й так принесуть строго за годинами. Ось тільки ці діти і регулярні уколи. Люди, люди! Навіщо вам все це? Та озирніться ж! Навіщо ходити до звіринця, якщо навколо все значно цікавіше і складніше? І, до речі, немає ніякої решітки. А їм не страшно! Нелогічна ситуація. Хоча чому дивуватися. З логікою в людей дійсно щось не в порядку. Хоча нам, мабуть, цього не зрозуміти, як, утім, і їм нас. І от ще це слово СВОБОДА. Мені, відверто кажучи, воно не дуже зрозуміле. Що воно зрештою означає... Га? Я був вільною твариною. Залишаюся нею навіть у клітці. Сподіваюся, вільним і помру. А вони всі нібито на волі. Але подивіться на ці зацьковані зеленуваті обличчя, на ці злякані очі! Це свобода?.. Хоча я щось розійшовся. Імовірно, тут проблема в трактуванні понять. Порушується закон тотожності термінів. Я так думаю. Ну і бог з ним. А все ж цікаво, чому побутує думка, що немає звіра страшнішого, ніж людина? Але розмірковувати про це на порожній шлунок, я, мабуть, не стану. Цікаво, на вечерю сьогодні телятина чи конина. Ну, нічо-

го, скоро побачимо. Потрібно розім'ятися, а то весь бік відлежав... Ні, краще звичайна телятина...

Він підвівся, струсив свою розкішну шерсть, вигнув спину, злегка вискалився, чим викликав панічний і явно фальшивий переляк у натовпі, гаркнув, гидливо обнюхав розплавлену на сонці цукерку і неквапом попрямував у тінь, щоб ґрунтовно відпочити перед вечерею.

Тому що після вечері він збирався поміркувати про свободу...

Страх

Оповідання

Я в дитинстві нічого не боявся! Та й потім, боятися було нічого. Та й нікого. Потім з'явилися ті, кого варто було б боятися. Але я не боявся. Остерігався. Потім я поїхав далеко від дому. І надовго. І ось тепер боюся телефонного дзвінка, особливо якщо з Києва або просто номер не визначається.

Адже колись цей дзвінок прозвучить.

Потім ще один.

І все.

Один.

Адже там щось було...

Мініатюра

Коли там не було нічого, ніхто не знав про те, що там щось було. Потім якось звідти визирнуло щось і швидко повернулося туди ж. Одразу почали цікавитися: звідки щось визирнуло і куди повернулося. З'ясувалося, що коли ніхто не знав про те, що там нічого не було, насправді щось там вже було. Це щось наважилося навіть виглянути звідти. Але якщо там нічого не було, то звідки взялося те, що таки визирнуло? Вирішили зазирнути туди, де нічого не було, і заглянули. І побачили, що там, виявляється, щось є. Але як так!? Адже там нічого не було!!! І хоча ніхто не знав, що там нічого не було, всі вирішили вважати, що там дійсно нічого немає. І ще вирішили зробити так, щоб навіть якщо там все-таки щось є, його, цього, не стало. Але там, де, як думали раніше, нічого не було, доти, доки звідти щось не визирнуло, серйозно задумалися. Думали, думали і вирішили. Краще вже хай не буде нічого там, де думали, що тут нічого немає.

Коли хтось випадково подивився туди, де не було нічого, то дуже здивувався тому, що там, де він думав, немає ні того, ні іншого, є і те й інше. І навіть третє.

А третє невинно спостерігало за тим та іншим, думаючи, що вони не знають про те, що воно за ними спостерігає. Але в тому-то й річ, що ці двоє вважали третє кимось іншим. Хтось інший в цей час робив вигляд, що

не знає про те, що там, звідки хтось визирнув, нічого не було. І якщо тут, де інше робить вигляд, що не помічає третього, усе залишиться як і раніше, то там, де, як всі вважали раніше, нічого не було, нічого й не буде.

Хтось, хто випадково подивився туди, вирішив пояснити всім, що там, де як думали, нічого не було, завжди щось було. І пояснив, але його не зрозуміли. Тоді він спробував ще раз. І так до нескінченності.

Потім всі зупинилися і зазирали туди, де, як всі думали раніше, доти, доки звідти щось не визирнуло, нічого не було. І дійсно, там тепер не було нічого. І нікого.

А те, що визирнуло звідти, де, як думали раніше, нічого не було, стояло осторонь і посміювалося. Тому що коли вже всі знали про те, що там щось є, насправді там уже нічого не було.

«Я їм всім ще...»

Оповідання

Мого далекого родича, здається, по материнській лінії звали «Пузир» або «Бочка», а частіше «Дядько Летун», хоча насправді Микола Сергійович. Для мене просто – Сергійович. Жив він сам у обласному центрі, відомому величезною текстильною фабрикою, самогоноварінням і цілим каскадом чудових озер. На фабриці працювали жінки, і багато, в основному самотні, тож потреби в офіційному шлюбі дядько не відчував, оскільки сам працював там само слюсарем-механіком. Уже що він там налагоджував, я не знаю, тільки щоразу, коли я приїжджав до нього порибалити, у домі була нова, а скоріше, чергова господиня. Добродушний дядько природою був обдарований неабияк. І зовні, і внутрішньо. Красивий. Зросту – під два метри. Широкий у всіх місцях. Кулак, як половина моєї голови. А вже перепити міг будь-кого. Та й не гребував він цією справою. Все одно його тушу не візьме. На сніданок зазвичай випивав він склянку самогоночки для затрави, для апетиту, курив, а вже потім брався за їжу. Ну, словом, дав бог здоров'я, дав.

Але найчудовішим у дядькові була його можливість літати. Він казав, що почалося це, коли завів він собі звичку після вечері, безумовно, із самогонкою, випивати пляшку портвейну, а потім «поліруватися» пивком

під тараньку. Самі розумієте, нормальна людина від цього б просто померла.

Так ось. Досить часто і мені, і я думаю, усім своїм товаришам по чарці дядько розповідав про те, що як засне, то якась незрозуміла сила піднімає його з ліжка і несе невідомо куди. Говорив він, що спочатку облетів рідну область, навіть на столицю подивився, а потім, осміливши, рвонув за океан. Бачив хмарочоси, якісь секретні об'єкти, з яких по ньому стріляли. А, знижуючись, чув голоси. Голоси ці звучали цілком реально і не нашою мовою.

Усі, звичайно, сміялися. Я теж. А дядько ображався.

Якось під час чергового свого приїзду я застав його одного. Дружини в домі не було. Він мені з порога: «Привіт. Розумієш, така справа, боюся розбитися. Як злечу, щось одразу тягне вниз. Я й руками намагався гребти, та що толку. Немає в мене там рук. Нічого немає. Є тільки я. Таке було вже, коли я два роки тому був в Австралії. Злякався страшно. Прокинувся весь мокрий. А ось тепер таке щоночі. Спати страшно. Розумієш?»

Я, звичайно, заспокоїв дядька, кажу що, мовляв, Сергійович, пити треба менше, а сам із сумки дістаю пляшку «казенки». Ну, тут все й почалося. Що йому ця горілка?

Допили. Дядько сходив за самогонкою... Сидимо, дивимось телевизор. П'ємо. Куримо. Показують якийсь американський серіал. Раптом дядько як закричить: – Я там був! Дивись, зараз за поворотом стоятиме торговець із сосисками! Дивись! Хоч ти мені віриш?

Хороша панночка, що рятуючись від поганих хлопців, дійсно звернула за ріг... А там стояв візок із написом «Hot Dog». Відверто кажучи, мені стало недобре.

Дядько коментував вулиці Лос-Анджелеса так, немов виріс там. Він перекручував англійські слова, але абсолютно чітко знав, куди рухаються герої, і в цей момент знімає камера. Понад те, він знав, звідки все це знімають.

Він довго мені того вечора розповідав про свої польоти. Про те, як упізнавав у телевізорі місця і країни, де вже побував у своїх снах. Багато розповів мені тоді дядько під портвейн і тараньку. А потім, раптово про-світлівши, абсолютно іншим, незнайомим, голосом промовив: «Я їм всім ще покажжжуу...» І заснув.

Я збирався порибалити на світанку, і оскільки було вже близько четвертої ранку, вирішив не лягати. Спочатку сидів за столом, але запах п'яного застілля та недопалків швидко викликав нудоту, і я втік у кущі. Повернувшись, примостився подрімати поруч із дядьком на потертому дивані. Зауважу, що місця мені практично не дісталось.

Дядько багатирськи хропів, що остаточно позбавляло мене найменшої можливості зімкнути повіки. Потім він здригнувся і затих. Спочатку я зрадів тиші, що настала, але, глянувши на Сергійовича, буквально звалився з ліжка.

Там лежало безформне тіло, ще недавно – багатиря. Тоненька цівка темної рідини стікала з куточка рота.

Коли ми прибирали лавки після поминок, я випадково знайшов сірий листок із синьою печаткою. Це була медична довідка про смерть.

З висновку патологоанатома випливало, що дядько помер зовсім не від перепою, і «біла гарячка» тут ні до чого. Я довго роздивлявся традиційно зрозумілі тільки лікарям і провізорам каракулі. Але як не намагався не

вірити очам своїм, текст на папері існував. Забігаючи наперед, скажу, я навіть забрав довідку із собою, щоб на тверезу голову переконатися в правильності моєї інтерпретації.

Сказано було сухо і однозначно: «...смерть гр... настала внаслідок великої внутрішньої кровотечі, викликані численними переломами кісток скелета, зокрема, грудної клітки і таза... розривом... пневмотораксом... на тлі алкогольної інтоксикації... Можливе падіння з великої висоти в стані сп'яніння...»

Братці! Але я ж знаю, що дядько до самої смерті мирно спав на дивані поруч зі мною і НІКУДИ НЕ ХОДИВ! Ну так, знаю це тільки я...

Утома

Мініатюра

Знаєте, бувають часи, коли хочеться напиться. Тільки в компанії з пляшкою. Знаєте, бувають дні, коли в кишені вже не дзенькає остання дрібнота. А ще трапляються застілля, коли на Різдво не можеш пригадати, що ж сталося у твоєму житті за минулий рік. А може, і не за один... А коли нова книга викликає пекуче бажання негайно вбити її автора. А? Знайомо? Те саме з телевізором... Коли друзів слухаєш тільки з увічливості. А сам зайнятий іншими думками. Коли перше кохання здається найбільшою помилкою молодості. Коли жакливо засмучуєшся, якщо хтось у метро випадково наступив тобі на ногу, а туфлі, між іншим, ти тільки що почистив. І пішов він до всіх чортів зі своїм черговим «Entschuldigung». Коли дощ не припиняється тиждень. Коли сонце розпікає місто настільки, що не допомагає навіть холодне пиво. Коли в ботанічному саду цвіте лотос, але тільки не в ті дні, коли тобі хочеться на нього подивитися. Коли, позичивши знайомому п'ятак, не можеш позбутися почуття, що зробив щось непоправне. Коли лінива качка втікає, та ні – іде від тебе, по асфальтових доріжках, очевидно забувши про свою природну можливість літати. Коли вже не можеш читати Булгакова, з страху розчаруватися у своїх колишніх враженнях. Коли Цветаєва стає сірою, а Довлатов вульгарним, залишається один

Мандельштам. Коли від сатир Саші Чорного хочеться повіситися. Коли не бажаєш знати, що відбувається із твоїми близькими за тридев'ять земель. А якщо відбувається, то не дуже хвилює, а так, чисто теоретично. Коли не можеш спати, а плюєш у стелю усю ніч, думаючи ні про що. Коли улюблена робота стає ненаситною коханкою, якій все мало. А ти не можеш її кинути, бо хочеш. І що більше вона в'є з тебе мотузки, то сильніше і нерозумніше твоя пристрасть. Коли вранці тремтять руки не з похмілля. Коли Геліос плаває в калюжі яєч-нею. Коли цвітуть каштани в місті, яке було. Коли біль стає невід'ємним атрибутом буття. Коли абсолютно начхати на думку оточення. Коли кращого друга, який не продасть і підтримає тебе в будь-якій ситуації, бачиш тільки в дзеркалі. Коли комар кусає між пальцями. Коли дуже хочеться дати комусь у пику. Коли залишається тільки лягти, заплющити очі і чекати, коли настане спокій. Коли повертається дитяче вміння плакати від образи...

Значить, ти втомився.

Yfgj

Мініатюра

Це, звичайно, маячня. Але навіть сьогодні, майже через десять років, я так і не можу вимовити її ім'я. Коли наше судно приходило на Суматру, у перший вечір ми зазвичай напивалися в найближчому закладі, де все було доступно – і випивка, і жінки. Крім однієї. Її звали Yfgj. Вона була німа. Як я дізнався її ім'я? Дуже просто. Вона завжди писала його на клаптиках паперу, коли добряче підпилий мисливець за розвагами під'їжджав до неї з відповідною пропозицією. На жаль, я був серед них. Іноді я чітко уявляю собі її вельми сексуальний одяг, яка, між іншим, досить вигідно напівприкривала чудову витончену фігурку уродженки Полінезії. Так, Yfgj була красива. Але щось непросте і загадкове ховалося в цій розпусній південній красі. Вона була майже господинею закладу. Я не обмовився, коли сказав «майже». Справа в тому, що всім відвідувачам було зрозуміло, як вона керує офіціантками і дівками, губами та жестами робить розпорядження, як безмовно, але ефективно розбирається з поліцейськими, як... ну словом, вона царювала в цьому припортовому Тартарі. І водночас дуже добре відчувалося, що над нею є ще хтось. Хоча подібними спостереженнями обтяжував себе, напевно, тільки я, та й то, до першої порції віскі.

Нас тріпало два дні, перш ніж вітер прихильно стих і дав можливість сховатися в бухті. Ще через добу – ми в порту. Команда на берег. А я залишився. Лихоманка мучила мене вже третій день. Не смійтеся. Не ті часи

були. Це зараз антибіотики... А тоді – ром або віскі всередину, мокра простирадло назовні. І все. Я трохи оговтався, хоча ще коліна тремтіли. Хлопці повернулися. І від помічника механіка я раптом дізнаюся: Yfgj запитувала про мене. Кажу: як запитувала? А він відповідає: мовчки. Доба ще на завантаження. Думаю: зайду на кілька склянок, дізнаюся, може, що там до чого.

Ну, загалом нічого я не дізнався, бо не побачив цієї будівлі зовсім. На тому місці, де ми так весело проводили час, гарчав екскаватор, безжально поглинаючи залишки дерев'яних стін.

Похмурий і жахливо засмучений невідомо чим, я брів у порт. Ось вже видно наші кормові вогні. Завантаження закінчено. На світанку в дорогу.

Від темної купи звалених тюків відділилася фігура. Я одразу і не зрозумів, що це людина. Фігура тримала в обох руках по величезному, мені так у сутінках здавалося, вузлу. І тут фігура заговорила: – Я тепер вільна. Якщо хочеш – поїду з тобою, не хочеш – просто піду.

Так, хлопці, це була Yfgj. Моя дружина. Майбутня мати моєї дитини. Ми дуже щасливо прожили рік. Може, навіть занадто. Я пішов з флоту. І все це нісенітниця, що моряк маритиме ночами морем. Не вірите! Я відходив п'ятнадцять років. І все. Як відрубало. Щоправда, тепер працював у яхт-клубі; ну де ж ще знайти хліб насущний, адже до сухопутних професій я як би стосунку й зовсім не мав.

Дуже часто я розпитував дружину про її минуле, але тільки вона все більше мовчала або знаходила методи змусити мене забути про недоречно поставлене запитання і надовго. Я не вірив, що таке можливо. І не допускав, що таке може статися зі мною.

Вона померла при пологах. Коли лікар сказав мені, що моя донька, очевидно, буде німою, я чомусь не засмутився.

Закидання

Мініатюра

Було дуже холодно. Літнє сонце висіло в зеніті. Руки й ноги не слухалися. Навіть намагатися рухатися не варто, – і так все минеться. Усе закінчиться. Потрібно ще трохи почекати. В очах пливуть нечіткі контури довілля. Що це? Сад? Ліс? Ні, скоріше, сад. Цвітуть вишні. Ні, вишні вже відцвіли. Утім, яка різниця. Що ж сталося? Немає сил...

Пам'ятаю, як батьки купали мене у ванні. Господи, коли ж це було? Дуже давно. Але це такий солодкий спогад. Спробую його зберегти. Не виходить... Чому ж так холодно?

Сіра махина затуляє світло. Іди, ким би ти не був! Довге важке волосся розсипалися по плечах, потім прикрили собою пів спини, до самої талії. Вона повернулася. Стоп! Я її знаю. Як її звати? А звати її... Яка набридлива комаха! Невже не можна почекати. Звати її... Не важливо...

Ранній ранок великого міста. Самотні і від того занадто гучні машини. Усі поспішають. Або біжать від чогось. Вулична торговиця сигаретами, страждаючи від похмільного синдрому, тремтячими руками перелічує дріб'язок. Відкриваються перші магазини. Треба купити сигарет... А де ж мої? У кишені. Зараз, зараз, я вам всім покажу, от тільки дістану куриво, обмізкую, як бути далі і піду на роботу. На роботу? Ні! Це не входить у мої плани. Тут так добре і спокійно, тільки холодно. Яка ще робота?

Знову ця сіра тварюка. Я кудись мушу йти. Виконати свої обов'язки і повернутися додому. Ого! У мене ще й дім

є! Так, так, – сірі глибокі очі, теплі й ніжні руки. Ранок, сніданок, кава. Господи, як добре! Тільки ось де цей дім? І що це таке? Навіщо туди потрібно повертатися? Значить, я комусь потрібен... Банальщина. Дім. Де ж мій дім?

Пробігши по ранковій росі, зануритися в бадьорі води великої річки. Це було. Дім. От питання. Я нічого про нього не знаю. Знаю тільки, що він є. Знаю, що там добре. Там мене чекають. Дім – робота, робота – дім... Щось вислизає... Ясно тільки одне: я зараз не вдома. Тому що, напевно, на роботі. А де ж мені ще бути? У мене в кишені має бути телефон. Може, зателефонувати? І дізнатися нарешті, що ж я тут роблю... Дім. Буду думати про дім. Травинка тремтить на вітрі. Падає перший пожовклий лист. Вона така маленька, далека і беззахисна. Вона на мене чекає. Вона на мене чекає. Значить, не можна засинати. Якби можна було співати, не тривожачи лісових птахів, я вже горланив від болю і щастя. Дому немає. Немає вчора. Немає завтра. Є тільки сьогодні. І сьогодні мені боляче і холодно. Я згадав: тут, зараз я на роботі. Ну і мерзенне ж у мене ремесло! Цікаво, чим же я займаюся?

Прекрасний нічний сніг, коли він неспішно опускається на землю величезними сніжинками, і вони виблискують, як діаманти, у світлі самотнього ліхтаря. Хочеться застигнути в цьому потоці коштовностей. Завжди в такі хвилини думаєш про щось прекрасне. Цей м'який пухнастий саван накриває мене, заспокоює, і я знаю, що все закінчиться, і це розпечене сонце в зеніті, – а може, просто вимкнуть ліхтар, – і цей холод, і все...

Пошукова група знайшла його на третю добу. Командир із подивом констатував, що кур'єр ще живий, хоча втратив багато крові, і похмуро скомандував: «Викликайте санітарний вертоліт».

Засуха

Мініатюра

Вона повзла. Що поробиш, якщо ходити не можеш. «Сіро-білий, добре прогрітий літнім сонцем пісок зовсім неприємно зігрівав ребра. До джерела залишалося метрів чотириста. Тільки б доповзти, а там вода і їжа. Такого спекотного літа давно вже не було. Ніколи не було! Так безнадійно ще ніколи не пересихали струмки. Так близько до смерті...

Навіщо ускладнювати собі життя. Їжа, секс і, як наслідок, дітонародження, – цілком гідні заняття. Але коли першого немає... Ось майже висохлий варан. Він не дійшов до води, до рятівної тіні. Бідолаха, хоча в іншій ситуації, його б варто було остерігатися. Тепер грізний господар пустелі нагадує дитячий велосипед, накритий вицвілим брезентом. Поруч чийсь кістки. Ще не вибілені сонцем, значить свіжі.

Жолобина закінчилася. Новий бархан, так хочеться сподіватися, що останній. Якщо за ним буде наступний, краще померти на місці.

Уривки думок. Сіра безглузда буденна метушня. Завтра буде диво. Сьогодні буде свято. Учора було погано. Ранок не приніс полегшення. Дощ приснився. Чорні грозові хмари уві сні. Одна крапля дощу – недозволена розкіш. Той, хто був зі мною вчора, сьогодні вже помер. Завтра помруть і інші. Потім – я. Світ розсіється на мо-

лекули. Я буду дивитися на це збоку доти, доки мене не спіткає та сама доля. Учора було погано. Сьогодні...

Не довга, а може й достатньо тривала втрата свідомості не додала сил. Бархан залишався неприступним. Сонце в зеніті. Потрібно повзти. Потрібно вижити. Пережити засуху, набратися сил і жити. Тільки б здолати цей бархан.

Чому все живе так чіпляється за своє існування? Адже нічого нового і незвичайного в житті вже не відбувається. Усе розіграно, як по нотах. Хто ж написав партитуру? Темніє в очах. До гребеня бархана залишається метрів двадцять. Повзти. Повзти!

Некорисне чіплення за формальні і, більш ніж умовні, життєві цінності – самообман, причому насильницький, хоча мало хто усвідомлює це. Цвітіння яблуні навесні – це диво. Безглузде, але прекрасне диво. Тільки для яблуні це процес розмноження і, отже, вкрай важливий, життєво необхідний, словом – обов'язковий. Коли дорога асфальтовою смугою розрізає шматочок планети на дві частини, це теж диво. Страшне диво. По обидва боки живе світ і страждає від примусового розділення. Переходити дорогу не завжди безпечно. Але необхідно. І вже зовсім не обов'язково повзти на цей бархан. Якби не було так світло, можна заснути прямо тут. Тільки дуже хочеться, їсти і пити. Скоріше більше пити. Дуже спекотно. Світ зміниться, коли я його покину? Безумовно, якимось зміниться. А що, власне, станеться? Нічого. Закінчиться ця божевільна засуха, і ті, хто вижив, почнуть все спочатку. А я складу компанію варану. Я його вже майже люблю. Йому, бідоласі, так не пощастило.

От і все.

Піщана ефа».

На віденському фронті 4.5.0

Я знову йду на міжнародний автобусний вокзал. У Відні. Я вже знаю напам'ять імена водіїв автобусів, які їдуть в Україну. Я знаю, яке частування і кому принести, скільки заплатити за посилку і якою мовою з ким розмовляти. Знаю, у якому разі треба збрехати, а коли сказати чесно, що там усередині. Сьогодні це хімічні грілки для рук та ніг. Боже, які вони важкі! Добре, що купив тачку, бо з моїми ногами я б далеко їх не доніс. Холодний мокрий вітер дме просто в пику. У Відні взагалі клімат огидний. Нічого, хлопцям на нулі ще холодніше. Думка про те, що завтра грілки будуть уже в Києві, приємно гріє душу. Пройшов вже приблизно половину. Щоб не звертати увагу на біль в ногах, намагаюся порахувати, скільки я вже відправив. І чого. Одних ноутбуків вистачить для обладнання непоганого комп'ютерного класу в школі. Але сьогодні вони більше потрібні в розвідці. Польові фільтри для води. Термоковдри, щоб зігріти пораненого. Повербанки. Сумки виживання. Навіть осцилографи. Так важко сьогодні вже все пригадати. Голвне, що все потрапило за призначенням. Відправив. Тепер погано спатиму всю ніч. Що там на кордоні, яка ситуація з митницею. А ввечері наступного дня чекати-му коротке повідомлення: «Все отримали. Дякую, друже». Отаким є сьогодні моє життя. Непомітно і тихо робити все, щоб наблизити нашу Перемогу.

Приїхала дівчина. Пройшла через усі жахіття виїзду з Києва в евакуаційному поїзді. Дісталася словацько-

го кордону, і звідти її прямо до нас під хату на машині привезли добрі самаритяни. Проспала добу. Усе, що в неї було із собою, помістилося в невеликий рюкзак. Ноут, телефон, зарядки, документи, зубна щітка, піжама та мінімум білизни. Ну взагалі не зовсім вже дівчинка. Молода жінка, яка мирно закінчувала Київський університет. Приваблива, розумна та добре вихована. Батько її наш із дружиною похресник. Він зателефонував, і ми сказали: «Так». І ось у нашої двокімнатній квартирі з'явилася третя людина. Як я тепер розумію, це був нелегкий час для нас усіх. Але нічого, впоралися і з цим. Потім через своїх колег я знайшов їй окреме безоплатне житло. Вона запросила до себе маму, доучилася вже у Відні і тепер працює юристом у серйозній юридичній фірмі. До того ж, у США. Дай їй бог щастя в заокеанських землях!

Я ніколи не припускав, що мої колеги, переважно біологи, як і я, так згуртуються з початку війни. Хоча працював у Біоцентрі вже понад двадцять років. І тут я хочу від щирого серця подякувати їм за підтримку і допомогу. Не всі, на жаль, не всі, але, безумовно, більшість. Чого тільки не пропонували мені для відправки до України! Але головне, що несли практично безперервно в перші тижні, це найважливіше: мобільні телефони та комп'ютери. Збирали вони й гроші, організовуючи благодійні аукціони. А для речей в одному з корпусів було виділено спеціальне місце, де гора мішків і коробок наростала за тиждень до неймовірних розмірів. Багато хто з них нарешті вивчив географію і перестав плутати східного монстра з Україною. Віденці навіть згадали, що є два пам'ятники українським козакам, які брали участь у звільненні Відня від турецької навали: один у місті, другий майже на міській межі, на горі з краєвидом на Ві-

день. Ну і, звичайно, пригадали той факт, що віденська кавова традиція стала всесвітньовідомою також завдяки звязаному українському козаку.

На жаль, багато у Відні щелепа-дефективних. Тут вже нічого не вдієш. Тому всі вихідці з України, за рідкісним винятком, які вже довго живуть в Австрії, і ті, хто приїхав 2022 року, принаймні на вулиці розмовляють лише українською. Від туги і щоб якось струснутись, я придбав собі футболку з нашим прапором і підписом: *Egal wie cool du bist ich komme aus Ukraine!* на всі груди. Ну гаразд, частково на живіт. Щоб і австрійці розуміли, хто я. Напис перекладається так: *Байдуже наскільки ти крутий, але я з України!* Так ось, стою я в цій футболці в самому центрі Відня, п'ю каву. Тут від натовпу відокремлюються дві жінки, на яких навіть тривале перебування в європейській країні не мало свого благодетельного впливу. Типові совки. Усе, від манери одягатись до погляду профспілкових діячів. Жах. Я бачу, що їх просто б'є і одна, тицяючи на мене пальцем, починає несамовито волати: «Фашисты, фашисты!» Мені це так сподобалося, що я дуже голосно та виразно вигукнув: «Слава Україні!» І тут довкола мене почала збиратися молодь. Наша молодь! Ми поспілкувалися трохи і вже майже розходилися, коли до нас підбігла жінка середнього віку з торбами і вся у клумаках і турботах. «А що тут у нас? Хода? Акція? Га?» Це був чудовий день!

Поруч із моїм будинком у Відні є дві вулички. Не має значення, як вони називаються, головне, що назви відрізняються лише однією літерою. Вулиці не перетинаються. Між ними приблизно метрів п'ятсот. Якось на другий чи третій місяць війни йду я однією з них і спостерігаю за автівкою з українськими номерами, яка проїжджає мимо уже не вперше. Вона зупиняється, виходить моло-

да жінка з просто шаленими очима. Тут її очі розширюються ще більше тому, що вона бачить жовто-блакитну стрічку на моїй сумці. Спочатку мені здалося, що вона от-от упаде. І я був недалеко від істини. «Боже, як чудово, що я вас зустріла! Ви вже тут, напевно, все знаєте. Давно приїхали? А ми ось тільки дісталися. Допоможіть! Навігатор нас кудись не туди приводить уже втретє, я нічого не розумію, адресу я ввела правильну, а будівлі такої немає. А я не сплю вже майже третю добу...» Я попросив мене пустити за кермо і доїхав до потрібного будинку за три хвилини. Біля під'їзду вже чекала господиня, жінка літнього віку, як я потім дізнався самотня, але мала велику квартиру. Стовідсоткова австрійка. Я запаркувався і тут помітив, що на задньому сидінні не просто купа речей. Там спали двоє досить дорослих дітей. Вони прокинулися, подивилися на мене очманілими очима і пішли розвантажувати багажник. Моя нова знайома, їхня мама, порилася в бардачку і витягла пів пляшки Закарпатського. Його ми на двох і випили.

Бувають дуже неприємні, відверто приголомшливі, зустрічі. Їду якимось у трамваї, навпроти сидять двійко дівчаток років десяти. Спілкуються російською. Але в розмові виразно чути *ШО* і м'яке *Г*. На ручках патріотичні браслети. Виникає певний дисонанс. Звертаюся до дівчаток традиційно: «Слава Україні!», вони після деякого вагання відповідають: «Героям Слава!» Запитую їх, а чому вони не розмовляють українською? А вони мені: «Ми з Харкова»... Я їх, безумовно, не засуджую, не маю права. Однак сам, як уже зріла людина, опанував солов'їну. Тоді що і чому завадило цим дівчаткам? Дуже складна тема.

У віденському трамваї

Відень – місто багатонаціональне. Тут можна зустріти представників майже всіх народностей Землі. Вавилон тихо курить остронь. За двадцять років я не бачив тільки алеутів і бушменів, але це не означає, що їх тут немає. Втім, не знаю, мабуть, є державний реєстр, у якому можна знайти відповідну інформацію. Отже, їду я собі років сім тому з роботи у трамваї. Людей не те щоб багато, але я стою. З моєї диспозиції добре видно пару одиничних сидінь візаві. Одне з них займає величезний у всіх місцях молодий хлоп, фенотипові дані якого, безумовно, свідчать про те, що батьківщиною його предків була центральна Африка. Напроти літня жінка, типова австрійка. Ну ось особливих прикмет немає, але типова. В Австрії до дідька різних діалектів, один з них – вінеріш, це важливо. Так ось, дама репетує, на цьому самому вінеріш, що понаїхали, ми їх годуємо і так далі. Такий собі стандартний набір фраз корінних жителів країни реципієнта. І мусолить у руках свій пенсійний проїзний квиток. Дитина джунглів мовчить, їсть чіпси, усміхається і дивиться у вікно. Його вигляд безумовно означає, що він не розуміє жодного слова. З'являються контролери, народ у трамваї пожвавлюється та лізе за проїзними. У цей момент наш герой блискавично вихоплює квиток із рук шаленої жінки, відправляє собі в рот і, трохи пожувавши, ковтає. Німа сцена. Коли контролери доходять до цієї божевіль-

ної парочки, жінка переходить на вереск і на вимогу пред'явити проїзний документ повідомляє що от цей ось, ось він щойно з'їв мій квиток. Німа сцена номер два. Контролери переводять погляд на цю величезну темношкіру істоту. Не знімаючи ні на долю секунди він пред'являє свою річну картку і, на найчистішому вінеріші, повідомляє, що власне він ситий чіпсами і папером не харчується, а з чим пов'язана така дивна поведінка цієї фрау, гадки не має. Німа сцена номер три. І тут, на жаль, була моя зупинка.

Лист батькові

Привіт, тату, так-так, я знаю, ти давно помер, але мені захотілося написати листа. Можливо, Всесвіт доставить його тобі. У мене все добре, працюю, до речі, біологом, а не тим, куди ви мене хотіли захвати. Причому це було перше моє усвідомлене самостійне рішення: подавати документи на біофак, а не хрін знає куди, щоб тільки мати диплом. Не про це йдеться. Ти був за паспортом росіянином. І в мене стояла така сама ганебна позначка. Чому ганебна? Зараз поясню. Ти розумієш, Росія розпочала війну з Україною. Що, не віриться, правда? Але це є факт. Ваша сусідка написала мені коротке повідомлення на світанку 24 лютого: нас бомблять. Світ перекинувся з ніг на голову, все звичне стало нереальним. Уяви, у Києві ввели комендантську годину. У чотирнадцятому році Росія просто поцупила Крим. І Донецьк. А пам'ятаєш, як ми в Криму відпочивали? Ти, мабуть, радів, якби був живий. А я не радію. Якщо вже говорити відверто, то на Крим мають право греки та кримські татари, але аж ніяк не Росія. Забули. З чотирнадцятого року я почав свідомо розмовляти українською. Усе російське почало відторгатися як чуже, нерозумне, тупе, що не піддається об'єктивному аналізу. Хоча ні. З погляду нормальної людини, усе, що витворює русня в Україні, це геноцид. Ви з бабусею приїхали після першої та другої хвиль геноциду українського народу: спочатку голодомор, потім війна. Ста-

лін, падлюка, усвідомлено заселяв простори України руськими, розуміючи, що необхідно викорінити саму ідею національної самоідентифікації. На жаль, до певної міри йому це вдалося. Але не до кінця. І це щастя. А на кухні тишком-нишком ти розповідав про те, що були бандерівці, які билися з радянськими військами, і як їх потім усіх знищили. Так от, тату, не знищили! І твій син, руський за походженням, став затятим бандерівцем. Ще ти мені багато говорив про велику російську культуру. Будь ласка. Але якщо є культура, то соціум має наслідувати досягнення цієї культури. А тепер я скажу, що гріш ціна цій культурі в базарний день на Привозі, коли її представники гвалтують, убивають, грабують мирне населення, не знаючи, який вигляд має унітаз і як користуватися електропраскою. Так що, тату, Пушкін і компанія для мене померли. Що ж я ще хотів сказати... У Києві, і не лише, повітряні тривоги. А? Як тобі? Якби дожив, згадав би своє дитинство під бомбами. Ось так. Це твоя велика Росія. Подобається? Наш дім уцілів. У квартирі мешкають хороші люди, у них нещодавно син народився. У мене все нормально, що-правда, мучить артроз, скаче тиск і болить серце. Так, я тепер знаю, де і як воно болить. А болить від того, що мою країну гвалтують нелюди, яких ти колись називав великою нацією. Може, й не дуже добре так казати, але дякувати богові, що ви з мамою не дожили до цих страшних часів. До речі, передавай їй привіт.

Син.

Херете Киріє!.. (Будь щасливий!..)

Чи була у вас мрія дитинства? Най-найзаповітніша? Така, що навіть у безрозсудно сміливих думках і снах фактично була нездійсненна. Була? Ні? У мене була. Я мріяв побувати на Корфу. І ще я хотів стати біологом.

Що ж, я дуже щаслива людина! Ці рядки я пишу на балконі нашого номера в готелі «Наутілус» (Барбаті) за вісімнадцять кілометрів від того самого білого будиночка, у якому колись жив один англійський хлопець зі своєю родиною та іншими звірами. Власне, він винен у тому, що я став біологом.

До Корфу ми добиралися довго. Ми – це я і моя дружина Маргарита – вірний супутник, одностудець, кохана жінка і, як з'ясувалося, вельми тямущий штурман. Справа просто в тому, що цей райський острів став далеко не першим у нашій грецькій епопеї. Спочатку був Родос, потім Крит. Туди ми ще повернемося, а поки...

Ось вона, мрія...

Коли ми підлітали до Керкіри, і вже стали видно оливкові гаї та стрункі ряди кипарисів уздовж узбережжя, я насилу стримував сльози: клубок у горлі – і все. Емоції, що переповнювали мене, були нічим порівняно з відчуттям буденності, яке до того ж іще підкреслювалося черговим нагадуванням – пристебнути реміні... Які реміні? Та я готовий був... Стоп, утім, занадто високо, та й десять хвилин нічого не вирішують.

Зараз я спробую, хоча це загалом неможливо пояснити. Уявіть, коли тридцять років тому я прочитав першу книгу Даррелла (до речі, тоді вона називалася просто «Моя сім'я та звірі», очевидно, радянська цензура вкотре явила подібним вилученням головної родзинки назви «...і інші...» верх пихатості та тупості, ну та гаразд, бог, як кажуть, з нею), навіть подумати, а не те щоб вирватися з тієї жахливої країни під назвою СРСР, було практично немислимо. Ну, скажімо, як сьогодні на Марс. Шанси, так, чисто теоретично є, але...

Так ось, я заховав свою мрію якомога глибше, подалі від сторонніх поглядів і став чекати. Ну і робити деякі кроки в цьому напрямку.

Довго розповідати, як і чому ми опинилися в Австрії, але з цієї маленької затишної країни в самому центрі Європи багато раніше нездійснених проєктів почали набувати цілком реальних обрисів. Дякую нашим друзям, дякую Австрії, де, як з'ясувалося, фахівці подібні мені запитані, на відміну від бездарної вітчизни...

Корфу... Що це?

Це просто рай земний. Сад богів, як написав той самий хлопчик. Хоча тоді вже не хлопчик. Сьогодні я можу зрозуміти його почуття, хоча висловити їх словами дійсно дуже складно, та й не потрібно. Поїдьте на Корфу, ви все зрозумієте самі.

Оглушливий тріск цикад. Оливи, таких немає ніде на островах – старі, дуплисті, що дарують таку необхідну справжню прохолодну тінь у сонця пік. Запахи, що зводять з розуму, які змінюються залежно від напрямку вітру. Іонічне море, схоже на величезний персональний басейн. Лимони та апельсини, що валяються під

ногами... Хочеш – бери... Навіщо? Милі і чомусь дуже домашні греки, що привносять у цю ідилію часто вельми галасливі з'ясування стосунків, які на перевірку виявляються просто дружньою розмовою. На високих тонах. До цього потрібно звикнути. Це Греція.

Греція – це сонце, море і вино.

Можливо, і не варто було передувати мою розповідь про Корфу екскурсом у країну Бахуса, але, думаю, це буде цікаво.

У Греції п'ють усі. Власне, як і всі нормальні люди. Та й гріх просто не пити такі вина. Я маю на увазі загальномісцеве населення. Туристи, особливо німецькі – окрема пісня. П'яних, крім тих самих туристів, ми не бачили жодного разу. І зовсім не тому, що спека, я випиваю мало. Ні, люди звикли діставати насолоду від напою, а не накачуватися градусами. Та й вина в Греції бадьорять, як кров дракона (взяв у Даррелла, зі слів пастуха Яні), від них не несе кислятиною як від німецьких, французьких чи австрійських. Оцет, він оцет і є. З невеликим вмістом алкоголю. Та й народ у місцевостях, де споживають подібні вина, теж кислий і нудний. І весь стиль життя такий самий. Ну, посудіть самі. А вина Греції такі ж, як і сама країна, як люди – гарячі, але які швидко остигають, бурхливі та напористі, і водночас надзвичайно неспішні та поступливі. Спробуйте, наприклад «Moschato of Patras» або будь-яке вино фірми «Achaia»... А ще краще щось домашнє. Ви спробуйте, а потім поговоримо.

Коли ми були на Родосі, я відкрив для себе чудове біле сухе вино з полином, не плутати з вермутом і редзиною. На жаль, я забув його назву. Так ось це

вино краще за будь-яке пиво допомагало в спеку. Тоді ми гуляли старим містом і, ось пощастило, випадково натрапили на винний магазинчик. Я негайно придбав пляшечку, але як відкоркувати? Штопора немає. Звернутися до продавця? На які тільки безрозсудства не штовхає спрага. Кажу, мовляв, можете мені відкоркувати прямо тут? Він подивився уважно на мене, на пляшку, неспішно дістав з вітрини нерозпечатане пакування подарункових штопорів, витягнув одне з них, відкоркував пляшку, вручив її мені, витер штопор, помістив його в пакування і зробив усі ті самі дії у зворотному порядку. Все це відбувалося в повній тиші. Ми просто боялися дихати і всерйоз побоювалися, що він може померти під час відкоркування пляшки. Продавцю було далеко, і не відомо, на скільки далеко, за дев'яносто, та й мав він відповідний вік..

Стосовно німецьких туристів. Пам'ятаєте російську приказку «пиво без горілки – гроші на вітер», так ось, ми не оригінальні. Жодного вечора не проходило в нашому готелі, щоб німці чи австрійці не брали собі узо і пиво. Потім ще раз узо і пиво, потім ще... Словом, народ відпочивав.

Тут слід філософськи зауважити, що кожен проводить свою відпустку, читай – відпочиває, по-своєму. І, як кажуть, це справа абсолютно добровільна, але, заради бога, скажіть мені, спробуйте пояснити, навіщо їхати за тридев'ять земель від дому, щоб отримати все те саме, що є і в достатку прямо під боком? І значно з меншими витратами...

Риторичне питання, вибачте. Кожному – своє.

Мене, наприклад, у всіх наших вояжах завжди цікавлять тварини та рослини. Що поробиш, крім моєї професії, це ще й хобі. Мабуть, вельми вдале поєднання.

На Родосі я шукав павуків – не знайшов. На Криті скорпіонів і сколопендр. З останніми все склалося вдало, вони навіть чудово жили у нашому номері, у своїх портативних мінітераріумах, звісно. Ну а на Корфу, особливо начитавшись Даррелла, я був готовий виявити цілий зоопарк...

На жаль, час минає. І найстрашніший хижак неблаганно витісняє братів своїх менших... І, на жаль, не тільки в Греції.

Але не будемо про сумне.

Усе ж таки скорпіонів я побачив, і не тільки. Один, який нам найбільше сподобався, навіть прожив до нашого від'їзду в номері, де «все включено». У тому сенсі, що годували ми його від душі. Точніше – від двох. А коли випускали, схожий він був на маленьку сувенірну бочку, до якої навіщось приробили хвіст і дві клешні. Щоправда, для того, щоб його зловити, довелося перевернути не одну тонну скельної породи, якою викладені тераси в оливкових гаях. А Даррелл свого часу писав, що порятунку від них просто не було...

Сплюшку довелося побачити лише раз, і то випадково. Вона, очевидно, гніздилася десь неподалік від нашого готелю, а може бути і в ньому. На жаль, навіть бігти за фотоапаратом не мало найменшого сенсу. Птах просто виконав кілька піруетів у світлі місяця перед нашим балконом і розчинився в густих сутінках.

На відміну від усього іншого басейну Середземного моря, в Іонічному, завдяки його закритості, іхтіофау-

на ще присутня, і в такій кількості, що навіть рибний промисел має сенс. Моїй дружині дуже сподобалося спостерігати зграї риб, які злітали на кинуту хлібну скоринку. Серед них були і вельми значні. А ще велика кількість не дуже великих, але абсолютно чудових головоногих. Перший восьминіг, який мені трапився, просто плавав метрів за два від берега. Причому ця зустріч стала сюрпризом, як для нього, так і для мене. Справа в тому, що сталося це десь на початку сьомої ранку, і ми обидва не були готові до подібної несподіванки. Він засуджуюче подивився на мене своїми сумними очима і, очевидно, перебираючи в думці, на який колір йому перетворитися, судомно засукав ніжками, ховаючись у найближчу розщелину. У Палеокастриці восьминоги більш, як би це не образити приматів моря, упевнені в собі, нахабні вони. Ось. Нічого не бояться і рухаються з тією розміреною грацією, яка притаманна всім представникам їхнього племені.

Цикади. Так, цикади, це своєрідна візитівка Корфу. Чому? Та тому, що їх знову ж таки дуже багато. Н-да. Прокладаються вони з першими променями сонця. Спочатку ви почуєте перше «Тр-тр-х-тс-тс-тс-тс...», а за хвилину можна вже забути про солодкий ранковий сон, бо всі родичі цієї вельми великої мухи теж беруть участь у божевільному концерті, який не завершиться аж до глибоких сутінків. Нам на адаптацію знадобилося два дні. Для порівняння: у вас під вікнами рано-вранці з двадцять п'ятої спроби не заводиться старенький дизельний «Опель». Перший день ви будете обурені і навіть (якщо подолаєте лень), спробуєте знайти руйнівника спокою. Наступного дня ви подумаєте: «А... Це знову він...» А по-

тим просто перестанете все це чути. Ось так і з цикадами, тільки звуки вони видають органічніші.

Якщо вже мова зайшла про комах, то тут хочеться згадати загальну мрію людства: щоб комар кусав, але не дзвенів під вухом. Ось такого на Корфу – скільки завгодно. Від цього не особливо легше, особливо вранці, але все ж дякую доктору Теодору Стефанідесу, який, очевидно, випадково, борючись з малярією, вивів безумовно необхідний у курортних місцях різновид комара. Жарт.

А ще Корфу дуже зелений. Навіть на фотографіях, відзнятих із космосу, острів має такий вигідний вигляд на тлі сірої Албанії і брудно-бурої Італії, що просто дух захоплює. І мимоволі постає питання: а як він туди потрапив? Але це дрібниці порівняно з тим, що ви бачите, до чого ви можете доторкнутися. Оливи (вибачте, не втримався, на Корфу припадає 2 % світового виробництва оливкової олії), кипариси, азалії, бугенвілії, американські та австралійські емігранти – всі вони створюють неповторний візерунок зелені та фарб, які не зміг би змішати навіть найбожевільніший художник, хай у нього навіть не дістане одного вуха. І все це Корфу.

Окремо хочеться розглянути тему, яка відома кожному, хто хоч раз побував на острові. Спиридон. Мис, містечко, швидше – селище, озеро, вулиця в Керкірі, церква і кожного четвертого чоловіка на Корфу – названо на честь цього святого!

Звісно, відвідати те пам'ятне місце, де Марго Даррелл підхопила лютий грип під час контакту третього ступеня з покровителем острова, щоб той позбавив її від прищів, безумовно, входило в наші плани. А вже поглянути на святі мощі – тим паче.

Церкву, зрозуміло, ми знайшли випадково. Блукаючи вуличками старого міста і практично безцільно обстежуючи абсолютно однакові сувенірні лавочки, ми раптом помітили одну, де в усіх можливих іпостасях продавалося зображення св. Спиридона. негайно була придбана іконка, і відбулася така розмова з господаркою-продавчиною:

- Калімера! – Калімера! Ви говорите англійською?
- Трохи...
- Ви не підкажете, як знайти церкву св. Спиридона?

Вона витріщилася на нас як на ненормальних, переводячи здивований погляд своїх чудових карих очей з мене на мою дружину, потім вичекала ефектну паузу і роздільно та чітко вимовила:

– Вам потрібно повернутися назад, – я приготувався запам'ятовувати інструкцію слово в слово, – і тепер ви можете бачити церкву прямо з дверей мого магазину... – Евхарісто, – пробурмотів я і розплився в максимально ідіотській усмішці, що личить такому випадку.

Церква виявилася дуже маленькою, чистою та затишною. Утім, як і всі грецькі церкви, які ми відвідували раніше. Переступивши поріг і купивши три свічки, ми одразу примітили ту історичну нішу, де мали б помічатися мощі святого. І вони там були! Понад те, доступ до тіла в позолоченому гробу здійснювався в порядку живої черги, дуже, до речі, незначної. Два священники тягнули якусь молитву, спритно направляли відвідувачів, хоча краще сказати паломників, до святих мощів. Я підгледів, як процедуру поклоніння переді мною здійснила літня гречанка, і повторив все в точності. Словом, сап'янові шиті золотом капці Спи-

ридона сьогодні надійно прикриті склом, можливо куленепробивним. З тією ж ретельністю від згубної дії екзогенної інфекції захищено і обличчя святого. Думаю, це правильно. Як і моя попередниця, я смачно і досить голосно поцілував повітря над капцями і перехрестився, дивлячись вже в порожні очниці мумії. Тільки б св. Спиридон не залишився глухий до моїх... Стоп! Не можна всує, а то всяке, знаєте, може бути.

До речі, за час нашого перебування на Корфу, ми побували в Керкірі ще двічі. Доступ до святого був закритий. Схоже, нам дуже пощастило.

Так ось, день за днем, просякаючись духом острова, ми непомітно закохалися в нього по вуха. У його людей, його природу і в щось абсолютно невловиме, що практично годі описати, а можна тільки відчутти. І я жодним чином не хочу образити тут інші острови Еллади, але абсолютно незрозумілим чином Корфу полонить вас м'яко і непомітно, а потім, коли, як кажуть, відступати більше нікуди (та й чи треба?), ви раптом розумієте, що опинилися в солодкій неволі, з якої, поклавши руку на серце, зовсім не хочеться вибиратися.

І дійсно, а чи треба?

Родос, Крит, Корфу – міста, острови, такі однаково грецькі і такі різні, мабуть, єдине, що їх формально ріднить, так це державна належність.

Першим спокусником був Родос.

Пейзаж острова за першого побіжного погляду нагадує мексиканський. Опунції та агави становлять чи не половину всієї рослинності, величезні площі і зовсім позбавлені останньої доти, доки ви не потрапляєте в селище або місто, і тільки в його околицях ви побачи-

те гаї низькорослих олив і запилених пальм уздовж узбережжя. Словом, там, де є вода, і не просто є, а в кількостях, достатніх для поливу.

Я довго не міг зрозуміти, у чому ж родзинка, чарівність цього місця; день за днем задаючись цим питанням, намагався виділити щось одне, особливе, але так і не зміг. І тепер мені абсолютно очевидно, що Грецію потрібно сприймати цілком, навіть не намагаючись дробити на окремі події, зустрічі, враження та острови.

На Крит ми прилетіли в самому кінці сезону, і ця обставина дала нам можливість хоч якось відпочити. У глибині душі ми сподівалися, що туристів вже практично не буде, але, утім, – натовпи скрізь і всюди. На виїзді з аеропорту – рекламний щит російською мовою: «Шубы из натурального меха!» і далі реквізити фірми та адреса магазину в Геракліоні. Словом, настрої одразу почав псуватися, як завжди, коли в місцях абсолютно несподіваних і вельми віддалених раптом натрапляєш на російськомовну публіку. А якщо ще у великих кількостях – прощай відпочинок! Плюс далекі екскурсії були неможливі, бо я ще недостатньо одужав після перелому ноги – імплантати нили щодня. І ще не пощастило з готелем. Він був занадто зірковим для нормального відпочинку. Імовірно, я надмірно суб'єктивний, а тому продовжувати не буду. На жаль, ми так і не дісталися до казкових місць на південному узбережжі, але все одно знайшли безліч інших способів, щоб прекрасно провести час, адже це Греція!

І знову Корфу.

Коли ми брали машину напрокат, я запитав про максимальну і допустиму швидкості на дорогах остро-

ва. «Ну, де є знак, – відповів мені представник компанії, що надавала машину, – там швидкість бажано дотримуватися. А де немає – не знаю. Ще зустрічні автобуси, ну самі побачите... Їм варто поступатися дорогою... Осьова розмітка, там, де вона є, суворо дотримується, якщо поруч поліція. І ще особливість – односторонні світлофори... Херете киріє!!!» Я спробував перепитати як це так особливо (тут на Корфу) дотримуватися подвійної осьової і що таке односторонні світлофори, але це було так, якби хтось спробував звернутися до римського Папи суахілі. Хоча, можливо, Папа б все ж знайшов пару слів на цей випадок.

І наступного дня я все це побачив. Але тільки наступного дня!

Для початку спробуйте уявити собі дорожній знак «БАРБАТІ від 1 до 3 км». Якщо ви цілком усвідомлюєте подібне, значить, ніщо вже не завадить вам чудово покататися і відпочити на Корфу та й будь-де у Греції!

І ще корисно брати із собою штурмана. Мені пощастило. Марго чудово виконувала свою справу, єдине, що її дратувало, так це ситуації, коли знак «ПРЯМО» на роздоріжжі чомусь вказував на стару повалену оливу, ну або просто в небо. Або ще варіант:

– Каламі прямо? – Ліворуч! – Але дорога направо! –... Значить, прямо наліво... – Може повернутися? – Навіщо? Якщо є дорога направо, а покажчик наліво, то просто нікуди не звертай...

І це свята правда!

Автобуси... О, це спеціальна тема для вельми прискіпливого дослідження. Насамперед автобуси діляться на ті, в яких ви їдете самі, і ті, які їдуть вам назустріч.

Перше наше ознайомлення з грецькими автобусами відбулося на Родосі. Кості, представник турфірми, який зобов'язаний був опікувати нашу групу, пояснив, якщо автобус затримується, то підстав для занепокоєння немає, він все одно приїде, якщо... якщо, не поїде чомусь по іншій дорозі. Якщо автобус приходить раніше часу, скажімо хвилин на п'ять, то тут справа погана. Він просто не буде чекати зазначеного часу відправлення, а, постоявши кілька хвилин, рушить далі. І це нормально. Що ж, і це правда.

Справедливості заради потрібно зазначити, що всі рейсові автобуси в Греції практично нові (загалом «мерседеси», «неоплани» та «вольво»), утримуються в ідеальному стані, обладнані кондиціонерами. Їхати приємно, особливо якщо взяти до уваги клас тутешніх водіїв. Це просто аси! У тих місцях, де і звичайній легковій машині тіснувато, вони абсолютно спокійно вписуються у всі підступні повороти серпантину. А в таких селищах, як скажімо Дафні або Пагі, де власне дорога обмежена безпосередньо житловими будинками і пішохідної частини немає взагалі, просто дух захоплює, коли бачиш, як таке слонення витончено і без будь-якої напруги танцює рок-н-рол у посудній лавці. Причому водій постійно вітається з перехожими і, мені здається, навіть встигає обмінятися останніми новинами.

Зустрічні автобуси – це просто кошмар будь-якого водія, крім грецького, зрозуміло. Коли будете подорожувати по Греції на машині, особливо вперше, запам'ятайте одне правило: побачивши автобус, необхідно негайно перешикуватися і притиснутися вправо настільки, наскільки це взагалі можливо. По-

тім потрібно зупинитися і заплющити очі. Не хвилюйтеся, автобус впишеться, а ось вам маневрувати в цій ситуації не варто. Усе, він проїхав. Можна розплющити очі і рухатися далі.

Односторонні світлофори, як з'ясувалося, це просто світлофори, установлені на в'їздах у маленькі населені пункти, де головна вулиця вона ж єдина, і ширина її не дає змоги роз'їхатися навіть двом легковим машинам, і посунутися нікуди – стіни будинків. Світлофори влаштовані просто: спочатку відкрито рух в одному напрямку, потім в іншому. Дещо незвично було інше. Їдеш собі по дорозі з двостороннім рухом, а вона раптом раз – і перетворюється на односторонню.

Особливо мило, коли в такому вузькому коридорі розташований ще й магазин, і хтось вже запаркувався біля його дверей і вирушив за покупками. Створюється затор, і під безперервний акомпанемент сигналів клаксона починається з'ясування стосунків. Здається, справа от-от дійде до бійки. Але, не хвилюйтеся, це Греція. Таки просто заглянув за сигаретами, там зустрів знайомого, вони поговорили, а Спіро в цей час спочатку просто хотів проїхати, але коли він дізнався машину Таки, то трохи (хвилин п'ять) посигналив йому, щоб той вийшов, оскільки у нього, у Спіро, були новини від його двоюрідної тітки з Кассіопі, але це не важливо, а важливо, що через тиждень він буде пробувати молоде вино і ось запрошує на свято Таки...

Завіса. Усі мирно роз'їжджаються.

До речі, якщо вже моя розповідь торкнулася магазинів...

Магазини в Греції, як ми з'ясували, теж розділені на дві категорії: для греків і для всіх інших. Якщо вас раптом занесе кудись у глибинку, не сумнівайтеся, майже напевно ви потрапили в магазин для греків. Він, звичайно, буде називатися «Супермаркет», навіть якщо за площею його можна порівняти з гаражем на одну машину. Обов'язковим атрибутом такого магазину є величезні банки з оливковою олією і мішки з різноманітними крупами, що стоять прямо в проході. По стінах можуть бути розвішані зв'язки часнику та кукурудза. На багатьох товарах не буде цінників. І там можна буде торгуватися досхочу, якщо ви, звичайно, любитель цієї справи. Вина, нехитрі вироби з деревини олив і бронзи, а також божественний грецький хліб краще купувати саме тут. Друга категорія визначається просто. Магазин розташований просто в місті, в історичній частині міста, поруч із готелями або прямо у вашому готелі... Коментарі, як то кажуть...

Найчудовіший час для шопінгу – кінець сезону, приблизно середина жовтня. Ціни буквально на все дійсно догівірні. Цінники не в рахунок. А якщо зав'язати з продавцем, часто, за сумісництвом, і власником магазину, душевну розмову, то дещо вам просто подарують. Головне в бесіді – розповісти, хто ви і звідки, а потім висловити своє захоплення Грецією, ну і магазином теж. Я, наприклад, жодного разу не покривив душею!

Що ж, час повернутися в готель «Наутілус»...

Як справедливо зауважив класик, або це просто народна мудрість, усьому настає кінець. Особливо хороше завжди закінчується дуже швидко. Саме так і пролетіли наші чарівні дні на Корфу.

Коли багаж був вже упакований і розташувався на рецепції, нам залишалося ще пів дня до автобуса. Були, зрозуміло, кинуті в море монетки (пару лепто) і дотримані всі інші умовності, належні під час прощання з місцем, де вам було, не просто добре, а дуже добре. До речі, дельфіни теж прощалися з нами: вони з'явилися в полі зору перший і останній раз за весь час нашого перебування на Корфу.

Ми сиділи в шезлонгах на терасі біля басейну і, розглядаючи Албанське нагір'я, насолоджувалися невідомо яким вже за рахунком узо. Де-не-де, незважаючи на доволі ранню годину, загорялися перші світлячки.

Залишалося тільки переодягнутися, попрощатися з нашими новими друзями з готелю і вирушити на зупинку автобуса.

І тут сталася остання наша на Корфу пригода, якщо її так можна назвати. Просто ми не були до цього готові. Нас проводжали як хороших друзів або навіть майже родичів! Усі шкодували, що нам доводиться так скоро їхати. «Може ще узо в дорогу? Ти завжди брав узо правильно з льодом, а брендів нерозбавлений, як грек...» А побажань «Щасливої дороги» і «Приїжджайте на Корфу ще» було практично порівну. Ну і звичайно: Херете киріє!.. Будь щасливий!..

А хіба можна інакше на цьому острові?..

До побачення, Корфу! Не «прощавай», просто до побачення, до скорого побачення!

Тепер у мене є ще одна мрія. Здогадалися, яка?..

Корфу-Відень Червень-Липень 2006

*Десь там, де неба блакить,
де обрій тремтить
далеко.
Ось там дивні греки живуть
і Ципуро п'ють
у спеку.
Там час загубився в гаю,
нескінченна одна
хвилина.
Знайти тепле місце в раю
зможє тут будь-яка
людина.
Я знов приїду сюди,
на берег зійду
пустельний.
Пірну у новий будень,
вітаючи день
пекельний.
Десь там, де неба блакить,
де сонце пече
у спину.
Ось там дивні греки живуть
і весело п'ють
Редзину.*

Чому саме Сад Богів?

Пам'яті Джеральда М. Даррелла

До написання цієї повісті мене підштовхнув видатний натураліст, популяризатор живої природи, автор 37 книг, а отже і письменник, Джеральд Малькольм Даррелл.

Підстав тому було дві. Перша дуже банальна. У дитинстві я прочитав «Мою сім'ю» та по вуха закохався в Острів, де відбувалися описані події. Тоді, одначе, Острів цей існував для мене тільки в книзі, моїй уяві та на карті світу, зрозуміло, оскільки відвідати його радянському школяреві годі було навіть уявити. Просто ніколи. Н-І-К-О-Л-И! Але про всяк випадок я закінчив університет і став біологом, власне, залишаюся ним і досі.

Друга також безпосередньо пов'язана з Дж. Дарреллом, а точніше, з його відверто невдалою спробою показати у фільмі «Сад богів» саме те, що він блискуче передав на сторінках трилогії про Корфу.

Минули роки. Багато років....

У цьому оповіданні я намагався не називати імен і дуже рідко вдаватися до згадування конкретних географічних пунктів, проте всі описані події реальні, і ваш покірний слуга був їх безпосереднім учасником. І головне. Я не збирався створювати довідник, а тим паче щось із розряду дуже художньої літератури. Мета

була одна: показати, що справді на світі існує Сад Богів, і він цілком заслуговує на таку назву.

Наскільки мені вдалося впоратися із цим завданням, судити вам!

Частина перша

То чому Сад Богів?

Зрозуміло, на початку все затіяли ті самі грецькі боги. У Посейдона з прекрасною німфою Керкірою стався бурхливий роман, у результаті якого на світ з'явився милий хлопець Феак, і щасливий тато подарував коханій цілий острів. Імовірно, з природної скромності та небажання ускладнювати просту і без того очевидну ситуацію він назвав острів Керкіра, щоб молода мати навіть не надумала кудись сіпатися, а сиділа вдома та виховувала сина. Так з'явилася ще одна назва: Острів, або Земля Феаків.

Значно пізніше візантійці стали називати цей острів Корфу, назва прижилася, але справжні корфіоти в бесіді і досі дуже люблять пригадати ім'я прекрасної німфи.

Про інших богів тут говорити недоречно, бо їх просто немає, і водночас вони є. Вони в усьому, що є на Острові. Це і море, і сонце, і шалена зелень, і квіти, це запахи, якими просякнуте повітря, це прекрасні та дуже красиві люди, це любов, яку ти відчуваєш щомиті, і здається, що приходить вона нізвідки, але вона скрізь і в усьому. Це той фантастичний стан, коли просто хочеться плакати і сміятися від щастя.

Оце все і є боги Корфу.

Однак на Острові ще присутній і дещо інший пантеон. Це веселі боги на кожен день. Їх багато, дуже багато, і тут хочеться згадати лише найяскравіших.

1

За головного тут Бог Веселий Кавардак. Це дуже впливовий бог, йому підпорядковані дрібніші, що, власне, логічно. Його основна функція полягає в тому, щоб дати відчутти кожному, хто прибуває на Острів, що абсолютно все тут у прямому і переносному сенсах перебуває у перманентному стані «з ніг на голову». Однак він успішно організує роботу дрібніших богів так, щоб дні, проведені на Корфу, залишилися в пам'яті найнезабутнішим рок-н-ролом у житті.

2

Перший, безумовно, значущий, це Бог зеленого автобуса

Громадський транспорт Корфу становить лише два види автобусів. Саме види. Один, назовемо його каботажний, охоплює найближчі до столиці населені пункти та локально важкодоступні гірські селища, і в нього є розклад, який, з невеликими помилками, але все ж таки дотримується. Другий, це його величність Зелений автобус. Його маршрути покривають майже весь Острів, крім хіба що верхівки Пантократора. Чому Зелений? Таємниця або ще одна особливість Корфу. Автобус може бути і зеленим (як мені довірливо повідомили, що насправді, на самому ПОЧАТКУ вони усі були дійсно зеленими), і білим, і чер-

воним у смужку, але сьогодні всі на сто відсотків знають точно – він зелений! На зупинках так і написано: Зелений автобус. Стій і чекай. Саме так. І борони тебе будь хто дивитися на час прибуття. Він приїде і все. Може, за годину, але точно приїде. Звичайно, побачити весь Корфу можна тільки на машині, і про це ще буде далі, але коли хочеться трішки випити в столиці зі своїми друзями, з кожним окремо, зрозуміло, то рятує Бог зеленого автобуса.

Можна, звісно, взяти таксі, але які тоді веселощі?

3

Бог прикордонно-митної служби

Одразу хочу обмовитися, з митницею ми ніколи не стикалися. Кажуть, щоправда, що на портових митних пунктах ще й досі можна знімати серіали про жажливих і підступних контрабандистів з Італії та Албанії, але, на жаль, спостерігати щось подібне не довелося, бо нашими воротами до Керкіри завжди був аеропорт. Для початку невелика довідка. Посадка на Корфу, як і на смугу в Гібралтарі, входить до обов'язкової програми всіх пілотів світу. Але ж це весело! Так ось, летимо ми якось на Корфу з Відня у чергову відпустку. Відень – це таке миле невеличке містечко в Австрії з величезним аеропортом. Австрійські прикордонники, і це, очевидно, входить до службової інструкції на виліт із країни, дивляться на документи приблизно так: «Летіть, та й годі». Глянуть у паспорт, звірять фейс і приємного польоту. Штамп то навіщо ставити, чорнило знову ж таки заощадити, усе всередині ЕУ, кордонів немає. Це вже коли повертаєшся, поводяться вони з педантичністю професора математики та запопадливістю вишколених сторожових вівчарок.

А ось на Корфу... Приліт є приблизно таким: натовп озвірілих від західноєвропейської дійсності громадян прямо з автобуса прямує до зали отримання багажу (нагадую, кордонів немає) і прямо звідти роз'їжджається по своїх готелях та апартаментах. Ніхто нічого не перевіряє. А навіщо? Літак прибув із ЕУ зони.

І от ми летимо назад.

Здали багаж та й рухаємось у напрямку посадки. Потім стриптиз, усе як зазвичай. І нарешті – паспортний контроль. Офіцер гортає сторінки наших паспортів, звіряє ім'я та прізвище з даними в посадкових талонах, знову гортає паспорти, підводить на нас очі і вимовляє епохальну фразу: «Як ви потрапили на острів?» Сказати, що я сміявся, нічого не сказати. Я іржав, як кінь, що було не дуже доречно, але стримуватися вже не було ніяких сил. До того ж я сказав йому, що, мовляв, добрий плавець, і дістався сюди через протоку прямо з Албанії. Це його хоч якось розслабило. Зрозумів, що жарт. Ще раз глянувши на номер рейсу, він вирішив прояснити для себе і без того безумовно очевидний факт, і запитав: ви прямуєте в Австрію? (а між рядків: НАВІЩО, ЯК???) А у вас є дозвіл на проживання в цій країні?» Ми показали наші резиденс конфірмейшен і пройшли в дьюті-фрі.

Але мені дуже хотілося випити з ним пару узо. Він так, бідолашний, утомився, збираючи докупити цей ребус.

4

Бог подарунків та економії грошей

Коли ми прилетіли на Корфу вперше, а було це... дуже давно, безумовно, хотіли придбати якісь сувеніри чи цілком конкретні речі на кшталт одягу, шкіри ще

чогось, що знадобилося б у повсякденному житті. І з'ясувалося, що все дорожче, ніж в Австрії. Значно дорожче, але все це інше. Забігаючи наперед, скажу, що тепер моя дружина купує черговий літній гардероб лише на Корфу. Так до чого це я. Купували ми що хотіли і на що були відведені на відпустку гроші. Допоки я не з'ясував, що корфіоти шалено люблять торгуватися! І справа тут не в тому, що в результаті вони отримують за свій товар трохи меншу суму. Це просто в крові. А якщо ви не будете тупим чванливим туристом, який і два слова якою-небудь іноземною мовою не може зв'язати, і почнете з продавцем розмову, то дещо вам ще й подарують. Корфіоти дуже люблять поцікавитися, звідки ви, як почуваються батьки, діти, розповісти про свою сім'ю, про те, якою складною була зима (мало туристів, отже, мало грошей), і все це просто від самого серця.

І проходячи наступного дня повз ту саму лавку, з вами будуть вітатися як з друзями, запрошувати на чашку кави або чарочку ципуро, жодним чином не натякаючи на те, що було б непогано, якби ви залишили тут ще певну суму. У нас був друг, на жаль, він зараз у кращому світі, який тримав сувенірну лавочку в самому туристичному центрі старого міста. Для знайомства ми щось купили. Потім заходили просто побалакати. На наступний рік ми привезли подарунки з Австрії, дрібниці, просто знак уваги. Дружині сподобалася обручка. Ну це діло святе. Я поліз за гаманцем, а в цей час наш друг, дивлячись чомусь у стелю, відірвав цінник і озвучив зовсім іншу суму, зрозуміло, значно меншу. Потім весь час нам щось дарували. І далі, до самої його смерті, ми привозили щось і отримували подарунки. Просто так. Я сто разів казав, що не треба, дякую, це ж твій

бізнес. Ні, бери, що подобається і все. Зараз у лавці працює його дружина, а напроти син. Коли ми приїжджаємо, вони кидають усе на світі та буквально біжать нас зустрічати. І ми просто спілкуємось. І це не єдине місце, де на нас чекають і зустрічають як друзів.

Це просто приклад.

Гроші, звичайно, ніхто не скасовував, але доброта та увага до ближнього тут повертаються в десятикратному обсязі і негайно, якщо ти даруєш їх від чистого серця. І це дуже добре відчувається саме на Корфу. Може тому, що Спиридон поряд? Ось так.

Не будьте тупим туристом.

5

Бог паркування.

Мабуть, найшкідливіший зі всіх дрібних богів. Навіть писати про нього не хочеться. У Корфу-тауні (ще одна назва столиці) є три чудові платні паркінги, два з них неподалік від центру, а третій – у самому центрі: прямо на Еспланаді (вулиця Лістон, площа Спіанада). Але ж! Можна запаркуватись безоплатно! О, так уперед! Ближче до центру за спроб хоч кудись всунутись ви дізнаєтесь багато нових грецьких слів. Кондиціонер у машині почне закипати. Ваша спина буде мокрою. У результаті петляючи, ви потрапите не на ту дорогу і будете змушені виїхати з міста, і лише потім відновити спроби знайти паркінг. Ну, це якщо ви міста не знаєте. Старе стихійне паркування на набережній – це звичайно варіант, але якщо ви любите поспати вранці, то можете забути й про нього.

Так, мабуть, найшкідливіший бог.

Бог «Нічим розміняти, але ви беріть і так», не плутати з Богом Ямас!

У цього бога родовід ведеться від самого Бахуса, не інакше. Дуже хороший бог, добрий і завжди веселий. Ось хочете ви вночі в Керкірі випити келих вина, які проблемами! Проте заклади вже закриваються (гуляти треба було менше). А вина хочеться. І ось смиренно, тремтячою рукою ви простягаєте свої сто євро і просите келих вина. Господар закладу, змірявши вас суворим поглядом, каже, що, мовляв, каса закрита, розміняти не можу, але я вам маленьку пляшечку наллю, беріть просто так. Ямас!

Бог «Як знайти храм св. Спиридона?» Це дуже ексцентричний бог, але все ж таки кілька слів і про нього. Значить, є такий святий Спиридон. Народився на Кіпрі, де і працював святим, поки не помер. Потім абсолютно неймовірним чином його мощі опинилися на Корфу, де Спиридона негайно визначили в покровителі острова і шанують до цього дня і навіть звели собор на його честь та й для зберігання, так би мовити. У соборі ви можете попросити частину матерії від одягу святого. Це такий маленький паперовий пакетик, у якому справді поміщений невеликий фрагмент тканини. Так ось, пакетики не вичерпуються рік у рік. Тут ви маєте обуритися: як так? Це ж, м'яко кажучи, фальшування, дурять нас! Не поспішайте. Тут справа вельми делікат-

на. Щороку священники собору розкривають саркофаг і переодягають святого. І перевзувають. Навіщо? Справа в тому, що за рік одяг і взуття Спиридона сильно зношуються, так, ніби він весь цей час вів дуже активний спосіб життя. А на підшвах іноді знаходять рештки землі... Не вірите – ваша справа.

Так ось цей синтетичний ексцентричний бог виконує тільки одну функцію – провідника до мощів св. Спиридона. Тут потрібно дещо конкретизувати ситуацію. Усе Старе Місто можна пройти вздовж і поперек разів двадцять менше ніж за годину. А шпиль дзвіниці собору видно з будь-якої точки міста. Якщо ви хоч щось читали та дивилися відповідні світлини перед приїздом на Острів, то треба бути повним ідіотом, щоб не знайти собор. І ваш покірний слуга серед цих ідіотів. Під час першого відвідування Корфу ми забрели в церковну лавку де придбали іконку зі Спиридоном. Ну а потім я запитав господиню, як добратися до храму. Сцена була шедеверальною: вона мовчки простягла руку, вказуючи на протилежний бік вулички, де якраз і розташовувався один із входів до собору. Але трапляються ситуації ще анекдотичніші. На Еспланаді (півтори-дві хвилини пішки до Спиридона) зграйка богомолів із Росії судомно чіплялася до народу з питанням: чи хтось розмовляє російською. Ну, знайшлася добра душа. Далі підслухано. «Здрастуйте, ми тільки приїхали, нічого тут не знаємо, у нас є 200 євро на те, щоб хтось провів нас до собору св. Спиридона. Ви зможете нам допомогти?

Так, Дорога до Храму – це річ у собі. Завіса.

Про що ж я й кажу, що бог цей вельми ексцентричний.

Бог Ямас! Дуже сильний повсякденний бог, майже такий самий, як Бог Зеленого автобуса та Бог готелів та апартаментів. Що таке “Ямас”? З грецької це перекладається приблизно як... Ні, не перекладається, тобто перекладається, щось я заплутався, це все тому, що Ямас! Власне, у кожній мові є свої застільні вислови, тому вибирайте самі. Але це можна описати. Налили по чарці чого завгодно, підняли келихи, “ямас!” і випили. Узяли щось у барі, і бармен вам каже: “Ямас!” Сидите десь у кафе і вживаєте якийсь алкоголь, а люди що проходять повз просто кажуть вам; “Ямас!” Цей самий бог Ямас поширений переважно у готелях, де все включено. Заступає на службу згідно з грецькими законами о 10 ранку і працює доти, доки не закриється бар. Будьмо!

Дуже працьовитий бог.

Бог готелів та апартаментів. Належить, як я вже казав, до категорії головних повсякденних богів. Про нього окремо можна написати цілу книгу. Дуже товсту. Однак вона становитиме собою щось на зразок путівника чи рекламного буклета. А тут хочеться сказати про інше. Якщо Корфу для вас це просто чергова пташечка у списку місць, які потрібно відвідати, просто навіть не думайте про цього бога, він для вас не існує. Вибирайте готель або апартаменти відповідно до ваших уподобань і фінансових можливостей. Просто всі, хто приїждить на

острів, діляться на дві категорії – гості і туристи. Якщо ваша категорія турист, цим все сказано.

Але є й інша категорія. Це люди, які з року в рік повертаються на Острів, і найчастіше в один і той самий готель, у ті самі апартаменти. А там їх зустрічають гостинні господарі, які вже стали друзями у найповнішому сенсі цього слова. Ви вже чудово знаєте, не тільки як кого звати, а й у курсі справ сімейних, ви вже не перший рік вітаєте їх зі святами, і вони, зрозуміло, роблять те саме. Ви навіть не запитуєте, у який номер вас поселять. Бо ваш номер завжди чекає вас, і ваші друзі про це подбали. І все! Ваша коротка відпустка починається негайно.

Просто вам не потрібно часу на адаптацію. Ви вдома, в іншому місці, але вдома, і навколо вас сім'я, яка від щирого серця буде піклуватися про вас. І вас прийняли в сім'ю, і сталося це природно, без найменших зусиль з обох боків. All you need is love. І це працює.

Неофіційно, зрозуміло, самі корфіоти називають такі готелі родинними.

Так, сильний бог, але дуже сльозогінний.

10

Бог – рятівник стомленого європейця.

Безпосередньо співпрацює з Ямасом і Богом готелів та апартаментів. Дуже діловий і займається загалом тим, що в стислі терміни розслабляє втомлених від щоденної рутини німців, австрійців, французів, англійців і далі за списком. Використовує для цього різноманітні методи, але найчастіше узо. А потім пиво. Потім знову узо. І далі за схемою до досягнення терапевтичного ефекту. Такий

метод можна використовувати, не виїжджаючи з дому, і Греція, це звичайно Європа, але Європа буває різна.

Теж дуже роботящий і відповідальний бог.

11

Бог прокатної машини.

О, це один із улюблених повсякденних богів. Якщо у вас є права, і ви думаєте, що з легкістю поїдете машиною в будь-якій країні світу, не поспішайте. Тут, на Корфу, зрозуміло, діють стандартні міжнародні правила, але тільки з корекцією на місцеві особливості водіння та місцевих водіїв. Насамперед хочу категорично поради-ти брати машину на прокат, якщо ви хочете подивитись все на Острові. Просто є такі місця, куди ви просто не дістанетесь, навіть удавшись до послуг Бога зеленого автобуса. У прокаті на острові у всіх машин дуже хороший технічний стан, з цього приводу хвилюватися не варто. Ну а фірму обирайте самі. Так от, корфіоти ставляться до правил дорожнього руху, як, між іншим, і до всіх інших правил, з неприхованою зневагою. Скрізь, де можна порушити хоча б швидкісні обмеження, вони будуть їхати швидше. Хоч трохи. Скрізь, де вас можна обігнати, вони обженуть і потім будуть тягнутись перед вашою машиною ще з кілометр, нікуди не поспішаючи. Завжди, якщо потрібно припаркуватися на вулиці одностороннім рухом, знайдеться хтось, хто ігнорує інший трафік. Ненадовго, але все ж таки. І ще, катаючись островом на машині, не подумайте ігнорувати Бога зеленого автобуса. Якщо на серпантині вам на зустріч виповзає це чудовисько, притисніться максимально праворуч і заплю-

щіть очі. Він впишеться, а ось вам у цій ситуації сіпатися не варто. І не потрібно дивуватися, якщо в горах ви побачите старенький пікап, один із поворотних ліхтариків якого це просто лампочка, що бовтається на дротах. Він пройшов техогляд, і сизий дим із вихлопної труби нічого не означає. Ну... мабуть, років десять тому пройшов. Катайтеся і відпочивайте за кермом на здоров'я та всім серцем вбирайте найрізноманітніші куточки Острова, насолоджуйтеся цією пишністю сповна, однак не забувайте: Корфу приблизно 70 км завдовжки і приблизно 30 завширшки у найширшому місці. Заблукати неможливо: куди ви подінетесь з Острова? Так ось, бажаю вам повторити мій рекорд. Якимось ми з дружиною просто поїхали по обіді куди очі дивляться і де є дорога. Коли ми виходили з машини ввечері, лічильник показав, що за день ми намотали 270 км. Де? Як?

Щасливої дороги!

12

Бог музики і танців. Це дуже вродливий бог. Греки взагалі дуже музикальні, а корфіоти особливо. Ближче до Великодня, а особливо напередодні, здається, що з кожного подвір'я виповзають духові оркестри чисельністю від трьох осіб і більше. Усі вони одягнені в оригінальну уніформу і створюють стільки шуму, скільки можуть. Головним інструментом є тарілки, які на слух дещо знижують кількість фальшиво взятих нот. Але є і прекрасні дитячі хори, і цілком адекватні сучасні ансамблі, репертуар яких не обмежується лише грецькими піснями. Музика – вона скрізь, і на Корфу ви знайдете все, що душі завгодно.

А от танці... Я б розділив їх на дві категорії: для туристів і домашні. Для туристів танцюристи одягнені в національні костюми та демонструють весь арсенал класичних грецьких танців, закінчуючи, зрозуміло, сиртаки під музику Теодоракіса. Часто разом із туристами. Що робити, show must go on. А от якщо вам пощастить потрапити на домашню вечірку, я б сказав, якщо вам буде надана така честь, то ви побачите зовсім інше. Музика та танець сплітаються в одне ціле, рухи плавні і водночас стрімкі, і ви зовсім не уявляєте, яким буде наступне па. Складається враження, що танцюристи цього теж не знають. Усе це суцільний експромт, що зачаровує. У ньому і пристрасть, і ніжність, повне умиротворення та виклик. Ні. Це неможливо описати, це треба побачити.

До речі, туристам ця опція недоступна.

13

Бог ймовірності того, що на Корфу може статися все, що завгодно.

Власне, таке довге ім'я цього бога свідчить саме за себе, що робить безглуздим хоч якось його описувати. І не варто переживати наперед, на Острові нічого поганого з вами не трапиться, адже Пантократор та Спиридон завжди поруч, і весь пантеон повсякденних богів до ваших послуг 24 години на добу!

Ну от я й розповів лише про деяких богів, що мешкають у цьому саду. Тепер і ви з ними знайомі, і на запитання: чому саме сад богів? – зможете відповісти з упевненістю та однозначно.

Поїхали далі, на нас чекає друга частина!

Частина друга

Корфіоти. Хто вони: греки, корфіоти?

Тут маю сказати, що, зрозуміло, Корфу – не єдиний грецький острів, на який ми завітали за роки відпускних мандрівок. І не єдиний із Іонічного архіпелагу. Так ось скрізь і завжди ми збирали враження, намагалися запам'ятати або записати розмови, та загалом – будь-яку дрібницю. Коли все це зводиться до купи довгими зимовими вечорами, при свічках, гусячим пером... Ах, вибачайте, я захопився. Зрозуміло, при мерехтінні комп'ютерного монітора. Так ось, у такі дні виникають образи, які значно успішніше за сухі факти характеризують ту чи іншу ситуацію. Отже, греки. Дуже хороший народ і такий самий спекотний і яскравий, як грецьке літо. Вони всі моряки (ті, які справді моряки, – просто суперпрофесіонали), або не зовсім моряки, але човен є, а ось сусіди, друзі, знайомі точно були або, можливо, досі залишаються моряками. І це зрозуміло. З морем пов'язано дуже багато аспектів грецької реальності. Усі вони співаки та музиканти (на Корфу не одна філармонія!), художники та скульптори, письменники та поети. У найширшому сенсі слова – творчі люди. Усі вони комерсанти і чудово розуміються на всіх питаннях свого, можливо, дуже маленького бізнесу. Усі вони патріоти не для пташечки. І цей патріотизм проявляється в усіх аспектах повсякденного життя. Грека дуже легко образити, навіть випадково, зачепивши якусь дуже чутливу патріотичну струну. Усі вони природжені промовці. Упс. Не всі, але поговорити греки дуже люблять і знаходять для цього найрізноманітніші теми,

навіть якщо вести мову нема про що. Ну от так, як є, так і є. Усі вони дуже люблять поскаржитися на три речі. На сухе літо, на дощове літо і на зимовий сезон, коли туристів мало, а отже, грошей теж. Усі вони дуже сентиментальні та чутливі. Грек заплаче від щирого серця, якщо раптом дізнається, що в когось трапилося горе, навіть якщо з цією людиною він ледве знайомий. І греки не соромляться своїх сліз. Чудовий народ!

Так от, жителі Корфу, це все вище перелічене плюс корфіоти! Вони люблять свій Острів, дуже пишаються ним, і щасливі бути корфіотами. І всі вони є християнами. Крім тих, що «ще ні». Але останніх дуже мало.

Помолимося?

Я б і радий був обійти цю делікатну тему, бо питання віри завжди були та назавжди залишаться, мабуть, найінтимнішими питаннями у світі, але ніяк не виходить. І винен тут не тільки і не стільки Спиридон, до якого валять натовпи зі всього світу, але також безліч церков і монастирів, розкиданих по всьому Острову. Зрозуміло, за весь час, проведений на Корфу, накопичилося достатньо вражень, якими хоч коротко хотілося б поділитися. Перше, що впадає у вічі, так це той безумовний факт, що корфіоти – добродішні християни. У неділю і на церковні свята зранку і до півдня всі церкви забиті настільки, що іноді неможливо навіть зазирнути усередину. Усе життя замирає і, особливо влітку, здається, що місто вимерло. Але ось служби закінчилися, і з церков на вулиці ринув людський потік. І люди ці життєрадісні та веселі. Більшість. Складається враження, що вони зробили одну дуже важливу справу, але настав час повернутися до інших буденних справ і пріоритети тут розставляти недоречно. Якщо

просто: є час помолитись, а є час жити, і якщо що, священники за нас домолять, що там ще залишилось протягом тижня, зрештою це їх робота, і відповідний папірець ми вже кинули куди треба та сплатили. Але як я вже казав, у цьому потоці здорових енергійних людей особливо примітні невеликі групи дуже блідолицих жінок, одягнених у дорогі довгі сукні, обов'язково у хустках. Ще одна відмінна ознака: зовсім відсутній погляд, я б навіть сказав, якась зацькованість в очах. Це російські богомолихи (у корфіютів є термін, який найточніше перекладається саме як богомолихи, а не паломниці, який застосовується тільки до цієї категорії), і вони мають вигляд як інопланетяни на цьому святі життя. Як сказав мені один знайомий настоятель монастиря: "Вони цілими днями моляться, ніби нагрішили вже на десять життів, грошей привозять на пожертвування храму багато, це добре, але не працюють, це погано. І жодного разу за місяць, а може, і два, я не бачив, щоб вони ходили до моря. Навіщо вони сюди приїхали, якщо не ходять на пляж? Хіба ж у них своїх святих мало?"

Повернемося до корфіютів. Сидимо ми якось із дружиною в соборі та спілкуємось із Самим. Так, насправді місце це дуже медитативне. Нам не потрібна колективна служба, ми, приходячи сюди, просто скорочуємо кількість посередників до мінімуму. І ось ми сидимо і спостерігаємо найрізноманітніших людей. Тут до церкви входить молода дівчинка-гречанка: шорти трохи більше, ніж трусики, топик, це треба бачити, ніякої хустки, два пакети з овочами з ринку, він неподалік. Присіла, перехрестилася, кинула пару євро у коробочку для жертвувань, ще раз перехрестилася і полетіла

в шалене різнокольорове літо. Ось якщо описати точне ставлення корфіотів, цих добропорядних християн, що до відправлення, пардон, релігійних потреб, то ця дівчинка буде найточнішою ілюстрацією. Однак ми на Корфу, і навіщо робити із церковних свят заупокійну літургію. Саме тому два найбільш значущі свята корфіоти відзначають весело і з розмахом. Перший – це день пам’яті святителя Спиридона (тут теж питання: як він міг чогось святити, якщо вже був мумією? А коли мумією не був, то святив усе, що міг, але не на Корфу. Проте корфіоти не заморочуються подібними дрібницями), відзначається 12 грудня і повільно через майже повну відсутність туристів переходить у Різдво. Зате 11-го увечері Спиридона перевдягають і перевзувають, і виносять із келії для загального “спілкування” та поклоніння. Так проходить все 12 грудня, потім грандіозна служба, а потім узо! А у грудні на Острові холодно, градусів 10 плюс. Усі чекають весни. І ось нарешті зацвітають цикламени та цитрусові, черепахи починають свій нелегкий і недовгий любовний марафон, дедалі більше світить сонце – весна йде, далі ви знаєте. Наближається Великдень. А це час запастися порожніми глечиками або хоча б горщиками для квітів. Це час пекти хліб фогаця прісний але частіше солодкий, час підсмажити мигдаль у цукрі, причому багато, і нарешті це час робити солодкі кекси коломбіна (від венеціанців дісталось) білий та чорний. Білий на меді або на лікері Кум-Кват, а чорний на термоядерній суміші кави та какао. О, це щось неймовірне! Так, зовсім забув, а глеку навіщо? Ось і я не знаю. Шукав витоки цієї традиції, але нічого переконливо зрозумілого не знайшов. Корфіоти

пояснюють це так: коли жінки, які принесли горщики з пахощами, побачили, що Труна Господня спорожніла, то від подиву просто випустили їх з рук. Тим більше, що побачили янгола.

Отож на Великдень зі всіх, ну майже всіх, будинків, із самого верхнього поверху скидаються порожні глеки. Вони мають розбитися, це віщує хороший рік. Деякі хитруни наливають у них трохи води для гарантії, але це неспортивно. Биття глеків триває цілий день, приблизно до п'ятої вечора. І в цей горщикоспад гуляти старим містом не варто. А на Еспланаді весь день буйство духових оркестрів, танці, натовп щасливих і веселих людей, це треба бачити. Так, мабуть, святкування Великодня – найкolorитніше і найжиттєрадісніше з корфіотських церковних свят.

Потім, зрозуміло, служба і узо.

Аміль, у сенсі Ямас!

P.S. А які “ще ні”, то їх менше відсотка на Острові.

Алкоголь.

Теж дуже делікатна тема. Корфіоти, як і всі нормальні люди, зрозуміло, вживають алкоголь. З міцних напоїв популярний місцевий бренд та Метакса. Зупинятися ними тут не бачу сенсу, бо ці напої і так добре відомі. Потім я окремо хочу виділити грецьку виноградну горілку ципуро й анісову узо. Уживання узо у греків це навіть не банальний прийом алкоголю, а скоріше, якийсь ритуал. У невелику (або велику) циліндричну чарку наливається узо, потім додається холодна вода або кубики льоду до стану, коли рідина помутніє і набуде молочного кольору. П'ється узо неквапливо, але й не дуже повільно, бо напій має

залишатися холодним. Дуже непогано пропустити чарку в спеку під грецьку крижану каву. Ципуро – горілка дуже м'яка, тому небезпечна: можна випадково непомітно захмеліти, але цей хміль легкий і відпускає без наслідків. Про вина говорити можна нескінченно. Вони всі добрі. Усі і дуже приємні! Але знову ж рекомендую скуштувати будь-яке домашнє вино. Навіть випробувавши домашню Ретзину, ви зрозумієте, що в супермаркетах продається зовсім інше вино з цією назвою. Ось тоді вам буде що згадати та з чим порівнювати. Ну і, звичайно ж, пиво! Крім привізного, на острові варять своє і, зрозуміло, дуже пишаються ним. І небезпідставно. Потужності пивоварні дуже скромні, але цілком достатні для виробництва шести сортів відмінного елю. Описувати знову ж таки безглуздо, треба пробувати. Варто сказати і про місцевий лікер Кум-Кват. Виробляється він із плодів однойменного цитрусового. Лікер цей дуже ароматний і смачний, але багато не вип'єш через високий уміст цукру. Власне, короткий експурс на цьому можна було б закінчити. Варто сказати і про дуже високу культуру вживання алкоголю місцевим населенням. Жодного разу ми не бачили п'яного корфїота. Хоча тисячу разів сиділи та випивали разом, але ніколи весела вечерея не переходила в похмуру п'янку. Як так виходить – не питаєте, не знаю. І в результаті маємо, що випили багато, але всі на ногах, у хорошому настрої, як заведено говорити в адекваті, і роз'їжджаються додому на автівках. Своїх автівках. Тут знову я відсилаю вас до одного з повсякденних богів, про якого не писав окремо. Поліцію ми бачимо регулярно, частіше у Корфу-тауні. Вони такі всі

красиві, мускулісті юнаки та дівчата, які патрулюють Старе місто на велосипедах, теж красивих і блискучих і, зрозуміло, абсолютно нових. Якось зустрівся патруль на мотоциклах. Ну що вам сказати. Вони більше красувалися своєю формою та дуже крутими байками, ніж несли службу. До речі, це нормально, що може статися там, де боги є всюди. І ще один раз, коли жалісливий корфіот прив'язував на буксир поліцейську машину, яка з незрозумілих причин зламалася. Усе! Це я кажу от до чого. Сидимо ми, культурно відпочиваємо, скажімо, десь біля моря. Музика, танці, все просто чудово! А народ з'їхався звідусіль, і кінці немаленькі. І ось, як то кажуть, фініш. Час додому, а вранці (не нам) на роботу. Далі картина маслом: хтось живе недалеко, його підкинуть, якщо дорогою, а решта (у нашому випадку) живуть десь на іншому кінці Острова, у гірських селах або в самому Корфу-тауні. І всі вони роз'їжджаються додому на своїх автівках, і про поліцію навіть не згадують. 0.50 ‰ алкоголю все ж таки дозволені, але хто його буде міряти? Самоконтроль та відповідальність – от що тут працює. Усвідомили?

Саме під цим я розумію справжню культуру вживання алкоголю.

Вустами корфіотів каже Всесвіт або Корфу зсередини.

Дуже складна тема. Я починав її разів сто і кидав. Але якщо більша частина моєї повісті вже написана, спробую знову, і перепишу, не дивлячись у старі нотатки. Не закликаю вас розділити мої погляди, але хоча б прочитайте. Можливо, ви знайдете у цих рядках щось таке, що відгукнеться камертоном у вашій душі. Близькість до природи, усвідомлення простих життєвих цінностей

роблять корфіотів кращими психотерапевтами у світі. Ми всі привозимо у свою відпустку тяжкість повсякденної реальності, від якої, власне, і хотіли відпочити чи позбутися. Дуже часто в тій реальності ми перевантажуємо весь цей тягар на рідних, і життя наше, повсякденне життя, перетворюється на пекло. До багатьох не доходить і ніколи, на жаль, не дійде, що благополучне, сите життя в будь-якій західноєвропейській країні це, по суті, – добровільне рабство, а у фінансовому плані просто автоінвестиція в економіку тієї країни, де мешкаєш. Це факт. Але це неправильно. Це погано. Але для того, щоб зламати систему, потрібна революція планетарного масштабу. І на жаль, зона комфорту тримає міцніше, ніж найміцніші ланцюги. І от ви у відпустці. З келихом того, що любите, ви сидите у шезлонгу, насолоджуєтесь прекрасним пейзажем, скажімо, Албанського нагір'я. І усно вже рахуєте дні до від'їзду, справедливо обурюєтесь тим фактом, що прилетіли тільки вчора, а залишилося вже менше ніж два тижні. Це якщо ви, турист. І мені вас щиро шкода. Ви отримаєте гарну засмагу, придбаєте купу марних речей, вип'єте смертельну дозу алкоголю і повернетесь додому, так і не відпочивши. А якщо окрім “два пива та горішки”, ви видавите із себе ще хоча б кілька слів, то будь-який корфіот відкриється для вас і від щирого серця спробує допомогти хоча б тим, що вислухає. Іноді й не тільки. Якось ми прилетіли на Корфу і привезли із собою проблему, яка зовсім не давала змоги розслабитися, просто як скалка в п'яті якась. День-два обговорювали все це, а потім я запропонував спуститися в бар і запитати в народу. Бармен (я не називаю імен, просто Бармен саме з великої лі-

тери!) привітно нам усміхнувся, налив два бренді і, як завжди, запитав, як справи. І тут я його приголомшив: “Скажи, Бармене, ти щасливий?” Буквально одну мить його відкрите засмагле обличчя виражало явний подив, але дуже недовго. “А чому ні. Я здоровий, сонце світить, син народився, будинок добудував. Звісно, я щасливий! По-по-по! А у тебе є проблеми?”

І всі наші проблеми зникли в ту саму мить. Ось так! І вони на Острові всі такі. Вони щомиті нагадують тобі, що більша частина проблем надумана, якщо не сказати – висмоктана з пальця, і в справжньому житті проблемам взагалі не місце. Але, на жаль, дуже дорого мати цілий острів подібних психотерапевтів на кожен день, які просто тобі відкриватимуть очі та битимуть віртуальним ціпком по голові, поки вся дурня не вийде.

А можуть і не віртуальним, але з любов’ю. Тому якщо у вас навіть три голови та сім ніг, вас все одно запам’ятають як “два пива та горішки”, не дозволяйте себе девальвувати, і на Корфу вам у цьому допоможуть. Перевірено!

Природа Острова.

Ось тут як біолог, я мав намір розвернутися. Але... Однак одразу прошу зауважити, якби я написав слово “острова” з маленької літери, то ви, справедливо, обурилися. Що це ще за довідник!

Адже Корфу – це саме Життя, і окрім прекрасних людей ви знайдете тут безліч цікавих тварин і рослин. Почати хочеться, звичайно ж, із цикад. Є такий давньогрецький міф. Богиня зорі Еос до нестями закохалася в смертного Титана, і скільки вона не напувала коханого еліксиром молодості, він все одно старів. Тоді вона

перетворила його на цикаду і залишила жити у своїй оселі, щоб коханий щоранку будив її піснею, наповненою чудовими звуками. А я що, я нічого. Це такий міф. Цикад дуже багато видів, і вони мають вельми цікавий цикл розвитку. Личинки живуть у землі від 1 до 17 років залежно від виду, потім виходять на поверхню і після останнього метаморфозу перетворюються на дуже велику муху. І ось вона, цикада, у всій красі та готовності невтомно співати свою пісню все спекотне літо від самого світанку і до глибоких сутінків. Найцікавіше, що в обумовлений час на поверхню виходять не всі цикади популяції, а лише деякі, і в такі роки ви будете чути лише недружне цвирикання на дуже віддалених деревах. Але бувають роки (для Корфу періодичність 7 років), коли відбувається масовий вихід цикад. Це не можна описати, це треба чути! У цей час весь Острів – це спів цикад. Він просто гримить! Вони скрізь, і в оливкових гаях, і на березі моря, і в Корфу-тауні. І саме в місті це явище шокує. Ви не чуєте машин, спілкуватися вам дуже важко, часто зриваєтесь на крик, і лише тому, що цикади співають, це їхній рік. Їх дуже багато!

І ось, щоб трохи відпочити від цього шаленого щоденного концерту, ви йдете в оливкові гаї. Там перед вами відкривається зовсім інший світ. Перш за все під покровом олив ви відчуєте таку необхідну в спекотний день прохолоду. Трохи відпочивши, просто розплющте очі і подивіться навколо. Ртуттю від стороннього ока зникає між камінням полоз. Численні ящірки, спочатку завмерши при вашому наближенні, повертаються до повсякденних справ і нишпорять по стовбурах олив з якоюсь кумедною діловитістю. І тут ви чуєте, як

щось величезне й важке продирається крізь сухе листя та опале гілля. Але насправді це просто черепаха, яка тихо ходити не вміє. Вдалині галасують сороки, інформуючи околиці про наближення бандитів сойок. Десь високо, через просвіти у кронах на тлі сліпуче-синього неба, ви бачите, як повільно ширяють якісь орли. Біля ваших ніг снують дрібні жуки та багатоніжки. Бронзівки... бжжж, бум, падають до ніг, після того як урізалися у вашу голову, і потім, бурчачи несхвально, відлітають.

І зелень. Весь острів потопає в зелені та квітах. Це буяння фарб описати складно, воно особливе для кожної пори року і казково неповторне. Але якщо ви думаєте, що Корфу – це тільки море та пляжі, то глибоко помиляєтесь. На Острові дуже багато, особливо у північно-західному районі, дрібних річечок. Є навіть розкішні водоспади. Але якщо літо видалося спекотним, то навіть не рекомендуватиму вам їх відвідувати. Але якщо були дощі, то негайно беріть машину і вирушайте, не пошкодуєте. А ось річечки не пересихають, стають мілководними і тільки. У них водяться якісь дрібні рибки, серед яких японська медака (*Oryzias latipes*), і якийсь прісноводний краб, імовірно, мальтійський (*Potamon fluviatile*). В озері Antiniotissa на півночі трапляється Гамбузія, вид якої, поки що, на жаль, не визначений. І всюди на острові невидимі та загадкові мешкають паличники (*Bacillus atticus atticus*), їх доволі багато, але побачити їх серед буйної рослинності не так просто. Недарма їх ще називають привидами. Тепер ви маєте запитати: а звідки тут медака та гамбузія? Де Японія, Південна Америка і де Корфу. Ось і я не знаю.

І ще тут є скорпіони. Багато місцевих абсолютно несправедливо вважають їх смертельно небезпечними. Проте поспішаю заспокоїти. Укуси, а точніше уколи, місцевих скорпіонів дуже болючі, але смертельної небезпеки не становлять. Хоча можлива індивідуальна гіперчутливість. Якщо ви параноїк, зверніться до лікаря, якщо ні, перехиліть пару узо. Не хочу вас лякати, але просто не лізьте, якщо не знаєте, як спілкуватися з цією милою твариною. Зазвичай скорпіон драпає на своїх восьми, щоб забратися від гріха подалі. А після пікніків чи ночівель у лісі просто ретельно оглядайте ваше взуття. І буде вам щастя!

На Острів іноді прилітають фламінго. Але тут уже без машини аж ніяк. Це самий південь острова, озеро-затока Коріссіон. Там розкішні дюни, де цвіте так звана грецька лілія (вона із сімейства Amaryllidaceae і не лілія в науковому сенсі слова, але квітка дуже красива). Можна викупатися і на зворотному шляху придбати фантастичний мед.

Ось тепер ми спускаємось до Іонічного моря. Воно вважається одним із найчистіших, а отже, прозорих морів у світі. А колір води просто заворює. У прибережній смузі снують дрібні рибки. Але якщо ви фрідайвер, то зможете побачити мурен, морського окуня, скорпен і, звичайно ж, восьминогів. Знайдете багато цікавих молюсків, але будьте обережні: красиві і завжди активні конуси (Conus) можуть вас вколоти, якщо ви на них випадково наступите або навітьось візьмете в руки. Зазвичай удень вони малоактивні, але краще дивіться під ноги. У всьому басейні Середземного моря мешкають види (зараз, імовірно, залишився тільки один вид: конус пузатий) безпечні для людини, а отрута деяких

з них є дуже сильним природним знеболювальним, так що хвилюватися не варто. Найчастіше їх плутають із дуже численними та абсолютно безпечними стромбусами. Значно більша ймовірність і дуже сумнівне задоволення наступити на морського їжака. Будьте уважні.

Там, де мешкають “підступні” конуси, ви можете здобути кілька відер венерід (*Mercenaria*). Це такі двостулкові молюски, яких ви напевно бачили в супермаркетах. Для цього потрібно пропустити через пальці пісок на мілини і зібрати стільки делікатесу, скільки хочете з’їсти. Ви скажете, а як конуси? А ніяк. Ніхто зі збирачів венерід на Корфу ніколи не наривався на конуси, бо живуть вони далі від берега. Зате потім, прямо на пляжі, ви зможете влаштувати собі вишуканий ланч. Венерід їдять сирими. Вам тільки доведеться дійти до найближчого лимонного дерева і зірвати кілька плодів. Ці молюски під лимонним соком – їжа богів! До речі, якщо ви тримаєте в руках венерку розміром із велику оливку, то пам’ятайте, їй щонайменше 300 років. Це тварини, які найдовше живуть на Землі.

Якщо літо видалося спекотним і у прибережних водах багато медуз, то, напевно, ви побачите морських черепах. В Іонічному морі трапляються два види морських черепах: бісса (*Eretmochelys imbricata*) та логгерхед (*Caretta caretta*). Крім того, можна зустріти зелену черепаху (*Chelonia mydas*), хоча вона рідше трапляється в цьому регіоні. У *Caretta* на сусідньому, у певному сенсі, острові Іонічного архіпелагу Закінтос гніздовий пляж, тому дуже часто вони з’являються у прибережних водах Корфу. Усі дорослі морські черепахи практично вегетаріанці, але не зовсім, це у ювенільному віці вони

всеїдні. Але іноді їм хочеться поласувати смачною медузою або крабом. Ну, і, звісно, дельфіни. У пляжний сезон вони не наважуються підходити близько до берега, але їх багато і вони доглядають нас!

Мабуть, тепер, варто зупинитися, бо про Корфу я можу писати і розповідати нескінченно і боюся стати надмірно суб'єктивним і багатослівним.

Замість післямови

З моїх записів 2010 року: «Корфу-таун чудовий завжди! Вранці, коли місто ще спить, удень, коли плити бруківки розжарюються, а собаки знаходять будь-яку можливу тінь і не реагують на те, що відбувається, увечері, коли місто стає зовсім іншим, несподіваним. З часом виникає щемне почуття, яке можна висловити дуже просто: а чому я живу не тут? "...» За багато років ми обзавелися купою знайомих, які сприймають нас просто як родичів, і коли вкотре беремо квитки, завжди складаємо список – а раптом когось забудемо відвідати, засмутяться люди, будуть думати, що в нас щось трапилося. Це Корфу та корфіоти. Ні, описувати Острів марно».

По-по-по!

1998–2025 рр.

Зміст

Муки творчості	3
За чотири кроки ліворуч від старої цистерни.....	7
Сідай, підвезу!.....	11
Active life	14
Пекло	16
Послання	19
Про дві рослини	21
Сказ про Дуську.....	23
Бетховен-хаус.....	26
Джим Мун і др. А. Кула.....	27
Накажете подавати десерт?.....	48
Домовий	67
Електронна особистість.....	76
Експрес в епоху водолія	95
Гостлінг'.....	104
Пайєрбахер-хоф	109
Реквієм.....	115
Обережно, двері зачиняються!	117
До матеріалів справи не долучати.....	120
Перекур	129
Подарунок.....	132
Різдво	134
Рання весна.....	144
Рапсики	147
Розмова.....	153
Розліталися, падлюки!.....	155

Сапер	163
Ґуля	167
Листкове тісто	171
Вільфред	231
Чудо на сніданок	236
До питання про свободу	242
Страх	245
Адже там щось було	246
«Я їм всім ще...»	248
Утома	252
Yfgj	254
Закидання	256
Засуха	258
На віденському фронті 4.5.0	260
У віденському трамваї	264
Лист батькові	266
Херете Киріє!.. (Будь щасливий!..)	268
Чому саме Сад Богів?	284
Зміст	312

Літературно-художнє видання

Андрій Белокуров

СВІТ, ЩО СМІЄТЬСЯ В СУТІНКАХ

**Бонус: діалогія про феєричні подорожі
автора чарівним островом Корфу**

Оповідання, повісті

*На обкладинці використана картина А. Белокурова
«Світ, що сміється в сутінках»*

Керівник видавничого проєкту *Віталій Зарицький*
Комп'ютерний дизайн *Оксана Бережна*
Редактор *Галина Савчук*

Підписано до друку 11.05.2026. Формат 60х84 1/16.
Умовн. друк. аркушів – 18,25. Обл.-вид. аркушів – 10,73.

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 3981, серія ДК.
03115, м. Київ, вул. С. Чобану, 24
тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net